

Ensimmäiset Ihmiset Kuussa

---

by
H. G. Wells

Powered By

Pdf Corner

**First
Published**

1901

Ensimmäiset Ihmiset

Kuussa Pdf

By

H. G. Wells

This version of pdf is

Re-designed by

Pdfcorner.com

© Copyright Reserved 2018

Ensimmäiset ihmiset kuussa

By Wells, H. G. (Herbert George)

Finnish

A Doctrine Publishing Corporation Digital Book

This book is indexed by ISYS Web Indexing system to allow the reader find any word or number within the document.

ENSIMMÄISET IHMISET KUUSSA

Kirj.

H. G. Wells

Tekijän luvalla suomensi Samuli S.

Helsingissä, Kustannusosakeyhtiö Otava, 1907.

Oy Kuopion Uusi Kirjapaino.

SISÄLLYS:

I. Mr. Bedford tutustuu Mr. Cavorin kanssa Lymnessä.

II. Cavoriitin ensimmäinen valmistuminen.

III. Pallon rakentaminen.

VII. Päivännousu kuussa.

VIII. Aamu kuussa.

XII. Seleniitan ulkomuoto.

XIII. Mr. Cavorin arveluita.

XIV. Keskustelu-kokeita.

XVI. Näkökohtia.

XVII. Taistelu teurastajain luolassa.

XVIII. Auringon valossa.

XIX. Mr. Bedford yksinään.

XXI. Mr. Bedford Littlestonessa.

XXII. Mr. Julius Wendigeen hämmästyttävä tiedon-anto.

XXIII. Ote Mr. Cavorin kuudesta ensimmäisestä sanomasta.

XXIV. Seleniitain luonnonhistoria.

XXV. Suuri Lunari.

XXVI. Cavorin viimeinen tiedonanto.

I.

Mr. Bedford tutustuu Mr. Cavorin kanssa Lymnessä.

Kun nyt istahdan kirjoittamaan tänne viiniköynnösten siimekseen, eteläisen Italian sinitaivas pääni päällä, niin minua hiukan hämmästyttää, ajatellessani, että minun osallisuuteni Mr. Cavorin kummallisissa seikkailuissa oli sittenkin vain pelkkää sattumaa. Minä jouduin niihin sellaisena aikana, jolloin arvelin olevani täydessä turvassa pienimmiltäkin häirityksiltä. Olin tullut Lymneen siinä luolassa, että se se vasta on sellainen paikka maailmassa, missä ei mit'ikään tapahdu. "Täällä", ajattelin, "täällä, jos missään, saa olla rauhassa ja tehdä työtä."

Ja seurauksena kaikesta tuosta on tämä kirja. Näin se sallimus välisti kokonaan tyhjäksi tekee ihmisen pienet suunnitelmat.

Olkoon tässä nyt ohimennen mainittuna, että minä vast'ikään olin kestänyt aika keikauksen eräässä taloudellisessa yrityksessä. Nyt kun tässä istun, ympärilläni kaikki rikkauten luomat edut, nyt tuntuu oikein nautinnolta mainita silloista hätääni. Saatan senkin myöntää, että jossain määrin olin itsekin ollut vikapää kovaan onneeni. Saattaa olla, että minussa on jonkun verran kykyä yhteen ja toiseen; liikehommain hoito ei ainakaan kuulu niihin. Mutta siihen aikaan minä olin nuori, ja nuoruuteni moitittaviin puoliin liittyi sekin, että luulin olevani ties kuinkakin taitava affääreissä. Nuorihan minä ikääni nähden vieläkin olen, mutta se, mikä minulle silloin tapahtui, on nyäissyt pois palasen nuoruutta minun ajatuksistani. Onko se minussa tuonut palasen älyäkin päivänvaloon, se on sangen epäiltävä asia.

Tuskin tarvinnee käydä juurta jaksain kertomaan, millaiset spekulatiot laskivat minut maihin Lympnessä Kentin kreivikuntaa. Nykyaikanahan lyöpyy liikeyrityksiinkin räikeä seikkailun leima. Minä olin pannut liikkeesen liian paljo. Näissä tällaisissa asioissa vallitsee järkähtämättömästi vissi määrä antamista ja ottamista, ja minun osakseni oli lopulta tullut antaminen. Ilkeältä se vain tuntui, että vielä silloinkin kuin minulla ei enää ollut kuin kouran täysi tyhjää, muuan äkäpää velkoja piti sopivana ruveta häjyksi. Olette kukaties huomanneet, kuinka tulisena välisti leimahtaa loukatun hyvän avun tunto tahi lienette vain tunteneet sellaista. Kovin hän ahdisti minua. Ja vihdoin näytti siltä, ettei minun auta muuta kuin ruveta kirjoittamaan näytelmiä, ellei tässä täydy käydä elää kitkuttamaan kauppapalvelijana. Mutta ennenkuin niin hullusti käy -- arvelin -- niin kyllä minä ponnistan kaikki voimani, saadakseni näytelmän kokoon, sillä minussa on jonkun verran mielikuvitusta ja loistavan upeuden aisteja. Paitsi varmaa vakaumusta kyvyistäni affäärimiehenä, oli minussa siihen aikaan aina asunut sekin luulo, että pystyn kirjoittamaan varsin hyvän näytelmän. Eikä tuommoinen ajatus luullakseni kovin harvinainen olekaan. Minä tiesin, ettei millään muulla yrityksellä -- lain ja asetusten mukaisia liiketoimia lukuun-ottamatta -- ole niin loistavaa onnistumisen mahdollisuutta, ja tämä se kaiketikin yhä enemmän ja enemmän vahvisti minua päätöksessäni. Ja niinpä olin jo tottunut siihen ajatukseen, että tämä kirjoittamaton näytelmä on oleva sangen sopiva ajanvietto, jahka vaan ensi kertaa sateinen päivä sattuu.

Ja se sateinen päivä sattuiikin, ja minä ryhdyin työhön.

Pianpa huomasin näytelmän kirjoittamisen kysyvän enemmän aikaa kuin olin luullutkaan. Olin laskenut siihen menevän kymmenen päivää ja saapunut Lympneen, hankkiakseni sopivan tyyssijan itselleni siksi aikaa kuin työtä kestää. Onnellisena pidin itseäni, kun sain tämän pienen huvilan, tehtyäni kontrahdin kolmeksi vuodeksi.

Hankin siihen sitten muutamia huonekaluja ja valmistin täällä ollessani ruokani omin käsin. Mrs. Bond olisi kyllä kauhistunut minun keitoksiani, mutta, uskokaa pois, ei niistä mausteita puuttunut. Minulla oli kahvikattila, keitinpata munia ja toinen perunoita varten ja pannu, jossa sopi paistaa makkaroita ja sianlihaa -- siinä yksinkertaiset esineet elämäni mukavuutta varten. Eihän ihminen aina voi elää upeasti, mutta yksinkertaisuus on aina mahdollinen vaihtoehto. Ja sitten otin velaksi 18-gallonin nassakan olutta ja panin kellariin, ja leipää toi minulle joka päivä muuan luottavainen leipuri. Eihän tämä nyt ihan Sybarin mallin mukaista liene ollut, mutta olen minä kovempaakin kokenut. Säälikseni kyllä hiukan kävi tuo leipuri, joka oli kerrassaan kunnan mies, mutta parasta toivoin häneenkin nähden.

Jos ken yksinäisyyttä kaipaa, niin ei sen parempaa paikkaa ole kuin Lympne tuolla saviperäisessä osassa Kentiä. Minun mökkini seisoj entisen merikallion rinteellä, katsella tähystellen Romneyn aulangon yli ulos ulapalle. Sateisilla ilmoilla tämä paikka on melkein saavuttamattomissa, ja niin siellä kerrottiin, että polisimiehen täytyy kaikkein vetelimät kohdat matkastaan kulkea lautapalaset jalkain alla. En sitä koskaan omin silmin nähnyt, mutta saatan kyllä mielessäni tuon kaiken kuvailla. Koko kylässä ei ole kuin moniahta mökki ja talo, ja joka oven edessä seista törröttää isoja koivuluutia, joilla pahimmat saviliejut luodaan pois. Tästä jo saanee jonkinlaisen kuvauksen seudun ulkomuodosta. Melkein tekisi mieli epäillä, tokko moista paikkaa on olemassakaan, ellei se olisi kalpenevia muistoja jo kauan sitten menneiltä päiviltä.

Roomalaisvallan aikoina siinä oli Englannin suuri satama, Portus Lemanus. Nyt on meri siitä neljän mailin päässä. Jyrkkä mäenrinne on täynnään roomalaisia tiilejä suuremmissa ja pienemmissä rökkiöissä, ja siitä muinoinen Watling Sreet, paikoin vieläkin kivellä laskettuna, ampuu nuolena pohjoista kohti. Usein seisoskelin mäen kukkulalla, mietiskellen kaikkea tuota, ja mieleeni kuvastuivat kaikki nuo galerit ja legionat, sotavangit ja viran-omaiset, naiset ja kauppiaat, minunmoiseni liikemiehet, kaikki nuo ihmisparvet, joita touhuten ja pauhaten satamasta läksi ja satamaan tuli. Ja nyt vain pelkkiä tiilirökkiöitä ruohoisella rinteellä, pari lammasta ja -- minä! Ja siinä, missä ennen muinoin satama oli sijainnut, siinä nyt aulanko leveänä, kaarevana vyöhykkeenä kulkee kaukaista Dungenessia kohti. Siellä täällä siintää silmään yksinäisiä puuryhmiä ja vanhain; keskiaikaisten kaupunkien kirkontorneja, jotka nekin Lemanusen mukana kulkevat yhä lähemmäs ja lähemmäs häviötänsä.

Tämä näky aulangolle oli todellakin kauniimpia, mitä milloinkaan olen saanut silmäillä. Dungeness, luullakseni viidentoista mailin päässä, kuului kuin lautta merenpinnalla, ja loitomalla länttä kohden kohoilivat Hastingsin kukkulat mailleen menevän auringon paisteessa. Välisti ne näyttivät kirkkailta ja läheisiltä, vuoroin taas himmeiltä ja matalilta, ja usein autere pyyhkäisi ne kokonaan näkyvistä. Ja kaikissa lähimmissä osissa aulankoa kulki ristiin rastiin valoisia oja ja kaivannoita.

Akkuna, jonka ääressä minä työskentelin, antoi tälle mäennyppylälle, ja siitä minun silmäni ensi kertaa sattuivat Cavoriin. Olin juuri parhaillani sovittelemassa näyttämöllepanoa, mieli kokonaan kiinni tässä vaikeassa työssä, ja silloin hän luonnollisestikin veti huomioni puoleensa.

Aurinko oli laskenut, ja taivaanranta kuului tuolla vehreissä ja keltaisissa väreissä täynnä rauhaa. Tätä pohjaa vasten juuri ilmeni hänen, tuon kummallisen pikku olennon, musta kuva.

Hän oli varttansa vähäinen, pullea, ohutsäärinen mies, kulmikas liikkeissään. Hän oli katsonut sopivaksi verhota tuon ylen kummallisen sielunsa krikettilakkiin, päällysviittaan ja polkupyöräilijän polvihousuihin ja sukkiin. Miksikä niin, sitä en tiedä, sillä ei hän koskaan pyöräillyt eikä koskaan krikettiäkään pelannut. Tuo oli kovin oikullista vaateparsien yhdyntää, enkä väinkään tiedä, mihin se perustui. Hän heilutteli käsiään ja viskoi jalkojaan, käänteli päätänsä puoleen ja toiseen ja pörisi. Niin hän pörisi kuin sähköä olisi ollut liikkeellä.

Ette te semmoista pörinää ikinä ole kuulleet. Ja tuon tuostakin hän koristeli kulkkuaan aivan ylenpalttisella melulla.

Äsken oli satanut, ja jos hänen käyntinsä jo muutoinkin oli nytkähtelevää, niin sitä enemmän se hytki ja nytki nyt tuolla liukkaalla polulla. Aurinkoon päin käännettyänsä, hän pysähtyi, veti kellonsa esille ja epäröi. Sitten hän huitasi suonenvetoisesti kättään, kääntyi ympärinsä ja läksi paluumatkalleen, ilmeistä kiirettä osoittaen koko olennessaan. Ei hän enää käsiään heitellyt, vaan astui pitkin askelin, jotka saivat hänen verrattain suurten jalkainsa koon niin edulliseen valoon kuin suinkin mahdollista, -- kenkiin tarttunut savi se ihan liioitteli, koettaessaan paisuttaa niitten ulottuvaisuutta.

Tämä tapahtui, ollessani siellä ensimmäistä päivää, juuri kuin näytelmän kirjoittamisen tarmo oli minussa ylimmillään, ja minä pidin tätä sattumaa harmillisena häirityksenä -- siihenhän meni viisi minuttia hukkaan. Ryhdyin jälleen näyttämöllepanooni. Mutta kun sama ilmiö uudistui seuraavana iltana merkillisen täsmällisesti, ja sen seuraavana taas ja ihan joka ilta, milloin ei vaan satanut, niin jo alkoi se näyttämölle-pano käydä kovin tuskalliseksi. "Hiis tuota miestä!" virkoin itsekseni. "Tanssinukeksiko hän tuossa harjoittelekse!" Ja niin minä monta iltaa peräkkäin sadattelin häntä oikein sydämeni pohjasta.

Senjälkeen minun harmini muuttui kummasteluksi ja uteliaisuudeksi. Mitä ihmeitä se mies tuolla lailla menettelee? Neljäntenätoista iltana en enää jaksanut kestää tuota, vaan avasin akkunaoven heti kuin hän oli tullut näkyviin, astuin verannan poikki ja menin suoraa päätä siihen paikkaan, missä hänen oli tapa säännöllisesti pysähtyä.

Hän oli juuri vetänyt kellonsa esille, hänen luokseen saapuessani. Hän oli kasvoistaan pullea ja punakka, silmäkulmat ruskeat -- tätä ennen olin häntä katsellut vain valoa vastaan.

-- Yksi silmänräpäys, sir, -- virkoin minä, hänen käännettyään.

Hän pysähtyi.

-- Silmäkö räpäys? -- sanoi hän. -- Kyllä. Tahi jos tahdotte puhutella minua kauemmin ettekä pidä pyyntöäni liiallisena... teidän silmänräpäyksenne on mennytkin jo... niin olisiko teidän vastenmielistä lähteä mukaan?

-- Ei millään muotoa, -- vastasin minä, käyden hänen rinnalleen.

-- Minun tapani ovat säännölliset ja aikani seurustelua varten rajoitettu.

-- Ja tämä aikanne on nyt kävelyä varten?

-- Niin on. Minä tulen tänne auringonlaskua ihaillemaan.

-- Ettepä.

-- Sir?

-- Ettehän te sitä milloinkaan katsele.

-- Enkö?

-- Ette. Minä olen tarkastellut teitä jo kolmenatoista iltana, ettekä te kertaakaan ole katsellut auringonlaskua, ette kertaakaan.

Hän rypisti kulmiaan, niinkuin se, joka kohtaa pulmallisen probleman.

-- No niin, minä nautin auringonvalosta... ilmasta... Minä astun tätä polkua pitkin tuon portin kautta -- hän viittasi päällään taaksepäin -- ja sitten ympäri...

-- Ettepä. Ette koskaan ole tehnyt sillä tapaa. Turhia juttuja. Eihän siellä mitään tietä ole. Tänäkin iltana esimerkiksi...

-- Tänäkin iltana... Malttakaas. Jaha! Minä vilkasin juuri kelloani, huomasin sen olevan kolme minuttia yli sen määrätyn puolen tunnin, päätin, ettei minulla ole enää aikaa astua ympäri, käännyin...

-- Niinhän te teette joka kerta.

Hän katsahti minuun ja vaipui miettimään.

-- Kenties siinä on perää, nyt kuin oikein ajattelen sitä. Mutta mistäs asiasta teillä olikaan aikomus puhua?

-- Juuri siitä.

-- Siitäkö?

-- Niin. Miksikä te teette tuolla tavoin? Joka ilta te tulette ja pidätte ääntä.

-- Ääntäkö?

-- Tällaista näin... -- minä koetin matkia hänen pörinänsä.

Hän loi silmänsä minuun. Pörinä oli silmännähtävästi hänenkin mielestään epähauskaa.

-- Panenko minä *noin*? -- kysyi hän.

-- Jok'ikinen ilta.

-- Siten olisi uskonut.

Hän pysähtyi ja katseli minua totisena.

-- Onko se mahdollista? -- sanoi hän. -- Ettäkö minuun olisi piintynyt jonkinlaisia tottumuksia?

-- Siitäpä näyttää.

Hän tarttui alahuuleensa ja vei sen vielä alemmas, tuijotellen rapakkoon jalkainsa juuressa.

-- Minun ajatukseni askaroitsevat niin paljon, -- virkkoi hän. -- Ja te tahtoisitte tietää, *miksikä* minä kaikkea tuollaista teen! No niin, sir, minä vain vakuutan teille, etten lainkaan tiedä, miksikä minä teen sellaista, mistä te puhutte, eikä siinä kyllä, mutta minä en edes ole tiennyt sellaista tekevänikään. Ja kun tarkoin mietin, niin aivanhan se on niin kuin te sanotte. En ole *milloinkaan* ollut tätä kenttää kauempana... Ja nuo tuommoiset seikat ne vaivaavat teitä, niinhän?

Miten olikaan, mutta minä rupesin jo hiukan leppymään tuohon mieheen.

-- Eihän ne juuri *vaivaa*, -- vastasin minä. -- Mutta kuvailkaahan mielessänne, että itse olette sepittämässä näytelmää.

-- Ei minusta semmoiseen.

-- No tai jotain, mikä vaatii koko huomioltanne.

-- Jaha, -- sanoi hän mietiskellen, -- niinpä niinkin.

Hänen sanoissansa helähti niin suuri määrä mielenhaikeutta, että minä lepyin yhä lauhkeammaksi. Ja onhan tuo todellakin armotonta: mennä ihan vento vieraalta ihmiseltä kysymään, miksikä hän pörisee yleisellä maantiellä.

-- Näettehän nyt, -- virkkoi hän vennosti; -- se on tottumusta.

-- Sen huomaan kyllä.

-- Minun täytyy luopua siitä.

-- Ei suinkaan, jos siitä tulee teille haittaa... Ja sitä paitsi, eihän minulla ole mitään oikeutta... olin vain niin rohkea...

-- Ei suinkaan, sir, -- sanoi hän, -- ei suinkaan. Minä olen teille sangen kiitollinen. Minun pitäisi olla varuillani tuommoisista seikoista. Ja niin minä vast'edes olenkin. Saisinko vaivata teitä vielä kerran... tuo pörinä...?

-- Tällaista se osapuille on: pörrörrörrör. Mutta tiedättehän...

-- Olen erittäin kiitollinen teille. Minä tiedän todellakin käyväni aivan suunnattoman hajamieliseksi. Te olette aivan oikeassa, sir, oikeassa kaikin puolin. Minä olen kuin olenkin teidän velallisenne. Loppu siitä tuleman pitää kerrassaan. Ja nyt, sir, olen vienyt teidät kauemmaksi kuin minun olisi pitänytkaan.

-- Minä toivon, ettei minun tungettelevaisuuteni...

-- Ei millään muotoa, sir, ei millään muotoa...

Me katselimme toisiamme tuokion verran. Minä kohotin sitten hattuani ja toivotin hänelle hyvää iltaa. Hän vastasi nytkähdellen, ja niin erottiin.

Aidan porraslaudalta minä katsahdin vielä kerran tuohon poistuvaan olentoon. Liikkeet olivat huomattavasti muuttuneet: hän näytti hervahtuneelta, lyyhistyneeltä. Muistelllessani miehen entisiä huitomisia ja pörinää, tuo muutos tuntui minusta kummallisen liikuttavalta. Minä katselin häntä, kunnes hän oli kadonnut näkyvistä. Ajattelin jo, että parasta minun olisi ollut pysyä omissa töissäni. Näissä mietteissäni palasin huvilaani ja kävin jälleen näytelmäni kimppuun.

Huomis-iltana miestä ei näkynyt, ei sitä seuraavanakaan.

Mutta yhä edelleen hän oli mielessäni: ajattelin näet, että häntä sopisi käyttää näytelmäni kehittämisessä erinomaisena mallina hemeämieliseen, koomilliseen personaan. Kolmantena päivänä hän tuli luokseni.

Ensi alussa en tahtonut päästä selville, mikä hänet oli tänne tuonut. Hän haasteli jonkun aikaa aivan jokapäiväisistä seikoista, kunnes viimeinkin tuli pääasiaan. Hän tahtoi ostaa minut pois huvilastani.

-- Katsokaa, -- puhui hän, -- enhän minä millään muotoa teitä moiti, mutta te olette poistanut minusta erään tottumuksen, ja se häiritsee kokonaan minun päiväni. Täällä minä olen kävellyt jo monta, monta vuotta. Ja pörinää olen pitänyt, epäilemättä... Kaiken tuon te olette tehnyt mahdottomaksi.

Minä ehdotin, että hän valitsisi toisen suunnan.

-- Ei. Ei ole mitään muuta suuntaa. Tämä on ainoa. Olen tiedustellut. Ja nyt... joka ilta kello neljä... minulla on kuin seinä edessä.

-- Mutta, hyvä herra, jos tämä on niin tärkeitä teille...

-- Se on elinkysymys. Katsokaas, minä olen tutkija... olen kiintynyt eräsen tieteelliseen tutkimukseen. Minä asun... -- hän pysähtyi ja näkyi miettivän -- juuri tuolla noin, -- jatkoi hän sitten, viitaten äkkiä arveluttavan läheltä minun silmääni. -- Tuo talo valkoisine piippuineen, jonka näette tuolla puitten takaa. Minun eloni ja oloni on aivan tavallisuudesta poikkeavaa... tavallisuudesta poikkeavaa. Minä olen pääsemäisilläni erään mitä tärkeimmän keksinnön perille... minä vakuutan teille: *kaikkein tärkeimmän*, mitä milloinkaan on tehty. Se kysyy yhtämittaista miettimistä, yhtämittaista ajatuksen vapautta ja toimintaa. Ja iltapäivä se on minun paras aikani! Silloin minussa kuohumalla kuohuu uusia ajatuksia... uusia näkökohtia.

-- Mutta eikö sopisi astua ohitse?

-- Silloin olisi kaikki toisin. Minä tulisin silloin itsetietoiseksi. Minä rupeaisin silloin ajattelemaan teitä ja teidän näytelmäanne... ajattelisin teidän tarkastelevan minua ärtyneenä... sen sijaan kuin minun pitäisi tehdä työtä. Ei! Minun pitää saada tämä huvila.

Minä miettimään. Täytyihän minun luonnollisestikin harkita asiaa perinpohjin, ennenkuin ratkaisevan vastauksen annan. Niinä aikoina olin kyllä valmis affäärejä tekemään, ja myöminen oli minulle aina houkuttelevaa. Mutta ensinnäkin: eihän tämä ole minun huvilani, ja vaikka sen möisinkin hänelle hyvästä hinnasta, niin saattaisi sen luovuttamisesta joutua ikävyyksiin, jos nykyinen omistaja saisi vihiä asiasta. Ja toiseksi: minä... no niin, minuahan ei oltu vielä julistettu vapaaksi veloistani. Tässä täytyy olla hyvin varovainen. Sitä paitsi tuntui minusta sängen intressantilta se seikka, että tuo mies tuossa on kukaties pääsemäisillään jonkun arvokkaan keksinnön perille. Olisihan hauska, ajattelin, saada lähempiä tietoja hänen tutkimuksistaan, ei missään epärehellisessä tarkoituksessa, vaan sitä varten vain, että tieto tuosta saattaisi olla jonkinlaisena virkistysnäytelmän kirjoittamisen vaivaloisessa työssä. Minä työnsin tuntosarveni esille.

Hän oli vallan kernas antamaan tietoja. Ja kun hän kerran oli vauhtiin päässyt, niin keskustelu muuttui kuin muuttuikin yksinpuheluksi. Hän puhui niinkuin kauan aikaa sulkeissa ollut mies, joka on asiata ajatellut pitkin ja poikki uudestaan ja taas uudestaan. Hän puhui melkein tunnin umpeen, ja minun täytyy tunnustaa, että minulla oli täysi työ ja tekeminen kuunnelllessani. Mutta kaiken aikaa siinä helähteli tuommoinen tyytyväisyyden sivuääni,

niinkuin ainakin, kun tietää laiminlyöneensä työn, jonka on tehtäväkseen ottanut. Tämän ensimmäisen keskustelun aikana en minä paljoakaan selvää saanut hänen työnsä lopullisesta päämäärästä. Toinen puoli hänen puhettansa oli täynnään minulle aivan outoja teknillisiä termejä, ja pari kohtaa, joita hän suvaitsi sanoa matemaatikan aiheiksi, hän valaisi siten, että mustekynällä piirtää raapautti kirjekuoren selkään laskuja, sellaisia, että minun kävi vaikeaksi olla ymmärtävinäkään niitä.

-- Niin, niin, -- virkoin minä vain, -- jatkakaa, jatkakaa.

Sen verran minulle kumminkin selväsi, ettei hän ole mikään sairasmielinen mies, joka luulee tekevänsä ties mitä keksinnöitä. Niin sairasmieliseltä kuin mies näyttikin, ilmeni hänessä niin paljon voimaa, että moinen luulo oli ihan mahdotonta. Ja olipa miten olikaan, niin mekaniillisten mahdollisuuksien piiriin se keksintö vain kuului. Hän kertoi, että hänellä on työpaja ja siinä kolme apulaista -- alkujaan tavallisia puuseppiä, -- jotka hän oli harjoittanut. No niin, työpajasta patentti-toimistoon ei ole kuin yksi askel. Hän kutsui minua katsomaan tekeleitään, ja minä suostuin kernaasti, varoen kumminkin millään tavoin alleviivaamasta tätä kernauttani. Puheenaollut huvilan kauppa siirtyi tuonnemmas, ja siitä minulle hyvä mieli.

Vihdoin hän nousi, pyydellen anteeksi, että oli istunut niin kauan, mainiten samalla, kuinka hauska hänen oli ollut haastella työstään; ikävä vaan, että hän niin harvoin saa sellaista mielihyvää nauttia. Harvoin muka hän on kohdannut niin intelligenttiä kuulijata kuin minä olen; peräti harvoin hänellä on tilaisuutta seurustella asian-ymmärtävain tiedemiesten kanssa.

-- Niin paljon pikkumaisuutta, -- selitteli hän, -- niin paljon vehkeilyä! -- Todellakin, jos joku on saanut jonkun aatteen, jonkun hedelmällisen aatteen... En tahtoisi olla armoton, mutta...

Minä olen niitä, jotka uskovat impulsseihin. Minä tein ehdotuksen, joka kenties oli liian pikainen. Mutta ottakaa toki lukuun, että minäkin olin kaksi viikkoa ollut ypö yksinäni, näytelmää kirjoittamassa Lymnessä. Sitä paitsi oli minulla vieläkin omantunnon vaivoja siitä, että olin tehnyt tyhjäksi hänen kävelyretkensä.

-- Miks'ette, sanoin minä, -- miksette saata ottaa nyt tätä uudeksi tottumukseksi sen entisen sijaan, jonka minä olen teiltä tarvellyt... miksette ainakin siksi aikaa, kunnes saamme lukkoon tuon huvila-asian? Se, mitä te tarvitsette, on saada kiinnitetyiksi ajatuksianne työhönne, juuri sitä, mitä olette tehnyt iltakävelyillänne. Pahaksi onneksi on nyt näistä kävelyistä tullut loppu... ette enää saa asiata entiselleen. Mutta eikö sopisi tulla tänne, kertomaan minulle toimistanne. Käyttäkää minua seinänä, jota vastaan viskaatte ajatuksianne, ja josta ne kimmahtavat teille takaisin. Minulla on totta maar liian vähän tietoja, pystyäkseni varastamaan omikseni teidän aatteitanne, enkä tunne ketään tiedemiestä...

Minä pysähdyin. Hän vaipui mietteisinsä. Ehdotukseni veti nähtävästikin hänen huomiotaan puoleensa.

-- Mutta minä pelkään ikävystyttäväni teitä, -- virkkoi hän.

-- Olenko liian tuhma mielestänne?

-- Ette suinkaan, mutta tuommoiset teknilliset asiat...

-- Oli miten oli, mutta te herätitte tän'iltana minussa tavatonta mielenkiintoa.

-- Siitä olisi todellakin minulle suuri apu. Ei mikään selvitä ihmisen aatteita niin paljon kuin niitten esittäminen muille. Tähän saakka...

-- Hyvä sir, älkää sanoko enää mitään.

-- Mutta onko teillä todellakin aikaa semmoiseen?

-- Ei ole sen parempaa lepoa kuin vaihtelu askareissa, -- sanoin minä syvällä vakaumuksella.

Asia oli päätetty. Verandani portailla hän kääntyi ympärinsä.

-- Olen teille muutoinkin jo suuressa kiitollisuuden velassa, -- virkkoi hän.

Minä äännähdin kysyvästi.

-- Te olette kerrassaan parantanut minut tuosta naurettavasta pöristelemisen tottumuksesta, -- selitti hän.

Muistaakseni minä sanoin olevani iloinen, saadessani osoittaa hänelle jonkun palveluksen, ja hän läksi pois.

Äskeisen keskustelun virittämä ajatuksenjuoksu näkyi päässeen hänessä valtaan. Hänen kätensä alkoivat jälleen heilahdella entiseen tapaansa, ja tuulen huhauksissa kuului korvaani hiljainen pörrörrör.

Mutta vähätpä minä oikeastaan siitä...

Hän tuli huomenissa ja senkin jälkeisenä päivänä ja piti kaksi luentoa fysikasta. Tyytyväisiä olimme niihin kumpainenkin. Hänen kasvojensa ilme osoitti hänen olevan perinpohjin selvillä "eeteristä" ja "voimain tuubeista" ja "gravitationi-potenseista" ja sen semmoisista. Minä istuin toisessa nojatuolissa, tuon tuostakin virkkaen, pitääkseni miestä vauhdissa: "niin, niin", "jaha", "kyllä minä olen mukana."

Kamalan vaikeita asioita nuo, mutta luulenpa, ettei hänellä ollut aavistustakaan, kuinka paljon niistä meni minun ymmärrykseni yli. Oli hetkiä, jolloin epäilin, tokko minä oikein seuraankaan, mutta sainhan joka tapauksessa levähtää tuosta kovan onnen näytelmästäni. Silloin tällöin selvenivät nuo asiat minulle hetkiseksi, kadotakseen jälleen juuri silloin kuin luulin päässeeni niitten perille. Vuoroin taas minun tarkkaavaisuuteni katkesi kerrassaan, enkä sitä enää vireille vetänytkään. Siinä istuin vain, katsella tuijotellen häneen ja mietiskellen, eiköhän olisi parasta käyttää häntä päähenkilön mallina johonkin kelpo ilveilyyn ja antaa palttua kaikelle muulle. Ja sitten taas ymmärsin häntä jonkun matkaa.

Ensi tilaisuuden sattuessa käväsin hänen asunnossaan. Se oli avara ja huolellisesti sisustettu. Muita palvelijoita ei ollut kuin hänen kolme apulaistansa, ja koko hänen dietissään ja yksityis-elämässään yleensä oli filosofillisen yksinkertaisuuden leima. Hän oli vesipoika ja vegetariaani ja kaikkea semmoista, mikä logilliseen elämänjärjestykseen kuuluu. Mutta koko hänen talonsa sisällinen asu osoitti, että on täällä jotain muutakin kuin pelkkää filosofillista mietintää. Se tiesi kellarista ullakkoon asti työtä ja toimintaa, -- omituinen

tyyssija todellakin täällä syrjäisessä kylässä. Alakerrassa oli höyläpenkkejä ja työkaluja; leivintuvan uunit ja pesutuvan kattilat oli muodostettu suuriksi sulatuspesiksi, kellari oli täynnään dynamoita, ja puutarhassa seisoivat kaasumittarit. Hän näytteli minulle kaikkea tätä luottavalla mielihyvällä, niinkuin konsanaan se, joka on liian kauan elänyt yksinään. Hänen umpimielisyytensä se tulvaili nyt ylenpalttisen luottamuksen vuona, ja minulla oli onni olla astiana, johon se purkautui.

Nuo kolme apulaista olivat arvokkaita tyypejä siitä työmiesluokasta, josta olivat peräsin: tunnollista, vaikka vähätietoistakin, rotevaa, kohteliasta, altista väkeä. Ensimmäinen, Spargus, jonka huolena oli keittäminen ja kaikki metallityöt, oli aikoinaan ollut merimiehenä. Toinen, Gibbs, oli puuseppä. Kolmas, entinen päiväläinen puutarhatöissä, oli nyt yleinen avustaja. He olivat pelkkiä ruumiillisen työn tekijöitä. Kaiken henkisen työn toimitti Cavor. Hyvin oli minulla himmeä käsitys siitä, mutta nuo apulaiset eivät ymmärtäneet siitä yhtään mitään.

Ja nyt noitten tutkimusten luontoon ja laatuun. Mutta tässä minua valitettavasti kohtaa vaikea vastus. Minä en ole niinkään tieteellinen asiantuntija, ja jos yrittäisin käyttää Mr. Cavorin tieteellistä kieltä, niin pelkänpä, että joutuisimme umpisolaan kumpainkin, niin lukija kuin minäkin. Ja melkein varmaa on, että minä tulisin tehneeksi pukin ja toisen, joista minulle nauraisi jok'ainoa ylioppilas, joka tässä maassa tutkii matemaattista fysikkaa. Parasta lienee siis, että kerron vaikutelmistani omalla vaillinaisella kielellä, yrittelemättäkään verhoutua tietäväisyyden pukuun, johon minulla ei ole mitään oikeutta.

Mr Cavorin tutkimusten loppumääränä oli muuan aine, joka olisi "läpäisemätön" -- itse hän käytti jotain toista sanaa, jota en enää muista, mutta tämä se suunnilleen vastaa sitä -- niin, läpäisemätön, s.o. joka "ei päästäisi läpitsensä minkään muotoista säteilevää energiaa." "Säteilevä energia" -- niin hän minulle selitti -- on jotain samallaista kuin valo, tai lämpö, tai Röntgenin säteet, joista parina viime vuonna on niin paljon puhuttu, tai Marconin sähköaallot, tahi gravitationi (eli vetovoima). Kaikki nämä asiat, sanoi hän, *säteilevät* ulos keskipisteistä ja vaikuttavat esineeseen matkan päästä. Siitä tuo nimitys "säteilevä energia." Nyt ovat melkein kaikki aineet läpäisemättömiä jollekin muodolle säteilevää energiaa. Lasi esimerkiksi päästää läpitsensä valon, mutta lämpö kulkee sen lävitse paljoa hitaammin, jonka vuoksi lasi kelpaakin uuninverhostimeksi. Aluna päästää läpitsensä valon, mutta ei lainkaan lämpöä. Hiili-bisulfidissa liuotettu jodi sitä vastoin estää kokonaan valon, mutta päästää lämpönsä. Se kätkee teiltä tulen, mutta päästää kaiken siitä tulevan lämmön vaikuttamaan teihin. Metallit ovat läpäisemättömiä ei ainoastaan valolle ja lämmölle, vaan sähkö-energiallekin, joka kyllä kulkee sekä jodiliuoksen että lasin läpi melkein yhtä hyvin kuin ei niitä sen edessä olisikaan. Ja niin edespäin.

Nyt on asianlaita semmoinen, että kaikki aineet "läpäisevät" gravitationin. Ihminen saattaa monenlaisilla suojuksilla pidättää valon tai lämmön, tai auringon sähköperäisen vaikutuksen, tai maanlämmön mistä hyvänsä; metallilaatoilla hän saattaa suojella esineitä Marconin säteilystä. Mutta auringon vetovoimalta ja maan vetovoimalta ei voi suojella millään. Ja miksi ei voi, sitä on vaikea sanoa. Cavor ei ymmärtänyt, miksi ei sellaista ainetta olisi olemassa, enkä minäkään osannut sanoa, miksei. En ollut sellaista mahdollisuutta ennen koskaan ajatellutkaan. Ja hän teki laskelmia paperille, jotka joku lordi Kelvin, tai

professori Lodge, tai professori Karl Pearson, tai joku muu tuommoinen tiedemies kyllä olisi epäilemättä ymmärtänyt, mutta jotka minut vaivuttivat ihan toivottomuuden hämäämään. Ja näillä laskelmillaan hän osoitti, että semmoinen aine ei ainoastaan ole mahdollista, vaan että sen täytyy täyttää ne ja ne ehdotkin.

Se oli hämmästyttävää harkintaa. Mahdotonta minun olisi kuvailla tässä, kuinka se aikoinaan minua hämmästytti ja mieltäni kiinnitti. "Niin, niin", virkoin minä vaan kaikkeen tuohon, "antaa mennä vaan, antaa mennä!" Riittänee nyt täksi kertaa mainita, että hän luuli pystyvänsä valmistamaan tällaista gravitationia läpäisemätöntä ainetta monimutkaisesta sekotuksesta metalleja ja jotain uutta -- uutta alkuainetta -- luullakseni *helium* nimistä, jota hänelle oli lähetetty Lontoosta sinetillä suljetuissa kiviruukuissa. Tästä seikasta on lausuttu epäilyksiä, mutta minä olen melkein varma, että *heliumia* nuo sinetillä suljetut kiviruukut sisälsivät. Nestemäistä ja ohutta se kaikessa tapauksessa oli.

Jospa vain olisin huomannut tehdä muistiinpanoja!... Mutta mitenkäpä minä osasin silloin arvatakaan sen tarpeellisuutta?

Jokainen, kenessä rahtusenkaan verran mielikuvitusta asuu, käsittää kyllä, kuinka vähän mahdollisuuksia moisella aineella on, ja ymmärtänee siis myös osapuille sen liikutuksen, jota tunsin, huomattessani, kuinka tämä asia Cavorin käyttämän epäselväin sanain hämähäydestä alkoi selviämistään minulle selvitä. Koomillinen näytelmän ratkaisu todellakin! Kului joltininkin aika, ennenkuin otin uskoakseni täydellisesti käsittäneeni hänet, ja kaikin mokomin minä varoin tekemästä sellaisia kysymyksiä, joitten johdosta hän olisi saattanut arvata, kuinka omiansa väärinkäsityksille hänen jokapäiväiset selittelynsä ovatkaan. Mutta se, joka tätä kertomaani lukee, ei sittenkään saata kokonaan käsittää minun mielenliikutustani, sillä minun kuivasta esityksestäni on mahdoton tajuta minun vakaumustani siitä, että tämän hämmästyttävän aineen keksiminen oli täyttymäisillään.

En muista istuneeni enää täyttä tuntiakaan näytelmäni ääressä siitä pitäin kuin olin ruvennut käymään hänen luonansa. Mielikuvitukseni askarteli nyt muissa asioissa. Tuon aineen mahdollisuuksilla ei näkynyt olevan rajoja ensinkään. Minne vaan käännyinkään, -- kaikkialla kohtasin ihmeellisiä asioita ja perinpohjaisia mullistuksia. Esimerkiksi: jos tahtoo nostaa jonkun painon, olkoonpa kuinka suunnattoman raskas hyvänsä, niin ei tarvitse muuta kuin panee laatan tuota ainetta sen alle, ja silloin sen nostaa vaikka olkikorrella. Ensimmäinen ajatukseni oli luonnollisestikin tämän principin soveltaminen tykkeihin ja panssarilaivoihin sekä kaikkiin sotatarpeisiin ja sodankäynti-tapoihin, siitä sitten laivakulkuun, rautateihin, rakennuksiin ja kaikkiin mahdollisiin muotoihin inhimillistä teollisuutta. Tuo sattuma, joka oli minut johtanut ihan tämän uuden ajan -- aikakaudenkin -- syntymähommiin, oli yksi niitä, joita tapahtuu vain kerran tuhannessa vuodessa. Ja tämä ajatus se kehittyi ja laajeni laajenemistaan. Muun muassa minä näin omankin pelastukseni affäärimiehenä. Minä näin kantayhtiön ja haarayhtiöitä, hankkeita oikealla ja hankkeita vasemmalla, renkaita, trusteja, privilegioita ja konsessioita... ne laajenivat laajenemistaan, kunnes vihdoin suunnaton, hämmästyttävä Cavoriiti-yhtiö hallitsi ja vallitsi maailmaa.

Ja minä mukana!

Minä viitotin tieni suoraan eteenpäin. Tiesin kyllä panevani kaikki uhalle, mutta tein ratkaisevan harppauksen yhdellä kertaa.

-- Meillä on käsissämme valtavin ase, mitä maailmassa milloinkaan on keksitty, -- sanoin minä, pannen painoa sanalle "meillä". -- Jos aiotte pitää minua loitolla siitä, niin joudutte tekemisiin huimapäisen miehen kanssa. Huomisesta alkaen aion ruveta neljänneksi apumieheksi teille.

Hän näytti hämmästyvän minun innostustani, osoittamatta kumminkaan pienintäkään epäluuloa tai vihamielisyyttä. Päinvastoin hän esiintyi varsin vaatimattomasti.

Hän katsahti minuun epäröiden.

-- Mutta aiotteko todellakin...? -- sanoi hän. -- Entäs näytelmä? Kuinkas sen käy?

-- Se on ollut ja mennyt! -- huudahdin minä. -- Arvoisa sir, ettekö te näe, mitä nyt jo olette saavuttanut! Ettekö näe, mitä olette saavuttamaisillanne?

Tämä oli tosin vain retorillinen puheenparsi, mutta ei hän todellakaan nähnyt kaikkea sitä. Ensi alussa en ottanut tuota uskoakseni. Hänellä ei ollut aavistustakaan keksintönsä merkityksestä. Tuo omituinen pikku mies oli koko ajan tehnyt työtä pelkästään teoretisella pohjalla! Puhuessaan "kaikkein tärkeimmästä kokemuksesta", mitä maailma milloinkaan on nähnyt, hän oli tarkoittanut, että se täydentää niin monta teoriaa ja poistaa niin monta epätietoisuutta. Mitenkä se aine, jonka hän oli keksimäisillään, olisi käytäntöön sovellettava, siitä hän välitti yhtä vähän kuin jos hän olisi ollut kone, joka tykkeitä valaa. Tuo aine on keksittävässä, ja hän keksii sen. *V'la tout*, kuten franskalainen sanoo.

Ja niin lapsellinen mies sitten! Jos hän tuon aineen saa keksineeksi, niin se muka menee cavoriitin tai cavoriinin nimisenä perinnöksi jälkimaailmalle, ja hänestä tehdään F.R.S., [Fellow of the Royal Society of Arts, kuninkaallisen tiedeseuran jäsen.] ja hänen muotokuvansa leviää kaikkialle, siinä muka mies, jolla on arvokkaita ansioita *luonnon* alalla, ja sen semmoista. Siinä kaikki, minkä hän näki! Ja tämän pommin hän olisi heittänyt maailmaan yhtä huolettomasti kuin ilmoituksen jonkun sääskilajin löydöstä, ellen minä olisi sattunut yhtymään häneen. Ja siellä se sitten olisi loikonut ja sammua tuhahtanut, niinkuin pari muutakin pikku asiaa, joita nuo tiedemiehet ovat sytyttäneet ja meille viskanneet.

Ja kun tämä kerran oli minulle selvinnyt, niin nyt se olin minä, joka puhuin, ja Cavor, joka virkkoi: "niin niin, jatkakaa vain!" Minä kavahdin pystyyn. Minä astuin lattiata edestakaisin, huitoen ja viittoen kuin 20-vuotias poika. Minä koetin saada häntä käsittämään, mikä hänen velvollisuutensa ja vastuun-alaisuutensa tässä asiassa on... mikä *meidän* velvollisuutemme ja vastuun-alaisuutemme tässä asiassa on. Minä vakuutin hänelle, että me saamme varoja yltäkylin, pannaksemme toimeen mitä yhteiskunnallisia mullistuksia vain tahdomme; koko maailma on oleva meidän, ja me saamme hallita sitä ihan mieleemme mukaan. Minä kerroin hänelle yhtiöistä ja patenteista ja salassa pidettävästä toiminnasta.

Kaikki tämä näkyi vaikuttavan häneen samalla tapaa kuin hänen matemaatikansa oli vaikuttanut minuun. Mies oli hämillään; sen näki hänen pienten punakkain kasvojensa ilmeestä. Hän jupisi jotain sellaista, että vähät hän muka rikkaudesta, mutta minä kumosin kaikki epäröimiset. Hänhän on tulemassa rikkaaksi; tyhjää siis tuo tuommainen jupina. Minä annoin hänen ymmärtää, mikä minä olen miehiäni, semmoinen nimittäin, jolla on koko lailla affäärikokemusta. En maininnut mitään, että siihen aikaan vielä olin

selviämättömän vararikon alainen, -- sehän olikin vain väliaikaista tilaa, -- vaan luulen saaneeni näennäisen omaisuuteni ja finansiaaliset vaatimukset esiintymään varsin sopusointuisesti. Ja aivan huomaamatta -- niinkuin tuommoisten ehdotusten laita yleensäkin on -- meidän välillämme syntyi yksimielisyys cavoriiti-monopolista: hän tuota ainetta valmistaa, ja minä pidän siitä ääntä.

Minä tartuin kuin iiliäinen tuohon "me"... "Te" ja "minä" olivat minulle nyt jo tuntemattomia sanoja.

Hänen mielestensä olisi se voitto, josta minä puhuin käytettävä tutkimusten jatkamiseksi, mutta sehän tietysti oli asia, josta sopi myöhemminkin keskustella.

-- Mainiota! -- riemuitsin minä. -- Mainiota!

Pääasia, väitin minä, on nyt se, että tuota ainetta saadaan syntymään.

-- Siinä se vasta aine! -- huudahtelin minä. -- Ei sitä kotia, ei tehdasta, ei linnaa, ei laivaa, joka uskaltaisi olla sitä vailla! Se on oleva vielä ylt'yleisempää kuin patenttilääke! Ei sitä kohtaa siinä, ei yhtäkään sen kymmenestä tuhannesta käyttämisen mahdollisuudesta, joka ei tekisi meitä rikkaammiksi, Cavor, kuin ahnainkin ahnas ikinä voi kuvailla!

-- Jaa-a! -- virkkoi hän. -- On maar se sittenkin niin. Merkillistä, kuinka avautuukaan uusia näkökohtia, kun asiasta puhelee.

-- Ja nyt on sattunut niin, että te olette tullut siitä puhelleeksi sen oikean miehen kanssa.

-- Tokkopa -- liitti hän, -- tokkopa kukaan ääretöntä rikkautta *vastustaakaan*. Mutta on siinä kumminkin yksi seikka...

Hän pysähtyi. Minä olin ääneti.

-- Mahdollistahan on, tiedättekös, ett'emme kykenekään saamaan tuota ainetta aikaan. Sekin saattaa olla yksi niitä asioita, jotka teoriassa ovat mahdollisia, mutta käytännössä sulaa hulluutta. Tahi jos saammekin sen syntymään, niin tulee joku pikku mutka...

-- Josta me kyllä selviämme, kun se tulee, -- virkoin minä.

II. Cavoriitin ensimmäinen valmistaminen.

Turha oli Cavorin pelko, ettei ainetta todellisesti saataisi aikaan, sillä 14 p:nä lokakuuta 1899 se valmistui kuin valmistuikin.

Omituista kyllä, se valmistui sattumalta, jota Mr. Cavor ei ollut osannut aavistaakaan. Hän oli sulattanut yhteen koko joukon metalleja ja jotain muita aineksia -- voi jospa nyt tietäisin kaikki yksityisseikat! -- ja aikoi jättää tämän sekoituksen seisomaan viikon päviksi ja päästää sen sitten vähitellen jäähtymään. Ellei hän ollut erehtynyt laskuissaan, niin piti lopullisen vaiheen tuossa sekoituksessa tapahtua silloin kuin sen lämpötila on alennut 60 asteeseen Fahrenheitiä. Mutta nyt sattui apulaisissa Cavorin tietämättä syntymään erimielisyyttä siitä, kenenkä oikeastaan tulisi valvoa valkeata sulatus-uunissa. Gibbs, joka oli tähän asti siitä huolta pitänyt, oli äkkiä yrittänyt säilyttää tämän tehtävän entisen puutarhurin niskoille, sillä perustuksella muka, että hiili on maata, maasta kaivettua, eikä niinmuodoin mitenkään kuulu puusepän toimialaan. Entinen puutarhuri taas väitti, että hiili

on metallia tai malmintapaista ainetta; ei se lainkaan kuulu kokin ammattiin. Mutta Spargus väitti hellittämättä, että Gibbs se on, jonka tulee pitää valkeasta huolta, koskapa hän kerran puuseppä on, ja hiili, kuten kaikki tietävät, on maaton puuta. Seurauksena tästä oli se, että Gibbs lakkasi lisäämästä hiiliä uuniin, eikä toisetkaan sitä tehneet. Cavor taas ei saattanut huomata asiain menevän hullusti päin, sillä hän oli kokonaan vaipunut mietiskelemään eräänlaista cavoriiti-lentokonetta, ottamatta lukuun ilman tekemää vastarintaa ynnä paria muuta asianhaaraa. Ja hänen ennen-aikainen keksintönsä toteutuminen tapahtui juuri silloin kuin hän oli astumassa kedon poikki minun huvilaani iltapakinoille ja teetä juomaan.

Sangen selvästi muistan tuon tapauksen. Teevesi oli kiehumassa, kaikki oli valmiina, ja tuo "pörrörör" oli saanut minut astumaan verannalle. Hänen liikehtivä olentonsa kuvastui mustana syksyistä taivasta vastaan, jossa aurinko teki laskuaan, ja hänen talonsa uuninpiiput pistivät näkyviin tuolta puitten uhkeitten latvain yli. Kauempana kohoilivat Wealden Hills kukkulat vaalean sinervinä, ja vasemmalla levittelihe hämäräinen aulanko avarana ja levollisena. Ja silloin...

Nuo uuninpiiput lensivät ilmaan, hajoten siellä paksuksi parveksi tiilikiviä. Katto ja huonekaluja sekaisin meni samaa tietä. Niiden perään hulvahti suunnaton valkoinen tulenliekki. Puut rakennuksen ympärillä huojuivat ja kieppuivat, heitellen pirstaleitansa ylös hehkuvaan valoon nekin. Korvissani kajahti ankara ukkosen jyrynä, joka löi kuuroksi toisen korvani koko elämäni iäksi, ja ylt'ympärilläni särkyivät kaikki akkunarudut.

Minä astuin kolme askelta verannalta Cavorin asuntoa kohti, ja samassa tuli tuuli takaapäin.

Nuttuni liepeet heilahtivat silmänräpäyksessä pääni yli, ja minä läksin suurin hypyin ja harppauksin, aivan vasten tahtoani, astumaan Cavoria kohti. Mutta samassa sieppasi vihuri keksijän valtoihinsa ja läksi kieputtaen kiidättämään häntä kautta vinkuvan ja vonkuvan ilman. Minä näin yhden uuninpiippuni paiskautuvan maahan viiden kuuden metrin päässä minusta, hyppäävän parikymmentä askelta ja lähtevän sitten suurin loikkauksin rientämään hävityksen keskustaa kohti. Sääriään viskellen ja käsiään heitellen Cavor putosi maahan, kieri ja vieräsi siinä ensin jonkun matkaa, nousi sitten pystyyn, jolloin ilman-henki taas tarttui häneen ja läksi lennättämään miestä sanomattomalla vauhdilla eteenpäin, kunnes hän vihdoinkin katosi puitten väliin, jotka tuolla hänen talonsa kohdalla kieppuivat ja kierivät, oksillaan toisiansa piesten.

Sakea savu- ja tuhkapilvi sekä kokonainen patsas siniseltä hohtavaa ainetta syöksi taivaanlakea kohti. Suuri palanen aitaa lensi ilmassa minun ohitseni, putosi maahan pystyyn, kaatui siitä kyljilleen ja jäi siihen. Pahin vaara oli nyt ohi. Raivoisa liike ilmassa oli tauonnut. Ankara tuuli puhalsi vain, ja minä huomasin jälleen yhä vielä hengittäväni ja jalkojeni olevan kohdallaan. Asetuin nyt seljin tuulta vasten ja jaksoin kestää asemillani. Siinä sitten oli tilaisuus tutkia, minkä verran minulla vielä on järkeä jäljellä.

Tällä hetkellä koko maailma esiintyi aivan toisenlaisessa muodossa. Rauhallinen, rusottava ilmanranta oli kadonnut näkyvistä, mustia pilviä kiiti taivaalla, kaikki oli painautunut maata vasten ja huojui kovan tuulen kourissa. Katsahdin taakseni, nähdäkseni, onko minun taloni suunnilleen paikallansa, ja läksin sitten kompastellen astumaan puita kohti, joitten helmaan

Cavor oli kadonnut, ja joitten lehdettömäin oksain välitse liekkejä leimusi hänen palavasta talostansa.

Astuin viidakkoon, jossa minua heitteli puusta puuhun. Niistä kiinni pidellen, haeskelin häntä silmilläni jonkun aikaa, mutta turhaan. Tulin sitten katsataneeksi kasalliseen katkenneita oksia ja aidankappaleita hänen puutarhansa muurin juurella ja huomasin siinä jotain liikehtimistä. Minä juoksemaan sinnepäin, mutta ennenkuin sinne ennätinkään, erkani tuosta kasasta jotain ruskeata... Se kohosi liejun tahraamille jaloilleen ja ojensi kaksi hervakkaa, verta vuotavaa kättä. Tuon olennon keskikohdalta roikkui vaateen repaleita, huojuen ilmassa.

Ensi hätään en ollut tuntea tuota multakasaa, mutta sitten huomasin sen olevan Cavorin, koko mies ihan liejussa siitä rapakosta, johon oli pudonnut. Hän asettui kumaraan tuulta vasten, käsillensä kaapien pois liejua silmistään ja suustaan.

Hän ojensi jotain kädentapaista, joka oli yltäänsä savessa ja mudassa, ja astui askeleen minua kohti. Hänen kasvonsa ne elähtelivät liikutuksesta, liejupalasten myötänsä tipahdellessa niistä maahan. En ikinä ole nähnyt niin ruhjoutunutta ja viheliäistä olentoa, ja siksipä hämmästyin niin peräti, kuullessani hänen kähähtävän:

-- Onnitelkaa minua, -- onnitelkaa!

-- Onnitellako teitä! -- huudahdin minä. -- Hyvät ihmiset! Ja minkä johdosta?

-- Nyt se on tehty.

-- Vai niin? Mutta mitä ihmeitä tuo räjäys merkitsee?

Tuuli vingahti samassa ja vei hänen sanansa mennessään.

Sen verran kumminkin sain selvää, ettei tämä ollut räjäystä lainkaan. Tuuli paiskasi minut hänen luokseen, ja niin sitä nyt seisoiimme siinä, toisistamme kiinnipidellen.

-- Koettakaa päästä takaisin minun talooni! -- pauhasin minä hänen korvaansa. Hän ei kuullut minun sanojani, vaan höpisi jotain tuollaista kuin "kolme marttyriä... tiede..." ja "mitäpä hyötyä siitä..." Sillä hetkellä vaivasi häntä se ajatus, että hänen kolme apulaistansa olivat saaneet surmansa pyörremyrskyssä. Kaikeksi onneksi hän oli erehtynyt. Heti hänen lähdettyään astumaan minun huvilaani, he olivat pistäytyneet Lympnen ravintolaan hiukan virvoittelemaan itseään ja keskustelemaan siitä uuninlämmityksen asiasta.

Minä uudistan kehoitukseni, että lähdettäisi meille, ja tällä kertaa hän ymmärsi minut. Yhdessä lähdettiinkin kulkemaan käsikoukkua, ja vihdoin meidän onnistui päästä katon alle, mikäli nimittäin minun huvilassani kattoa oli. Istuttiin ensin hetken aikaa, nojatuolissaan kumpikin, ja läähätettiin. Kaikki akkunat olivat säpäleinä ja keveämmät huonekalut huiskin haiskin. Korvaamatonta vahinkoa ei sentään ollut tapahtunut. Keittiön ovi oli kaikeksi onneksi kestänyt ilman painon, niin että kaikki saviastiat ja keittokalut olivat pysyneet ehjinä. Öljykeittiö paloi vielä, ja minä kaasin kattilaan vettä teetä varten, Senjälkeen olin valmis kuulemaan Cavorin selityksiä.

-- Kaikki, niinkuin olla pitää, -- intti hän, -- kaikki niinkuin olla pitää. Nyt se on tehty. Kaikki kohdallaan.

-- Kuinka? -- vastasin minä. -- Vai kaikki kohdallaan vainen? Kahdenkymmenen mailin piirissä ei ole enää yhtään latoa pystyssä, ei aitaa ehjänä, ei olkikattoa paikallaan...

-- Kohdallaan on kaikki... *totisesti*. Enhän minä tielysti osannut aavistaakaan tätä pientä myllerrystä. Minun mieleni oli kiinnitettyä muihin asioihin, ja minussa on taipumusta pitämään vähä-arvoisina tuollaisia käytännöllisiä sivuseikkoja. Mutta kohdallaan on...

-- Mutta, hyvä sir! -- huudahdin minä, -- Ettekö te huomaa tehneenne monen tuhannen punnan vahingon?

-- Tässä kohden minä luotan teidän vaitiolonne. Minä en ole mikään käytännöllinen mies, mutta ettekö luule ihmisten pitävän tätä vain hirmumyrskynä?

-- Entäs se räjäys...

-- Se *ei ollut* räjäystä. Sen pituinen se. Minä olen vain, kuten jo sanoin, taipuvainen pitämään vähäpätöisinä tuommoisia pikku asioita, ja niinpä tulin epähuomiosta panneeksi tuota ainetta, tuota cavoriitia, liian ohueen, avaraan astiaan...

Hän pysähtyi hetkeksi ja jatkoi jälleen:

-- Olettehan te selvillä siitä, että tämä aine ei läpäise gravitationia, että se poistaa esineitten molemminpuolisen vetovoiman?

-- Kyllä, -- vastasin minä, -- kyllä.

-- No niin. Heti kuin minun aineeni oli jäähtynyt lämpötilaan 60° Fahrenheitä ja oli siis täysin valmistunut, silloin sen yläpuolella olevalla ilmalla ja laen ja katon osalla ei enää ollut mitään painoa. Tiedätte kai... ja tietäähän sen nykyjään jokainen... että ilmalla, niinkuin muillakin kappaleilla *on* painoa, että se liikistää joka suunnalle 14 1/2 naulan voimalla kutakin neliötuumaa kohti...

-- Tiedän, tiedän. Entä sitten?

-- Tiedän minäkin sen, -- huomautti hän. -- Mutta tämä osoittaa teille vain, kuinka hyödyöntä tieto on, ellette sitä mihinkään käytä. No niin, painovoima lakkasi vaikuttamasta cavoriitin yläpuolella: ilmalla siinä ei ollut enää painoa, mutta ympärillä -- ei päällä, vaan ympärillä -- oleva ilma likisti yhä mieheen naulan voimalla neliötuumaa kohti tuota äkkiä painottomaksi tullutta ilmaa. Aha! Joko alkaa selvitä? Cavoriitin ympärillä oleva ilma hyökkäsi vastustamattomalla voimalla cavoriitin yläpuolella olevaan ilmaan; tämä sai siitä ankaran sysäyksen ylöspäin, sen sijalle tunkeunut ilma kadotti silmänräpäyksessä painonsa, se ei enää liikistänyt, vaan seurasi perässä, puhkaisi laen, tempasi mennessään katon...

Hetken perästä hän jatkoi:

-- Siinä syntyi nähkääs ilma-suihkukaivo, jonkinlainen uuninpiippu ilmaan. Ja ellei cavoriiti itsekin olisi irtaantunut ja imeytynyt tuohon uuninpiippuun, niin... huomaatteko mitä olisi tapahtunut?

Minä miettimään.

-- Eiköhän, -- virkoin sitten, -- eiköhän ilma olisi noussut yhä vain korkeammalle ja korkeammalle tuon hornamaisen aineen yläpuolella?

-- Juuri niin, -- vastasi hän, -- suunnaton suihkukaivo...

-- Joka olisi pursunnut ylös avaruuteen! Hyvä isä! Sitä tietähän olisi mennä pursunnut koko ilmakehä maan päältä. Maa olisi jäänyt ilmaa vaille! Tuo pieni aineen palanen olisi ollut koko ihmiskunnan surma!

-- No ei se sitä ilmakehää ainaseksi olisi tyhjään avaruuteen vienyt, -- selitti Cavor, -- mutta käytännölliset seuraukset olisivat olleet... yhtä pahat. Se olisi siepannut pois ilmakehän maan ympäriltä, kuorinut kuin bananin ja lennättänyt sen tuhansien mailien päähän. Sieltä se tietysti olisi pudonnut takaisin, -- mutta... tukehtuneen maailman päälle! Meidän kannaltamme katsottuna melkein yhtä hyvä, vaikkei olisi takaisin tullutkaan!

Minä katsoa tuijotin häneen. Hämmästyksissäni en vielä lainkaan käsittänyt, että kaikki minun toiveeni olivat rauenneet tyhjiin.

-- Mitäs te nyt aiotte tehdä? -- kysyin minä.

-- Ensinnäkin, jos saisin lainaksi multalusikan, niin kaapisin pois hiukan tätä multaa ja maata, mikä minua nyt verhoaa, ja toiseksi, jos saisin käyttää hyödykseni teidän talonne mukavuuksia, niin ottaisin kylvyn. Ja sitte me haastelemme kaikessa rauhassa. Varovaisinta olisi -- lisäsi hän, laskien savisen kätensä minun käsivarrelleni, -- ett'emme puhuisi tästä asiasta kellekään. Minä tiedän saaneeni aikaan paljon vahinkoa... kenties on ympäristöllä yksi ja toinen talokin kukistunut. Mutta, toiselta puolen, mahdotontahan minun on korvata tekemääni vahinkoa, ja jos oikea syy siihen tulee tunnetuksi, niin syntyy nurinaa ja narinaa, ja työni keskeytyy. Eihän ihminen saata *kaikkea* ennakoita arvata, enkä minä suostuisi hetkiseksikään raskauttamaan teoreettisia tutkimuksiani vielä käytännöllisilläkin harkinnoilla. Aikaa voittain, kun teidän käytännöllinen älynne on otettu avuksi, ja cavoriiti pääsee selville vesille, -- selville vesille, sehän on oikea sana, eikö niin? -- ja kun se on toteuttanut kaiken sen, mitä te siitä olette ennustanut, niin silloin kyllä sovimme noitten ihmisten kanssa. Mutta ei vielä, ei vielä. Ellei muuta selitystä anneta, niin ihmiset -- meteorologisen tieteen nykyään vielä ollessa niin heikolla kannalla -- luulevat koko tapausta cycloni-myrskyn syyksi. Ja sitten pantanee toimeen yleinen rahankeräys, ja koska minunkin taloni on kukistunut ja poroksi palanut, niin minäkin saan melkoisen summan vahingonkorvaukseksi, ja siitähän on oleva verraton apu tutkimustemme jatkamiseen. Mutta jos saavat tietää *minun* olleen vikapään, niin ei yleistä keräystä tulekaan, vaan jokikinen äittelee ja ärhentelee. Ja siitä on ilmeisenä seurauksena se, etten enää voi rauhassa työskennellä. Minun kolme apulaistani ovat kukaties saaneet surmansa tai eivät ole. Se on yksityisseikka se. Jos ovat, niin eipä siitä suurtakaan vahinkoa, he kun olivat enemmän ututteria kuin taitavia, ja tähän ennen-aikaiseen sattumukseen on suureksi osaksi pidettävä syynä heidän yhteistä huolimattomuuttansa sulatus-uunin hoitamisessa. Jos hengissä ovat, niin tokkopa heissä on miestä tekemään asiasta oikeata selkoa? He yhtyvät tuohon hirmumyrsky-juttuun hekin. Ja jos minä, sill'aikaa kuin oma taloni toistaiseksi on käyttämättömässä kunnossa, saisin asunnokseni jonkun vapaan huoneen tässä teidän huvilassanne...

Hän pysähtyi ja katsahti minuun.

Noin kyvykäs mies, ajattelin, ei ole mikään jokapäiväinen vieras.

-- Kenties, -- virkoin -- kenties on parasta, että ensiksikin käymme hankkimassa multalusikan -- ja vein hänet kasvihuoneen raunioille.

Hänen kylpiessään minä sitten yksinäni rupesin asiata pohtimaan. Seurustelussa Mr. Cavorin kanssa oli ilmeisesti varjopuolia, joita en ollut osannut ennakoita arvatakaan. Hänen hajamielisyytensä, joka vast'ikään oli ollut vähällä pyyhkäistä pois kaikki elävät olennot maan pinnalta, saattaa minä hetkenä hyvänsä johtaa johonkin muuhun ankaraan pulmaan. Toiselta puolen minä olin nuori, taloudellinen asemani rempallaan, ja minä tällä hetkellä valmis mihin häikäilemättömään seikkailuun hyvänsä, siinä toivossa, että hyvä siitä lopultikin tulee. Olin saanut päähäni, että ainakin puolet affääriä tulisi minun osalleni. Kaikeksi onneksi minä olin, kuten jo mainittu, vuokrannut huvilani kolmeksi vuodeksi, ilman korjausvelvollisuutta. Asuntooni hätäpikaa hankittu sisustus, sen verran kuin sitä oli, oli maksamatta, vakuutettu... Loppujen lopussa minä päätin edelleen olla yksissä hänen kanssaan ja katsoa, minnepäin asia alkaa kallistua.

Asiat olivat nyt tosin astuneet uuteen valoon. En epäillyt enää tuon aineen suunnatonta voimaa, mutta sitä aloin epäillä, että kuinkahan niitten tykinlavettien ja patenttikenkien mahtaa käydä.

Heti ruvettiinkin panemaan hänen laboratoriotansa jälleen kuntoon, päästäksemme kokeiluja jatkamaan. Cavor puheli nyt entistä enemmän minun käsityskannaltani, kun nousi kysymys, mitenkä tuota ainetta tästä puolin olisi valmistettava.

-- Tietysti meidän täytyy tehdä sitä taas, -- puheli hän jonkinlaisella hilpeydellä, jota en olisi luullut hänestä olevankaan, -- tietysti meidän täytyy tehdä sitä taas. Kenties olemme joutuneet ojasta allikkoon, mutta teorettinen puoli ainakin on meillä voitettua kantaa. Jos suinkin saatamme välttää kokonaan kukistamasta tätä meidän pikku planetaamme, niin teemme, minkä voimme. Mutta jotain uhan-alaista siinä *täytyy* olla! Täytyy! Semmoista on kokeilussa aina. Ja tässä kysytään nyt *teidän*, käytännöllisen miehen, neuvoja. Minä puolestani arvelen, että meidän sopii asettaa se syrjilleen ja tehdä hyvin ohueksi. En tiedä sentään. Minulla on hämärä aavistus eräästä toisesta valmistustavasta. Tuskin sitä nyt sentään osaan selittää. Mutta omituista: juuri silloin kuin tuuli vieritteli minua liejussa enkä tiennyt, mihinkä koko tämä seikkailu päättyy, juuri silloin iski mieleeni, että niin minun olisi pitänyt tehdä.

Muutamia pieniä vaikeuksia kohdattiin kyllä, mutta niistä huolimatta käytiin asettamaan laboratoriota kuntoon. Työ ja tekeminen meillä oli, ennenkuin päästiin lopullisesti ratkaisemaan, mihin muotoon ja millä tavalla uudet kokeet ovat tehtävät. Ainoa haitta oli noitten kolmen apulaisen kieltäytyminen pitämästä minua työnjohtajana. Mutta parin päivän perästä saatiin sekin seikka selville.

III. Pallon rakentaminen.

Muistan niin selvään sen tilaisuuden, jolloin Cavor ensi kertaa puhui minulle pallostansa. Se ajatus oli sävähdellyt hänen mielessänsä ennenkin, mutta nyt se näkyi äkkiä vallanneen hänet. Olimme juuri palajamassa minun huvilaani teelle. Matkalla hän rupesi taas pörisemään ja huudahti äkkiä:

- Siinä se on! Se se vie perille! Jonkinlainen rullauudin!
- Vie perille... minne niin? -- kysäsin minä!
- Avaruuteen... kaikkialle! Kuuhun!
- Mitäs te nyt tarkoitatte?
- Tarkoitanko? Sitä, että pallo se olla pitää! Sitä minä vain tarkoitan!

Minä huomasin, etten nyt ensinkään pysy perässä, ja siksipä annoin hänen jonkun aikaa puhua omalla tavallaan. Minulla ei ollut aavistuksen tapaistakaan hänen aiheestaan. Vasta teetä juotuansa, hän selitti tarkemmin, mitä hänellä on mielessä.

- Tämmöistä se on, -- sanoi hän. -- Tuon aineen, joka estää gravitationin vaikuttamasta esineisin, minä viime kerralla panin latuskaiseen, kannelliseen säiliöön. Ja juuri silloin kuin se oli jäähtynyt täysin valmiiksi, silloin se tapahtui, tuo myllerryskin. Kaikki, mitä sen yläpuolella oli, menetti painonsa, ilma remahti ylös, katto remahti ylös, ja ellei aine itsekään olisi remahtanut ylös, en tiedä, mitä kaikkea olisi tapahtunutkaan. Mutta entäpä, jos tuo aine olisi irrallaan, vapaana lennähtämään ylös?
- Silloin se lennähtäisi kerrassaan ylös!
- Tietysti! Eikä se sen pahempaa melua pitäisi kuin suuren tykinkään pamaus.
- Mutta mitäs hyvää siitä olisi?
- Minä lennähtäisin ylös minäkin.

Minä laskin teekuppini alas ja katselin häneen silmät seljällään.

- Aatelkaahan pallo, selitteli hän, niin suuri, että kaksi henkeä koneineen siihen mahtuu. Se tehdään teräksestä ja vuorataan paksulla lasilla. Sen sisään pannaan tarpeellinen määrä jähmetettyä ilmaa, konsentrioituja ravintoaineita, vedentislaus-kone ynnä muuta sellaista. Ja ulommainen teräspinta se sitten ikäänkuin emaljoidaan...
- Cavoriitillako?
- Niin juuri.
- Mutta miten kās te pääsette sisään?
- "Mitenkä kokkare puuroon pääsi?" kysyi entinen mies.
- Olen minä tuon kuullut. Mutta sanokaa, miten?
- Se on sangen yksinkertainen asia. Ilmanpitävä kulkuaukko -- muuta ei tarvitse. Tietysti se tulee olemaan hiukan monimutkainen kapine. Pitäähän olla venttili, mistä esineitä heitellä ulos, jos tarvis vaatii, menettämällä ilmaa niin vähän kuin suinkin mahdollista.
- Niinkuin Jules Vernen romaanissa "Maasta kuuhun", niinkö?
- Mutta Cavor ei ollut romaanien lukija.

-- Alanpa ymmärtää, -- virkoin minä verkalleen. -- Te saatatte mennä sisään ja sulkeutua sinne niinkauan kuin cavoriiti on lämpimänä, ja jäähtyttyään se ei enää läpäise gravitationia, ja silloin te lennähdätte...

-- Yhdellä nykäyksellä.

-- Ja lähdette kiitämään suoran viivan suuntaa... --

Minä pysähdyin hetkiseksi ja jatkoin sitten:

-- Mikäs sen pallon estäisi kulkemasta avaruudessa yhä suoraa suuntaa iät kaiket? Ettehän te ole lainkaan varma, tuletteko lopulta minnekään, ja jos tulette, niin... mitenäs sen paluumatkan käy?

-- Sitä juuri olen miettinyt, -- vastasi Cavor. -- Sitä minä juuri tarkoitin, sanoessani "se se perille vie". Sisimmäinen lasikuula on oleva ilmanpitävä ja, kulkuaukkoa lukematta, yhtenäistä massaa, ilman liitoksia. Teräspallon taas saattaa rakentaa viilekkeistä, joista jokaista käy kääriminen kokoon kuin rulla-uudinta. Niitä saattaa helposti liikutella jousilla, ja niitten kääntäminen rullalle ja purkaminen rullalta tapahtuu sähköän avulla, joka lasiin valettuja platinatankoja myöten kulkee yläpintaan. Kaikki tämä on vain yksityisseikkoja. Huomaatte siis, että pallon ulkopuolinen cavoriiti-kuori on oleva kokoonpantu akkunoista eli uutimista, nimittäkääpä niitä nyt miksi hyvänsä. No niin, kaikkien akkunain eli uutimien ollessa kiinni, ei mitään valoa, eikä lämpöä, eikä gravitationia eikä minkäänlaista säteilevää energiaa pääse pallon sisään. Se on lentävä avaruudessa suoraa suuntaa, niinkuin te sanotte. Entäs kun joku akkuna avataan? Aatelkaas, että joku akkuna avataan! Silloin jokainoa raskas kappale, mikä sattuu olemaan samassa suunnassa, rupeaa vetämään meitä puoleensa...

Minä istuin, tarkasti kuunnellen häntä.

-- Ymmärrättekö?

-- Ymmärrän minä *sen*.

-- Käytännössä me saatamme luovia avaruudessa minne vaan mieli tekee, antautuen milloin minkin kappaleen vetovoiman alaiseksi.

-- Niin, niin, se on kyllä selvä. Mutta...

-- No?

-- Minen ymmärrä, mitä me tällä kaikella teemme. Eihän se ole oikeastaan muuta kuin ponnahtelemista maasta pois ja maahan takaisin.

-- Juuri niin. Sopisi esimerkiksi mennä kuuhunkin.

-- Entä sitten? Mitäs te sieltä luulette löytävänne?

-- Sittenpähän näkisi... Oo! Aatelkaas, kuinka paljon uusia tietoja!

-- Onko siellä ilmaa?

-- Eiköhän tuota liene?

-- Kaunis ajatus, -- sanoin minä, -- mutta minusta tämä yritys tuntuu kovin laajaperäiseltä. Kuuhun asti! Minä tekisin ensin pienempiä kokeita täällä.

-- Ne eivät saata tulla kysymykseen, sillä ilma tekee haittaa.

-- Miksei tuota aatetta jousilla liikkuvista uutimista -- cavoriiti-uutimista lujissa teräs-astioissa -- sopisi toteuttaa raskaitten esineitten nostamiseksi?

-- Ne ei toimisi, -- intti Cavor. -- Ja sitä paitsi, ei avaruuteen meneminen ole paljoa pahempaa, jos ensinkään, kuin naparetketkään. Käyhän ihmisiä naparetkilläkin.

-- Ei affäärimiehiä. Ja vaikka käykin, niin sellaisista retkistä maksetaan. Ja jos hullusti käy, niin lähetetään retkikuntia heitä pelastamaan. Mutta tämä... tässähan ampua jysäyttää itsensä ihan ilmaiseksi maailmasta pois.

-- Sanokaa: tiedusteluretkelle.

-- Teidän mielestänne kai niin... Kirjan siitä joku kukaties pyöräyttäisi.

-- En ensinkään epäile, ettei siellä olisi mineraaleja.

-- Esimerkiksi?

-- Rikkiä, malmeja, mitäpä kultaakin, mahdollisesti uusia alkuaineita myös.

-- Mutta kuljetuskulungit... -- virkoin minä. -- Te ette ole käytännöllinen mies, senhän itsekin tiedätte. Kuuhan on neljännes-miljonan mailin päässä.

-- Minun mielestäni ei minkään tavaramytyn kuljetus käy kalliiksi, jos se pannaan cavoriitilaatikkoon.

Sit'en minä ollut ajatellutkaan.

-- Vapaasti toimitettuna vastaan-ottajan päähän, niinkö?

-- Ja tokkopa meidän tarvitsisi pysähtyä kuuhunkaan!

-- Ettäkö siis...?

-- Onhan Mars... siellä on raitista ilmaa, uusi ympäristö, miellyttävä keveyden tunne. Olisipa hauska käväistä siellä.

-- Onko Marsissa ilmaa?

-- On kyllä.

-- Näyttää siltä kuin sinne saattaisi perustaa vaikka parantolan. Entäs matka? Kuinka pitkälti Marsiin on?

-- Kaksisataa miljoonaa mailia, -- virkkoi Cavor ikäänkuin ohimennen. -- Läheltä aurinkoakin siinä mentäisiin.

Mielikuvitukseni elähtelemään jälleen.

-- Siinä on, virkoin minä, on kuin onkin jotain kaikessa tuossa. Tuo matkustaminen...

Ja muuan erinomainen mahdollisuus sävähti nyt päässäni. Minä näin äkkiä, niinkuin näyssä, cavorilaisia laivoja ja palloja oikein "loistopainoksina" sinkoilevan ristiin rastiin

kautta koko aurinkokunnan. "Etuoston oikeuksia" iski aivoissani... etuoston oikeuksia planetoissa! Mieleeni muistui muinaisen Espanjan monopoli Amerikan kultaan. Eikä ollut enää kysymys siitä tai tästä planetasta, vaan kaikista. Minä tuijotin Cavorin punakkoihin kasvoihin, ja mielikuvitukseni läksi äkkiä hyppimään ja heittelemään. Minä nousin ylös, minä astuin edestakaisin; minun kieleni pääsi valloilleen.

-- Minä alan päästä asian perille, -- puhelin minä; -- jo vainenkin alan päästä perille.

Tuntui siltä kuin epäilyksen ja innostumisen välillä ei olisi kulunut, aikaa ensinkään.

-- Mutta tämähän on suuren suurta! -- huudahtelin minä. -- Tämä on ruhtinaallista! En olisi luullut tällaista unissanikaan näkeväni.

Ja kun kerran minun vastarintani kylmyys oli sulanut, silloin hänenkin tähän asti kamuritsassa ollut kiihkonsa pääsi valloilleen. Hänkin nousi ylös ja alkoi kävellä. Hänkin huitoi käsiään ja huudahteli. Me menettelimme kuin haltioissaan olijat. Ja haltioissammehan me *olimmekin*.

-- Me panemme toimeen kaiken tämän! -- lausui hän vastaukseksi johonkin minun epäröimiseeni.

-- Me panemme pian toimeen kaiken tämän! Jo tän'iltana rupeamme piirustamaan muotteja! -- sanoi hän.

-- Ihan nyt juuri! -- vastasin minä, ja niin riennettiin laboratorioon, käymään käsiksi työhön.

Koko sen yön minä olin kuin lapsi lumotussa linnassa. Aamunhämärä tapasi meidät täydessä työssä ja toimessa. Oli jo täysi päiväkin, mutta yhä meillä sähkölamput paloivat. Muistan vielä, miltä piirustukset näyttivät. Minä siimestin ja väritin, Cavor piirusti... Töherrettyä hätätyötä oli jokikinen kynänpiirros, mutta ihmeellisen tarkkoja kaikki. Tänä yönä saatiin valmiiksi piirustukset teräs-uutimiin, jotka sitten heti tilattiin tehtaasta. Lasipallon piirustukset valmistuivat viikon perästä. Iltapakinat ja muut puhteenvietot jäivät kokonaan pois. Työtä tehtiin yhtämittaa. Maattiin ja aterioitiin silloin vaan kuin ei nälältä ja väsymykseltä enää jaksanut mitään tehdä. Meidän intomme tarttui talon kolmeen apulaiseenkin, vaikkei heillä ollut pienintäkään käsitystä, millainen pallo se tässä syntyykään. Gibbs se oli näinä päivinä unohtanut kokonaan kävelemisen taidon: hän juoksi kaikkialla, yksin huoneissakin, juoksi kuin joku olisi perässä ajanut.

Ja pallo se valmistui valmistumistaan. Kului joulukuu, jo tammikuukin -- tammikuussa minulta kerran meni kokonainen päivä lumen luomiseen laboratorion ja huvilan välillä -- ja niin kului helmi- ja maaliskuukin. Maaliskuussa alkoi työ lähetä loppuaan. Tammikuussa tuotiin hevosilla suuri tavara-arkku. Paksusta lasista tehty pallo oli nyt valmiina, ja se asetettiin kranan alle, jolla se oli nostettava teräspallon sisään. Kaikki teräspallon kaaret ja kartiinit -- pallo ei ollut ihan pyöreä, vaan monisärmäinen, rullauudin kullakin pinnalla, -- olivat saapuneet helmikuussa, ja alaosa niitattiin kokoon. Cavoriitahas oli jo käynyt kaksi valmistusvaihettaan, ja puolet sitä käytettiin kaarten ja uutimien sivelemiseen. Merkillistä, kuinka tarkoin me olimme noudattaneet Cavorin ensimmäistä inspirationia, suunnitelmaa laatiessamme. Ja kun koko pallo oli niitattu kokoon, silloin hän ehdotti, että väliaikaisesta laboratoriosta, jossa koko työ oli tehty, karkeatekoinen katto purettaisiin

pois, ja pallon ympärille rakennettaisiin sulatus-uuni. Tarkoituksena nimittäin oli, että cavoriitin viimeinen valmistusaika oli tapahtuva siten, että tahas kuumennetaan hehkuvaan tilaan heliumivirrassa, silloinkuin jo koko pallo on sillä sivelty.

Ja sitten sitä keskusteltiin ja päätettiin, mitä kaikkea on otettava mukaan: kokoonpuristettuja ravintoaineita, koncentrioituja nesteitä, happea varaksi teräslieriöissä, laitoksia ilman puhdistamista varten hiilihaposta ja muista kaasuista ja hapen valmistamista varten natrium-hyperoksidista, vesikondensaattoreita ynnä muuta. Muistan vielä tuon nurkkaan läjätyn pienen kasan: läkkiastioita, kääryjä, arkkuja. Ne tiesivät, että tässä on täysi tosi mielessä.

Se oli yhtämittaisen puuhan ja homman aikaa, jossa ei sanottavaksi ennättänyt mietiskellä. Mutta kerran, kun valmistukset jo olivat päättymäisillään, omituinen apeus täytti mieleni. Olin koko aamun ollut muuraamassa sulatus-uunia ja istahdin nyt ihan uupuneena keskelle tiilikasaa. Kaikki näytti minusta nyt niin hämärältä ja uskomattomalta.

-- Mutta kuulkaas nyt, Cavor, -- virkoin minä. -- Kun kaikki ympäri käy, niin mitäs tästä kaikesta lopuksi tulee?

Hän myhähti.

-- Se on lähtemäisillään, tämä kapine.

-- Kuuhun... -- mietiskelin minä. -- Mitäs te luulette sieltä löytävänne? Eihän kuussa eloa ole.

Hän kohautti olkapäitään.

-- Saadaan nähdä, -- sanoi hän.

-- Tokko? -- virkoin minä, katsella tuijottaen maahan.

-- Te olette väsynyt, -- huomautti hän. -- Parasta olisi, kun menisitte kävelemään tän'iltana.

-- Enkä mene! -- intin minä. -- Lähden tästä päättämään tämän muuraustyön.

Minä menin, ja seurauksena oli -- uneton yö.

Tuskin olen sellaista yötä koskaan viettänyt. Olihan minulla ollut pahoja hetkiä niinä aikoina kuin asiani joutuivat epäkuuntoon, mutta pahinkin niistä oli suloista unta tämän loppumattoman, tuskallisen valvomisen rinnalla. Minua rupesi niin sanomattomasti kammottamaan koko tämä yritys.

En muista sitä ennen milloinkaan ajatelleeni, mitä kaikkia vaaroja kohti nyt oikeastaan mennään. Mutta nyt niitä tuli pitkässä jonossa kuin kummitukset, jotka ennen muinoin Pragia piirittivät. Nyt niitä tuli ja leirittyi minun ympärilleni. Minut masensi ajatus tämän meidän hankkeemme harvinaisuudesta, sen ylimaallisuudesta. Tuntui kuin olisin herännyt mieluisasta unesta mitä hirvittävimpiin tosioloihin. Minä makasin silmät auki, ja pallo se näytti käyvän hetkestä hetkeen yhä hatarammaksi ja heikommaksi, Cavor itse yhä epätodellisemmaksi ja fantastisemmaksi ja koko yritys yhä hassummaksi ja hassummaksi.

Nousin vuoteeltani ja rupesin kävelemään. Astuin akkunaan ja katselin ulos äärettömään avaruuteen. Tähtien välissä oli tyhjä, käsittämätön pimeys! Minä koetin kerätä kokoon

kaikki hajanaiset tietoni tähtitieteessä, mitä minulla epäsäännöllisten opintojeni ajoilta vielä jäljellä oli, mutta ne olivat liian huojuvia, pystyäkseen luomaan mitään käsitystä siitä, mikä meitä odottaa. Menin vihdoinkin takaisin vuoteeseeni ja torkahdin hetkiseksi. Mutta painajainen ahdisti minua senkin lyhyen ajan: minä syöksin ja syöksin ja syöksin yhä syvemmälle avaruuksien pohjattomaan kuiluun.

Aamiaispöydässä minä hämmästyin Cavoria, sanoen hänelle lyhyesti:

-- Minen lähde teidän kanssanne palloon.

Kaikki hänen vastalauseensa kohtasivat minussa äreätä itsepäisyyttä.

-- Koko juttu on kovin hassua, -- sanoin minä. -- Minen tule. Kovin hassua on koko juttu.

Enkä lähtenyt hänen kanssaan laboratorioonkaan. Äkäiltyäni jonkun aikaa huvilani ympärillä, pistin hatun päähäni, sieppasin kepin kouraani ja läksin kulkemaan yksinäni, itsekään tietämättä, minne. Aamu sattui olemaan herttainen: tuuli lämmin, taivaan kansi tummansininen, ylt'ympärillä kevään ensimmäinen vihannuus ja kaikkialla lintuparvi laulua. Poikkesin pieneen ravintolaan lähellä Elhamia, tilasin biffiä ja olutta ja säikäytin isännän, kun ilmasta puhellessamme, äkkiä sanoa tokaisin:

-- Ken tällaisella ilmalla jättää tämän maailman, niin ilmeinen hullu se on.

-- No niin, sitä minnäi justiisa sanon, kun ne haasto siitä, -- virkkoi isäntä, ja silloin sain kuulla, että ainakin yhdelle sielu paralle tämä maailma oli käynyt niin oudoksi, että oli sivaltanut kaulansa poikki.

Sieltä lähtiessäni olivat ajatukseni saaneet uuden suunnan. Iltapäivällä nukuin makeaan uneen eräässä päivänpaisteisessa paikassa ja läksin virkistynein voimin eteenpäin.

Saavuvin tuosta sitten samannäköiseen ravintolaan lähellä Canterburyä. Köynnöskasveja kierteli niin siroasti sen seinillä, ja emäntä oli siistinnäköinen, vanha vaimo, jota mielikseen katseli. Huomasin itselläni olevan sen verran rahaa, maksaakseni huoneesta, ja päätin olla yötä täällä. Hän oli puhelias ihminen ja kertoi muun muassa, ettei ollut milloinkaan käynyt Lontoossa.

-- Canterburyä kauempana en ole koskaan käynyt, -- sanoi hän. -- Minen ole niitä teidän tyhjäntoimittajianne.

-- Mitäs sanoisitte matkasta kuuhun! -- kysäisin minä.

-- En minoo niistä ilmapalloista tykännyt milloinkaan, -- vastasi hän, nähtävästikin pitäen tuommoista sangen tavallisena matkana. -- En menis semmoseen, en sitä vastenkaan.

Tuo tuntui minusta kovin lystikkäältä. Illastettuani minä istahdin lavitsalle ravintolan edustalla ja haastelin parin työmiehen kanssa tiilenpoltosta ja mootorirattaista ja viime vuoden kriketistä. Ja lännen taivaalla teki laskuansa kuun sirppi, aurinkoa seuraten, sinervän kalpeana kuin kaukaisen alppivuoren huippu.

Huomenissa palasin Cavorin luokse.

-- Minä lähden mukaan, -- sanoin. -- Olin hiukan suunniltani, siinä kaikki.

Se oli ollut ainoa kerta, jolloin olin vakavasti epäillyt meidän yritystämme. Pelkkäin hermojen syytä! Siitä pitäin tein työtä hiukan varovammin ja kävin joka ilta jaloittelemassa. Ja vihdoin oli kaikki työt saatu valmiiksi. Sulatus-uunissa vain pidettiin vielä valkeata vireillä.

IV. Pallon sisässä.

-- Menkää sisään! -- sanoi Cavor, istuessani kulkuaukon laidalla ratsain ja katsellessani pallon pimeään sisustaan. Me olimme kahden kesken. Oli ilta, aurinko oli laskenut, ja hämärän hiljaisuuteen oli kiedottua kaikki.

Minä nostin toisenkin jalkani pallon sisään ja liu'uin sileätä lasinpintaa myöten pallon pohjalle, jossa käännyn vastaan-ottamaan Cavorin kädestä ruokatavara-säiliöitä ja muita tarpeellisia kapineita. Pallon sisässä oli lämmin, termometri näytti 80° F, ja koska tarkoitus oli, että säteilemällä menisi niin vähän lämpöä hukkaan kuin suinkin, jos ensinkään, niin oli meillä vain kengät jalassa ja ohut ihopuku yllä. Kaikiksi varoiksi oli sentään mukana pakallinen paksuja villavaatteita ja useampia paksuja peitteitä. Cavorin neuvon mukaan minä laskin laatikon, happilieriöt ynnä muut kapineet irralleen jalkaini juureen. Hän käveli katottomassa laboratoriossa jonkun aikaa ristiin rastiin, tarkastellen, oliko jotain meiltä jäänyt, ja kiipesi sitten hänkin sisään. Minä huomasin jotain hänen kädessään.

-- Mitäs teillä siinä? -- kysyin minä.

-- Ettekö te ottanut mitään lukemista mukaanne?

-- Hyväinen aika! En!

-- En muistanut sanoa teille siitä. Ties, mitenkä kauan tätä matkaa kestää... Saattaa mennä viikkojakin.

-- Mutta...

-- Tässä pallossa me saamme lentää liihoitella ihan ilman mitään työtä.

-- Jospa tuon olisin tiennyt...

Hän kurkisti ulos kulkuaukosta.

-- Katsokaas, -- sanoi hän, -- tuolla on jotain.

-- Onkos meillä aikaa vielä?

-- Tunnin verran.

Minä katsahdin ulos. Laboratoriossa oli muuan vanha numero sanomalehteä *Tit-Bits*, luultavastikin jonkun apulaisen sinne jättämä. Kauempana nurkassa huomasin repaleisen kappaleen *Lloyds News'ia*. Otin ne ja kiipesin takaisin palloon.

-- Mitäs te otitte mukaanne? -- kysyin minä, ottaen kirjan hänen kädestään. Siinä luki: "The works of William Shakespeare".

Hän punastui hiukan.

-- Minun sivistykseni on ollut niin yksinomaan tieteellistä... -- sanoi hän puolusteleiden.

-- Ettekö ole milloinkaan lukenut Shakespearea?

-- En.

-- Hänellä oli jonkun verran tietoja... hajanaisia.

-- Juuri sitä olen hänestä kuullut.

Minä autoin häntä kiertämään kiinni kulkuaukon lasikannen. Senjälkeen hän painoi erästä nappulaa, jolloin vastaava uudin ulommaisessa kuoressa laskeutui alas. Pieni, hämärän muodostama nelikulmio katosi. Me olimme pimeässä.

Kotvaan aikaan ei puhunut kumpikaan mitään. Pallon kuori ei suinkaan estänyt ääntä pääsemästä läpi, mutta ei kuulunut ulkoa hiiskaustakaan. Minä huomasin, ettei ole mitään, mistä ottaa kiinni, kun pallo ponnahtaa liikkeelle. Istuimien puute, arvelin, on ajan pitkään sekin tuntuva sangen ilkeältä.

-- Miksei täällä ole istuimia? -- kysyin minä.

-- Olen sitäkin ajatellut, -- tokaisi toinen. -- Ei tarvita.

-- Miksei?

-- Saatte nähdä, -- vastasi hän, niinkuin vastaa se, joka kieltäytyy puhumasta.

Minä vaikenin. Minulle oli äkkiä käynyt päivän selväksi, kuinka mieletön minä sittenkin olin, kun tulin tähän palloon. Ja vielä nytkin kysyin itseltäni: oliskohan liian myöhäistä puikahtaa pois? Maailma tuolla pallon ulkopuolella -- sen kyllä tiesin -- oli oleva kylmä ja tyly minulle... viikkokausia olin jo elänyt Cavorinkin varoilla... mutta oliko se lopulti oleva yhtä kylmä kuin ääretön nollapiste ja yhtä tyly kuin tyhjä avaruus? Ellen olisi peljännyt esiintyvänä pelkurina, niin olisin vielä silloinkin pakottanut hänet päästämään minut pois. Mutta tämä pani minut epäilemään. Ja minä epäilin ja kävin äreäksi ja äkäiseksi. Mutta aika se kului sillä välin kulumistaan.

Tuntui äkkiä pieni sysäys ja paukaus, niinkuin sampanjapullo olisi avattu viereisessä huoneessa, ja samalla kuului vinkuva vihellys. Silmänräpäyksen ajan minä tunsin sanomatonta jännitystä, hetkellistä vakuutusta siitä, että jalkani puristavat alaspäin lukemattomien tönien painolla. Sitä tunnetta ei kumminkaan kestänyt kuin äärettömän lyhyen tuokioisen.

Mutta se herätti minut toimintaan.

-- Cavor! -- huudahdin minä pimeyteen. -- Minun hermoni ovat säpäleinä... Minen luule...

Minä pysähdyin. Cavor ei vastannut.

-- Tonttu vieköön! -- kiljaisin minä. -- Hullukos minä olen! Mitä minulla on täällä tekemistä? Minen tule mukaan, Cavor, en. Tämä on sentään kovin uhan-alaista. Minä lähden pois.

-- Ette pääse, -- virkkoi hän.

-- Enkö pääse? Sepä saadaan nähdä!

Kymmeneen sekuntiin hän ei vastannut mitään.

-- Myöhäistä on enää riidellä, Bedford, -- sanoi hän. -- Äskeinen pieni nykäys oli lähdön merkki. Nyt sitä kiidetään tykinluodin nopeudella ylös äärettömään avaruuteen.

-- Minäpä... -- sanoin minä, mutta sitten en enää välittänyt siitä, mitä tapahtui. Jonkun aikaa olin kuin huumauksissa. Minulla ei ollut mitään sanomista. Tuntui kuin en olisi ennen koskaan kuullut puhuttavankaan tuosta maanpallolta lähtemisestä. Sitten huomasin selittämättömän muutoksen tunnossani. Oli niin keveätä, epätodellista. Samaan aikaan tuntui päässä niin omituiselta, melkein halvauksen tapaiselta, ja veri humisi korvissa. Tätä kesti hellittämättä yhä edelleen, mutta vihdoin totuin siihen niin, ettei tuntunut lainkaan ilkeältä.

Kuului naksaus. Pieni hehkulamppu syttyi palamaan.

Minä vilkaisin Cavoriin. Hän oli kalpea, niinkuin kaiketi minä itsekin. Katselimme toisiamme ääneti. Hänen tummasta kuvajaisestaan lasin pinnalla päätän, hän näytti liihottelevan ilmassa.

-- Nyt ollaan kiikissä, -- sanoin minä.

-- Klikissä ollaan, -- vastasi hän. -- Olkaa asemillanne! -- huudahti hän sitten, huomattuaan minun yrittävän liikauttaa kättäni. -- Antakaa lihastenne hervahtaa kokonaan, niinkuin viruisitte vuoteessanne. Me olemme nyt omassa pienessä universumissamme. Katsokaas noita esineitä.

Hän osoitti irtonaisiin arkkuihin ja kääroihin, jotka olivat olleet peitetten päällä pallon pohjalla. Minä hämmästyin, nähdessäni niiden uiskentelevan noin jalan päässä pallon kuperasta seinästä. Ja varjosta päätän, ei Cavorkaan enää nojannut lasiseinää vastaan. Minä ojensin käteni taaksepäin ja huomasin itsenikin irroittuneen lasiseinästä ja leijuvani ilmassa.

En huudahtanut enkä kättäni huitaissut, mutta kauhistus valtasi minut. Tuntui kuin mikä pitäisi koholla, mutta mikä, sitä oli mahdoton sanoa. Pelkkä kosketus lasiin pani minut nopeaan liikkeesen. Minä ymmärsin, mitä oli tapahtunut, mutta se ei pelkoani poistanut. Me emme enää olleet ulkopuolisen gravitationin alaisia, mutta esineet pallossa ne kyllä vaikuttivat vetovoimallaan. Niinmuodoin kaikki, mikä ei ollut lasiseinässä kiinni, alkoi nyt liikkua -- hiljalleen, meidän massamme vähäisen määrän takia -- liikkua meidän pienen maailmamme painokeskustaa kohti, joka näkyi olevan pallon keskipisteen tienoissa, hiukan lähempänä sentään minua kuin Cavoria, koskapa minä olin painavampi kuin hän.

-- Meidän pitää liikkua ympäri, -- sanoi Cavor, -- leijuen selkä seljässä kiinni, nämä esineet välillämme.

Kummallisin tunne, mitä suinkin olla saattaa: leijua noin irrallaan ilmassa. Ensi alussa minua hirvitti, mutta kun pelko oli poistunut, ei enää lainkaan epämiellyttävältä tuntunut, päinvastoin sangen rauhoittavalta. Maallisiin kokemuksiin verraten tämä oli mielestäni sitä tunnetta, kun makaa hyvin paksulla, pehmoisella höyhenpatjalla. Mutta tuo täydellinen irrallaoleminen ja riippumattomuus! En ollut semmoista osannut ottaa lukuunkaan. Olin odottanut ankaraa tempausta matkaan lähdeäessä ja huiman vauhdin synnyttämää pyörörytystä. Nyt sen sijaan tuntui kuin ei minulla olisi ruumista lainkaan. Ei tämä ollut mitään matkalle lähtemistä; alkavan unennäön tunnelmaa se oli.

V. Matkalla kuuhun.

Cavor sammutti lampun. Meillä ei ole liiemmäksi energiaa varattuna, arveli hän, ja minkä verran on, sitä pitää säästää lukemista varten. Jonkun aikaa -- en tiedä, kestikö sitä vähän vai kauan -- me olimme pilkko pimeässä.

Ääni kajahti tässä tyhjyydessä.

-- Mikä suunta meillä lienee? Mitä kohti kuljetaan nyt?

-- Nyt leijutaan maasta pois suorassa viivassa, ja koska kuu käy kolmatta neljännestään, niin kuljemme osapuille sitä kohti. Jahkas minä nostan uutimen...

Kuului raksaus, ja yksi akkuna ulkokuoressa ammahti auki. Taivas tuolla ulkona oli yhtä synkkä kuin pimeys pallossakin, mutta aukon alan täytti lukematon tähtien paljous.

Ken tähtitaivasta on ainoastaan maasta katsellut, ei saata mielessäänkään kuvailla, miltä se näyttää, kun maapallon kuulakka ilmakehä on poissa. Maasta käsin näkemämme tähdet ovat vain hajanaisia yksilöitä niistä, joihin valo pääsee maan ilmakehän läpi tunkeutumaan. Mutta nyt minä viimeinkin käsitin, mitä taivaallisilla sotajoukoilla ymmärretään!

Kummallisempaakin oli tuleva meidän nähtäväksemme, mutta tämä ilmaton taivas, tähtiä täynnään! Kaikesta, minkä nähnyt olen, tämä kaiketikin on viimeisiä, mitä milloinkaan unohdan.

Pieni akkuna hurautti kiinni, toinen aukeni ja sulkeutui samassa, samoin kolmas. Minun täytyi hetkiseksi sulkea silmäni vähenevän kuun häikäisevältä valolta.

Hetken aikaa minun täytyi katsoa Cavoriin ja valaistuihin esineisiin ympärilläni, totuttaakseni silmäni valoon, ennenkuin jälleen käännän ne tuota valkoista, häikäisevää kirkkautta kohti.

Neljä akkunaa avattiin, jotta kuun gravitationi pääsisi vaikuttamaan kaikkiin esineisiin pallon sisässä. Nyt huomasin, etten enää leijukaan vapaana, vaan että jalkani ovat lasissa kiinni, kuuta kohti suunnattuina. Peitteet ja tavara-arkut laskeutuivat nekin verkalleen lasin pintaa myöten, kunnes pysähtyivät, pimittäen meiltä osan valoisata akkunaa. Minusta tietysti näytti siltä kuin katsoisin alas, kuuta silmäillessäni. "Alas" tarkoittaa maanpallolla: maata kohti, sinne päin, minne kappale putoaa, ja "ylös" päinvastaista suuntaa. Nyt kulki gravitationin vaikuttama painuminen kuuta kohti, maa sitä vastoin oli minun käsitykseni mukaan meidän yläpuolellamme. Ja kun kaikki cavoriiti-uutimet olivat kiinni, silloin "alas" oli meidän lasipallomme keskustaan päin ja "ylös" sen ulkoseiniä kohti.

Omituista ja aivan toisin kuin maanpallolla oli sekin, että valo tuli *ylös* meihin. Maalla valo lankeaa ylhäältä tai vinossa suunnassa, mutta täällä se tuli jalkaimme alta, niin että varjoansa nähdäkseen, piti katsoa ylöspäin.

Ensi alussa minua hiukan huimasi, kun piti seisoa pelkän paksun lasin päällä ja katsella kuuta kautta tyhjän avaruuden tuonne satain tuhansien peninkulmain päähän, mutta tuo heikkous meni pian ohi. Ja sitten -- mikä loistava näky!

Lukija saa tästä parhaiten kuvan, jos lämpöisenä kevätiltana loikoo seljällään maassa ja katselee kuuta ylösnostettujen jalkainsa välitse. Se vain erotusta, että meille kuu näytti jo

paljoa suuremmalta kuin maasta katseltuna, kaiketikin siitä syystä, että se ilmattomuudessa esiintyy paljoa kirkkaampana. Pienimmätkin yksityiskohdat sen pinnalla olivat selvät ja tarkkarajaiset. Ja koskemme katselleet sitä ilman lävitse, niin oli sen ulomainen ääriviiva kirkas ja selvä, ilman mitään hehkua tai sädekehystä ympärillään. Tähtiseula, joka täytti taivaan, ulottui aivan sen laitaan asti, tarkoin merkiten kuun valottoman osan ääriviivan.

Omituinen mahdottomuuden tunne oli tuon tuostakin vallannut minut siitä saakka kuin matkalle olimme lähteneet, mutta nyt, seisossani tuossa ja katsellessani kuuta jalkojeni välitse, nyt se palasi kymmenen kertaa voimakkaampana.

-- Cavor, -- sanoin minä, -- kovin tämä on kummallista. Nuo yhtiöt, joita me muka lähdemme perustamaan, ja kaikki tuo, mitä mineraaleista puhuttiin...

-- No?

-- Ei näy, ei kuulu.

-- Ei maar, -- vastasi Cavor, -- mutta kyllä te vielä kaiken sen saavutatte.

-- Eiköhän vain liene paras kääntää oikea puoli päällepäin? Vaikka *tämä*... Hetkiseksi saattaisin uskoa, ettei meidän maattamme ole koskaan ollut olemassakaan.

-- Kenties tuo palanen *Lloyd's News'iä* auttaa teidät tolalle jälleen.

Minä vilkasin sanomalehteen, nostin sen sitten kasvojeni tasalle ja huomasin voivani lukea sangen helposti. Silmäni sattuivat pikku ilmoitusten palstaan: "Yksityisvarain omistaja tarjoaa rahoja lainaksi". Minä tunsin tuon herrasmiehen. -- Joku eksentrillinen henkilö halusi myödä Cutaway polkupyörän, aivan uuden, hinnaltaan 15 puntaa, viiteen puntaan. -- Muuan rahapulaan joutunut rouva tarjosi suurella surulla kaupaksi muutamia kalaveitsiä ja kahveleita, "häälahjaksi saatuja". Kyllä kaiketi, parasta kättä tätä lukiessani, joku asiantuntijana tarkastelee noita veitsiä ja kahveleita, ja toinen riemuissaan ajaa puhkii mainitulla polkupyörällä, ja kolmas luottavasti neuvottelee tuon rahakkaan gentlemanin kanssa. Minä myhähdin ja päästin paperin liukumaan käsistäni.

-- Näkeekö meitä maasta?

-- Kuinka niin?

-- Tunsin vain erään, joka on kovin huvitettu tähtitieteestä. Johtui mieleeni, että mitähän vainenkin, jos tuo ystävänä sattuisi tirkistämään teleskopilla.

-- Pitäispä olla maailman suurin teleskopi, johon me edes pikkuisena pilkkusenakaan näkyisimme.

Hetken aikaa katselin ääneti kuuta.

-- Maailma se on sekin, -- virkoin minä. -- Sen tuntee nyt sanomattoman monta kertaa selvemmin kuin koskaan maan pinnalla. Ihmisiäkin kenties...

-- Ihmisiäkö? -- huudahti hän. -- *E-hei*. Hyljätäkää mielestänne tuo tuommainen. Ajatelkaa olevanne matkustamassa perimmäisiin napaseutuihin, tutkimaan autioimpia seutuja avaruudessa. Katsokaahan nyt!

Hän viittasi kädellään kirkkauteen tuolla alhaalla.

-- Kuollutta... kuollutta kaikki tyyni. Suunnattomia sammuneita tulivuoria, laavan peittämiä erämaita, päällekkäin vyöryneitä röykkiöitä, tahi jäätynyttä hiilihappoa, tai jäätynyttä ilmaa, ja kaikkialla vuorenvieremäin muodostamia kuiluja ja halkeamia ja rotkoja. Mitään ei tapahdu. Ihmiset ovat systemaattisesti tarkastelleet tätä planettaa kolmatta sataa vuotta. Mitä muutoksia luulette siinä huomattun?

-- Ei yhtään mitään.

-- He ovat saaneet selville kaksi ilmeistä vuorenvieremää, yhden epäilyksen-alaisen halkeaman ja vähäisen periodillisen värinvaihdoksen. Siinä kaikki.

-- En ole tiennyt heidän saaneen selville senkään vertaa.

-- Kyllä. Mutta ihmisiä...

-- Ohimennen, -- kysäisin minä, -- kuinka pieniä kappaleita kuussa näkisi kaikkein vahvimmissa teleskopeilla?

-- Kohtalaisen suuren kirkon, esimerkiksi. Näkisi siellä kaupunkeja ja rakennuksia ja kaikenlaisia ihmiskätten töitä. Siellä saattaisi kenties olla hyönteisiä, jotain muurahaisten kaltaisia, esimerkiksi, joitten kävisi kätkeyminen syviin luoliin silloin kuin kuussa on yö, tai joitakuita uudenlaatuisia luontokappaleita, jonka vertaisia ei maassa lainkaan ole. Tämä on luultavinta, jos siellä ylimalkaan elämää lienee. Aatelkaa, mikä erillaisuus olotiloissa! Elämän täytyy siellä sovittautua olemaan toimessa yhden päivän, joka on niin pitkä kuin neljätoista maallista päivää, neljätoista pilvetöntä poutapäivää. Sitä seuraa sitten yhtä pitkä yö, joka käy yhä kylmemmäksi ja kylmemmäksi noitten kylmäin, kirkkaiden tähtien valossa. Sellaisena yönä täytyy olla kylmä, suunnattoman kylmä, absoluuttinen nolla, 273° C alle jäätymäkohdan. Kaiken, missä elämää on, täytyy siellä viettää *sellainen* yö ja herätä henkiin jälleen seuraavana päivänä.

Hetken kuluttua hän jatkoi:

-- Saattaisi ajatella, että siellä on madontapaisia eläviä, jotka haukkovat jähmeätä ilmaa, niinkuin kastemadot nielevät multaa, tahi että siellä on paksunahkaisia hirviöitä...

-- Niin vainenkin, -- virkoin minä, -- miks'eikäs otettu ampuma-aseita mukaan?

Hän ei vastannut tähän kysymykseen mitään.

-- Ei, -- päätti hän, -- meidän tehtävänämme on vain mennä sinne. Saadaan nähdä sitten, jähka perillä ollaan.

Mieleeni iski jotain.

-- Minun mineraalejani, -- sanoin minä, -- niitä siellä ainakin on, olkootpa olosuhteet millaisia hyvänsä.

Tuokion kuluttua hän ilmoitti aikovansa hiukan muuttaa meidän kurssiamme ja sitä varten asettaa pallon vähäksi aikaa maan vetovoiman alaiseksi. Hän valmistautui avaamaan yhden maanpuolisia uutimia 30:ksi sekunniksi, ilmoittaen minulle ennakolta, että nyt meiltä päätä hiukan huimaa, ja neuvoen ojentamaan käteni lasiseinää vasten, jott'en kolahtaisi

siihen. Minä noudatin neuvoa ja ponnistin jalkani ruoka-arkkuja ja ilmalieriöitä vasten, estääkseni niitä putoamasta päälleni.

Kuului risaus, ja uudin lensi auki. Minä kaatua keikahdin käsilleni alassuin ja näin mustain, levitettyjen sormieni välitse hetkiseksi maa-emon -- planetтана taivaalla tuolla allamme.

Me olimme vielä sangen lähellä -- Cavor sanoi välimatkan olevan noin 800 peninkulmaa -- ja maan suunnaton kiekko täytti koko taivaan. Mutta nytkin jo näki selvään sen olevan pallon. Maa allamme näkyi himmeänä, hämäräisenä, mutta lännempänä kuulsivat Atlannin valtameren suunnattomat alat kuni hopea mailleen menevän päivän valossa. Luulin erottavani Franskan ja Espanjan ja eteläisen Englannin rantapiirteet, pilvien varjostamat, kunnes taas kuului risaus, varjostin laskeutui, ja minä tunsin olevani omituisessa sekaannuksen tilassa sekä liukuvani verkalleen pitkin sileätä lasinpintaa.

Heti kuin asiat jälleen olivat asettuneet mielessäni entiselleen, tuntui minusta aivan luonnolliselta, että kuu oli jälleen "alhaalla", jalkojeni alapuolella, ja maa jossain kaukana taivaan rannassa, tuo samainen maa, joka ensi alussa oli ollut minusta katsoen "alhaalla" ja niinkuin yhtä heimoa minun kanssani.

Niin vähän oli meidän tarvinnut koko tänä aikana ponnistella. Meidän painomme käytännöllinen mitättömyys oli tehnyt kaikki työmme niin helpoksi, ettemme kokonaiseen kuuteen tuntiin (lähtömme hetkestä, Cavorin kronometrin mukaan lukien), tunteneet mitään virvokkeiden tarvetta. Minua hämmästytti tämä ajan nopea vauhti. Mutta silloinkin olin tyytyväinen varsin niukkaan ravintoon. Cavor tutki hiilihapon ja veden vastaanotto-laitoksia ja huomasi niitten toimineen varsin hyvin. Happeakin olimme käyttäneet mitättömän vähän.

Ja kun ei meillä ollut enää mitään puheen-ainetta eikä mitään tekemistäkään, niin annoimme perää omituiselle hervahtumiselle, joka oli meidät vallannut, levitimme peitteet pallon pohjalle, asettaen ne sillä tapaa, että pallo tuli suojaan kuun paisteelta niin paljon kuin suinkin mahdollista, toivotimme sitten toisillemme hyvää yötä ja nukuimme melkein heti.

Niinpä me sitten, vuoroin nukkuen, vuoroin haastellen, joskus syöden, vaikka ilman erityistä ruokahalua [Kummallista, kuinka me koko sinä aikana, minkä pallossa olimme, emme kaivanneet ravintoa emmekä olleet millämmekään, vaikka olimme ilmankin. Ensi alussa me pakotimme itseämme syömään, mutta sittemmin me paastosimme kokonaan. Yhteensä emme kuluttaneet sadannetta osaakaan kaikista niistä kokoonpuristetusta ruokavaroista, mitkä olimme mukaan ottaneet. Huokumamme hiilihapon määrä oli sekin luonnottoman pieni, mutta mikä siihen syynä, sitä en pysty lainkaan selittämään.], vietimme kappaleen aikaa, joka ei ollut päivää eikä yötäkään, jonkunlaisessa levollisuuden tilassa, joka ei ollut oikeata valvomista eikä oikeata nukkumistakaan. Ja yhä me kaiken sen aikaa melutta ja vienosti kiidimme alas kuuta kohti.

VI. Maihin kuussa.

Muistan, kuinka Cavor eräänä päivänä äkkiä avasi kuusi varjostinta, häikäisten silmäni niin, että oikein kiljasin. Koko näkyvissä oleva ala oli kuuta, jättiläismäinen käyräsapeli, aamunhämärän valaisema ja sisälaidoillaan synkän pimeyden uurtelema. Sirpin ulommaista laitaa vasten hulvahteli valo, niinkuin nousuvesi valtameren rannalla, kohotellen huippuja

ja harjanteita auringon paisteeseen. Lukija on kaiketikin nähnyt piirroksia tai valokuvia kuusta, niin ettei minun tarvinne käydä esittämään tuota maisemaa sen leveämmissä piirteissä: noita laajoja rengasmaisia seljäniteitä, korkeampia kuin mitkään vuoret maan päällä, niitten huippuja, päivänvalossa loistavia, niitten syviä, tarkkarajaisia varjoja, harmaita ja hujanhajaisia tasankoja, ylänköjä, mäkiä ja pikku kraatereita, jotka kaikki tyyni ensin esiintyivät häikäisevässä valossa ja vihdoinkin kätkeytyvät mustaan, salaperäiseen pimeyteen.

Poikki tämän maailman me nyt lensimme tuskin sataakaan peninkulmaa sen huippujen ja harjanteiden yläpuolella. Ja nyt me näimme, mitä maasta käsin ei ihmissilmä milloinkaan ole näkevä, kuinka kallioitten ja rotkojen ääriiviivat tasangoilla ja kraateripinnoilla alkavat päivän paisteessa peittyä yhä tihenevään usmaan, käyden harmaiksi ja epäselviksi, kuinka niitten kirkas, valkoinen pinta murtumistaan murtuu kasoiksi ja ryhmiksi, kutistuu ja katoaa, ja kuinka siellä täällä syntyy ja leviää omituisia ruskeita ja olivinkarvaisia valonvaihteita.

Mutta eipä meillä ollut aikaa kauankaan katsella tuota, sillä nyt olimme matkamme todellisen vaaran kynnyksellä. Meidän oli nyt, kuun ympäri pyöriessämme, tuleminen yhä lähemmäs sitä, ja siksi meidän täytyi hiljentää vauhtiamme ja odotella soveliasta hetkeä, milloinkaan uskallamme pudottautua sen pinnalle.

Cavorille tämä oli ankarain ponnistusten, minulle taas levottoman toimittomuuden aikaa. Minusta tuntui kuin myötäänsä väistyisin hänen tieltään. Hän hyppi pallossa paikasta toiseen niin keveästi, että se maan päällä olisi ollut aivan mahdotonta. Yhtämittaa hän näitten viimeisten, ylen tärkeitten hetkien kuluessa aukoi ja sulki cavoriiti-akkunoita, tehden laskelmia ja tarkastellen hehkulampun valossa kronometriansa. Kauan aikaa olivat meillä kaikki akkunat kiinni, ja silloin me leijuimme pimeydessä, kiitäen kautta avaruuden.

Ei aikaakaan, niin jo hän rupesi kopeloimaan uudinten nappuloita, ja äkkiä aukeni neljä akkunaa. Minä horjahdin: äkkiouto auringon kirkkaus hulvahti esille jalkaini alta, poltti minua, häikäisi minut. Minun täytyi sulkea silmäni. Hetken kuluttua akkunat menivät jälleen kiinni, ja silloin pimeys pakotti silmiäni, ja minua pyörrytti. Jälleen olin leijumassa keskellä suunnatonta, mustaa äänettömyyttä.

Cavor kiersi nyt sähkövalon palamaan ja ehdotti, että sitoisimme kaikki tavarat yhteen ja kietoisimme ne peitteisiin, täräyksen varalta maihin laskettaessa. Me suoritimme tämän työn akkunain ollessa suljettuina, sillä silloin kaikki tavarat itsestään siirtyivät pallon keskusta. Omituista työtä tuokin: kaksi miestä leijuu irrallaan tässä pallomaisessa ilmakehässä, tavaroita kokoonkäärien ja nuorittaen. Kuvailkaa tuo mielessänne, jos voitte! Ei mitään "ylös" eikä "alas", ja kaikissa ponnistuksissa äkkiarvaamattomia liikkeitä. Vuoroin Cavor tuli sysänneeksi minua koko voimallaan, ja silloin minä lensin lasiseinää vastaan; vuoroin taas poljin jalkaini neuvotonna tyhjään ilmaan. Milloin oli sähkövalon tuike pääni yläpuolella, milloin jalkain alla. Välisti Cavorin sääret keikahtivat ylöspäin minun silmissäni, välisti taas olimme poikki puolin toisiamme. Mutta vihdoinkin oli kaikki tavarat sidottu yhdeksi paksuksi, pehmeäksi mytyksi, paitsi kahta, pään-aukoilla varustettua peitettä, jotka jätimme irralleen, jotta meillä olisi, mihin kietoutua.

Silmänräpäykseksi avasi Cavor nyt yhden akkunan kuuhun päin, ja silloin huomasimme olevamme putoamassa erästä suunnatonta keskuskraateria kohti, jossa koko joukko pienempiä kraatereita oli muodostunut jonkinmoiseksi ristiksi. Heti senjälkeen hän raotti

palloa taas polttavaa, häikäisevää aurinkoa kohti. Kaiketikin hän käytti auringon vetovoimaa jarruna.

-- Heittäkää peite ympärillenne! -- huusi hän, ponnahtaen erilleen minusta.

Tuota minä en siinä tuokiossa käsittänyt lainkaan.

Sieppasin sitten jalkaini alta peitteen ja kietouduin siihen, vetäen sen pääni ja silmiäni ylitse. Äkkiä hän nykäisi akkunat kiinni, tempasi taas yhden auki ja sulki kohta taas, rupesi sitten naksuttamaan näitä perätysten auki kaikkia, jokaisen liikkeessä varmasti teräsrullillaan. Sitten kuului rätinää, ja silloin me nurinniskoin, kolahdellen lasia ja suurta tavaramytyä vasten ja kiemurrellen kiinni toisissamme. Mutta ulkopuolella tuprusi jotain valkoista... tuntui kuin olisimme luisuneet alas lumista rinnettä myöten.

Päistikkaa, kolauksia, sysäyksiä, kolauksia, sysäyksiä, päistikkaa...

Tuntui täryys, ja minä melkein hautaannuin tavarain alle. Hetken aikaa vallitsi täydellinen hiljaisuus. Sitten kuulin Cavorin ähkiävän ja puhkivan ja heti sen jälkeen akkunan kolauksen kehyksissään. Minä ponnistin voimani, sysäsin yltäni tavaramytyn ja pääsin sen alta. Avonaisiin akkunoihin näkyi vain musta taivas, tähtiä täynnään.

Hengissä oltiin vielä.

Me olimme pudonneet eräasen suureen kraateriin ja pysähtyneet sen seinämän heittämään pimeään varjoon.

Siinä nyt istuttiin, läähättäen ja koetellen, ovatko kaikki jäsenet ehjinä. Ei ollut luullakseni kumpainenkaan meistä likimainkaan osannut arvata näin tyyliä vastaan-ottoa. Suurella vaivalla pääsin jaloilleni.

-- Ja nyt, -- sanoin minä, -- nyt katselemaan kuun maisemaa. Mutta... hirmuisen pimeähän täällä on, Cavor!

Sitä sanoessani minä pyyhkäsin vaipallani huuruista lasia.

-- Tästä on vielä puolentoista tunnin verran siihen kuin päivä valkenee, -- sanoi hän. -- Täytyy odottaa.

Mahdoton oli erottaa mitään. Yks'kaikki, vaikka akkunat olisivat olleet kiinni. Minun pyyhkäisemisestäni lasi kävi vain entistä tahmaisemmaksi, ja mitä enemmän minä sitä hieroin, sitä enemmän se himmeni huurtuvasta nesteestä ja yhä runsaammin siihen tarttui karvoja villavaatteesta. Minun ei tietystikään olisi pitänyt käyttää villapeitettä tuohon tarkoitukseen. Noissa hommissani satuin luiskahtamaan kostealla pohjalla ja loukkasin sääreni tavarapakasta ulospistävään happilieriöön.

Tuo oli harmillista, hassua kerrassaan. Tänne sitä nyt muka oli tultu kuuhun, ties mitä ihmettä ihaillemaan, mutta ei näkynyt muuta kuin sen rakon harmaa ja vettä tihkuva seinä, johon olimme joutuneet.

-- Tonttu vieköön! -- ärjäsin minä. -- Ihan yhtä hyvin sitä olisi sopinut pysyä kotonakin!

Ja sen sanottuani minä potkasin tavaramytyn kauemmas ja kylmästä väristen vedin vaipan tiviimmäksi ympärilleni.

Lasiseinäin huuru muuttui äkkiä jäähiutaleiksi ja kiteytyi kukkasiksi.

-- Yletättekö sähkölämmittäjään?-- kysyi Cavor. -- Niin juuri, tuo musta nappula. Painakaa tai muuten tässä palellutaan.

Siihen ei minua tarvinnut kahdesti käskeä.

-- Entäs nyt? -- kysäisin minä. -- Mitäs nyt tehdään?

-- Odotetaan.

-- Jassoo.

-- Niin. Meidän täytyy odottaa, kunnes ilma lämpenee taas, ja silloin lasikin kirkastuu. Toistaiseksi emme voi tehdä mitään. Tääll' on yö nyt; täytyy odottaa päivän tuloa. Mutta sillä välin, eikös teidän ole nälkä?

Hetken aikaan en vastannut mitään. Mieleni kuohui harmista. Vastahakoisesti käännyn kosteasta lasista pois ja tuijotin häntä kasvoihin.

-- On niinkin, -- sanoin, -- nälkä minun on. Minä tunnen jotain sanomatonta pettymystä. Olin toivonut... ties mitä kaikkea, mutta en tällaista.

Kooten yhteen kaiken mieleni levon, minä kietouduin uudestaan vaippaani, istahdin tavarapakan päälle ja aloitin ensimmäisen ateriani kuussa. Lienenkö sitä kunnolla lopettanutkaan, en muista. Lasin pinta alkoi nyt kirkastua, ensin yksityisissä kohdin, sitten yhä laajemmalti. Sakea usma, joka oli meidät estänyt näkemästä tätä uutta maailmaa, rupesi hälvenemään.

Ja nyt rupesimme kurkistelemaan kuun maisemaa.

VII. Päivännousu kuussa.

Ensi silmäyksellä meitä kohtasi mitä autioin ja masentavin näky. Olimme suunnattomassa amfiteaterissa, jättiläismäisen kraaterin ympyriäisellä pohjalla. Kallioseinät saartivat meitä joka taholta. Lännen puolella lankesi vielä näkymättömän auringon valo noille seinille, ylettyen niitten juurille asti, tuoden näkyviin röyhyisen rinteen likaisenharmaita, ulospistäviä paasia sekä siellä täällä lumisia penkereitä ja halkeamia. Kaikki tuo oli kukaties kymmenkunnan mailin päässä, mutta ensi alussa ei välillä oleva ilma yhtään estänyt niitä näkymästä kaikessa loistossaan, pienimpiä yksityiskohtiaankin myöten. Ne esiintyivät, nuo kallioseinät, kirkkaina ja häikäisevinä mustaa, tähditettyä taivasta vasten, joka meidän maallisiin silmiimme näytti pikemmin kimaltelevalta samettiesiripulta kuin äärettömältä taivaankannelta.

Itäinen kallioranta oli ensi alussa ainoastaan tähdetönnä liepeenä tähdikkäässä kuvussa. Ei ollut ruskoa, ei hiiviskelevää valkenemista ilmoittamassa päivännousua. Sädekruunu, zodiakali-valo, se yksin, jättiläismäisenä valoisana usmasuippona kohoili kohti kointähden kirkkautta, tietäen auringon pikaista lähenemistä.

Kaikki valo meidän ympärillämme oli heiastusta lännenpuolisista kallioista. Siinä valossa erotti suunnattoman, aaltomaisen tasangon, joka kylmänä, harmaana laajeni itää kohden, kadoten kallioitten sysimustaan siimekseen. Lukemattomat joukot harmaita kukkuloita,

aavemaiset mäentörmät, lumimaisesta aineesta muodostuneet aallot, joita vako vaolta ulottui tuonne kaukaiseen pimeyteen, -- ne ne ensiksi olivat antaneet meille viittauksia kraateriseinäin etäisyydestä. Lumelta nuo mäentörmät näyttivät, ja lumeksi minä niitä silloin luulinkin. Mutta ei ne lunta olleet; ne olivat -- jäätynyttä ilmaa!

Tällaista oli ensin, kunnes kuun päivä vaikenä äkkiä, hämmästyttävästi.

Auringon valo oli hiipinyt alas kallioseinää myöten, kosketti sen juurelle ajauneita ainekasvoja ja tuli nyt jättiläisvauhdilla meitä kohti. Kaukainen kallioseinä näytti huojuvan ja vavahtelevan, ja heti kuin valo oli koskettanut hämärää, syöksähti kraaterin pohjalta harmaa huurupatsas ylös, kasvaen, laajeten, tiheytyen, kunnes koko läntinen tasanko höyrysi kuin märkä nenäliina tulen edessä, ja lännenpuoleiset kalliot olivat pelkkänä murteleivana välkähtelyä.

-- Se on ilmaa, -- virkkoi Cavor. -- Sen täytyy olla ilmaa, muutoin se ei olisi noussut tuolla tavoin, heti kuin vain auringonsäde siihen kajosi. Ja noin nopeasti...

Hän katsahti ylös.

-- Katsokaas! -- sanoi hän.

-- Mitä niin?

-- Tuolla taivaalla. Nyt jo! Keskellä mustaa... pieni sinervä täplä. Katsokaa! Tähdet näyttävät suuremmilta! Ja kaikki nuo pienet tähdet ja kaikki usmamaiset nebulosat, jotka näimme tyhjässä avaruudessa... ne ovat kadonneet!

Nopeasti, yhtämittaa lähenei meitä päivä. Yksi harmaa kukkula toisensa perästä joutui auringonpaisteen valtaan ja muuttui valkoiseksi höyrypatsaaksi. Vihdoin kaikki, mikä meistä länteen antoi, oli yhtenä ainoana usmajoukkona, jota myötänsä syntyi ja nousi ylös. Kaukainen kallioseinä oli peräytynyt yhä kauemmas, pistänyt näkyviin utupyörteistä milloin minkin muotoisena ja vihdoin hälvennyt ja kadonnut niitten hämäräiseen helmaan.

Yhä lähemmäs ja lähemmäs meitä kiiruhti tuo höyryävä seinä, melkein yhtä nopeasti kuin lounastuulen kiidättämän pilven varjo. Meidän ympärillämme alkoi nousta hienoa, auringon valon edellä käypää utua.

Cavor tarttui minua käsivarteen.

-- Mitäs nyt? -- kysäisin minä.

-- Katsokaa! Aurinko nousee! Aurinko!

Hän pyöräytti minut ja osoitti itäistä kallioseinää, joka oli pistänyt näkyviin meitä ympäröivästä usmasta, hiukan vain erottautuen mustasta taivaasta. Mutta nyt sen ääriviivoilla näkyi omituisia valo-ilmiöitä, hehkuvanpunaisia tulikielekkeitä, jotka siinä kieppuivat ja hulmusivat. Luulin niitä ensin höyrspiraleiksi, jotka olivat joutuneet valoon ja muodostivat nämä aaltomaiset tulileimut taivasta vastaan, mutta ne olivatkin auringon äärimmäistä laitaa, sitä tulikruunua auringon ympärillä, joka meidän ilmakehämme harson takaa ei ikinä tule ilmi maallisen silmän nähdä.

Ja sitten -- aurinko!

Yhtämittaa, vastustamattomasti astui esiin loistava viiva, astui näkyviin ohut, sietämättömän kirkas laita, joka pyöristyi, sai kaaren muodon, tai loistavan valtikan muodon, ja sinkautti meitä kohti kuuman valoviivan, niinkuin olisi keihäällä heittänyt.

Tuntui kuin se olisi puhkaissut minulta silmät! Minä kiljasin ääneen ja käännyn soaistuna ympäri, ruveten tavoittelemaan vaippaani tavarapakan alta.

Tämän hehkuisan hulvauksen jälkeen alkoi kuulua ääntä. Se oli ensimmäinen ulkopuolelta tuleva ääni, mikä korviamme kosketti siitä pitäin kuin maasta olimme lähteneet. Se oli sihinää ja kihinää, ilmaverhon kiivasta liikettä päivän lähetessä. Ja äänen ja valon tullessa meidän pallomme kallistui, ja siinä me sokeina ja säikähtäneinä hapuilemaan toisiamme! Se kallistui jälleen, ja kihinä yltyi yhä suuremmaksi. Minä olin sulkenut silmäni ja tehnyt kömpelöitä yrityksiä, saadakseni vaipan pääni ympärille, mutta tämä toinen pyöräys keikautti minut nurin. Minä kaaduin tavaramyttyä vasten ja silmät avattuani huomasin hetkellisen ilman välkäyksen aivan pallon ulkopuolella. Se virtasi, se kiehui, niinkuin lumi, johon hekkuva kanki pistetään. Entinen jähmeä ilma oli auringon äkillisestä kosketuksesta muuttunut velliksi, limaksi, likaiseksi nesteeksi, joka sitten kihisten kuohui kaasuksi.

Pallo heilahti taas, entistä ankarammin. Me pitelimme kiinni toisistamme. Seuraavassa silmänräpäyksessä meidät heitti nurinniskoin jälleen. Siinä sitä kierittiin ja vierittiin, kunnes olin nelin kontin. Päivännousu kuussa oli meidät yllättänyt. Se tahtoi näyttää meille, pienille ihmisille, mitä kaikkea kuu saattaa meille tehdä.

Minä vilkasin uudestaan ulos. Sieltä näkyi höyryn pulppuilemista, puolisuulaa, kuplikasta limaa, jota myötäänsä virtasi pitkin lasin pintaa, putosi pois, virtasi uudestaan. Taas oltiin pimeässä. Minä putosin alas, Cavorin polvet rintaani vasten. Sitten hän tuntui ponnahtavan irti minusta. Ja siinä minä nyt loioin, tuijottaen ylös, tuskin jaksaen enää henkeäni vetää. Sulavaa nestettä oli syössyt meidän päällemme, se oli haudannut meidät allensa, ja nyt se oheni ja kiehui ja hälveni. Minä näin sen pulppuilemisen lasin pinnalla. Kuulin Cavorin huutelevan heikolla äänellä.

Nyt oli pallo joutunut suureen, sulavan ilman painanteeseen ja silloin -- vastalauseita pantiin, mutta ei auttanut -- ruvettiin vierimään alas rinnettä, yhä kiivaammin ja kiivaammin, hyppien halkeamain yli, ponnahtellen penkereiltä penkereille, yhä kiivaammin ja kiivaammin keskellä kuun päivän tulikuuraa, pauhaavaa kuohuntaa.

Toinen toisessaan kiinni siinä nyt pyöriskeltiin, lennettiin vuoroin puoleen, vuoroin toiseen, ja tavaramytyt ne sinkoivat perässä ja kolhivat meitä. Välisti törmäsimme yhteen, tartuimme toisiimme kiinni, välisti taas heilahdimme erillemme... päät löivät vastakkain, ja koko maailma murtui silmissä pelkiksi sähkövikiksi vasamiksi ja tulisiksi tähdiksi! Maan päällä olisimme jo senkin seitsemän kertaa murskanneet toisemme mäsäksi, mutta täällä kuussa meidän painomme oli kaikeksi onneksi ainoastaan kuudes-osa maallisesta painosta. Ja siksipä armo ja laupeus suojeli meitä pudotessamme. Muistan vielä, kuinka minulta silloin käänsi mieltä, tuntui kuin aivot olisivat ylös-alaisin päässä ja sitten...

Tunsin tuosta sitten, niinkuin mikä askaroitsisi kasvoillani, niinkuin kuka koskettaisi korvalehtiäni. Huomasin silloin katseleväni tuota räikeän kirkasta maisemaa sinisten silmälasien kautta; valo oli nyt paljoa lieveämpää. Cavor oli kumartunut ylitseni, ja minä

näin hänen ylös-alaisin kääntyneet kasvonsa; hänenkin nenällä oli värilliset silmälasit. Hän hengitti epätasaisesti; huuli oli loukkaunut ja vuoti verta.

-- Voitteko paremmin? -- kysäsi hän, pyyhkäisten verta pois kädenseljällä.

Hetken aikaa näkyi kaikki ympärilläni huokuvaan, mutta siihen oli syynä se vain, että omaa päätäni viepotti. Minä huomasin hänen vetäneen kiinni muutamat uutimet ulkopuolisessa verhossa, suojellakseen minua palloon suorastaan paistavilta auringonsäteiltä. Kaikki, minkä näin, esiintyi loistavana.

-- Hyvä isä! -- virkoin minä työläästi hengittäen. -- Mutta tämä...

Minä kurotin kaulaani ja näin, että ulkona oli häikäisevän kirkasta: räikeä vastakohta sille sysimustalle pimeydelle, jonka vallassa ensi hetkinä olimme olleet.

-- Olinko minä kauankin tainnuksissa? -- kysyin minä.

-- En osaa sanoa, sillä kronometri on mennyt rikki... Voi teitä, ukko parkaa! Olin jo huolissani...

Minä makasin hetken verran, mietiskellen tuota. Hänen kasvoillaan näkyi vieläkin liikutuksen jälkiä. En puhunut kotvaan aikaan mitään. Minä koettelin tutkistelevalla kädellä vammojani, tarkastelin samalla, mitä vaurioita hänenkin kasvonsa olivat saaneet. Oikean käteni selkä oli kärsinyt pahimmin, se oli lyötynyt nilelle. Otsastani oli vuotanut verta. Hän ojensi minulle pienen pikarillisen jotain mukaan ottamaansa virkistysainetta, en muista enää, minkä nimistä. Jonkun ajan perästä tunsin voivani paremmin. Rupesin varovaisesti oikomaan jäseniäni ja pian kykenin puhumaankin.

-- Vähät me tästä, -- sanoin minä, niinkuin ei mitään olisi tapahtunutkaan.

-- Vähät vainenkin.

Hän mietiskeli, kädet polvillaan, tirkisti lasin läpi ja loi sitten minuun tuijottavan katseen.

-- Hyvä Jumala! -- huudahti hän.

-- Mutta mitäs on tapahtunut? -- kysyin minä hetken perästä. -- Pudottiinko kuuman ilman-alan vyöhykkeeseen, vai?

-- Tuota minä juuri odotinkin. Ilma on muuttunut höyryksi, jos se ilmaa on. Joka tapauksessa se on muuttunut höyryksi, ja kuun pinta on näkyvässä. Siellä täällä tulee esiin paljas maa. Kummallista maaperää todellakin!

Hän ei katsonut tarpeelliseksi lähteä lähemmin selittelemään, vaan auttoi minut istuvilleni. Ja nyt saatoin ominkin silmin nähdä.

VIII. Aamu kuussa.

Tuo armottoman mustuuden ja valkeuden räikeä tunnelma oli kokonaan muuttunut. Auringonpaiste oli saanut hienon, ambramaisen kellervyyden; varjot kraaterin kallioseineillä esiintyivät syvässä purppuravärisssä. Idässä päin hiiviskeli vielä tumma usmaryhmä, suojassa auringonvalolta, mutta lännen taivas oli sininen ja kirkas. Minä rupesin käsittämään, kuinka kauan minun tainnuksissa-oloani oli kestänytään.

Emme olleet enää tyhjässä avaruudessa. Ilmakehä oli kerääntynyt ympärillemme. Esineitten ääriviivat olivat käyneet tarkoiksi ja osoittivat suurta vaihtelua. Siellä täällä tosin huomasi vielä valkoisia, sinervään vivahtavia pintoja -- ne olivat lunta eikä ilmaa -- mutta yleensä oli maiseman arktillinen asu kokonaan kadonnut. Paljas ja röyhyinen maa levittelihe kaikkialla laajoina, tummanruskeina aloina auringonpaisteessa. Siellä täällä lumikinosten laidoilla näki vesikouruja ja puroja, -- ainoa, mikä hiukankin elähdytti tätä karua aluetta. Päivä paistoi kahdesta akkunasta sisään, ja siitä oli seurauksena, että pallossa ilma kävi kuumaksi kuin sydänkesällä. Jalat oli meillä kumminkin siimeksessä. Pallo oli pysähtynyt keskelle luminietosta.

Rinteellä huomasin siellä täällä joitakin varpujen tapaisia ja niitten välissä sulamattoman lumen muodostamia valkoisia juovia. Kuivilta, kierteisiltä varvuilta ne näyttivät, yhtä ruskeilta kuin kalliokin niitten alla. Siinäpä kylläkin ajattelemisen aihetta. Varpujako? Elottomassako maailmassa? Kun sitten silmäni olivat tottuneet katselemaan noitten varpujen rakennetta, huomasin, että melkein koko ala oli täynnään kuitumaisesti muodostuneita piikkejä, aivan kuin havupuitten alla näkee tiheän kerroksen ruskeita neulasia.

-- Cavor! -- virkoin minä.

-- Ja-ha?

-- Olkoon tämä vain kuollutta maailmaa, mutta kerran...

Huomioni kiintyi johonkin. Olin havainnut näitten neulasten seassa koko joukon pieniä pyöreitä esineitä. Ja nyt näkyi yksi niistä liikahtaneen.

-- Cavor! -- kuiskasin minä.

-- Mitäs nyt?

Min'en vastannut heti. Katsella tuijottelin vain, enkä hetkeen aikaan osannut uskoa silmiäni. Minulta pääsi epäselvä äännähdys. Minä tartuin häntä käsivarteen ja viittasin ulos.

-- Katsokaa! -- huudahdin minä, saaden jälleen puhelahjani. -- Tuolla! Niin! Ja tuolla noin!

Hän seurasi silmillään minun osoittamaani suuntaa.

-- No niin? -- kysyi hän.

Kuinka kykenisin kuvailemaankaan näkemääni? Se olisi niin peräti vähällä sanottu, ja sittenkin se on niin ihmeellistä, niin repäisevää. Mainitsin jo nähneeni noitten neulasten välissä pieniä, soikean pyöreitä esineitä, joita olisi saattanut pitää pikkuisina piikivinä. Ja nyt oli ensin yksi, sitten toinen niistä liikahtanut, pyörähtänyt ja haljennut, ja kummankin halkeamassa näkyi vähäinen kellertävänvihreä juova, joka pyrki kohoamaan ylös vasta-nousseen auringon rohkaisevia säteitä kohti. Ei aikaakaan, niin jo liikahti kolmaskin ja halkesi.

-- Se on siemen, -- sanoi Cavor.

Ja sitten kuulin hänen hiljaa kuiskaavan:

-- *Eloa!*

-- Eloa!

Ja samassa sävähti se ajatus mielessämme, ettei meidän suunnaton matkamme sittenkään ollut mennyt hukkaan, ett'emme olleet saapuneet autioon erämaahan, joka on täynnään pelkkiä mineraaleja, vaan maailmaan, joka elää ja liikkuu. Nytkös me katselemaan ja tarkastelemaan! Muistan vielä, kuinka minä yhtämittaa pyyhin lasiseinää edessäni, harmissani pienimmästäkin huurupilkusta.

Kuva oli selvä ja eloisa ainoastaan keskellä kenttää. Tämän keskikohdan ympärillä kaikki liikkumattomat kuidut näyttivät kuperan lasin kautta suuremmilta ja epäselvemmiltä. Mutta tarpeeksi meillä oli näkemistä silti! Pitkin koko auringonpuoleista rinnettä nuo ihmeelliset pienet ruskeat esineet murtuivat ja halkesivat, niinkuin siemenkodat, niinkuin hedelmäpalot, suun täydeltä ahmien lämpöä, jota vuolaana virtana valui vasta-nousseesta auringosta.

Joka silmänräpäys halkeili yhä useampia siemenverhoja, ja sillä välin jo ennen auenneet idut paisuivat, astuen toiseen kehitysvaiheensa. Varmasti ja vitkailematta nämä kummalliset siemenet työnsivät pienen juurisäikeen maata kohti, samalla kuin omituinen, pieni kimpumainen silmikko nousi ylös. Vähän ajan kuluttua oli koko rinne täynnään tuommoisia pikkuruisia kasvin-alkuja, ikäänkuin valmistuneina vastaan-ottamaan käskyjä auringon helteeltä.

Kauan ei niiden tarvinnut odotellakaan. Kimppumaiset silmikot paisuivat, jännittyivät ja aukenivat yhdellä nytkäyksellä, työntäen ulos terävälehtisen terän ja levittäen viuhkan hienoja, suippopäisiä, ruskeita lehtiä, jotka kasvoivat nopeasti, kasvoivat ihan silmissä. Tuo kaikki liikehti hitaammin kuin missään eläimessä ja nopeammin kuin missään kasvissa ikinä olin nähnyt. Kuinka kykenisin teille selittämään tähän kasvamisen kulkua? Lehden kärjet kasvoivat niin, että ihan erotti niitten liikunnan eteenpäin. Ruskea siemenverho surkastui ja maatui yhtä nopeasti. Oletteko koskaan kylmänä päivänä pidelleet termometriä lämpöisessä kädessänne ja katselleet hienon elohopea-patsaan kohoamista lasipillissä? Samaan tapaan kuussa kasvitkin nousivat.

Muutamassa minutissa -- meidän arvataksemme -- itsekukin pisimmälle, kehittyneistä silmikoista oli jatkunut varreksi ja lykkäsi esiin jo toista lehtiviuhkaa, eikä aikaakaan niin jo koko tuo äsken vielä niin eloton rinne oli tummennut olivinvehreistä, karvamaisilla pistimillä varustetuista kasveista, jotka huojuivat nopeasta kasvamisestansa.

Minä käännyin ympärini ja katso! Erästä itäistä kalliota reunaili samallinen, melkein yhtä nopeasti kehittynyt sauma, joka heilui ja huojuu tummana auringon häikäisevää valoa vastaan. Sen takana häämöitti varjokuvan tavoin kasviryhmiä, jotka löivät kyhmyisiä haaroja kuin kaktukset ja paisuivat silmin nähden, paisuivat kuin rakko, johon ilmaa puhalletaan.

Sitten huomasi lännessäkin tiheikön takana tuollaisen uusimuotoisen kasviryhmän. Mutta täällä päivänvalo lankesi suoraan sen sileille pinnoille, jolloin se esiintyi heleänä, kellervänpunaisena. Se kasvoi silmissä sekin. Jos siitä minutinkaan ajaksi kääntyi pois ja sitten jälleen katsahti siihen, niin jo huomasi sen ääriivivain muuttuneen. Se työnsi ilmi tylsiä, täyteläisiä haaroja, kunnes vähän ajan kuluttua oli kohonnut useamman jalan korkuiseksi, koralliston tapaiseksi ryhmäksi. Maan päällä kasvava ukonsieni eli ukontuhnio, joka välisti yhdessä yössä paisuu jalan suuruiseksi läpimitalleen, oli tähän verrattuna koko

kuhnus, vaikka totta sekin, että ukontuhnio kasvaa kuutta kertaa kovempaa puristusta vastaan kuin tämä täällä. Tuolla taampana -- meidän katseemme eivät olleet sinne asti ulottuneet, mutta auringon elvyttävä voima kyllä -- syvänteissä ja tasangoilla kohosi töröttävänä partana heleävaloisista halkeamista ja penkereistä teräväokainen ja mehukas kasvillisuus, kiihkeästi kiirehtien hyödykseen käyttämään tuota lyhyttä päivää, jonka kuluessa sen oli määrä kukoistaa ja hedelmöityä ja kylvää siemenensä ja kuolla. Ihmeeltä näytti kuin näyttikin tuo kasvanta. Näin kaiketi lienevät puut ja muut kasvit nousseet maailmanluomisen päivinä; näin ne kaiketi silloinkin peittivät vasta-luodun, aution maan.

Kuvailekaa mielessänne kaikki tuo! Kuvailekaa vaimenkin: Jäätynen ilman elpyminen, maaperän liikehtiminen ja henkiin heräjäminen ja sitten tuo kasvillisuuden äänetön kehittyminen, tuo epämaallinen mehukkaitten lehtien ja terävään okain nopea nouseminen. Ajatelkaa kaikki tämä semmoisessa kirkkaudessa, jonka rinnalla heleinkin päivänpaiste maan päällä tuntuisi laimealta ja tymeältä. Ja sittenkin tämän yhä kohoilevan tiheikön ympärillä, missä vain varjopaikkoja oli, sinertäviä luminiेतoksia. Ja saadaksenne täydellisen käsityksen meitä kohdanneista vaikutelmista, on teidän muistaminen, että me näimme kaiken tämän paksun, kuperan lasin läpi epämuotoisena, niinkuin esineet linssissä aina epämuotoisina esiintyvätkin. Selväpiirteisiä ne olivat vain keskipisteessä ja hyvinkin kirkkaita siinä, mutta laidoilla näkyivät suurennettuina, epätodellisina.

IX. Tähystely alkaa.

Me lakkasimme tarkastelemasta ja käännyimme toistemme puoleen, sama ajatus, sama kysymys katseessa kummallakin. Koska nuo kasvit kerran edistyvät, niin täytyyhän täällä olla ilmaa, vaikkapa ohentunuttakin, ilmaa, jota mekin saattanemme hengittää.

-- Entäs jos kulkuaukko...? -- virkoin minä.

-- Miksei? -- vastasi hän. -- Jos vaan tuo, mikä näkyy, on ilmaa.

-- Hetkisen kuluttua, -- jatkoin minä, -- nuo kasvit venyvät meidän pituisiksemme. Mitähän jos... jos... mutta onkohan se varma? Mistä sen tietää, että tuo aine on ilmaa? Saattaisihan se olla tyyppiä... saattaisi olla hiilihappoa.

-- Pian siitä selvä saadaan -- vastasi hän, ja rupesi todistamaan. Hän otti tavarapakasta suuren palan rutistunutta paperia, sytytti sen ja viskasi kiireesti kulkuaukon venttilin kautta ulos. Minä kumarruin katsomaan paksun lasin läpi, näkyykö tuota pientä liekkiä, josta niin paljon riippuu!

Minä näin paperin putoavan keveästi lumelle. Tulen punainen liekki katosi. Silmänräpäyksen verran näytti siltä kuin se olisi sammunut. Mutta sitten huomasi paperin reunassa pienen sinisen liekin; se tuikahteli, hiipi edelleen ja levisi!

Hiljalleen koko paperi kyti loppuun ja kutistui -- paitsi sitä kohtaa, missä se oli välittömästi lumessa kiinni -- ja työnsi ylös värähtelevän savusäikeen. Nyt en enää epäillyt. Kuun atmosferi on joko puhdasta happea tai ilmaa ja niinmuodoin -- elleihän ole liian ohutta -- kelvollista ylläpitämään meidänkin, muukalaisten, henkeä. Me saatamme siis nousta pallosta ja -- elää!

Minä istahdin, jalat kummallakin puolen kulkuaukkoa, valmiina kiertämään sen auki, mutta Cavor pidätti minut.

-- Yksi pikkuinen varokeino ensin! -- virkkoi hän, huomauttaen minulle, että, vaikka ulkona onkin hapensekaista ilmaa, se saattaa olla niin ohutta, että käy vaaralliseksi meille. Hän johdatti mieleeni, kuinka ihminen korkeilla vuorilla rupeaa voimaan pahoin, ja kuinka liian äkisti nousseilta ilmassa-purjehtijoilta rupeaa ihon alta verta tihkumaan. Ja niinpä hän ensin jonkun aikaa hääräili, valmistaessaan pahanmakuista juomaa, jota hän tyrkytti minulle. Juotuani sen, tunsin hieman huumausta, mutta muuta pahaa se ei minussa vaikuttanut. Sitten vasta hän salli minun ruveta kiertämään kulkuaukkoa auki.

Hetken kuluttua oli kulkuaukon lasitulppo sen verran auennut, että tiheämpi ilma pallon sisäpuolelta alkoi virrata ulos pitkin ruuvinkierteitä, pitäen samallaista laulavaa ääntä kuin kattilassa vesi ennen kiehumistaan. Hän käski minun silloin pysähtyä. Pian kävikin selväksi, että ulkopuolinen paino on paljoa vähempi kuin sisällä, mutta kuinka paljoa, sitä emme saattaneet sanoa.

Minä istuin, pidellen molemmin käsin kiinni sulkimesta, valmiina kiertämään tulpan jälleen kiinni, jos, vastoin hartainta toivomustamme, kuun ilma sittenkin osoittautuisi olevansa liian ohutta meille. Cavor piteli käsissään lieriötä, jossa oli kokoonpuristettua happea, valmiina lisäämään ponnistusta pallon sisäpuolella. Sanaakaan puhumatta me katselimme toisiamme ja vuoroin tuota fantastillista kasvillisuutta ulkona, joka ääneti laajeni yhä suuremmaksi. Räikeätä piipitystä tulpan kierteissä kesti yhä edelleen.

Jo alkoi suhista korvissani, ja Cavorin liikkeitten ääni kävi yhä hiljaisemmaksi. Minä huomasin, kuinka ilman ohenemisen vaikutuksesta kaikkityyni oli käynyt entistä vähemmän äänekkääksi.

Mikäli pallosta ilma pääsi sihisemään ulos, sikäli sen kosteus sakeni pieniksi hattaroiksi.

Hetken kuluttua tunsin, kuinka hengitykseni alkaa käydä tiheäksi. Sitä kestikin sitten kaiken aikaa, minkä olimme kuun ilmakehän vaikutuksen alaisina. Korvissa ja sormenpäissä jonkun aikaa huomaamani vastenmielinen tunne meni pian ohitse.

Senjälkeen rupesi minua pyörryttämään ja kuvottamaan, ja se se teki äkkinäisen muutoksen mieleni rohkeudessa. Minä väänsin tulpan puoli kierrosta kiinni ja ilmoitin Cavorille voivani pahoin. Mutta nyt oli hänen vuoronsa olla vilkas. Hän vastasi minulle äänellä, joka kuului tavattoman hiljaiselta ja kaukaiselta -- koskapa ääntä kantava ilma oli niin ohutta -- kehoittaen minua ottamaan pienen kulauksen viinaa. Itse hän ryyppäsi ensiksi, ja pian minäkin tunsin voivani paremmin. Väänsin sulkimen taas auki. Suhina korvissani kävi kovemaksi, ja ennen pitkää huomasin piipityksenkin lakanneen, vaikken ensi käteen ollut aivan varma, että se todellakin oli lakannut.

-- No? -- sanoi Cavor aaveen-omaisella äänellä.

-- No? -- sanoin minä.

-- Lähdetäänkö ulos?

Minä miettimään.

-- Jokos kaikki on selvänä?

-- Jos vaan kestänette.

Vastauksen asemesta minä kiersin tulpan ihan auki, nostin sen sitten irti ja asetin huolellisesti tavarapakan päälle. Pari lumihutaletta tuprahti näkyviin ja katosi heti kuin tämä ohut ja outo ilma oli täyttänyt pallon. Minä laskin polvilleni, istahdin sitten kulkuaukon laidalle ja kurkistin ulos. Alapuolella, metrin päässä kasvoistani, näkyi luminen tanner, johon ei kukaan vielä ollut polkenut.

Hetken äänettömyyden jälkeen meidän katseemme kohtasivat toisensa.

-- Eihän keuhkojanne kovin paljon ahdistaa? -- kysyi Cavor.

-- Ei, -- vastasin minä. -- Kyllä minä tämän kestan.

Hän sieppasi vaippansa, pisti päänsä sen aukosta sisään ja kääri vaipan ympärilleen, istahti sitten kulkuaukon laidalle ja laski jalkansa riipuksiin, kunnes ne olivat kuuden tuuman päässä kuun pinnasta. Hetken epäroityään hän hyppäsi alas ja seisoi nyt kuun tähän saakka vielä kenenkään koskemattomalla pinnalla.

Minä katselin hänen suurennettua ja epämuotoista kuvaansa paksun lasin läpi. Hän seiso kotvasen aikaa asemillaan, vilkuen puoleen ja toiseen. Sitten hän kokosi voimansa ja hyppäsi.

Lasi esitti kyllä kaikki väärennetyssä muodossa, mutta sittenkin tämä hänen loikkauksensa näytti tavattoman pitkältä. Hän oli yhdellä ponnahduksella ennättänyt hyvin kauas, 20-30 jalan päähän. Hän seiso korkean kallion harjalla ja viitto minua luokseen. Kenties hän huusikin, mutta ääni ei saavuttanut minua. Mutta millä tontun tavalla hän oli päässyt tuonne? Minusta tuntui kuin miehestä, joka vast'ikään on nähnyt silmäkääntäjä-tempun.

Osaamatta tätä näkemääni vielä millään tavoin selittää, minäkin heittäysin alas kulkuaukosta. Aivan edessäni oli lumikinosa painautunut jonkinmoiseksi ojaksi. Minä otin askeleen ja hyppäsin.

Silloin huomasin lentäväni kautta ilman ja Cavorin tulevan kallioineen yhä lähemmäs minua, pääsin sinne ja tartuin kallioon kiinni, täynnä sanomatonta hämmästyä.

Minulta pääsi tuskainen, käheä nauru. Olin kauheasti tyrmistynyt. Cavor kumartui puoleeni ja piipittämällä kehoitti minua olemaan varovainen.

Olin unohtanut, että kuun massa eli tiheys on kahdeksan kertaa ja läpimitta neljä kertaa pienempi kuin maanpakolla, ja että minun painoni kuussa on kuutta kertaa pienempi kuin maassa. Tämä tosiasia se nyt kyllä mieleeni painui.

-- Emmepäs olekaan enää maaamosen talutusnuorassa, -- virkkoi hän.

Verkalleen ponnistellen pääsin kallion huipulle ja liikuttuani niin varovasti kuin mikä luuvalon vaivaama potilas, seisoin vihdoin hänen vieressään auringon hohteessa. Pallo oli 30 jalan päässä tuolla takanamme, yhä pienenevällä lumikinoksella.

Niin kauas kuin silmä kantoi yli tuon suunnattoman kiviröykkiön, josta kraaterin pohja oli muodostunut, kaikkialla oli sama piikkinen tiheikkö henkiin heräjämassä, siellä täällä

vaihteena täyteläisiä kaktusmaisia kasveja ja vaalean- ja tulipunaisia lehtisammaleita, jotka kasvoivat niin nopeasti, että näyttivät hiiviskelevän kivien yli. Koko kraaterin alue esiintyi silloin yhtenäisenä sydänmaana ihan tuota ympäröivää kallioseinää myöten.

Tämä kallioseinä oli nähtävästi aivan paljas; kasvullisuus ulottui ainoastaan sen juurelle asti. Pylväineen, penkereineen, palttoineen se ei meissä kovinkaan suurta huomiota silloin herättänyt. Se oli joka puolella monen mailin päässä meistä, ja me seisoimme mielestämme melkein kraaterin keskipisteessä. Tuota ympäröivää kallioseinää me siitä katselimme jonkunlaisen utuharson läpi, jota tuuli huljutti, sillä nyt oli noussut tuulikin, nopea, mutta heikko tuuli, joka kyllä hyvinkin kylmältä tuntui, mutta ei vaikuttanut sanottavaa painoa. Se näkyi puhaltavan kraaterin ympäri, usmaisesta pimeydestä päivänpuoleisen seinämän juurella valaistua laitaa kohti. Vaikea oli katsoa tähän itäiseen usmaan; täytyi sirristää ja kädellä suojustaa silmiä, sillä niin hillittömän räikeä oli liikkumattoman auringon valo.

-- Tyhjä näky olevan, -- sanoi Cavor, -- autio ja tyhjä.

Minä katsahdin jälleen ympärilleni, yhä vieläkin toivoen saavani nähdä edes merkinkään jostain ihmisolennosta, jotain katonharjaa, taloa, työkalua, mutta ylt'ympärillä oli vain pelkkiä röyhysisiä kiviä röykkiöinä ja harjanteina, töröttävää tiheikköä ja pöhöisiä kaktuksia, jotka paisumistaan paisuivat. -- Kaikki tuo näkyi tekevän kerrassaan tyhjäksi moiset toiveet.

-- Nuo kasvit näyttävät olevan täällä vain omaa itseänsä varten, -- virkoin minä. -- Ei jälkeäkään mistään muusta elävästä luomasta.

-- Ei hyönteistä... ei lintua... ei mitään! Ei ainoatakaan jälkeä, ei merkin pahaistakaan eläinkunnasta... Ja jos olisi, niin mitäpä ne täällä pitkän yön aikana tekisivätkään?... Ei, ei täällä ole muuta kuin nuo kasvit vaan.

Minä varjostin silmiäni kädellä.

-- Tämähän on tuommoista unen maisemaa. Nämä kasvithan ovat vielä vähemmin maan kasvien kaltaisia kuin mitä mielessänsä kuvailee löytävänsä kallioitten välissä merenpohjalla. Katsokaas tuota! Luulisi sisiliskoksi, joka on muuttunut kasviksi. Ja tämä kirkkaus ja hohde!

-- Aamun viileyttä vasta, -- sanoi Cavor.

Hän huokasi ja katsahti ympärilleen.

-- Ei tämä ole luotu ihmisiä varten, -- virkkoi hän. -- Ja yksi seikka se sittenkin viittaa siihen...

Hän vaikenä hetkiseksi, jonka jälkeen rupesi kuulumaan hänen miettivää pörinänsä.

Minä hätkähdin jostain kosketuksesta ja huomasin sammaleen ohuen, vaaleanharmaan lehden puikeltavan jalkani yli. Minä potkaisin sitä. Se hajosi tomuksi, ja joka tomuhiukkanen alkoi heti kasvaa.

Kuulin Cavorin parkaisevan ja näin erään paksun kasvin piikin pistäneen häntä.

Hän epäröitsi. Hänen silmänsä etsiskelivät jotain kiviröykköistä ympärillämme. Punertava hohde oli ruvennut nousemaan ylös erästä röyhyistä kalliolohkareta myöten. Omituista väriä tuo, vaaleahkoa fuksinia.

-- Katsokaas! -- huusin minä, kääntyen Cavoriin päin.

Mutta -- Cavor oli kadonnut!

Minä tyrmistyin ensin. Astuin sitten nopean askeleen, nähdäkseni kalliolaidan yli. Mutta tuota ystäväni katoamista kummastellessani, olin taaskin unohtanut, että nyt ollaan kuussa. Tuo polkaisu tantereeseen, astumaan lähtiessäni, olisi maan päällä vienyt minut metrin eteenpäin, mutta kuussa se kiidätti minut kuudetta, ainakin lähes viisi metriä kallionlaidasta. Tässä silmänräpäyksessä tuntui, kuin painajaisen ahdistuksessa: on putoavinaan yhä syvemmälle. Maan päällä putoaa ensimmäisessä sekunnissa 16 jalkaa, täällä sen sijaan kaksi ja vain kuudennella osalla omasta painostaan. Minä putosin tai paremmin sanoen vaivuin 9-10 metriä. Ja siihen tuntui menevän koko pitkä aika, viisi kuusi sekuntia, minun harkintani mukaan. Siinä sitä sitten leijuin halki ilman ja putosin kuin höyhen polviani myöten lumikinokseen, vaaleanharmaan halkeaman pohjalle eräässä valkojuovaisessa kalliossa.

-- Cavor! -- huusin minä, ympärilleni vilkuen.

Mutta Cavoria ei näkynyt.

-- Cavor! -- huusin minä kovemmin, niin että kalliot kajahtivat.

Käännyin rajusti kallioihin päin ja kiipesin niitten harjalle.

-- Cavor! -- huutelin minä, ja ääneni kuului kuin kadonneen karitsan ääni.

Ei näkynyt palloakaan... Tuskallinen yksinäisyyden tunne valtasi minut hetkiseksi kokonaan.

Mutta jopa näin hänet. Hän viittaili naurusuin, vetääkseen minun huomiotani puoleensa. Hän seisoi parin kolmenkymmenen askeleen päässä minusta paljaalla kallionlohkareella. Hänen ääntänsä en kuullut, mutta käden huitominen se sanoi: "hypätkää!" Minua epäilytti, sillä hirmuinenhan oli välimatka. Mutta, arvelin sitten, tottahan minussa on miestä hyppäämään pitemmälle kuin Cavor.

Astuin askeleen taaksepäin, kyyristyin ja hyppäsin kaikesta voimastani. Tuntui kuin olisin ponnahtanut suoraan ylös ilmaan, tuntui kuin sille tielle jäisinkin...

Hirvitti ja miellytti samalla kertaa. Rajua se oli tuommoinen lento, niinkuin olisin ollut painajaisen kourissa. Huomasin harpanneeni liian pitkälle. Minä lensin suoraan Cavorin pään ylitse ja näin piikkisen tiheikön, joka erästä notkosta törötti ylös, valmiina vastaan-ottamaan minut. Minulta pääsi hätähuuto. Levitin käteni ja oikasin jalkani.

Minä putosin sienimäiseen kasaan, joka tuhoutui allani kokonaan, levittäen suunnattomat määrät punakellertäviä itiöitä kaikille haaroin ja verhoten minut yltääni samenvärisellä pölyllä. Puhallellen ja pärskyen minä vieriskelin tanterella, pääsin vihdoin asemilleni ja hengästyneenä purskahdin nauruun.

Näin tuosta Cavorin pienten, pyöreäin kasvojen kurkistelevan okaisen pensaan ylitse. Hän huusi jotain ontolla äänellä.

-- Kuinka? -- yritin kysyä, mutta en kyennyt, sillä henkeä salpasi. Hän läksi kulkemaan minua kohti, raivautuen pensaston läpi.

-- Varovasti täällä liikkua pitää, -- sanoi hän. -- Ei tämä kuu ymmärrä laista ja asetuksista yhtään mitään. Antais meidän mennä vaikka mäsäksi.

Hän auttoi minut pystyyn.

-- Olettepa ponnistellut ihan liikoja, -- virkkoi hän, kädellään puistellen kellervää tomua vaatteistani.

Minä seisoin passivisena, läähättäen ja sallien hänen puistella tomua minun polviltani ja kyynäspäistäni ja kuunnellen hänen luentoansa minun kovaonnisesta kohtalostani.

-- Me emme ota lainkaan lukuun gravitationia. Lihakset meissä ovat jotenkin tottumattomia vielä. Meidän täytyy niitä hiukan harjoitella, jahka olette päässyt hengästyisestänne.

Minä nykäsin pari kolme okaa kädestäni ja istahdin kallionlohkareelle. Lihakset vapisivat yhä vielä, ja minut valtasi sama nolouden tunnelma kuin sen, joka maan päällä opettelee polkupyörällä ajamista ja ensi kertaa kaatuu kellelleen.

Äkkiä iski Cavorin mieleen, että kylmä ilma notkossa saattaisi, kovasta helteestä tultua, synnyttää minussa kuumeen. Ja niinpä me kapusimme takaisin päivänpaisteeseen. Siellä huomattiin, että, paria niljettymää lukematta, minä en ollut saanut mitään sanottavampaa vammaa. Ruvettiin kuin ruvettiinkin katselemaan turvallista paikkaa, minne nyt loikata. Valitsimme erään kallionkielekkeen noin 10 metrin päässä. Sen ja meidän välillämme oli pieni tiheikkö olivinharmaita piikkejä.

-- Ajatelkaa, että se on tuossa noin, -- puhui Cavor, kasvoillaan tuommoinen opettajan ilme ja osoittaen jotain paikkaa kolmen neljän jalan päässä minusta.

Tämän hyppäyksen minä suoritin helposti ja tunsinpa -- sen myönnän -- jonkunmoista tyytyväisyyttä, huomattessani Cavorin pudonneen paria jalkaa tännemmäs ja saaneen hänenkin kokea, miltä okapiikit maistuu.

-- Siinä sen nyt näkee, kuinka varovainen täällä olla pitää, -- virkkoi hän, piikkejä irtikiskoessaan. Ja siitä hetkestä hän lakkasi olemasta minun opettajanani, ruveten minun oppilaskumppaliksni kuullisten liikkeiden harjoittamisessa.

Valitsimme sitten vieläkin helpomman hyppäyksen ja suoritimme sen ilman vaikeutta, hyppäsimme takaisin taas, ja näin monta kertaa vuoroin puoleen ja toiseen, totuttaen lihaksia tottelemaan uutta mittakaavaa. En ikinä olisi uskonut tätä mukautumista niin helpoksi, ellen itse olisi sitä kokenut. Ja todellakin, varsin lyhyessä ajassa, korkeintaan kolmenkymmenen kokeen perästä, me osasimme laskea, kuinka paljon voimaa mikin välimatka kysyy, osasimme melkein yhtä varmasti kuin maankin päällä.

Ja kuun kasvit ne sillä välin ympärillämme nousemistaan nousivat yhä pitemmiksi ja tiheämmiksi, yhä enemmän toisiinsa takertuen, joka silmänräpäys paisuen ja paksuten. Siinä piikkilehtistä kasvia, vehreätä kaktusryhmää, siinä sientä, mehevää lehtisammalta,

mitä kummallisimmalla tavalla säteileviä ja kierteleviä lajeja. Mutta me olimme niin kiintyneet hyppimiseemme, ett'emme kotvaan aikaan tulleet niitten ehtymätöntä edistymistä tarkastaneeksikaan.

Meidät oli vallannut jonkinlainen ylvästely. Osaksi siihen kaiketi oli syynä se tieto, että olimme päässeet vankeudesta pallossa, mutta pääasiallisesti kumminkin ohuen ilman raikkaus, tuon ilman, jossa -- siitä olen varma -- oli paljoa suurempi määrä happea kuin maapallon ilmakehässä. Niin kummallista kuin kaikki ympärillämme olikaan, tunsin olevani yhtä seikkailevalla ja kokeilevalla mielellä kuin Lontoon keikari ensi kertaa vuoristossa. Enkä luule, että kumpaistakaan meistä kovinkaan pelotti, vaikka olimmekin täällä Tuntemattoman kasvojen edessä.

Meidät oli vallannut yritteliäisyyden henki. Me valitsimme lehtisammaleisen pahan, joka oli meistä arviolta 14-15 metrin päässä, ja hyppäsimme siihen perätysten sangen onnellisesti.

-- Mainiota! -- huusimme toisillemme. -- Mainiota!

Ja Cavor se astui kolme askelta ja loikkasi erästä viehättävää lumirinnettä kohti. Sinne oli parikymmentä metriä. Minä olin hetken aikaa tyrmistynyt siitä repäisevän lystikkäästä vaikutuksesta, minkä minuun teki hänen liihotteleva olentonsa, tuo likainen krikettilakki, töröttävä tukka, pieni pyylevä ruumis, käsivarret ja nuo sääret kireelle napitetuissa polvihousuissa, ja kaiken tuon takalikkona sadun-omainen, laaja kuumaisema. Minua pyrki naurattamaan, mutta perään ponnahtin minäkin. Tupsis! Siinä sitä oltiin vierekkäin taas.

Tehtiin vielä kolme neljä oikein jättiläismäistä harppausta, ja istahdettiin viimein sammalen peittämään painanteesen. Keuhkoja kivisti. Siinä nyt istuimme kumpainenkin, kylkiämme pidellen ja koettaen päästä tynesti hengittämään, sekä päätä toisillemme nyökäytellen hyväksyvästi. Cavor se puheli käheällä äänellä jotain "hämmästyttävistä tuntemuksista".

Tuossa sitten sävähti muuan ajatus päässäni. Ei se ensi hätään niinkään hirvittävältä tuntunut; olihan vain sangen luonnollinen kysymys, asian-olojen herättämä.

-- Asiasta toiseen! -- virkoin minä. -- Missähän se meidän pallomme oikeastaan lienee?

Cavor katsahti minuun.

-- Hä?

Nyt minulle selvisi koko tämän asian tärkeys.

-- Cavor! -- huusin minä, tarttuen häntä käsivarteen, -- missä on -- pallo?

X. Eksyneitä ihmisiä kuussa.

Joku määrä minun kauhistustani kuvastui hänenkin kasvoillaan. Hän nousi ja tuijotteli ympärillensä tuossa tiheikössä, joka ympäröi meitä joka taholla, hurjaa vauhtia yleten ylenemistään. Epätietoisena hän tarttui leukaansa. Hänen äänessään kuului odottamaton varmuuden puute.

-- Eiköhän... -- sanoi hän verkalleen, -- eiköhän se liene... jossain... *tuolla* päin? -- Epäröivänä hän teki tutisevalla sormellaan kaaren. -- En ole varma.

Yhä syvempi hämmästys ilmeni hänen katseessaan.

-- Oli miten oli, -- virkkoi hän, katsoen minuun, -- ei se kaukana saata olla.

Me olimme seisovillamme kumpainenkin, äännellen tyhjänpäiväisiä huudahduksia ja tähystellen tuohon yhä enemmän sekaantuvaan, yhä tihenevään rikeikköön ympärillämme.

Kaikilla rinteillä, minne vain päivä pääsi paistamaan, huojui ja heilui nuolina nousevia pensaita, paisuvia kaktuksia, matelevia lehtisammalia, ja missä varjoa, siellä luminietoksiakin. Pohjoisessa, etelässä, idässä ja lännessä -- kaikkialla levittelihe outojen muotojen yhtenäinen yksitoikkoisuus. Ja jossain tuolla, noitten toisiinsa takertuneitten kasvien alla, oli meidän pallomme, meidän kotimme, siinä ainoat eväämme, ainoa pelastumisen toivo tästä päivän kestävän kasvullisuuden fantastillisesta sydänmaasta, jonne nyt olimme joutuneet.

-- Luulenpa sittenkin, -- sanoi hän, äkkiä viitaten, -- että pallo on tuolla.

-- Ei, -- arvelin minä. -- Mehän olemme kiertäneet kaarella. Kas, tuossa on minun kantapäitteni jälkiä. Sen täytyy olla idempänä, paljoa idempänä. Tuolla noin!

-- Minun mielestäni, -- sanoi Cavor, -- aurinko oli koko ajan oikealla.

-- Ja minusta taas, -- virkoin minä, -- varjo kulki joka hyppäyksellä minun edessäni.

Me katselimme toisiamme. Kraaterin laajuus oli meidän mielikuvituksessamme käynyt äärettömäksi ja yhä kasvavat tiheiköt läpipääsemättömiksi.

-- Voi taivas! Kuinka mielettömiä me olemme olleetkaan!

-- Pallo meidän löytää pitää, -- sanoi Cavor, -- se on selvä se, ja pian se on löydettäväkin. Helle kasvaa. Jo se meidät nytkin olisi painanut tainnuksiin, ellei olisi niin kuivaa. Ja... minun on nälkä.

Minä tuijotin häneen. Tätä seikkaa en ollut tullut ajatelleeksikaan. Mutta nyt heräsi minussakin positiivinen vaatimus.

-- Niin, -- sanoin minä painavasti, -- nälkä minunkin on.

Hän nousi, tarmokas päättäväisyys katseessaan. - Meidän täytyy löytää pallo, -- lausui hän.

Niin tynesti kuin suinkin tähysteltiin nyt noita lukemattomia kallioharjanteita ja pensaikkoja, joista kraaterin pohja oli muodostunut, ja kumpikin harkitsi mielessään, mitenkä paljon mahdollisuuksia meillä on pallon löytämiseen, ennenkuin helle ja nälkä yltyvät liian ankariksi.

-- Ei se saata olla täältä viidenkään kymmenen metrin päässä, -- sanoi Cavor, epävarmasti heilauttaen kättään. -- Täytyy vaan lähteä samoilemaan ympäri, kunnes se löytyy.

-- Mikäpäns tässä muu auttaa! -- vastasin minä, tuntematta kovinkaan suurta halua moiseen pyydystykseen. --

Olisi noille kiroituille piikkipensaille vähempikin kasvuvauhti riittänyt.

-- Sepä se, -- virkkoi Cavor. -- Mutta pallo se oli kuin olikin luminietoksessa.

Minä vaanimaan ympärilleni, nähdäkseni edes jonkun tutun mäennyppylän tai pensaan, joka oli ollut pallon läheisyydessä, mutta turhaan. Kaikkialla vaan tuo sekottava yhtäläisyys, kaikkialla yhä kohoilevia pensaita, paisuvia sieniä, pieneneviä lumiluotoja, jotka alinomaa muuttivat näkyänsä. Pistävästi paahtoi päivä, ja sanomattomaan hämmästykseemme tuli vielä lisäksi odottamattoman nälän synnyttämä raukeus. Ja juuri tuossa seisoessamme neuvottomina ja eksyneinä keskellä näitä aavistamattomia asioita, kuului ensi kertaa kuussa muuan ääni, toisellinen kuin ne, mitä tähän asti kasvien liikunta, tuulen hiljainen hyminä tai omat äännelemisemme olivat synnyttäneet.

Bum... Bum... Bum... Se tuli jalkain alta, maan sisästä. Tuntui kuin kuulisimme sen jaloilla yhtä hyvin kuin korvillakin. Sen kumua vaimensi välimatka, välillä oleva ainemassa. En saata kuvailla mielessäni ääntä, joka sen ankarammin olisi voinut tyrmistyttää meitä, tahi sen täydellisemmin muuttaa asiain tilaa ympärillämme. Tuo täyteläinen, verkallinen, tarkoituseräinen ääni ei meidän mielestämme saattanut olla muuta kuin jonkun jättiläismäisen, maan uumeniin kätketyn kellon lyöntejä.

Bum... Bum... Bum...

Se johti mieleen hiljaisia luostareita, unettomia öitä tiheästi asutuissa kaupungeissa, valvomisia, odotetuita hetkiä, kaikkea semmoista, mikä järjestettyä ja systemaattillista elämässä on, ja nyt se valtavana, salaperäisenä kajahtelee tässä fantastillisessa sydänmaassa! Silmän nähden kaikki oli entisellään: mieltä masentavain pensaitten ja kaktuskasvien hiljainen huojunta tuulessa... ne ulottuvat yhtenäisenä massana tuonne kaukaisiin kallioihin asti... taivas yhä pimeä ja tyhjä... vitkasteleva aurinko se paahtamistaan paahtaa... Ja keskellä kaikkea tätä nyt tämä ääni-arvoitus varoituksena, uhkana.

Bum... Bum... Bum...

Me kyselemään toisiltamme heikoin, kähein äänin.

-- Kelloko?

-- Siltä kuuluu.

-- Mikähän se on?

-- Mikä lieneekään!

-- Lukekaa lyönnit, -- kehoitti Cavor, mutta liian myöhään, sillä kumu vaikenen samassa.

Tuo tähtimäinen häiritys entisessä hiljaisuudessa oli uusi hämmästyksen aihe. Hetken verran saattoi epäillä, tokko tuota ääntä oli kuullutkaan vai vieläkö sitä yhä jatkuu. Olinko minä todellakin kuullut mitään kumua?

Tunsin äkkiä Cavorin käden puristavan käsivarttani. Hän puhui kuiskaamalla, ikäänkuin peljäten herättävänsä jotain.

-- Pysytään yhdessä, -- sopotti hän, -- ja käydään etsimään palloa. Meidän täytyy palata siihen. Tämähän käy jo yli kaiken ymmärryksen.

-- Minne käsin tästä lähdetään?

Hän epäröi. Valtavalla voimalla meidät täytti se ajatus, että ympärillä, lähellä on olentoja, näkymättömiä asioita. Mitä lienevät nuo? Ja missä? Tämä sydänmaa tässä, jonka määränä on vuoroin jäätyä, vuoroin kärvetä, onko se jonkun maanalaisen maailman ulkonaista kuorta, suojusta vain? Ja jos niin on, millisen maailman? Minkälaisia asukkaita se saattaneekaan äkkiä purkaa kidastansa meitä vastaan?

Ja sitten taas, äkisti kuin odottamaton ukkosen jylinä, tunkeusi tähän tuskalliseen hiljaisuuteen pauhina ja räminä, niinkuin olisi suuria metalliportteja heitetty kumoon!

Me pysähdyimme. Ja siinä sitä seisottiin ammotellen, neuvottomina. Cavor puikahti minun luokseni.

-- En käsitä ensinkään! -- kuiskasi hän ihan korvani juuressa, epämääräisesti heittäen kättään taivasta kohti: se oli epäselvä osoitus vielä epäselvemmistä ajatuksista.

-- Piiloon! Siltä varalta, että...

Lähdettiin liikkeelle taas ja hiivittiin varkain eteenpäin, mitä huolellisimmin karttaen pienintäkin risausta. Käännuttiin erästä tiheikköä kohti. Nyt alkoi kuulua kalketta, niinkuin kattilata taottaessa, ja se se joudutti askeleitamme.

-- Meidän täytyy ryömiä, -- kuiskasi Cavor.

Piikkikasvien alimmat lehdet, jotka jo olivat joutuneet uusien, päälle kasvaneitten varjoon, olivat jo alkaneet lakastua ja surkastua, niin että me sen pahemmista vaurioista pääsimme pujottelemaan yhä paksunevain varsien välitse. Vähät me siitä, jos välisti pistikin kasvoihin tai käsivarteen. Keskellä tiheikköä minä pysähdyin ja vilkasin hengästyneenä Cavoriin.

-- Maan alta, -- sopautti hän. -- Tuolta noin.

-- Sieltähän ne saattavat tulla esille.

-- Meidän täytyy löytää pallo!

-- Niin täytyy, -- myönsin minä. -- Mutta miten?

-- Hiipiä, kunnes päästään sen luokse.

-- Mutta ellei päästä?

-- Niin ollaan piilossa ja katsellaan, millaista ovat väkeä.

-- Pysytään yhdessä, -- virkoin minä.

Hän mietti hetkisen.

-- Minnepäin mennään?

-- Lähdetään onnen kaupalla.

Kurkistettuumme puoleen ja toiseen, läksimme hyvin varovasti ryömimään alimman tiheikön kautta, kiertäen mielestämme ympyrässä, ja pysähdellen jok'ainoan huojuvan sienen kohdalla ja joka kerta kuin vähänkin ääntä kuului, mielessä yksinomaa vain pallo, josta niin ajattelemattomasti olimme lähteneet. Alinomaa tuli kuun sisästä, alapuoletamme, täräyksiä, lyöntejä, kummallisia, selittämättömiä, mekanillisia kolauksia. Ja kerran, jopa

useammankin olimme kuulevinämme ilmankin kautta jotain rapinaa ja jyskettä. Säikäyksissämme emme kumminkaan uskaltaneet nousta ylevämmälle paikalle tähystelemään kraateria. Pitkään aikaan emme nähneet niitä olentoja, joitten synnyttämät äänet niin runsaasti ja yhtämittaa meille asti kuuluivat. Ellei olisi ollut nälkä ja kulkkua kuivannut, niin olisi tämä ryömiminen tuntunut pelkältä eloisalta unennäöltä. Se oli niin kerrassaan epätodellista! Nuo äänet, ne ne yksistään olivat jotain oloperäistä.

Kuvaillaa mielessänne! Ympärillä satumainen tiheikkö, yläpuolella äänettömät, välkkyvät, okaiset lehdet, ja kätten ja polvien alla äänettömät, eloisat, heloittavat lehtisammalet, jotka kasvunsa innossa liikahtelevat, niinkuin liikahteleo matto, kun tuuli sen alle pääsee puhaltamaan. Myötäänsä pistää näkyviin joku uusi sieni, paisuen ja kimallellen auringonpaisteessa. Myötäänsä tunkee esille uusia heleänvärisiä muotoja... Solut näissä kasveissa olivat minun peukaloni kokoisia, muodostaen ikäänkuin värillisiä lasihelmi-nauhoja. Kaikki nämä kappaleet olivat pienimpiä osiansa myöten täynnään päivänpaistetta, kun niitä katseli tummansinistä taivasta vasten, jossa päivänkin paistaessa yhä vielä väikkyi muutamia jäljelle jääneitä tähtiä. Omituista! Kivetkin olivat muodolleen ja rakenteelleen omituisia... Omituista oli kaikki, ruumiin tuntemus oli jotain ennen aavistamatonta, jok'ainoa uusi liike yllätystä. Ilma kulki ohuena kulkun kautta rintaan, veri hulvahteli suonissa voimakkaasti kuin nousuvesi... puk... puk... puk...

Ja myötäänsä tuo levottomuuden tunne, myötäänsä vasarankalketta, kilinää ja konemaista pauketta... Ja nyt äkkiä... suurten eläinten mylvinää.

XI. Kuunvasikkain laitumilla.

Ja niin me kaksi poloista maan asukasta nyt eksyneinä hiiviskelimme näissä hurjaa vauhtia kasvavissa tiheiköissä, säikähdellen ääniä, joita korvissamme kajahteli. Kauan kesti mielestämme, ennenkuin saimme nähdä yhdenkään seleniitan (kuun asukkaan) tai kuunvasikan, vaikka viimeksi-mainittujen ammunta ja mylvinä tuli yhä lähemmäs meitä. Me ryömimme kiviröykkiöiden välitse, luminetosten poikki, sienikasvien yli, jotka ensi kosketuksesta hajosivat kuin kuplat, levittäen kosteata höyryä ympärilleen. Välisti oli tanner ihan täynnään ukontuhnioita kuni katu kivillä laskettu; vuoroin taas täytyi kontata loppumattomain pensastojen läpi. Ja yhä toivottovammin silmin me tähystelimme kadonnutta palloa. Kuunvasikkain ääni oli välisti umpeata, leveätä yminää, joka joskus yltyi kauheaksi, vihaiseksi ammunnaksi ja lauhtui sitten katkonnaiseksi mörinäksi, ikäänkuin nuo näkymättömät elukat olisivat koettaneet syödä ja ammua samalla kertaa.

Ensimmäisen kerran näimme ne vain ohimennen, vilaukselta, mutta näky oli silti epämiellyttävä, koskapa oli niin vaillinainen. Cavor ryömi silloin edellä ja huomasi ensimmäisenä niitten läheisyyden. Hän pysähtyi tyrmistyneenä ja antoi minulle merkin olla asemillani.

Rapina ja naksahdus pensaissa kuului lähenevän suoraa päätä meitä kohti, ja juuri kuin me päät yhdessä koetimme saada selville, mistä ja minnepäin tämä liikahtelu kulkee, samalla kuului hirveä ammunta takaapäin, niin lähellä ja niin voimakkaana, että okapensaitten latvat sen edessä taipuivat ja kuuma, kostea hengitys leyhähti meihin asti.

Me käännyimme ja näimme silloin huojuvain runkojen välitse kuunvasikan kiiltävät kupeet ja pitkän seljän kuultavan taivasta vasten.

Minun on nyt tietysti vaikea sanoa, minkä verran minä sillä kertaa näin, koskapa silloinen vaikutelma täydentyi myöhemmistä havainnoista. Kaikista ensiksi huomasin tuon elukan olevan kooltaan suunnattoman suuren: ruumiin ympäryys oli noin 80 ja pituus kukaties 200:kin jalkaa. Sen kyljet ne paisuivat ja kutistuivat raskaasta hengityksestä. Tuo jättiläismäinen, velto ruumis loikoi maassa; ryppyinen nahka oli valkoinen, mustissa täplissä seljän puolella. Jalkoja emme erottaneet ensinkään. Luulenpa silloin nähneemme ainakin profilissa melkein aivottoman pään, rasvapoimuksen niskan, kuolaisen ja hurmivan suuren suun, pienet sieraimet ja lujaan kiinnipuristetut silmät. (Kuunvasikat ne pitävät aina silmänsä kiinni päivänpaisteessa.) Vilaukselta näimme myös laajan, punaisen kidan, kun se avasi suunsa ammumaan ja mylvimään, ja tunsimme huonnan tuosta kidasta. Ja senjälkeen tuo hirviö huojahti kuin mikä laiva, liikahti eteenpäin, koko nahan lyödessä paksuja poimuja, vierähti jälleen ja siirtyi siten ohitsemme, kallistellen puoleen ja toiseen. Se mursi jäljillensä leveän polun pensastoon ja katosi pian silmistä tuonne toisiinsa punoutuneiden kasvien taakse. Toinen tuli näkyviin hiukan kauempana ja sitten vielä yksi, jonka jälkeen vilaukselta huomasimme erään seleniitan, joka näytti kaitsevan näitä eläviä lihavarastoja. Hänet huomattuani, minä tartuin suonenvetoisesti Cavorin käsivarteen, ja niin siinä nyt kykittiin liikahtamatta, kurkistellen ja pilkistellen kauan aikaa vielä senkin jälkeen kuin hän jo kokonaan oli kadonnut meidän näköpiiristämme.

Kuunvasikkoihin verrattuna tuo seleniita näytti mitättömältä muurahaiselta vain: tuskin oli mies viittäkään jalkaa pitkä. Yllään oli hänellä puku jostain nahkamaisesta aineesta, niin ettei mitään osaa hänen ruumiinsa rungosta näkynyt. Siitä meillä niinmuodoin ei ollut aavistustakaan. Senpä vuoksi hän esiintyi tanakkana, karvaisena olentona, joka paljon muistutti monimutkaista koppakuoriaista. Hänen päänsä muoto oli kokonaan piilossa suunnattoman suuren, piikeillä varustetun kypärän alla. -- Myöhemmin saimme tietää hänen käyttävän näitä piikkejä vastahakoisten kuunvasikkain kurittamiseen. -- Himmeät, kovasti sivuille vedetyt silmälasit loivat noihin jonkinmoisella metallisella laitteella varustettuihin kasvoihin jotain linnun-omaista. Käsivarret eivät pistäneet näkyviin päällysverhon alta. Lyhyet jalat olivat lämpöisissä kääreissä, mutta näyttivät meidän maallisiin silmiimme suhdattoman heikoilta. Reidet olivat peräti lyhyet, sääret sangen pitkät, jalkaterät pienet.

Raskaalta näyttävästä puvustaan huolimatta, hän astui -- maalliselta kannalta katsoen -- sangen pitkän askelin, heilutellen käsivartta, joka joka liikaukselta antoi helähtävän äänen. Hänen astuntansa siinä silmänräpäyksessä, jolloin hän kulki ohitsemme, osoitti hänen kiirehtivän ja olevan vihoissaan, ja heti hänen kadottuaan näkyvistä me kuulimmekin erään kuunvasikan ammunnan äkkiä muuttuvan lyhyeksi, kimakaksi vingahtelemiseksi. Sitä seurasi ryske, joka tiesi nopeampaa liikuntaa. Ammunta hiljeni vähitellen ja lakkasi viimein kokonaan. Elukat olivat arvatenkin päässeet sellaisille laitumille kuin paimen oli tahtonut.

Me kuuntelemaan. Hetkeen aikaan ei kuulunut mitään. Mutta kotvanen kului vieläkin, ennenkuin uskalsimme jälleen lähteä ryömien etsimään kadonnutta palloa.

Seuraavalla kertaa näimme näitä kuunvasikoita vähän matkan päässä meistä eräässä röyhyisessä kivikossa. Senpuoleiset rinteet olivat hiukan loivemmat ja täynnään vehreitä, täplikkäitä ja untuvapintaisia kasveja suurissa tilleissä ryhmissä. Siellä niillä mieluinen laidunmaa. Olimme juuri päässeet ruoiston laitaan ja pysähdyimme nyt siihen katselemaan niitä ja tähystelemään, näkyisikö toista seleniitaa. Elukat loikoivat rehunsa ääressä jättiläismäisinä vetelyksinä, suunnattoman suurina, lihavana möhkäleinä, purra rouskuttaen ankaran ahnaasti. Ne näyttivät hirviöiltä, joissa on pelkkää rasvaa, niin kömpelöitä ja raskailta, että Smithfieldin härkä olisi niitten rinnalla esiintynyt oikeana notkeuden juurikuvana. Leuat liikkuvat yhtämittaa, pureskellen, maiskuttaen, silmät olivat kiinni -- siinä kuva eläimellistä nautintoa, joka meidän tyhjiin vatsoihin teki merkittävästi kiihottavan vaikutuksen.

-- Sikoja! -- virkkoi Cavor tavattoman kiihkeästi. -- Inhottavia sikoja! -- toisti hän ja, luotuaan sinne vihaisen, kateellisen silmäyksen, läksi jatkamaan konntaamistaan. Minä seisoin vielä jonkun aikaa paikoillani, kunnes ennätin huomata, että nuo täplikkäät kasvit ovat kerrassaan sopimattomia ihmisen ravinnoksi ja läksin hänen peräänsä, pureskellen pientä kasvimurusta hampaissani.

Pian me taaskin pysähdyimme, nähtyämme lähellä toisen seleniitan. Tällä kertaa oli meillä tilaisuus katsella häntä tarkemmin. Nyt huomasimme, että seleniitan yllä oli todellakin puku eikä mikään kuoriverho. Hän oli samallinen kuin äskenkin näkemämme, se vaan erotusta, että tämän niskasta pisti esiin jokin täytetyn vaatetukon näköinen esine. Hän seisoi kallion kielekkeellä, käänneksen päätään puoleen ja toiseen, niinkuin mitä tarkastellen kraateriin päin. Me olimme aivan asemillamme, peljäten herättävämme hänen huomionsa. Hetken kuluttua hän kääntyi ympärinsä ja katosi näkyvistä.

Kohdattiin sitten toinenkin lauma kuunvasikoita: ne ammuivat erään notkon pohjalta. Senjälkeen astuttiin erään paikan poikki, johon kuului ääniä, koneen mahtavia kumauksia. Tuntui kuin tuolla jalkain alla olisi suunnaton konepaja. Ja näitten kolausten yhä kajahdellessa me saavuimme erään laajan ja aivan tasaisen aukion laidalle. Se näytti olevan noin sata metriä läpimitassa. Lukematta muutamia lehtisammaleita äärillä, oli aukio aivan paljas; kellertävä tomu näytti peittävän sen pintaa. Emme uskaltaneet astua tämän tasangon poikki, mutta koska siinä oli helpompi liikkua kuin tiheikössä, niin laskeusimme siihen ja aloimme juosta pitkin sen laitaa.

Alhaalta päin tuleva kolina taukosi hetkiseksi, ja kaikki oli jälleen hiljaa, lukuun-ottamatta yhä korkeammalle kohoavien kasvien pitämää heikkoa ääntä. Mutta sitten rupesi äkkiä kuulumaan pauhu, kovempi ja ankarampi ja lähempänä kuin mikään tähän saakka havaitsemamme melu. Se tuli ilmeisesti alhaalta. Vaistomaisesti me kyyristyimme niin alas kuin mahdollista, valmiina puikahtamaan sivulla olevaan tiheikköön. Jok'ainoa kolaus ja paukaus tuntui tärähtävän ruumiissamme. Yhä kovemmiksi kävivät nämä iskut ja kumaukset, yhä tuntuvammiksi täräykset ruumiissa, kunnes koko kuun maailma oli yhtenä hytkähtelynä ja värinä.

-- Piiloon! -- kuiskasi Cavor, ja minä käännyin pensastoon päin.

Samassa kajahti pamaus, niinkuin tykki olisi lauaistu, ja sitten tapahtui jotain, mikä minua vieläkin unessa joskus ahdistaa. Olin kääntynyt Cavoriin, ja ojentanut käteni eteenpäin. Mutta se kohtasi tyhjää; se vajosi pohjattomaan aukkoon!

Rintani sattui johonkin kovaan ja poskeni huomasi painuneen jonkun mittaamattoman kuilun laita vasten, kuilun, joka äkkiä oli allani auennut, ja käteni tavoittelevan tyhjää. Koko tuo pyöreä, tasainen tanner ei ollut muuta kuin jättiläismäinen kansi, joka nyt liukui kattamansa aukon suulta varta vasten valmistettuun uurteeseen.

Ellei Cavoria olisi ollut, olisin minä kaiketikin jäänyt olemaan pitkin pituuttani tällä laidalla, katsellen alas tuonne suunnattomaan kuiluun, kunnes uurteen laita vihdoinkin olisi syössyt minut syvyyksiin. Mutta Cavor ei ollut saanut sellaista sysäystä, joka minut oli huumannut. Hän oli jäänyt hiukan syrjään kannen laidasta ja, huomattuansa minua uhkaavan vaaran, siepannut minua jaloista ja vetänyt syrjään. Minä asetuin istuvilleni ja konttasin sitten nelin ryömin jonkun matkan päähän reunasta, kavahdin pystyyn ja juoksin hänen luokseen tuota tärkeää metallikantta myöten. Se näkyi aukenevan yhä kasvavalla nopeudella. Pensaat edessäni siirtyivät syrjään minun juostessani.

Enkäpä liian aikaisin joutunutkaan. Cavorin selkä katosi piikkiseen pensastoon, ja minun kiivetessäni hänen peräänsä, tuo suunnaton venttili paukahti uurteesensa. Hetken aikaa sitten seisottiin lähättäen, uskaltamatta lähestyä aukkoa.

Mutta sitten läksimme varoen ja askel askelelta sitä kohti ja kävimme sellaiseen asemaan, josta saattoi katsella alas. Pensaat meidän ympärillämme huojuivat ja taittuivat, sillä kova tuuli alkoi puhaltaa alas kaivokseen. Ensi alussa emme erottaneet muuta kuin sileät, pystysuorat seinät, jotka laskivat alas tuonne läpikuultamattomaan pimeyteen. Vähitellen alkoi sieltä näkyä koko joukko sangen heikkoja, sinne tänne liikkuvia valontuikkeitä.

Ensi alussa tuo salaperäinen kuilu veti kaiken huomiomme puoleensa niin, että kokonaan unohdimme pallon. Kun sitten silmät olivat tottuneet pimeään, alkoi pohjalta noitten nuppineulanpään kaltaisten valojen välitse vilahdella pieniä, hämäräisiä olentoja... Hämmästyneinä ja silmiämmekään uskomatta me tuijotimme alas, ja niin olimme tuosta kaikesta ymmällä, ettemme osanneet sanaakaan sanoa. Emme erottaneet mitään sellaista, jonka avulla olisi päässyt selville noista liikkuvista olennoista tuolla.

-- Mitähän, -- kyselin minä, -- mitähän tuo mahtaa olla?

-- Koneisto se on!... Öiseen aikaan he kaiketi elävät näissä luolissa ja päivällä tulevat ylös.

-- Cavor! -- virkoin minä. -- Jokohan?... *Tuo* tuolla... näytti ihmiseltä.

-- Ei *tu*o mikään ihminen ollut.

-- Tässä ei auta uhmailla.

-- Ei auta ryhtyä mihinkään, ennenkuin pallo löytyy.

-- Ei saa ryhtyä mihinkään, ennenkuin pallo löytyy.

Murahtaen myöntävästi, hän nousi ylös, lähteäksensä liikkeelle, tähysteli hetkisen ympärilleen, huokasi sitten ja viittasi minne lähteä. Me puikelsimme pensastoon. Kotvan aikaa kontattiin reippaasti, mutta sitten alkoi vauhti vähenemistään vähetä. Äkkiä rupesi

himmeämpunaisia valonleimuja hulmuamaan, ja samassa kuului ympärillämme kovaa töminää ja huutoa. Me lyyhistyimme toisiimme. Äänet kuuluivat kauan aikaa puolelta ja toiselta aivan lähellä meitä. Mutta silloin emme nähneet mitään. Minä yritin kuiskaista Cavorin korvaan, että tuskin tässä enää kovinkaan kauan jaksan astua syömättä, mutta kulkkuni oli käynyt kovin kuivaksi kuiskuttelemisesta.

-- Cavor, -- sanoin minä, -- minun täytyy saada ruokaa.

Hän loi minuun säikähtäneen katseen.

-- Nyt pitää kestää, -- sanoi hän.

-- Mutta minun *täytyy* saada, -- virkoin minä. -- Katsokaas näitä huulia!

-- Janottanut tässä on minuakin jonkun aikaa.

-- Jospa olisi edes hiukan lunta jäljellä!

-- Se on tiessään. Me kiidämme nyt yhden asteen nopeudella minutissa napaseuduista kuumaan ilman-alaan...

Minä pureskelin kynsiäni.

-- Pallo! -- lausui hän. -- Siinä meille ainoa tuki ja turva.

Voimia ponnistaen lähdettiin jälleen konttaamaan. Minun mieleni se myötäänsä askaroitsi vain syötävissä aineissa ja vilvoittavain kesäjuomain kihisevissä kuohuissa. Olutta varsinkin teki mieli. Muistossani väikkyi se kuudentoista gallonin nassakka, joka niin pulleana oli prameillut kellarissani siellä Lympnessä. Muistelin kellarin viereistä ruokasäiliötä ja siinä semminkin paistia ja munuaispasteijaa, murakkaa paistia ja täyteläisiä pasteijia ja rasvaista kastiketta. -- Nälkä pani tuon tuostakin haukottelemaan. Väliin osuttiin tasaisille paikoille, missä viljalti kasvoi mehuisata, punaista maanhedelmää, suunnattoman suurissa koralliriuttain kaltaisissa ryhmissä, niihin törmätessämme ne särkyivät naksahdellen. Murtumakohdat vetivät huomioni puoleensa. Tuo peiakkaan aine näytti rakenteeltaan semmoiselta, että teki mieli iskeä siihen hampain kiinni. Ja hyvältäpä ne tuntuivat lemahtelevankin.

Minä sieppasin palasen ja haistelin sitä.

-- Cavor! -- kuiskasin minä käheällä äänellä.

Hän katsahti minuun silmät pyöreinä päässä.

-- Älkää koskeko!

Minä pudotin sen maahan, ja niin kontaktiin kotvanen edelleen näitten vietteleväin lihaskasojen kautta.

-- Cavor! -- kysäisin minä. -- *Miksei?*

-- Myrkkyä, -- kuulin hänen sanovan, mutta taakseen hän ei katsonut.

Ryömittyämme taas muutaman askelen, minä tein ratkaisevan päätöksen.

-- Minäpä koetan, -- sanoin minä.

Hän teki epäävän liikkeen, mutta liian myöhään. Minulla oli jo suu täynnä. Hän käpertyi kokoon, katsellessaan minua, kasvot vääntyneinä outoon ilmeeseen.

-- Hyvältä tää maistaa, -- virkoin minä.

-- Voi taivas! -- huudahti hän.

Hän katseli minun suuni liikkeitä. Hänen kasvojensa rypistys ilmaisi vuoroin halua, vuoroin hylkimistä, mutta pianpa ruokahalu hänessäkin pääsi voitolle, ja mies rupesi ahmimaan suun täydeltä. Hetken aikaa emme muuta tehneet kuin söimme.

Tämä kasvi muistutti paljon maallisia sieniä; olihan vain löyhempää ja kuumensi kulkua nieltäessä. Ensi alussa tuntui hyvältä pelkkä syömisestä mekanillinen toiminta; sittemmin alkoi veri virrata kuumempaa suonissa, huulia ja sormenpäitä rupesi pistelemään, eikä aikaakaan, niin alkoi mielessä heräillä uusia, keveitä, hajanaisia ajatuksia.

-- Hyvältä maistuu, -- virkoin minä. -- Peiakkään hyvältä. Täällä sitä kelpais meidän liikaväestön olla ja elää! Tuon poloisen liikaväestön! -- ja taas pistin suuhuni aimo palan.

Minusta tuntui niin merkillisen hauskalta, ajatellessani, että kuussa on näin hyvää ravintoa. Sitä mukaa kuin nälkä katosi, sitä mukaa mieleni täyttyi hassunkurisella hilpeydellä. Tähän-astinen pelko ja tuskallinen olo oli kokonaan kadonnut. Minusta ei kuu enää ollutkaan planetta, josta kaikin mokomin pitäisi päästä pois, vaan turvapaikka inhimilliseltä puutteelta. Luulempa, että minulta unohtuivat seleniitat vasikoineen, kansineen, pauhuineen päivineen heti kuin olin syönyt sientä.

Kolmanteen huomautukseeni "liikaväestöstä" Cavor vastasi kehaisemalla hänkin kuuta. Tunsin kyllä päätäni viepottavan, mutta pidin sitä ravinnon kiihotuksena pitkällisen paastoamisen jälkeen.

-- Erinomen... nomenomaista tää teidän tekemä... nemänne keksintö, Cavor, -- puhelin minä. -- Peru... pota... peraatien jälkeen pararas kaikesta.

-- Kuhu... huhuinka? Kuunko keks... seksintö paras potanoitten jälkeen?

Minä vilkasin häneen ja säikähdin miehen käheätä ääntä ja sekavaa puhetta. Silmänräpäyksessä sävähti mielessäni, että hän on juovuksissa, kenties juuri sienistä. Ja sitten tulin ajatelleeksi, että mies on ihan erehtynyt, luullessaan keksineensä kuun. Eihän hän sitä keksinyt, saapui vaan sinne. Minä laskin käteni hänen käsivarrelleen ja koetin selittää hänelle tätä asiaa, mutta se oli liian hienoa hänen käsittää. Ja odottamattoman vaikeata minunkin oli saada se lausutuksi. Tuokion ajan näytti siltä kuin hän ymmärtäisi minua -- muistan silloin aatelleeni, lieneeköhän ne sienet tehneet minun silmäni yhtä talmiaisiksi kuin hänenkin -- ja rupesi tekemään omasta puolestaankin huomautuksia.

-- Me ollaan -- julisti hän kesken juhlallisia nikotuksia, -- me ollaan luonnon tulo-loksia siitä, mitä me syömme ja juomme.

Hän sanoi sen vielä toistamiseen, ja minä kun satuin olemaan kerrankin taas oikein viisastelevalla tuulella, päätin ruveta vastustamaan häntä. Poikkesin siinä kaiketi syrjään pääasiasta, mutta Cavor ei sitä varmaankaan huomannut. Hän nousi seisaalleen niin hyvin

kuin osasi, nojaten kädellään minun päätäni vasten -- sangen epäkohteliaasti kyllä -- ja tuijotti ympärilleen, hituistakaan enää pelkäämättä kuun olentoja.

Minä koetin saada hänelle selväksi, että hänen mielipiteensä on vaarallinen -- jostain syystä, jota en oikein itsekään ymmärtänyt -- mutta tuo "vaarallinen" pyrki, kumma kyllä, takertumaan sanaan "varomaton" ja lopulti siitä tuli "vahingollinen" tai jotain sinne päin. Yritettyäni purkaa noita sanoja jälleen irti toisistaan, minä palasin alkuperäiseen väitteeseeni, pääasiallisesti kiintyen noihin omituisiin, mutta samalla huomiota herättäviin korallikasveihin tuossa kummallakin puolen. Minä tunsin, että nyt sitä pitää tehdä tarkka erotus kuun ja perunain välillä, ettei niitä sekoitettaisi toisiinsa, mutta häkellyin pitkän pitkään välilauseeseen, jossa koetin mieleen painaa, kuinka tärkeätä määritelmän tarkkuus todistelussa on. Ponnistin kaikki voimani, ollakseni väliä pitämättä siitä, että ruumiissani alkoi jo tuntua hiukan ilkeältä.

Jollain tavoin -- en enää muista, miten, -- jouduin jälleen entisiin mietelmiini siirtokuntain perustamisesta.

-- Meidän pitää anekteerata tämä kuu, -- puhuin minä. -- Pois kaikki vitkastelu ja vetelyys. Se on yksi osa "valkoisen miehen taakkaa". Cavor!... Me ollaan -- nik! -- Me ollaan sart... se tahtoo sanoa satraapeja. Mointa vantakultaa Caesarkaan ei ikinä unissaankaan nähnyt. Kaikki salomanehdet siitä puhuu. Cavoresia. Bedfordesia. Bedfordesia -- nik! -- Osakesumman takauksia vastaan... se tahtoo sanoa rajattomalla takauksella. Käytännöllisesti...

Minä olin ilmeisesti juovuksissa.

Ryhdyin sitten selvittämään, kuinka äärettömän paljon siunausta meidän tänne-tulomme on kuulle tuottava, ja sitä tehdessäni takerruin todistelemaan, että Kolumbon maahantulosta, kokonaan katsottuna, oli ollut paljon siunausta Amerikalle. Mutta alkuperäinen ajatus oli minulta jo unohtunut, niin etten osannut muuta kuin hokea: "aivan kuin Kombumbo."

Siitä ruveten en enää tarkoin muista, mitä kaikkea tuo ilkeä sieni vaikutekaan. Himmeästi häämöittää mielessäni vain, kuinka me julistimme, ettei tässä suinkaan aiota sietää kaikkien peiakkaan hyönteisten ja sen semmoisten turilaitten tyhmyyksiä, ja ettei miehisten miesten mitenkään sovi noin häpeällisellä tavalla lymyillä tällä planetalla, joka ei ole kuin meidän maan ympäri pyörivä kiertolainen. Ja sitten me keräsimme kokonaiset kantamukset sieniä -- heittoaseiksiko vai miksi, en tiedä, -- ja niin lähdettiin eteenpäin selkeässä päivänvalossa, rahtuakaan välittämättä okapensaitten pistöksistä.

Heti senjälkeen me kaiketikin lienemme kohdanneet seleniitoja. Kuusi henkeä heitä oli, ja astuivat peräkkäin erään kalliopaltan poikki, pitäen peräti merkillistä ulinaa ja piipitystä. He näkyivät huomanneen meidät yht'aikaa joka mies, pysähtyivät vaieten ja seisoivat siinä nyt kuin mitkä elukat, kasvot meihin päin.

Minä selvisin silmänräpäykseksi.

-- Turilaat, -- jupisi Cavor, -- senkin turilaat! Ja nuoko luulevat, että mies tässä vatsallaan ryömii, selkäpiillinen mies vatsallaan!

-- Vatsallaan, -- toisti hän, ikäänkuin yhä vieläkin märehkien mointa ihmis-arvon alennusta.

Ja sitten hän äkkiä, raivoisasti kiljaisten, astui kolme pitkää askelta ja hyppäsi heitä kohti. Mutta huonostipa tuon hyppäyksen kävi: mies keikahti ilmassa pari kertaa, heilahti heidän ylitsensä ja putosi ankaralla läiskäyksellä keskelle pulleita kaktuksia. Millaiselta tämä hämmästyttävä ja minun mielestäni sangen arvoton hyökkäys toisesta planetasta lienee näyttänyt seleniitain silmissä, sitä en osaa suunnilleenkaan sanoa. Muistelen heidän kääntäneen meille selkensä ja juosseen tiehensä, mutta en ole siitä ihan varma. Kaikki nämä viimeiset tapahtumat, ennenkuin kokonaan menetin tajuntani, ovat säilyneet epämääräisinä ja himmeinä muistossani. Sen vaan tiedän, että astuin askeleen Cavoria kohti, liukastuin ja putosin päistikkaa kallioitten väliin. Siitäkin olen varma, että äkkiä rupesin voimaan hyvin pahoin. Mielessäni häämöittää, että kova ottelu siinä kävi, kunnes tunsin käteni kammitun metallisiin pitimiin.

Ensimmäinen selvä muistoni on se, että olimme vankeina, itsekään tietämättä, kuinka syvällä kuun uumenissa oltanee. Pimeys vallitsi ympärillämme, ja kummallisia, huumaavia ääniä kuului. Ruumis oli meillä kummallakin täynnään naarmuja ja vammoja, ja päätä pakotti ankarasti.

XII. Seleniitan ulkomuoto.

Huomasin istuvani lyyhistyneenä pimeässä, ympärilläni pauhua ja melua. En kyennyt pitkään aikaan käsittämään, missä olen, enkä sitäkään, kuinka tähän pälkääsen oli jouduttu. Mieleeni johtui se komero, johon minut välisti lapsena pistettiin, ja sitten pimeä ja rauhaton sänkykamari, jossa olin kerran maannut sairaana. Mutta tällaisia ääniä, kuin nyt tässä ympärilläni, en ollut koskaan kuullut, ja sitä paitsi leyhähti ilmassa välisti hiukan tallilta. Sitten minusta tuntui kuin oltaisiin parhaillaan pallon rakentamisen puuhissa ja minä niissä hommissa pistäynyt Cavorin kellariin. Senjälkeen tulin ajatelleeksi, että kaiketi sitä ollaan pallossa ja leijaillaan halki avaruutten.

-- Cavor, -- virkoin minä, -- eiköhän saisi hiukan valoa?

Ei kuulunut vastausta.

-- Cavor! -- toistin minä.

Vastaukseksi kuului voivotusta.

-- Voi päätäni! -- kuulin hänen sanovan. -- Voi päätäni!

Minä yritin painaa kädelläni omaa otsaa, jota myöskin kivisti, mutta säikähdin, huomattuani niitten olevan kytkettyinä toisiinsa. Nostin ne suulleni, ja tunsin metallin kylmän, sileän pinnan. Kädet oli siis kahleissa. Koetin levittää jalkojani, mutta havaitsin niittenkin olevan kammitsassa ja vihdoin sain selville, että olen vyötäisistä kiinnitetty maahan vielä paksummilla kahleilla.

Minä peljästyin enemmän kuin koskaan muulloin meidän kummallisten seikkailujemme aikana. Tuokion verran en osannut muuta kuin ääneti riuhtoa kahleitani.

-- Cavor! -- huusin minä kovaa. -- Miksikä minä olen kahleissa? Mistä syystä te olette kahlinnut minut käsistä ja jaloista?

-- En minä ole teitä kahlinnut, -- vastasi hän. -- Seleniitat sen tekivät.

Seleniitat! Siihen minun ajatukseni hetkeksi pysähtyivät, ja sitten alkoivat tapahtumat herätä henkiin muistissani: luminen erämaa, jähmettyneen ilman sulaminen, kasvien itäminen, Cavorin ja minun kummalliset hypyt ja ryöminät kallioitten välissä ja kraaterin kasvullisuus... Minut valtasi sama tuska kuin äskenkin, hurjasti haeskellessamme palloa... Ja sitten tuo suuren kannen aukeneminen kuilun päältä!

Koettaessani johdattaa mieleeni viimeisiä vaiheitamme hamaan tähän olotilaan asti, rupesi armottomasti kivistämään päätä. Minä jouduin ymmälle; eteeni nousi ylipääsemätön aita.

-- Cavor!

-- Ja-ha.

-- Missä ollaan?

-- Mistäs minä tiedän?

-- Ollaanko hengissä enää?

-- Mitä hullutuksia?

-- Me olemme siis heidän vallassaan.

Hän ei vastannut; murahti vaan. Myrkyn jätteet näkyivät vielä vaikuttavan hänessä ärtymystä.

-- Mitäs te aiotte tehdä?

-- Mistäs minä tiedän, mitä tässä tehdä?

-- Vai niin vainen? -- virkoin minä ja vaikenin. Silloin minä heräsin huumaustilastani.

-- Hyväinen aika! -- huudahdin minä. -- Heittäkää jo tuo pörinä!

Ääneti sitten olimme kumpikin, kuulahdellen kumeita ääniä, jotka muistuttivat kadun umpeata kumua tai tehtaan kolinaa. Minen sitä käsittänyt ensinkään, Hengessäni seurasin ensin yhtä poljenta, sitten toista, mutta selville en päässyt kumpaisestakaan. Pitkän ajan perästä kuului muuan uusi, räikeämpi ääni, joka ei sekaantunut muihin, vaan ikäänkuin heiastui erilleen tuosta himmeästä äänen takalikosta. Se oli sarjallinen verraten varsin vähäisiä tarkkoja ääniä, kopsetta ja rapinaa, niinkuin olisi muratin-oksalla lyönyt ruutua vasten tahi niinkuin lintu hyppinyt lippaan kannella. Me kuuntelimme ja tähystelimme joka puolelle, mutta niin oli pimeä kuin olisi samettiverho vedetty eteen. Hetken kuluttua seurasi muuan ääni, joka muistutti liukkaasti liikkuvaa sisusvärkkiä hyvin voidellussa lukossa. Ja vihdoin olin näkevinäni hienon valojuovan, joka ikäänkuin riippui keskellä tuota mittaamatonta pimeyttä.

-- Näettekö? -- kuiskasin minä hyvin hiljaa Cavorille.

-- Mitäs se on?

-- En tiedä.

Rupesimme tarkastelemaan.

Tuo pieni valojuova leveni ja kalpeni, näyttäen valkoiseksi kalkittuun seinään paistavalta sinertävältä valolta. Sen ääriviivat lakkasivat olemasta yhdensuuntaisia, muodostaen alaspäin hammasmaisen laidan. Käännyttyäni Cavoriin päin, huomauttaakseni hänelle tuota seikkaa, hämmästyin kovin, nähdessäni hänen toisen korvansa olevan kirkaassa valossa, -- muu osa ruumista oli yhä edelleen varjossa. Minä käännyin, mikäli kahleet myöten-antoivat.

-- Cavor, -- sanoin minä, -- se tulee takaapäin.

Korva katosi, ja sen sijaan tuli silmä.

Aukko, josta valo oli päässyt, laajeni äkkiä ja ilmeni oven aukkona. Sen sisäpuolelta loisti sinervä valo, ja kynnyksellä näkyi karkeapiirteinen olento.

Me koetimme kaikin voimin päästä kääntymään sitä kohti, mutta kun yritykset eivät onnistuneet, niin istuimme asemillamme, katsellen olan yli aukkoon päin minkä suinkin saatoimme. Ensi hätään olin näkevinäni jonkun kömpelömuotoisen nelijalkaisen, joka seisoo pää nuokallaan. Sitten huomasin, että siinä kuvastuukin seleniitan laiha ja lyyhistynyt ruumis, sääret pienet ja tavattoman hoikat, väärät, pää painuneena hartiaisiin väliin. Hänellä ei ollut kypärää päässä eikä sitä ruumiinverhoa yllä, jota he ulkopuolella liikkueensa kantavat.

Meidän silmissämme hän esiintyi pelkkänä tyhjänä, mustana haamuna, mutta mielikuvituksemme meissä se vaistomaisestikin liitti tuohon varsin ihmismäiseen muotoon kasvotkin. Minä ainakin otaksuin heti paikalla, että hän oli kyttyräselkäinen, otsa korkea ja kasvot pitkullaiset.

Hän astui kolme askelta eteenpäin ja pysähtyi. Hänen liikuntansa näytti olleen aivan äänetöntä. Sitten hän kulki taas eteenpäin, linnun tapaan: toinen jalka suorana toisen eteen. Hän siirtyi aukosta tulevan valojuovan ulkopuolelle ja katosi kokonaan varjoon.

Tuokion aikaa silmäni hakivat häntä väärästä paikasta, kunnes näin hänen seisovan täydessä valossa edessämme. Mutta noita inhimillisiä piirteitä, joita olin kuvitellut, ei ollut ensinkään!

Ja olisihan minun pitänyt arvata tuo jo ennaltakin. Ensi hetkeen minä hätkähdin sanomattomasti. Näytti siltä kuin ei tuossa edessäni olisikaan kasvoja, vaan naamari, peljätin, muodoton kummitus, joka nyt oli paljastettava, oikeaan asuunsa avattava. Nenää ei ollut; tympeät, pulleat silmät olivat sivuilla -- äsken olin luullut niitä korviksi. Korvia ei ollut... Olen koettanut piirustaa paperille tuommoista päätä, mutta en ole osannut. Suu oli vetäynyt alaspäin, niinkuin ihmisellä, joka oudostellen katsoa tuijottelee...

Kaula oli kolmiosainen, melkein niinkuin kravun jalka. Raajain niveliä en voinut nähdä, ne kun oli kiedottu kääreisiin, -- siinä sen ainoa puku.

Sennäköinen olento se nyt katseli meitä tuossa!

Minun ajatukseni askaroitsi tällä haavaa yksinomaa tässä kysymyksessä: kuinka moinen luoma on lainkaan mahdollinen? Hän oli kaikesti peljästynyt hänkin, kenties vielä suuremmasta syystä kuin me. Mutta eihän se sen syötävä näyttänyt sitä. Me ainakin tiesimme, millä tavoin tämä yhtymys näin kokonaan erillaisten olentojen välillä oli syntynyt.

Aatelkaahan, miltä tuntuisi kunnon lontoolaisesta, esimerkiksi, jos hän Hyde Parkissa äkkiä näkisi lampaitten joukossa hyppimässä pari elävää, ihmisen kokoista olentoa, aivan toisenlaista kuin kaikki muut eläimet maan päällä! Siltä lienee tuostakin tuntunut.

Entäs me! Kammitsassa kädet ja jalat, väsyneinä, likaisina, parransänki kahta tuumaa pitkä, kasvot mustelmassa ja verinaarmuissa. Kuvailkaa mielessänne Cavor: poloisella polvihousut jalassa, useammasta kohden pensaan piikeissä repeyneet, yllään Jaeger-paita ja päässä vanha krikettilakki, karkea tukka pörrössä, takkulat kaikkiin neljään ilmansuuntaan. Tässä sinervässä valossa hänen kasvonsa eivät näyttäneet punakoilta, vaan peräti tummilta ja huulet, niinkuin hyytynyt veri minun käsissänikin, mustilta. Minä olin, jos mahdollista, vielä surkeamman näköinen kuin hän, minä kun olin pudota jysähtänyt keskelle keltaisia sammalia. Nutut oli meillä päästetty napeista auki, kengät riisuttu ja pantu jalkojemme juureen. Ja niin me siinä istuimme seljin tuohon omituiseen sinertävään valoon, tähystellen: milloinka vain ilmestyneekään sieltä joku hirviö, jommoisen Dürer olisi ollut omiansa tässä keksimään.

Cavor katkaisi äänettömyyden. Hän koetti puhua, tunsi äänensä käheäksi ja karisti kulkkuansa. Ulkoa kuului samassa hirmuinen mölinä, niinkuin kuunvasikan hätähuuto. Se päättyi kovaan parahdukseen, ja sitten oli kaikki taas hiljaa.

Seleniita pyörähti äkkiä ja puikahti varjoon. Tuokion aikaa hän seiso i ovesa, seljin valoon, ja veti sitten oven kiinni. Ja nyt sitä taas oltiin samassa humuavassa pimeydessä, jossa olimme heränneetkin.

XIII. Mr. Cavorin arveluita.

Hetken aikaa olimme ääneti kumpikin. Koota yhteen kaikki, mitä olimme saaneet kokea, -- se tuntui käyvän yli minun henkisten voimieni.

-- Nyt ollaan heidän vallassaan, -- virkoin minä vihdoin.

-- Sen ne sienet teki.

-- Niin, mutta ellen minä olisi niitä maistanut, niin nälkäänhän sitä olisi kuoltu.

-- Pallo olisi löydetty.

Tuommoinen itsepäinen jankutus vei minulta maltin kerrassaan; minä kirosin itsekseni. Jonkun aikaa me vihasimme toisiamme kaikessa hiljaisuudessa. Minä rummuttelin sormillani lattiaa polvieni välissä ja kalistelin kahleitani. Äkkiä minun tuli taas pakko puhua.

-- Oli miten oli... Mitäs te kaikesta tästä luulette? -- kysäisin minä säveästi.

-- Järkeviä olentoja ne ovat... Ne pystyvät tekemään yhtä ja toista. Nuo valotkin, jotka näimme...

Hän pysähtyi. Ei näkynyt olevan sen selvemällä hänkään. Ja sen huomasi, kun hän taas rupesi puhumaan.

-- Enemmän ihmismäisiä ne ovat kuin olimme oikeutetut luulemaankaan. Arvelenpa...

-- Arvelenpa joka tapauksessa, että järjellisillä olennoilla kaikissa planetoissa, missä niitä löytyy, on päälaki ylöspäin, ja kädet niillä on, ja pystyssä ne astuvat...

Äkkiä hän käänsi puheen toisaalle.

-- Nyt ollaan kappale matkaa kuun uumenissa, -- sanoi hän. -- Pari tuhatta jalkaa alempana, kenties enemmänkin.

-- Mistä sen päätätte?

-- Tääll' on vilpoisempi. Äänetkin kuuluvat kovemmilta. Tuo hataruus... sitä ei ole enää. Ja toiseltahan nyt tuntuu korvissakin ja kulkussa.

Sitä en ollut tähän saakka huomannutkaan, mutta huomasin nyt.

-- Ilma on täällä sakeampaa. Nyt ollaan kenties kokonaista mailia syvemmillä.

-- Emme tulleet ajatelleeksikaan, että kuun sisässä on oma maailma.

-- Emme.

-- Mahdotonta se olisi ollutkin.

-- Olisi pitänyt sitäkin ajatella... mutta ihminen piirtyy niin kokonaan totuttuun ajatustapaansa. Hän mietiskeli hetkisen.

-- Nyt, -- sanoi hän, -- nyt tuo näyttää niin päivänseivältä.

-- Tietysti. Kuussa täytyy olla suunnattomia onteloita, ilmaa täynnään, ja ontelojen keskuksessa on järvi.

-- Tiedettiinhan jo ennenkin, että kuun ominaispaine on pienempi kuin maan; tiedettiin, että sen pinnalla on vähän ilmaa tai vettä; sekin tiedettiin, että kuu on maan sisar-planetta, ja että siis on mahdoton ajatella sen olevan rakenteeltaan toisenlaisen. Ja se päätös, että sen täytyy olla ontto, oli käteen tuntuva. Ja kumminkaan sitä ei ole koskaan tosiasiana nähty. Kepler tosin...

Hänen äänessään ilmeni syvä asianharrastus, niinkuin konsanaankin miehessä, joka on päässyt selvien johtopäätöksien jäljille.

-- Niin, -- jatkoi hän. -- Kepler noine *sub-volcan'eineen* oli sittenkin oikeassa.

-- Olisi ollut suotava, että te olisitte ottanut vaivaksenne saada selville kaiken tuon, ennenkuin tänne tultiin, -- virkoin minä.

Hän ei vastannut mitään, pörisihän vaan, ajatuksiensa ajellessaan. Minen malttanut enää.

-- Kuinkas teidän mielestänne meidän pallon on käynyt? -- kysäisin minä.

-- Mennyttä kalua, -- tokasi hän, niinkuin ainakin se, joka vastaa epämieluisaan kysymykseen.

-- Kasveihinko hukkunut, vai?

-- Elleiväthän *ne* sitä löydä.

-- Entäs jos?

-- Mistäs minä tiedän?

-- Cavor, -- lausuin minä jonkinlaisella hysterillisellä katkeruudella, -- kovin näyttävät olevan loistavalla kannalla ne minun yhtiö-aatteeni.

Hän oli ääneti.

-- Hyväinen aika! -- huudahdin minä. -- Kun aattelee, mitä kaikkea vaivaa on saatu nähdä, ennenkuin on tähän kuiluun kupsahdettu!... Mitä varten me tänne oikeastaan tulimme? Mitä hakemaan? Mitä kuulla oli tekemistä meidän kanssamme tai meillä kuun? Me tavoittelimme liikoja. Me yritimme liikoja. Meidän olisi pitänyt pysyä pienemmissä asioissa ensin. Tehän te tätä kuuta esititte! Cavoriiti-uutimet muka! Ihan varmaan niitä olisi sopinut käyttää maallisiinkin tarkoituksiin. Ihan varmaan! Käsitittekö te oikeastaan minun ehdotustani? Teräslieriö...

-- Höröntöröä! -- virkkoi Cavor.

Keskustelu katkesi.

Kotvasen koetti sitten Cavor yksinään pitää ääntä, saamatta kovinkaan paljon säestystä minun puoleltani.

-- Jos ne sen pallon löytävät, -- alkoi hän, -- jos ne sen löytävät... niin mitä ne sillä? Sepä se. Ja siinä se ydinkohta lieneekin. Ei ne sitä ymmärrä. Jos ne sellaista ymmärtäisivät, niin jo ne aikaa sitten olisivat tulleet maahan. Eikö? Miksei? Ei ne olisi jättäneet hyväkseen käyttämättä sellaista tilaisuutta. Ei maar! Nyt he rupeavat tutkimaan sitä. Älykästä ja tiedonhaluista väkeähän ne ovat. Ne tutkivat ja tarkastelevat... menevät sisään... naprivat nappuloita. Sinne meni! Ja se merkitsee, että kuuhun sitä jäätiin koko iäksemme. Kummallista väkeä, kummastuttavia tietoja...

-- Mitä niihin kummastuttaviin tietoihin tulee... -- yritin minä, mutta sanomatta multa jäi.

-- Kuulkaas nyt, Bedford, -- virkkoi Cavor, -- vapaasta tahdostannehan te läksitte tälle retkelle?

-- Senhän piti olla tiedusteluretki.

-- Kaikissa tiedusteluissa on vaaroja tarjona.

-- Varsinkin kun ne tehdään ilman varustuksia, harkitsematta kaikkia mahdollisuuksia.

-- Pallohan se veti minulta kaiken huomion puoleensa. Tapaus yllätti meidät ja vei mukanaan.

-- Yllätti *minut*, sanokaa niin.

-- Yhtä paljon minutkin. Mistäs minä tiesin, että, ruvetessani tutkimaan molekulaarifysikkaa, minut viskaisi tänne ja juuri tänne?

-- Lemmon tiedettä tuo tuommoinen! -- huudahdin minä. -- Hiidestä heitettyä! Keskiajan papit ja vainoojat ne olivat oikeassa, nää nykyaikuiset väärässä joka mies. Ihminen ryhtyy tuon tieteen kanssa kauppoihin, ja se tarjoaa hänelle ties mitä hyvää. Ja juuri kuin hän tarttuu niihin, niin jo se lyö hänet mäsäksi jollain odottamattomalla tavalla. Vanhat intohimot

ja uudet aseet... milloin se tekee lopun hänen uskonnostaan, milloin kumoaa hänen sosialiset aatteensa, milloin lennättää hänet erämaahan, kurjuutta näkemään!

-- Oli miten oli; tarpeetonta teidän on riidellä minun kanssani *nyt*. Nuo luomat -- nuo seleniitat, vai miksi heitä sanommekaan -- ovat nyt kytkeneet meidät kahleisin käsistä sekä jaloista. Kestäkää tämä millä mielellä tahdotte, kestettävä se vaan on... Me saamme kokea yhtä ja toista, ja se kysyy kyllä kylmäverisyyttä meiltä.

Hän pysähtyi, ikäänkuin odotellen minun myöntymystäni. Mutta minä istuin äreänä.

-- Palttua minä teidän tieteellenne! -- murahdin minä.

-- Nyt, -- sanoi Cavor, -- nyt on kysymys, mitenkä keskustella heidän kanssaan. Viittaukset, pelkään minä, ovat heillä ihan toisenlaiset kuin meillä. Merkkikieltäkö? Merkkejä eivät käytä mitkään muut luontokappaleet kuin ihmiset ja apinat.

Tuo väite oli minun mielestäni kerrassaan nurinpäinen.

Melkein jokikinen eläin, -- huudahdin minä, -- antaa merkkejä silmillään tai kuonollaan.

Cavor miettimään.

-- Niin, -- virkkoi hän viimein. -- Kyllä niinkin. Se on niin erillaista... niin erillaista! Saattaisihan... mitenkä mä nyt oikein sanoisin?... Kielihän on heilläkin. Heidän puheensa on tuommoista uikuttamista ja piipittämistä. En ymmärrä, kuinka se meiltä sujuisi. Ja lieneekö tuo tuollainen heidän puhettansa, vai mitä se on? Heillä on kukaties aistitkin toisenlaiset ja ajatusten lausuminenkin toisenlaista. Henkiolentoja he kuitenkin ovat, ja henkiolentoja olemme me: tottahan sitten meillä lienee jotain yhteistä. Ties minkä verran käsittäisivätkään meitä!

-- Ei ne ole samaa laatua lainkaan, -- sanoin minä. -- Ne eroavat meistä enemmän kuin erillaisimmat eläimet maan päällä toisistaan. Toista sorttia ne ovat kokonaan. Mitä te sitten turhia?

-- Ei maar! -- sanoi Cavor hetken mietittyänsä. -- Missä henkiä on, siellä on jotain *yhtäläisyyttäkin* niitten välillä, vaikkapa olisivatkin eri planeetoilla kehittyneet. Tietysti, jos asia koskisi vaistoja vain... jos he olisivat pelkkiä eläimiä...

-- Mitäs ne muutakaan ovat? Takaraajojensa puolesta ne ovat enemmän muurahaisten kuin ihmisten näköisiä, ja onko ikimailmassa kukaan saanut selvää muurahaisten puheesta?

-- Entäs nuo koneet ja vaatetus? Ei maar, minä olen toista mieltä kuin te. Juopa on suuri...

-- Ylipääsemätön.

-- Mutta yhtäläisyys muodostaa sillan sen yli. Muistan lukeneeni kerran erään kirjoituksen professori Galton vainajalta: keskustelun mahdollisuudesta muitten planetain kanssa. -- Siihen aikaan minä valitettavasti luulin, ettei siitä olisi minulle niitäkään hyötyä, mutta nytpä pelkään kiinnittäneeni siihen liian vähän huomiota... nykyiseen asiain tilaan nähden. Mutta... älkääs huoliko...

-- Niin, -- jatkoi hän. -- Hänen aatteensa mukaan pitäisi aloittaa sellaisilla laajaperäisillä totuuksilla, joitten täytyy olla ylt'yleisiä kaikille mahdollisille henkisille olennoille, ja panna ne yrityksen pohjaksi. Ensi alussa, esimerkiksi, geometrilliset totuudet. Hänen ehdotuksensa mukaan olisi otettava joku Euklideen pääväitteistä, rakennettava se suureen muotoon ja sen kautta annettava tietää, että se ja se totuus on meille tuttu. Niinpä esimerkiksi olisi todistettava, että tasakylkisen kolmion asemakulmat ovat yhtäsuuret, ja että, jos kyljet pitennetään, ulkokulmatkin ovat yhtäsuuret; tahi että suorakulmaisen kolmion hypotenusalle rakettu neliö on yhtäsuuri kuin toisille sivuille raketut neliöt yhteensä. Tällaisten asiain todistamisella me todistaisimme olevamme järjellisiä olentoja... Aatelkaas nyt, että... että minä piirrän geometrillisen kuvion märällä sormella johonkin pintaan tahi ilmaan vain...

Hän vaikeni. Hänen sanansa panivat minut miettimään. Ensi alussa minut lumosi tuo hänen hapuileva toivonsa päästä keskustelemaan näitten aavemaisten olentojen kanssa. Mutta ennen pitkää valtasi minut jälleen äreä epätoivo, seurauksena mieleni masennuksesta ja ruumiillisesta kurjuudesta. Äkkiä minä taas, entistä elävämmin, tunsin, kuinka peräti päättömästi minä olin tähän saakka menetellyt.

-- Aasi! -- huudahdin minä itselleni. -- Senkin aasi, auttamaton aasi!... Minun kohtaloni näkyy olevan tehdä kaikki nurinpäin... Miksikä me pallosta lainkaan lähdimme?... Hyppiä heilata ympäri kuun kraatereita, etsimässä muka patenteja ja osakeyhtiöihin aiheita!... Jospa edes olisi meissä ollut sen verran älyä, että olisimme sitoneet nenäliinan riunun nenään pallon kohdalle!...

Minä lyyhistyin, vihasta puhkien.

-- Selvää on, -- puheli Cavor, -- että ne ovat järjellisiä olentoja. Sen huomaa kaikesta. Ne eivät tappaneet meitä heti paikalla; se tietää siis, että ne osaavat armahtaa... armahtaa tai ainakin pidättäytyä... kenties keskustelukin. Tulevat kukaties tänne meitä katsomaan. Aatelkaas tätä huonetta, ja minkä vaikutuksen vartija meihin teki! Entäs nämä kahleet? Todistuksia korkealle kehittyneestä älystä nekin...

-- Nurinkurista! -- intin minä. -- Ojasta allikkoon. Hullun yritys ensin ja toinen perään. Sitä se luottamus teihin teki! Miksen vainenkaan pysynyt näytelmäni ääressä? Siihen olisin kyllä pystynyt. Siinä minun maailmani, siinä elämä, jota varten minä olin luotu. Minä olisin saanut näytelmäni kirjoitetuksi. Niin... ja hyvä siitä olisi tullutkin. Suunnittelu oli jo melkein ihan valmis. Mutta sitten... aatelkaas... lähteä loikkaamaan kuuhun! Minun elämäni on, käytännöllisesti puhuen, mennyt sitä sipoista tietään! Tuolla vanhalla muijalla Canterburyn ravintolassa oli enemmän älyä päässä...

Minä nostin silmäni ja pysähdyin kesken puhettani. Sinervä valo oli jälleen hulvahtanut pimeyteen. Ovi oli auki, ja useampia seleniitoja näkyi astuvan kuulumattomin askelin huoneeseen. Sanaakaan sanomatta minä katselin heidän kummallisia kasvojaan.

Äkkiäpä tämä epähauskalta tuntuva oudostelu muuttui hartaaksi mielenkiinnoksi. Huomasin kahden ensimmäisen kantavan vateja. Olihan olemassa ainakin yksi yhteinen tarve, joka oli käsitettävissä niin heille kuin meillekin. Vadit oli tehty jostakin metallista, joka, niinkuin meidän kahleemmekin, näytti tässä sinervässä valossa tummalta. Kummassakin vadissa oli vaaleahkoja palasia. Kaikki se tuima tuska ja kova kurjuus, mikä minua tähän saakka

oli painanut, katosi kokonaan, ilmeten nyt nälkänä. Ahnain silmin kuin susi minä katselin noita vateja, sillä erää lainkaan välittämättä siitä -- vaikka unta siitä yhä vieläkin näen -- että ensimmäisen seleniitan minua kohti ojennetuista yläraajoista puuttui kädet; niissä ei ollut kuin lipuke ja peukalo, niinkuin norsun kärsän päässä.

Palaset vadissa olivat löyhää ainetta, vaaleanruskeata väriltään, melkein kuin kylmän omeletin palasia. Niitten haju muistutti sieniä. Siitä teurastetusta ja puoleksi avatusta kuunvasikasta päättäen, minkä ennen pitkää saimme nähdä, luulen noitten palasien olleen kuunvasikan lihaa.

Kätteni olivat niin tiukasti kiinni toisissaan, että tuskin ulotin vatiin. Nähtyään minun ponnistukseni, kaksi seleniitaa läheni minua ja irroitivat sangen sukkelasti yhden kierteen ranteistani. Heidän tuntosarven tapaiset kätensä tuntuivat pehmeiltä ja kylmiltä. Minä ahmasin heti kohta ruokaa suun täydeltä. Se oli haurasta ainetta, niinkuin kaikki muukin organinen rakenne kuussa näkyy olevan. Se oli kuin voffelia tai kosteata meringi-leivosta eikä maistunut millään muotoa pahalta. Otin jälleen kaksi suuntäyttä.

-- Syödä pitää, -- virkoin minä, siepaten vielä suuren palasen.

Hetken aikaa me söimme vain, mistään muusta väliä pitämättä. Me söimme ja sitten joimme kuin mitkä kulkurit kunnankeittiössä. Ei ole minulla koskaan ennen eikä sittemminkään ollut niin hurjaa nälkää, ja, ellen itse olisi kokenut, en olisi ikinä uskonut voivani niin kerrassaan unohtaa koko ympäristöäni ja kiintyä yksinomaan syömiseen neljännesmiljonan peninkulman päässä meidän maasta, kesken sanomatonta mielenmasennusta ja noitten kummallisten olentojen katsellessa ja kosketellessa meitä, olentojen, jotka olivat oudomman ja epäinhimillisemmän näköisiä kuin pahinkin painajainen. He seisoivat ympärillämme, tuijotellen meihin ja silloin tällöin sihauttaen toisilleen. Se oli luullakseni heidän puhettansa. Ei minua kammottanut heidän kosketuksensaakaan. Ja kun minä, ensimmäisen nälänpuuskan ohimentyä, vilkasin Cavoriin, huomasin hänenkin syöneen yhtä hävyttömän ahnaasti kuin minäkin.

XIV. Keskustelu-kokeita.

Kun syöminen vihdoinkin oli päättynyt, he sitoivat meidän kätemme jälleen tiukasti yhteen, irroitivat sitten kahleet jaloista ja kiinnittivät ne höllemmälle, niin että pääsimme edes jonkun verran liikkumaan. Sitten he ottivat kahleet irti vyötäisiltämme. Tätä tehdäkseen heidän täytyi liikkua jos missä asennoissa, ja jo siinä monastikin heidän kummalliset päänsä sattuivat aivan lähelle minun kasvojani, tai nuo tuntosarven tapaiset kädet koskettivat päätäni tai niskaani. En muista heidän läheisyytensä kertaakaan tuntuneen kammottavalta tai ilkeältä. Auttamaton antropomorfismi meissä se kaiketikin sai meidät kuvittelemaan, että heillä on ihmisen pää tuon naamarin alla. Heidän ihonsa, joka tässä valaistuksessa näytti sinertävältä, niinkuin kaikki muutkin esineet, oli kova ja kiiltävä kuin kovakuoriaisen siipi, ei pehmeä, eikä kostea, eikä haivenissa, kuten selkäpiillisten eläinten on laita. Päälakea pitkin kulki niskalta otsan puolelle matala harjanne vaaleita töröttäviä karvoja; toinen, paljoa suurempi, kiersi kummallekin puolelle silmäin päälle. Se seleniita, joka minun kahleitani päästi, käytti suutaan käsiensä apuna.

-- He näkyvät ilmeisestikin alkavan ymmärtää meitä, -- virkkoi Cavor. -- Muistakaa, että nyt ollaan kuussa; älkää tehkö mitään äkkinäistä liikettä.

-- Aiotteko te yrittää, sitä geometriaa?

-- Jos tilaisuutta sattuu. Mutta he tietystikin yrittävät ensin.

Me pysyimme passivisina, ja seleniitat, suoritettuaan tehtävänsä, astuivat kauemmas ja näkyivät katselevan meitä. Näkyivät, sanon, sillä koska heillä silmät oli sivuilla eikä edessä, niin oli heidän katsomisensa suuntaa yhtä vaikea arvata kuin, esimerkiksi, sanoa, minne päin kana tai kala milloinkin katselee. Heidän keskinäinen puhelunsa oli tuommoista uikutusta tai piipitystä, jota meidän olisi minun mielestäni ollut mahdoton tarkemmin määritellä tai jäljitellä. Ovi takapuolella aukeni selkoseljälleen. Katsahdettuani olkani yli, minä näin avaran tilan sen takana, jossa seisoj hyvin pieni ryhmä seleniitoja. Merkillisen sekavalta joukolta tuo näytti.

-- Tahtoneeko nuo meitä matkimaan heidän piipitystään? -- kysäsin minä Cavorilta.

-- En luule.

-- Minusta näyttää, niinkuin koettaisivat saada meille jotain selväksi.

-- En minä heidän viittauksistaan sen viisaammaksi tule. Huomaatteko tuota, joka väänentelee päätään, niinkuin se, jolla on epämukava kaulus?

-- Nyökäytetäänpäs päätä hänelle.

Me teimme niin, mutta huomattuamme, ettei se vaikuta yhtään mitään, koetimme saada tehdyksi jotain heidän liikettensä. Se näkyi kiinnittävän heidän huomiotaan puoleensa. Ainakin he tekivät saman liikkeen itsekukin. Mutta kun ei siitä sen enempää lähtenyt, niin lakattiin vihdoon puolelta ja toiselta. Heidän kesken alkoi vilkas piipitys, jonka jälkeen yksi joukosta, lyhyempi ja paljoa paksumpi muita, suu peräti suuri, asettui kykkysilleen Cavorin viereen, pani kätensä ja jalkansa samallaiseen asentoon kuin ne olivat Cavorillakin ja kavahti sitten notkeasti pystyyn.

-- Cavor! -- huusin minä. -- Ne tahtovat meitä nousemaan ylös.

Hän tuijotti minuun suu auki.

-- Niin kai, -- virkkoi hän.

Ja monen vierinän ja kierinän ja ähkinän perästä -- kädet kun olivat kovasti toisissaan kiinni -- meidän onnistui vihdoinkin päästä pystyyn. Seleniitat ne väistyivät syrjään meidän norsumaisten ponnistustemme tieltä ja näkyivät haastelevan keskenään entistä vilkkaammin. Heti kuin olimme nousseet seisomaan, äskeinen pyylevä seleniita tuli luoksemme, kosketti yläraajoillaan meidän kumpaisenkin kasvoja ja läksi astumaan avonaista ovea kohti. Tuo nyt oli sangen selvää puhetta, ja me läksimme hänen jälkeensä. Siellä seisoj neljä seleniitaa, paljoa kookkaammat muita, puettuina kukin samaan tapaan kuin kraaterissa äsken näkemämme, nimittäin päässä pyöreä, piikkipäinen kypärä ja yllään lieriömäinen verho. Kullakin oli kädessä piikillä ja kädensuojalla varustettu keihäs eli tutkain samasta tummannäköisestä metallista kuin vaditkin. Nämä neljä asettuivat sivuillemme, kaksi kummankin, ja niin lähdettiin huoneesta ulos siihen rotkoon, josta valo tuli.

Kokonaisvaikutelmaa tästä luolasta emme saaneet heti ensi alussa. Meidän huomiomme oli kiintynyt edessämme olevain seleniitain liikkeisiin ja asentoihin. Sitä paitsi meidän täytyi pitää huolta omasta liikunnostamme, jott'emme jollain kovin pitkällä harppauksella säikäyttäisi ja hälyttäisi sekä heitä että itseämme. Etunenässä kulki tuo samainen pyylevä olento, joka oli ratkaissut pystyyn-nousemisen probleman. Siinä hän astui, tehden käsillään liikkeitä, meidän ymmärtääksemme jok'ainoalla kehoittaen meitä seuraamaan perässä. Hänen kannunnokan näköiset kasvonsa kääntelivät tavattoman vilkkaasti puoleen ja toiseen, ilmaisten selvästi kyselemistä. Nämä seikat ne, kuten jo sanoin, vetivät ensi alussa kokonaan meidän huomiomme puoleensa.

Vihdoin sentään koko se luolakin, jonka peräseinää kohti oltiin astumassa, astui oikeuksiinsa. Nyt kävi selväksi, että syynä ainakin suurimpaan osaan sitä kolinaa, joka oli korvissamme kajahdellut hamasta siitä saakka kuin olimme sienten vaikuttamasta huumauksilasta heränneet, oli ankan suuri, parhaillaan käynnissä oleva kone. Sen heiluvat ja pyörivät osat näkyivät epäselvästi meidän ympärillämme astuvain seleniitain välitse ja päitten yli. Mutta muutakin läksi tästä koneesta kuin pelkkä humu, joka kaiken ilman täytti. Se oli myöskin ahjona sille omituiselle valolle, jota säteili kaikkialle. Olimme jo ennenkin pitäneet aivan luonnollisena asiana, että maan-alaisissa uumenissa täytyy olla keinotekoinen valo, mutta en nytkään, vaikka tosiasia oli ilmeisenä silmiäni edessä, vielä täydellisesti käsittänyt sen tärkeyttä, ennenkuin kohdakkoin taas oltiin pimeässä. Tuon nyt näkemämme jättiläismäisen koneen tarkoitusta ja rakennetta en osaa selittää, sillä ei kumpikaan meistä saanut tietää, mitä se tekee ja mitenkä toimii. Myötäensä lensi sen keskustasta ylös metallikankia, kulkien, mikäli minä ymmärrän, parabolian muotoisessa käyrässä ja, korkeimmilleen tultuansa, lykäten jonkunlaisen heiluvan haarukan sekä vihdoin pudoten pystysuoran lieriön sisään, jonka se samassa painoi alas. Niitten ääressä liikehti hennompia pikku olentoja, koko lailla toisenlaisia kuin nämä tässä ympärillämme. Joka kerta kuin nuo haarukat putosivat alas, kuului helinä ja sitten pauhua, jolloin lieriöitten päistä hulvahti ulos tuo hehkuva, kaikkialle ulottuva valo, lähtien vuotamaan pitkin laitoja, niinkuin maito kiehahtaa yli kattilasta, ja tippuen vihdoin alapuolella oleviin valosäiliöihin. Se oli kylmää, sinistä valoa, jonkinlaista fosforioivaa hehkua, mutta paljoa kirkkaampaa. Säiliöistä se sitten virtasi kouruja myöten eri haaroille luolaa.

Puh, puh, puh panivat nuo tämän käsittämättömän koneen heiluvat haarukat, ja valoaine se juosta kihisi ja pihisi. Ensi alussa kone näytti kohtalaisen suurelta ja lähellä olevalta, mutta huomattuani, kuinka peräti pieniltä seleniitat sen ääressä näyttävät, minä käsitin koko tuon luolan ja koneen äärettömän suuruuden. Kun sitten tästä jättiläismäisestä rakennuksesta käänsin silmäni seleniitaihin, niin jo vaimenkin katselin heitä suuremmalla kunnioituksella. Minä pysähdyin. Cavor pysähtyi hänkin tuijottelemaan tuota suuremmissa konetta.

-- Tämähän on hämmästyttävää! -- virkoin minä. -- Mikähän sillä virkana?

Cavorin sinisillä kasvoilla asui syvämielinen kunnioitus.

-- Eihän tämä vain liene unta! Nuo olennot tuossa... Ei ihmiset maan päällä pystyisi tekemään tällaista kuin he! Katsokaas noita haarukoita... vivuillakohan ne käyvät?

Pyylevä seleniita oli huomaamattansa joutunut muutamia askeleita meistä edelle. Hän palasi ja asettui meidän ja suuren koneen eteen. Minä koetin olla katsomatta häneen, arvaten hänen taas viittailevan meitä lähtemään liikkeelle. Hän astui sinne päin, minne meitäkin tahtoi, kääntyi takaisin ja näpsäytti meitä kasvoihin, herättääkseen meidän huomiotamme.

Cavor ja minä katsahdimme toisiimme.

-- Emmeköhän saisi heitä käsittämään, että tämä kone herättää meissä mielenkiintoa?

-- Jaha, -- vastasi Cavor. -- Koetetaanpas.

Hän kääntyi oppaan puoleen ja myhähti, viittasi sitten konetta ja myhähti taas, osoitti sormellaan päätänsä ja jälleen konetta kohti. Mutta sitten hän hullaantui luulemaan, että jos mongertaisi heille jotain rengonkieltä, niin he paremmin käsittäisivät hänen viittauksensa.

-- Minä katsoma se, -- puheli hän; -- minä tykkä se hyvin paljo. Juu-u!

Tämä sai aikaan sen, että seleniitat lakkasivat hetkiseksi pakottamasta meitä astumaan eteenpäin. He katselivat toisiansa, nuo omituiset päät alkoivat taas liikkua, ja piipitys kävi entistä vilkkaammaksi. Sitten astui joukosta esiin muuan laiha, pitkä olento, yllään jonkunlainen viitta tavallisen puvun päällä, kietoi norsunkärsän kaltaisen kätensä Cavorin vyötäisille ja työnsi häntä hellävaroin opasta kohti, joka jälleen läksi astumaan etunenässä.

Cavor pani vastaan.

-- Samahan se, -- arveli hän, -- vaikka nytkin jo alkais puuttua pakinoille heidän kanssaan. Muutoin saattaisivat pitää meitä uudensorttisina eläiminä, uutena lajina kuunvasikoita kenties. Tuiki tärkeätä siis on, että jo alun pitäin näytämme heille olevamme järjellisiä olentoja, jotka yhtä ja toista ymmärtävät.

Hän rupesi kovasti puistelemaan päätänsä.

-- Ei, ei! -- intti hän. -- Minä ei liikahtama vielä yks minuutti... Minä katselema...

-- Mitähän jos näyttäisi heille jonkun geometrillisen kuvion, joka sopisi tähän tilaisuuteen?

-- ehdotin minä, huomattessani seleniitain rupeavan jälleen neuvottelemaan.

-- Kenties parabolan... -- yritti hän.

Mutta samassa hän parkasi ja hyppäsi kuusi jalkaa korkealle, jopa enemmänkin.

Muuan noista neljästä aseellisesta miehestä oli pistänyt häntä keihäällään.

Minä käännyin keihäsmieheen takanani ja tein nopean, uhkaavan kädenhuitauksen. Hän peräytyi. Tämä ja Cavorin äkkinäinen parkaus ja hyppäys hämmästytti nähtävästi kaikki seleniitat. He väistyivät kauemmas, kasvot meihin päin. Ja nyt tuli yksi niitä silmänräpäyksiä, jotka näkyvät kestävän iät kaiket. Siinä me seisomme tuimina ja uhkaavina, edessämme seleniitat, hajaantuneina puoliympyrään.

-- Hän pisti minua! -- sanoi Cavor katkonnaisella äänellä.

-- Minä näin sen, -- vastasin minä. -- Peiakas!-- huusin sitten seleniitoille. -- Tätä me emme siedä! Mitä kummia luulette meidän olevankaan?

Minä vilkaisin oikealle ja vasemmalle. Tuolta suunnattoman luolan sinervästä kaukaisuudesta näkyi koko joukko muita seleniitoja juoksevan meitä kohti, kookkaita ja notkeita olentoja, yksi toistaan paksumpipäisiä. Luola kävi laajemmaksi ja matalammaksi, pimeten joka puolelta. Katto näkyi pullistuvan sisäänpäin, ikäänkuin noitten jättiläismäisten kallioröykkiöitten painosta, jotka piirittivät meitä joka taholta. Ei pääsyä minnekään päin... ei ainoatakaan. Yläpuolella, alapuolella, kaikilla haaroin outoa, tuntematonta, ja sitten nuo epä-inhimilliset olennot keihäineen ja viittauksineen... ja kaiken tämän keskellä kaksi turvatonta ihmistä.

XV. Huimaava silta.

Tätä tuskallista tilaa kesti parahiksi yhden silmänräpäyksen. Nopeasti kaiketikin lienevät ajatukset juosseet niin meillä kuin seleniitoillakin. Selvin tunnelma minussa oli se, ettei minulla ole mitään selkänöjaa, ja että he hyökkäävät päällemme ja tappavat meidät. Me täällä -- tuohan oli kauheata mielettömyyttä, ja siksi pä minut valtasi synkkä, suunnaton äkeys. Mitenkähän minä olin hullaantunutkaan lähtemään tälle järjettömälle, epäinhimilliselle retkelle?

Cavor astui minun viereeni ja laski kätensä minun olalleni. Hänen kalpeat ja säikähtäneet kasvonsa näyttivät aavemaisilta tässä sinisessä valossa.

-- Me emme voi tehdä mitään, -- sanoi hän. -- Se oli erehdystä. Ei ne meitä ymmärrä. Meidän täytyy mennä, mennä, minne vaan tahtovat.

Minä katsahdin häneen ja sitten seleniitoihin, joita yhä tuli avuksi tovereilleen.

-- Jospa minulla olisi kädet vapaina...

-- Turhaa kaikki, -- ähki hän.

-- Niinpä lienee.

-- Lähdetään menemään.

Hän kääntyi kulkemaan meille määrättyä suuntaa.

Minä seurasin, koettaen näyttää niin alistuneelta kuin suinkin, tuon tuostakin kopeloiden kahleita ranteissani. Vereni kuohui. En enää huomannut mitään koko luolasta, vaikka melkoinen aika tuntui kuluneenkin, ennenkuin oli päästy sen toiseen päähän, tahi, jos jotain huomasinkin, unohdin sen samassa. Ajatukseni askaroivat luullakseni koko ajan kahleissani ja seleniitoissa ja varsinkin noissa kypäräpäisissä keihäsnieloissa. Ensi alussa he astuivat rinnan meidän kanssa, varsin kunnioitettavan matkan päässä kumminkin, mutta pian heihin liittyi kolme muuta, ja silloin he tulivat lähemmäs, kunnes olivat käsivarren päässä meistä. Minä hätkähtelin kuin hevonen ruoskan läimäyksistä, heidän lähestyessään. Lyhyt, pyylevä seleniita kulki ensin meidän vieressämme, mutta asettui ennen pitkää taas etunenään.

Kuinka syvälle on painunutkaan mieleeni tuo kuva: juuri edessäni Cavorin kumartuneen pään takaraivo, lyyhistyneet hartioiden ja oppaan tuijottelevat kasvot, jotka myötäensä kääntyivät taakse, ja keihäsmiehet kahden puolen, vilkuilevaiset, suurisuiset -- sanalla sanoen sininen monokroma. Muistan -- paitsi mieskohtaisia seikkoja, -- senkin, että ennen

pitkää ilmaantui jonkunlainen kouru, joka kulki poikki luolan lattian, haarautuen sitten pitkin sitä kallioseinaa, jonka vieritse me astuimme. Kourussa virtasi laitoja myöten samaa sinistä valoainetta, jonka olimme nähneet lähtevän suuresta koneesta. Minä kuljin aivan sen lähitse ja voin todistaa, ettei siitä säteilyt ensinkään lämpöä. Se loisti kirkkaasti, olematta kumminkaan lämpimämpää tai kylmempää kuin ilma luolassa yleensä.

Kalkis, kolkis, kalkis, kolkis... tuossa toinenkin jättiläismäinen kone, ja aivan sen pauhaavain vipujen alitse nyt astuttiin, kunnes vihdoin saavuttiin eräasen avaraan tunneliin, jossa paljain jalkaimme astuntakin selvään kuului, ja jossa oli aivan pimeä, lukuun-ottamatta solisevaa sinistä valokuovaa oikealla puolen. Meidän ja seleniitain varjot loivat jättiläismäisiä irvikuvia tunnelin röhkyisille seinille ja kattoon. Tuon tuostakin välkähteli tunnelin seinissä kiteitä, loistaen kuin jalokivet, ja tuon tuostakin tunneli laajeni tippukivi-luolaksi tai lähetteli puoleen ja toiseen haaroja, jotka katosivat pimeyteen.

Matka tunnelissa näkyi kauan aikaa suuntautuvan alaspäin. Hiljalleen solisi virtaava valo, ja säännötöntä tassutusta piti meidän astuntamme kaikuineen. Minun mieleni oli kiintynyt yksinomaa kahleisini. Jospa saisi yhdenkin kierteen auki ensin... ja sitten vääntäisi ne irti...

Jos vähitellen koettaisi saada tuota aikaan, niin jokohan ne huomaisivat käteni kirpoavan löyhemmästä kierteestä? Ja jos huomaavat, mitähän ne tekevät?

-- Bedford, -- virkkoi Cavor, -- nyt sitä kuljetaan, alaspäin, yhtämittaa alaspäin.

Hänen huomautuksensa herätti minut synkistä mietteistäni.

-- Jos heillä olisi aikomus tappaa meidät, -- jatkoi hän, hidastuttaen kulkuansa, päästäkseen minun rinnalleni, -- niin en ymmärrä, miksikä ne ei olisi sitä jo tehneet.

-- Se on totta se, -- myönsin minä.

-- Ei ne meitä ymmärrä, -- puhui Cavor. -- Ne pitävät meitä vain kummallisina elukoina, kukaties jonkunmoisena kesyttömänä lajina kuunvasikoita. Vasta silloin kuin huomaavat meissä parempia puolia, vasta silloin he rupeavat käsittämään meitä järjelliseksi olennoiksi...

-- Silloin kuin piirräte heille niitä geometrillisiä problemeja, vai?

-- Esimerkiksi silloin.

Astua taaputeltiin taas jonkun matkaa.

-- Nämä, -- virkkoi Cavor -- ovat kaiketikin alemman luokan seleniitoja.

-- Senkin pöllöjä, -- sanoin minä pisteliäästi, katsellen heidän harmittavia naamojaan.

-- Jos kestämmme sen, mitä nämä meille tekevät...

-- Kestää täytynee.

-- Kukaties täällä on vähemminkin typerää kansaa. Nämä seudut ovat vain heidän maailmansa äärimmäisiä laitoja. Matka pitää tästä yhä alemmas ja alemmas, tulee luolia ja käytäviä ja tunneleita, kunnes saavutaan meren rannalle, satoja maileja syvällä kuun uumenissa.

Hänen puheensa pani minut ajattelemaan, että meidän yläpuolellamme on nytkin jo mailin verran kallioita ja tunnelia. Tuntui kuin raskas paino olisi säilytetty hartioilleni.

-- Kaukana auringon valosta ja ilmasta, -- virkoin minä.

-- Kaivoksessa, joka on puolikin mailia syvällä, alkaa ilma olla raskasta.

-- Eipä täällä sentään niinkään. Täällä on arvatenkin ilmanveto. Ilmaa tulee kaiketikin kuun pimeältä puolelta auringon valaisemalle puolelle; sinne virtaa kaikki hiilihappo ja ravitsee ne kasvit siellä. Tässä tunnelissa, esimerkiksi, kulkee ilmavirta ylöspäin. Ja millainen lieneekään maailma siellä alhaalla, kun täälläkin jo on tällainen kaivos ja koneita?...

-- Ja keihäitä, -- pistin minä väliin. -- Älkää unohtako keihäitä.

Hän astui jonkun matkaa minun edelläni.

-- Yksin keihäätkin... -- virkkoi hän.

-- Mitä niin?

-- Minä olin liian kiivas. Mutta... parasta oli sittenkin, että läksimme eteenpäin. Heillä on toisellinen iho, ja toisellaiset heillä lienee hermotkin. He eivät käsitä, miksikä me pyristelemme vastaan... Tokkopa, esimerkiksi, Marsin asukas, maan päälle tultuaan, oikein ymmärtäisi, mitä meillä kylkeen sysääminen merkitsee.

-- Parasta olisi, että nää täällä tarkoin miettisivät, ennenkuin *minua* kylkeen sysäävät.

-- Ja sitten tuo geometriakin... Heidän menettelynsä tarkoittaa lopulta ymmärtämistä sekin, vaikka ryhtyvätkin ensi alussa elämisen aikeisin eikä ajattelemisen. Ravitseminen. Pakko. Kipu. He tavoittelevat niitä kaikkein alkuperäisimpiä käsitteitä.

-- Selvää se, jos mikään, -- virkoin minä.

Hän rupesi puhumaan siitä äärettömästä ja ihmeellisestä maailmasta muka, johon nyt ollaan menossa. Hänen äänensä painosta päättäen, hän ei vielääkään ollut epätoivoissaan siitä, että meidän täytyy joutua yhä syvemmäs näihin epä-inhimillisiin uumeniin. Hänen mielensä pyöri vain koneissa ja keksinnöissä, lainkaan kiintymättä niihin tuhansiin hämäriin asioihin, jotka minua painoivat. Ei hänen tarkoituksensa ensinkään ollut saada kaikesta tästä mitään hyötyä, hän tahtoi vain päästä näkemään.

-- Tämähän, -- lausui hän taas, -- tämähän on suuremoinen tilaisuus. Kaksi maailmaa nyt kohtaa toisensa. Mitä kaikkea saammekaan vielä nähdä! Aatelkaa, mitä kaikkea tuolla allamme on!

-- Ellei tässä valaistus parane, niin ei siellä kovinkaan paljoa nähdä, -- huomautin minä.

-- Tämä on ulommaista kuorta vain. Mutta tuolla alhaalla... Jos edistymisen käy yhä samassa mitassa, niin siellä on vaikka mitä. Huomaatteko, kuinka erillaisilta nuo näyttävät, toisiinsa verraten. Kyllä me vielä saamme korvauksen äskeisestä sattumasta.

-- Tuolla tavoin, -- vastasin minä, -- tuolla tavoinhan joku harvinainen metsän-eläin saattaisi lohdutella itseänsä, eläintieteelliseen puutarhaan vietäessä... Ei ole ensinkään sanottu, että meille kaikki nuo hyvät näytetään.

-- Huomattuansa meidän olevan järjellisiä olentoja, -- sanoi Cavor, -- he tahtovat saada tietää, mitenkä maan päällä ollaan ja eletään. Ja vaikkei heissä olisikaan mitään ylevämielisyyttä, niin he tahtovat opettaa meitä, oppiaksensa itsekin... Ja mitä kaikkea he tiennevätkään! Kaikki täällä on jotain niin aavistamatonta!

Ja näin hän yhä edelleen haasteli siitä, kuinka muka täällä on luultavasti olemassa sellaista, mitä hän maan päällä ei osannut ikinä toivoakaan näkevänsä. Ja tätä kaikkea mies haasteli, avoin keihään haava nahassaan! Paljon olen jo unohtanut siitä, mitä hän puheli, minun huomioni kun oli kiintynyt siihen seikkaan, että tunneli oli ruvennut laajenemistaan laajenemaan. Ilman vedosta päättäen, oltiin nyt lähenemässä jotain suuren suurta aukiota. Sen suuruutta ei kumminkaan osannut täydelleen arvata, koskapa se ei ollut valaistu. Tähän-astinen pieni valojuova heikkeni heikkenemistään ja katosi vihdoin kokonaan tuolla kaukana edessäpäin. Nyt oli kallioseinätkin toiselta puolen kadonneet. Ei näkynyt muuta kuin polku edessä ja kiivaasti soliseva puro sinistä fosforesensiä. Cavor ja oppaana toimiva seleniita kulkivat minun edelläni; heidän päänsä ja jalkainsa puron puoliset piirteet näkyivät selvinä ja kirkkaan sinisinä, mutta toinen puoli, jota ei enää heiaustus seinistä valaissut, suli täydellisesti pimeyteen.

Ennen pitkää huomasin lähestyttävän jotakin putousta, koska pieni valojuova katosi näkyvistä.

Seuraavassa silmänräpäyksessä olimme nähtävästi joutuneet putouksen partaalle. Loistava puro teki epäröivän polven ja syöksi sitten laidan yli. Se putosi niin syvälle, ettei sen solinaa enää pohjalta lainkaan kuulunut. Äärettömän kaukana tuolla putouksen syvyydessä kuului sinervä, usmainen hohto. Mutta äyräällä vallitsi synkkä pimeys. Ei näkynyt muuta kuin joku lankun tapainen, joka kallion reunalta ulottui eteenpäin, himmeni ja katosi näkyvistä. Putouksesta huohi lämmintä ilmaa ylös.

Tuokion verran me Cavorin kanssa seisoimme niin lähellä äyrästä kuin suinkin uskalsimme, kunnes opas tarttui minua käsivarteen.

Sitten hän jätti minut, meni lankkua kohti, astui sen päälle ja katsahti taaksensa. Huomattuansa meidän yhä vain tuijottavan häneen, hän kääntyi ja rupesi astumaan lankkua myöten yhtä varmasti kuin olisi kävellyt lujalla maalla. Hetken aikaa erotti vielä hänen olentonsa, sittemmin se tummeni sinerväksi haamuksi ja häipyi vihdoin silmistä.

Pieni pysäys.

-- Totta tosiaan...! -- virkkoi Cavor.

Toinen seleniita astui muutamia askeleita pitkin lankkua, kääntyi ympärinsä ja katseli meitä huolettomasti. Muut seleniitat olivat valmiina seuraamaan meitä. Oppaan haahmo tuli jälleen näkyviin. Hän oli tullut katsomaan, miksikä me muka emme olleet lähteneet liikkeelle.

-- Mitähän tuolla takana lienee? -- kysyin minä.

-- Enpä voi nähdä, -- vastasi Cavor.

-- Emme me tästä yli pääse millään ehdoin, -- sanoin minä.

-- Minen voisi astua siinä kolmeakaan askelta, -- arveli Cavor, -- vaikka olisivat kädetkin vapaina.

Neuvottomina siinä katselimme toisiamme.

-- Ne ei mahda tietää, mitä se on, kun päättä huimaa, -- virkkoi Cavor.

-- Meidän on ratki mahdoton astua tuota lankkua myöten.

-- Minä luulen, ett'eivät ne näe samalla tapaa kuin me. Olen tarkastellut heitä. Tokkohan ne käsittävät, että tuo on pilkko pimeätä meille. Mitenkähän sen saisi heille selväksi?

-- Tavalla tai toisella se pitää saada.

Näitä puhuessamme meissä kaiketikin oli jonkun verran toivoa, että seleniitat ymmärtävät meitä. Minä olin aivan varma siitä, että nyt on selitys tarpeen, nyt, jos koskaan. Mutta katsahdettuani heidän naamoihinsa, minä ymmärsin, että mahdottomia ovat mitkään selitykset. Tässäpä juuri se yhtäläisyys ei muodostanutkaan siltaa erillaisuuksien välille, niinkuin Cavor taanoin oli sanonut. No niin, minen lähde astumaan lankkua myöten, en vaikka. Minä nykäsin ranteeni irti jo hankautuneesta paulasta ja rupesin vääntämään rannetta päinvastaiseen suuntaan. Tätä tehdessäni minä seisoin lähinnä porraslankkua, mutta silloin tuli kaksi seleniitaa luokseni ja alkoivat hiljalleen työntää minua sitä kohti.

Minä puistelin kiivaasti päätäni.

-- Ei menemä, -- sanoin minä. -- Ei tulema tolkkua. Ettekö te nyt ymmärrä?

Kolmaskin seleniita rupesi auttamaan kumppalejansa. Minut pakotettiin astumaan eteenpäin.

-- Nyt on minulla keino! -- huusi Cavor.

Kyllä minä ne hänen keinonsa tunsin.

-- Kuulkaas nyt! -- kiljaisin minä seleniitoille. -- Varokaa! Kyllähän teidän kelpaa...

Minä pyörähdin ympäri ja rupesin kiroilemaan, sillä yksi noista aseellisista seleniitoista oli pistänyt minua keihäällänsä. Minä riuhtasin käteni irti noista tuntosarven tapaisista kourista, jotka minua pitelivät, ja käännyn keihäsniekan puoleen.

-- Peiakas! -- huusin minä. -- Johan minä varotin sinua. Mitä tontun ainetta sinä luulet minun olevankaan, kun tuolla lailla pistelet? Jos kerrankaan vielä yrität...

Vastauksen asemesta hän tokaisi minua uudestaan.

Minä kuulin Cavorin hälytys- ja hätähuudon. Yhä silloinkin hän nähtävästi vielä luuli pääsevänsä pakinoille noitten luontokappalten kanssa.

-- Kuulkaa, Bedford! -- huusi hän. -- Nyt minä tiedän, mitä tehdä!

Mutta tuo toinen pistos näkyi päästäneen valloilleen jonkun verran minun tympeynyttä tarmoani. Samassa katkesi yksi nivel kahleistani, ja samassa katkesi myös se harkintakin, joka tähän asti oli saanut meidät pysymään alallamme näitten täkäläisten luomain käsissä. Tässä silmänräpäyksessä ainakin viha ja vimmastus minussa kuohahti, ja minä iskin tuota keihäsniekkaa suoraan vasten kasvoja, kahleet nyrkin ympärillä...

Ja nyt tapahtui taas yksi noista inhottavista yllätyksistä, joita kuun maailma on täynnään. Panssaroitu kourani näkyi menevän koko hänen ruumiinsa läpi. Hän särkyi... särkyi kuin mikä likörillä täytetty pehmoinen namu ikään! Hän hajosi yhdeksi läjäksi, tärskähti ja pirskahti siihen paikkaan. Näytti kuin olisin potkaissut lahoa sientä. Hänen hatara ruumiinsa se heilahti pitkän matkan päähän ja pudota mäsähti maahan. Minä hämmästyin. En olisi ikinä luullut elävää olentoa noin hataraksi. Ensi hetkessä tuntui kuin koko tapaus olisi ollut unta.

Pianpa huomasin, että tässä on täysi tosi edessä ja varsin vakavaa laatua. Niin Cavor kuin seleniitakin näkyivät olleen aivan toimeettomina siitä silmänräpäyksestä, kuin minä olin kääntynyt, siihen asti kuin seleniita makasi maassa. Kaikki olivat peräytyneet odottavaan asemaan. Tätä pysäystä kesti vielä sekunnin verran seleniitan kaaduttuakin. Jokainen tarvitsi nähtävästikin aikaa, perehtyäkseen tähän uuteen asiain tilaan. Minä puolestani, mikäli muistan, seisoin, käsi puoleksi ojennettuna, perehtymässä asiain tilaan minäkin.

-- Entäs nyt? -- pauhasi aivoissani -- entäs nyt?

Ja sitten syntyi yleinen liikehtiminen!

Minä huomasin, että meidän täytyy päästä irti kahleistamme, mutta sitä ennen on seleniitat lyötävä pakosalle. Ja niin astuin uhmaavasti kolmea keihäsmiestä kohti. Samassa yksi heistä heitti keihäänsä minua kohti. Se singahti pääni ylitse ja putosi takanani arvatenkin syvyyteen.

Silloin minä ryntäsin kaikin voimini häntä vastaan. Hän kääntyi pakoon, mutta minä paikasin hänet nurin, astuin hänen päällensä, luiskahdin ja kaaduin maahan. Hän näkyi kiemurtelevan minun allani.

Minä jäin istuvilleni. Kaikilla haaroin näkyi seleniitain sinertäviä selkiä: he pakenivat pimeyttä kohti. Pantuani kaikki voimani liikkeelle, minä katkasin kahleistani yhden nivelen ja sen tehtyäni väänsin irti kahleet nilkoistani. Nousin sitten pystyyn, kahleet kädessä. Toinenkin keihäs vingahti ohitseni, ja silloin hyökkäsin pimeyttä kohti sinnepäin, mistä se oli tullut. Käännyin sitten takaisin Cavoria kohti, joka seiso i kourun valossa lähellä kuilua, suonenvetoisesti askaroiden kahleittensa kimpussa ja samalla puhua paasuten jonkin joutavia hänen tehokkaasta muka keinostaan.

-- Tulkaa pois! -- huusin minä.

-- Entäs kädet! -- vastasi hän.

Huomattuaan sitten, etten minä uskalla hypätä hänen luokseen, koskapa huonosti harkittu hyppäys saattaisi lennättää minut laidan yli, hän läksi astua huojumaan minua kohti, kädet sojossa.

Minä ryhdyin heti kirvoittamaan häntä kahleista.

-- Missä ne on? -- ähki hän.

-- Tiessään. Mutta kyllä ne palajavat ja rupeavat heittelemään keihäillään meitä, kanaljat. Minnekä päin sitä nyt mennään?

-- Kourun vieritse. Tunneliin. Vai?

-- Niinpä niinkin, -- vastasin minä.

Hänen kätensä olivat nyt vapaat. Minä laskeusin polvilleni ja rupesin irrottamaan kahleita hänen jaloistaan. Räiskis! kuului äkkiä -- en tiedä, mistä se tuli -- ja tuosta sinervästä valovuosta räiskähti säkeniä ympärillemme. Kaukaa oikealta alkoi kuulua piipitystä ja vihellyksiä.

Minä nykäsin kahleet hänen jaloistaan ja annoin ne hänelle käteen.

-- Lyökää näillä! -- sanoin minä ja, vastausta odottamatta läksin rientämään pitkin harppauksin samaa polkua myöten, jota oli tultukin. Minussa oli ilkeä tunto siitä, että nuo hirtehiset karkaavat takaapäin minun kimppuuni. Cavor kuului hyppiä tupsahtelevan perässä.

Me juoksimme pitkin askelin. Mutta -- ymmärrättehän sen -- tämä juoksu, oli aivan toisellaista kuin maan päällä. Täällä maan päällä juostaessa, jalka joka harppauksen perästä koskettaa tannerta, mutta kuussa, jossa painovoima on heikompi, juoksija leijaa jonkun aikaa ilmassa, ennenkuin taas laskeutuu maahan. Kiivasta oli vauhti kyllä, mutta sittenkin saattoi joka loikkauksen aikana lukea seitsemään, mitäpä kahdeksaankin. "Nyt!" ja silloin sitä menttiin! Ja jo siinä yksikin kysymys ennätti mielessä sävähtää. "Missähän ne seleniitat nyt lienevät? Ja mitähän aikonevat? Päästäänköhän tunneliin milloinkaan? Onkohan se Cavor perässä? Vai katkaisevatko häneltä tien?" Tupsis! Nyt ollaan maassa, ja sitten uusi harppaus taas.

Minä huomasin erään seleniitan juoksevan edelläni. Hänen jalkansa liikkuvat aivan samalla tapaa kuin maan päällä juoksevan ihmisen. Minä näin hänen katsahtavan taakseen ja kuulin hänen vinkaisevan, ponnahtaessaan tieltäni pois pimeyteen. Hän näytti äskeiseltä oppaalta, mutta ihan varma en siitä ole. Seuraavan harppauksen jälkeen alkoivat toisella puolen kallioseinät astua näkyviin. Kaksi hyppäystä vielä, niin jo olin tunnelissa, jossa täytyi hyppyjä hieman hillitä, jott'ei pää kolahtaisi tunnelin matalaan lakeen. Jatkoin matkaa vielä ensimmäiseen tienkäänteesen, pysähdyin ja katsahdin taakseni. Tupin, tapin... Jo tulee Cavorkin näkyviin, loiskahdellen joka hyppäykseltä siniseen valokouruun, yhä suureten ja tulla tuhuttaen minua kohti. Siinä nyt seisoiimme, toisistamme pidellen. Hetkeksi ainakin olimme päässeet vihollisistamme ja olimme nyt yksin.

Hengästyneitä olimme kumpainenkin ja puhuimme läähättäen, katkonnaisissa lauseissa.

-- Te olette tärvellyt koko asian! -- ähki hän.

-- Joutavia! -- huudahdin minä. -- Tappaneethan ne olisi meidät!

-- Mitäs nyt tehdään?

-- Piiloon!

-- Mitenkäs se olisi mahdollista?

-- Täällä on tarpeeksi pimeä.

-- Mutta minne?

-- Ylös jostakin noista sivuluolista.

-- Entäs sitten?

-- Tuumitaan.

-- No niin... matkaan!

Lähdettiin liikkeelle ja tultiin ennen pitkää pimeään luolaan, joka antoi syrjään päätunnelista. Cavor kulki edellä. Epäröityään hetkisen, hän valitsi erään komeron, joka näytti turvalliselta tyssijalta. Hän pistäysi sinne, mutta tuli heti takaisin.

-- Siell' on niin pimeä, -- virkkoi hän.

-- Teidän sääristänne ja jaloistanne lähtee kyllä valoa. Tehän olette ihan märkä tuosta loistavasta aineesta.

-- Mutta...

Äkkiä alkoi päätunnelista kuulua äänten kumua, varsinkin omituista, ikäänkuin vaskivadin räminää. Se tuntui kamalalta; olihan se kuin rajua takaa-ajoa. Me puikahdimme luolan valottomalle puolelle. Cavorin sääret valaisivat meille tietä sinne.

-- Onni sentään, -- läähätin minä, -- että riisuivat meiltä kengät; muutoin meidät kapse kyllä pettäisi.

Me riensimme eteenpäin, varoen kolahtelemasta luolan lakeen. Jonkun ajan perästä näytti siltä, että olimme päässeet pakoon. Humu hiljeni hiljenemistään ja hälveni vihdoin kokonaan.

Minä pysähdyin ja katsahdin taakseni. Cavor kuului hyppiä laputtavan perässä. Sitten hänkin pysähtyi.

-- Bedford! -- kuiskasi hän. -- Tuolta edestäpäin pilkottaa jotain valoa.

Minä vilkasin sinne, mutta en nähnyt ensi alussa mitään. Sitten huomasin hänen päänsä ja hartiainsa erottautuvan jotain hämärää vasten. Näin niinikään, ett'ei tuo kuulle ollut sinistä, niinkuin kaikki muu valo täällä kuun sisässä, vaan vaalean harmaata, epämääräistä, päivänvalon tapaista hohdetta. Cavor huomasi tämän erotuksen yhtä pian, jopa pikemminkin kuin minä, ja luultavasti se hänetkin täytti yhtä hurjalla toivolla.

-- Bedford -- sopotti hän vapisevalla äänellä. -- Tuo valo... se kenties...

Hän ei rohjennut lausua ilmi toivoansa. Olimme hetken aikaa ääneti. Äkkiä minä kuulin hänen jalkainsa laputuksesta, että hän astuu tuota hämärää kohti. Minä läksin sykkivin sydämin sinnepäin minäkin.

XVI. Näkökohtia.

Mitä kauemmas päästiin, sitä kirkkaammaksi valo kävi. Vähän ajan perästä se oli melkein yhtä kirkasta kuin fosforesensi Cavorin säärissä. Sola, jota kuljimme, alkoi laajeta luolaksi, jonka perältä tämä valo tuli. Minä huomasin jotain, joka pani sydämeni hyppimään ja hytkähtelemään.

-- Cavor! -- sanoin minä. -- Se tulee ylhäältäpäin. Ihan varmaan se tulee ylhäältäpäin.

Sanaakaan vastaamatta hän vain joudutti kulkuansa.

Se oli ilmeisesti harmahtavaa, hopeaista valoa.

Tuokion perästä oltiin sen alapuolella. Sitä herui alas kallioseinän halkeamasta. Minä katsahdin ylös... tip! Vesipisara putosi kasvoilleni. Minä säpsähdin ja astuin syrjemmäs. Tip! Toinen pisara putosi ihan kuuluvasti kivilattialle.

-- Cavor! -- virkoin minä. -- Jos tässä jompikumpi nostaa toisensa, niin nostettu pääsee tuohon rakoon.

-- Minä nostan, -- sanoi hän, kohottaen minut samassa korkealle, niinkuin minkä vauvan.

Minä ojensin käteni ylös ja sain parahiksi sormenpäillä kiinni pienestä pykälästä, jossa saatoin riippua. Valkoinen valo näytti nyt paljoa kirkkaammalta. Vedin sitten itseni ylös kahden sormen varassa varsin helposti, vaikka maan päällä painankin toistakymmentä leiviskää, tartuin vielä ylempänä olevaan kallionkyhmyyn ja nostin jalkani äskeiselle pykälälle. Ojensin käteni ja kopeloin kallion päällystää sormillani: rako laajeni ylöspäin.

-- Kyllä tänne pääsee -- sanoin minä Cavorille. -- Voitteko hypätä kiinni käteeni, jos kurotan sen teille?

Ponnistin nyt itseni kallioseinäin väliin, samalla nojaten polveni ja jalkani pykälää vasten, ja ojensin käteni alas. Minä en voinut nähdä Cavoria, mutta kuulin kolinan hänen liikkeistään, kun hän valmisteli hyppäämään. Läiskis! Ja tuossa hän riippui kädessäni, keveänä kuin kissanpoika! Hinasin hänet sitten ylös, kunnes hänkin sai kiinni pykälästä eikä enää tarvinnut minun apuani.

-- Helkkuna! -- arvelin minä. -- Täällä sitä kelpais vuorimieheksi ken hyvänsä!

Ja nyt läksin kiipeämään ylemmäs täydellä todenteolla. Kiivettyäni muutaman minutin, minä vilkasin ylös. Halkeama aukeni aukenemistaan, valo kävi yhä kirkkaammaksi. Mutta...

Ei se päivänvaloa sittenkään ollut!

Seuraavassa silmänräpäyksessä minä näin, mitä se on, ja olin epätoivossa vähällä lyödä pääni kallioon, sillä se, minkä näin, ei ollut muuta kuin säännötön, viettävä aukio, ja sen kaltevilla pohjalla kokonainen metsä pieniä suiponmuotoisia sieniä, joista jokainen uljaasti hehkui hopeaisessa valossa. Tuokion verran minä tuijottelin tuota lempeätä säteilyä, mutta sitten hyppäsin ylös keskelle noita kasveja. Nykäsin niitä maasta puolenkymmentä ja viskasin kalliota vasten; istahdin sitten ja nauroin katkerasti, kun Cavorin punakat kasvat tulivat näkyviin.

-- Se on tuota fosforesensiä taaskin, -- lausuin minä. Niin, mikäpä hätä meidän tässä? Painakaa puuta ja olkaa kuin kotonanne.

Hän rupesi äittelemään meitä kohdanneesta pettymyksestä, minä viskelemään yhä enemmän sieniä alas rotkoon.

-- Luulin päivänvaloksi, -- virkkoi hän.

-- Vai päivänvaloksi! -- huudahdin minä. -- Aamunkoitot, auringonlaskut, kirikkaat taivaat ja pilviset säät... tokko semmoista enää milloinkaan saamme nähdä?

Tätä puhuessani tuntui kuin eteeni aukenisi pieni kuva meidän omasta maailmastamme, vähäinen, valoisa, kirkas, niinkuin takalikko eräissä italialaisissa maisemissa.

Vaihteleva taivas, ja vaihteleva meri, ja kukkulat, ja vihannoivat puut, ja kaupungit, ja kylät auringon paisteessa. Aatelkaas kosteata kattoa mailleen menemään auringon valossa, Cavor! Aatelkaas akkunoita lännen puolella!

Hän ei puhunut mitään.

-- Täällä -- jatkoin minä -- täällä sitä nyt saa penkoa, tässä kaameassa maailmassa, joka ei oikeastaan mikään maailma olekaan... mustetta huljuttava valtameri jossain hirvittävän syvällä synkissä uumenissa, ja ulkona helteinen pouta ja yön hiljaisuus. Ja sitten kaikki nuo luomat, jotka meitä parastaikaa takaa ajavat, petomaiset nokka-ihmiset, turilas-ihmiset, painajaisen sikiöt! Ja... he ovat sittenkin oikeassa! Mitäs varten me paiskiloimme heitä mäsäksi ja häiritsemme heidän rauhaansa? Mikäli me ymmärrämme, on koko planeta jo meidän jäljillämme. Kenties jo minutin perästä kuuluu heidän vikinänsä ja reuhunsa. Mitäs nyt tehdään? Minne tästä mennään? Täällä on meidän yhtä hauska vetelehtiä kuin Jamrashin käärmetten, jotka ovat päässeet irti jossain Surbitonin huvilassa.

-- Se oli teidän syyne, -- sanoi Cavor.

-- Minunko? -- huudahdin minä. -- Hyväinen aika!

-- Minulla oli keino.

-- Minä annan palttua teidän keinoillenne.

-- Jos olisimme kieltäyneet liikkumasta...

-- Vaikka keihäilläkin sohittiin?

-- Vaikka. Ne olis kantaneet meidät.

-- Lankkuako myöten?

-- Niin. Niiden olis täytynyt kantaa meidät toiselle puolelle.

-- Kernaammin olisi kärpänen saanut kantaa minut huoneen lakea myöten.

-- Hyvät ihmiset!

Minä rupesin jälleen lyömään sieniä maahan. Mutta tuota tehdessäni huomasin äkkiä jotain, josta itsekkin hämmästyin.

-- Cavor! -- lausuin minä. -- Nämä kahleethan ovat kultaa!

Hän istui syvissä mietteissä, käsi poskellaan. Verkalleen hän käänsi päätänsä ja katsoa tuijotti ensin minuun ja sitten, kun olin toistamiseen lausunut mielipiteeni, kahleisinsa, jotka hän oli kiertänyt oikean kätensä ympärille.

-- Niin onkin, -- virkkoi hän; -- niin onkin.

Mielenkiinto, joka hetkeksi oli elähtänyt hänen kasvoillaan, katosi pian jälleen, ja mies vaipui taas entisiin mietteisinsä. Minä kummastelin jonkun aikaa sitä, miksikä minä nyt vasta olin huomannut, mitä ainetta kahleet ovat, mutta muistin sitten, että metallihan oli sinisessä valossa näyttänyt aivan toiselta. Ja tämä keksintö synnytti minussa kokonaisen sarjallisen ajatuksia, jotka veivät minut hyvin kauas. Minä unohdin kokonaan kysyneeni vastikään, mitä muka meillä on täällä tekemistä. Kultaa...

Cavor katkasi äänettömyyden.

-- Meillä on minun mielestäni kaksi mahdollisuutta edessämme, -- lausui hän.

-- Antaas kuulla.

-- Ensimmäinen: me koetamme raivata itsellemme tien ulos -- vaikkapa taistellenkin, jos tarvis vaatii, -- ja käymme etsimään palloa, kunnes sen löydämme tahi yön pakkaneen meidät tappaa. Toinen:...

Hän pysähtyi.

No niin? -- kysyin minä, vaikka kyllä tiesin, mitä nyt tulee.

-- Toinen on se, että vielä kerran koetamme saada heidät jollain tavoin ymmärtämään meitä.

-- Minä puolestani kannatan ensimmäistä.

-- Minua se epäilyttää.

-- Minua ei.

-- Katsokaas, -- puheli Cavor. -- Minun mielestäni me emme saa tuomita seleniitoja sen mukaan, mitä tähän asti olemme nähneet. Heidän keskusmaailmansa, heidän sivistynyt maailmansa on kaiketikin kaukana alhaalla, syvemmissä onkaloissa meren rannalla. Tämä päällimmäinen kuoriseutu on vain ulkopalstoja, laidunmaita. Niin minä ainakin luulen. Meidän näkemämme seleniitat ovat vain jotain sellaista kuin karjanpaimenet ja koneenlämmittäjät. Tuo keihäitten käyttäminen ne ovat karjan tutkaimia kaiketikin; -- tuo vailinainen mielikuvitus, kun luulivat meidän pystyvän tekemään kaikkea sellaista, mitä hekin; tuo ilmeisesti raakamainen kohtelu... kaikki tuo näkyy viittaavan siihen. Mutta jos me kärsivällisesti kestäisimme...

-- Astua kuuden tuuman lankkua myöten pohjattoman kuilun yli, sitä ei kestäisi meistä kumpikaan.

-- Ei maar, mutta sitten...

-- Siitä ei tule mitään.

Hän keksi nyt uusia mahdollisuuksia.

-- No niin, -- puhui hän, -- otaksutaanpa, että me löydämme jonkun komeron, jossa voimme puolustautua noita renkejä ja päiväläisiä vastaan. Jos, esimerkiksi, kestäisimme sillä tapaa viikon päivät, silloin on varsin todennäköistä, että sanoma meistä on ennättänyt alas älykkäämpäin osastojen asustamiin, väkirikkaampiin seutuihin...

- Jos niitä on.
- Täytyy olla, sillä mistäs nämä jättiläismäiset koneet olisivat peräisin?
- Saattaa olla niinkin, mutta tämä teidän nyt esittämänne mahdollisuus on pahin kaikista.
- Meidän sopisi tehdä merkkejä kallioseiniin.
- Mistäpä sen tietää, näkisivätkö heidän silmänsä noita merkkejä?
- Jos hakkais ne kallioon...
- Se käy kyllä laatuun.
- Ajatukseni saivat uuden suunnan.
- Ettehän -- virkoin minä -- ettehän te toki luule, että seleniitat ovat aivan äärettömän monta kertaa viisaammat ihmisiä?
- Arvatenkin ne tietävät koko joukon enemmän kuin ihmiset, ainakin koko joukon toisellaisia asioita.
- Niin, mutta... -- epäröin minä, -- mutta myöntäkää, Cavor, että te olette jotensakin omituinen mies.
- Kuinka niin?
- Niinpä vain... te olette tuommoinen yksinäinen olento, ja sellainen olette aina ollutkin. Te ette ole ollut naimisissa.
- Enkä tahdo ollakaan. Mutta miksikäs...
- Ja eihän teistä ole tullut sen rikkaampaa miestä kuin olette toivonutkaan?
- En ole toivonutkaan.
- Tietoja vain olette tonkinut?
- No niin, onhan joku määrä tiedonhalua varsin luonnollista...
- Teidän mielestänne. Siinäpä se on. Te luulette, että jokaisen tekee mieli tietoja. Muistan kysyneeni teiltä kerran, miksikä te niin paljon vaivaa ja puuhaa noissa tutkimuksissanne näette. Silloin te vastasitte tahtovanne saada nimenne perään tuon F. R. S. ja toivovanne, että sen teidän aineenne nimeksi tulisi cavoriiti, ja sen semmoista. Tiesittehän te vallan hyvin, ettei se teidän päämääränne ollut, mutta minun kysymykseni tuli teille niin odottamatta, että te tahdoitte välttämättömästi ilmaista edes jonkun vaikuttimen. Itse asiassa te teitte tutkimuksia siitä syystä, että teidän *täytyi* niin tehdä. Siinä koko juttu.
- Kenties...
- Sellaista ei tapaa yhdessä edes miljonastakaan. Useimmat ihmiset halajavat... no niin, kaikenlaista, mutta harvapa se tietoja pelkän tiedon vuoksi halajaa. *Minä* en ainakaan, se on varma. Kyllähän nuo seleniitat näkyvät olevan puuhaavaa ja toimekasta väkeä, mutta mistä te tiedätte, että älykkäimmätäkään heistä välittäisivät meistä tai meidän maailmastamme? En usko heidän edes tietävänsäkään, että meilläkin on oma maailma. Yön aikana he eivät milloinkaan tule ulos, sillä he paleltuisivat kuolijajiksi. Tuskin he ovat

milloinkaan nähneet muuta taivaankappaletta kuin polttavan auringon. Mistä he siis tietäisivät, että muuta maailmaa onkaan? Ja mitä he sillä tiedolla tekisivät? Ja vaikkapa olisivat nähneetkin moniaan tähden tuikahtavan, vaikkapa itse maankin sirpin loistavan, niin mitä sitten? Mitäpä vainenkaan planetan sisäosissa elävät ihmiset vaivaisivat itseänsä moisilla huomioilla? Ei ihmisetkään sellaisista olisi välittäneet, ellei olisi vuoden-aikoja ja merikulua, saatikka sitten kuun asukkaat!...

-- No niin, -- jatkoin minä, -- aatelkaa, että täällä on joitakuuta filosofeja, samallaisia kuin te. Ne ne juuri ovat sellaisia seleniitoja, jotka eivät milloinkaan saa tietää meidän olemassa-olostamme. Kuvailkaa mielessänne, että joku seleniita olisi tulla tuhahtanut maan päälle, teidän ollessanne Lympnessä. Tehän olisitte ollut koko maailmassa viimeinen, joka olisi kuullut siitä puhuttavan, sillä tähän ette milloinkaan lue sanomalehtiä! Asianhaarat ovat siis asettuneet teitä vastaan. Ja juuri näitä asianhaaroja saamme kiittää siitä, että nyt istumme tässä tyhjää toimittamassa sillä välin kuin aika rientää käsistä. Pinteessä ollaan kuin ollaankin, uskokaa pois. Tänne sitä tultiin ilman aseita, pallo on kadotettu, ruokaa ei ole, seleniitain näkyviin on astuttu ja saatu ne pitämään meitä kummallisina, väkevinä, vaarallisina eläiminä. Ja elleivät nämä seleniitat ole ihan ilmeisiä hulluja, niin tottahan lähtevät liikkeelle ja ajavat meitä takaa, kunnes saavuttavat, ja saavutettuaan he koettavat ottaa meidät kiinni ja elleivät saa, niin tappavat meidät, ja sen pituinen se. Jos saavat meidät kiinni, niin jonkun väärinkäsityksen kautta he meidät sittenkin hengiltä ottavat. Ja kun meistä on loppu tehty, silloin he käyvät tarkastelemaan, mitähän nuo muka lienevät olleetkaan, mutta sivu suusta meiltä se lysti menee.

-- Jatkakaa vain.

-- Ja toiselta puolen: tääll' on kultaa kaikkialla kuin valurautaa siellä kotona. Jos vain saatais sitä jonkun verran mukaan ja löydettäis pallo, ennenkuin ne sen löytävät ja mukaansa ottavat, niin...

-- Niin mitä?

-- Niin saatais asiat lujemmalle pohjalle. Tultais takaisin suuremmissa pallossa, pyssyt matkassa.

-- Hyvä isä! -- huudahti Cavor, niinkuin olisi kuullut hyvinkin hirmuisen asian.

Minä heitin halkeamaan jälleen yhden loistavan sienen.

-- Katsokaas, Cavor, -- lausuin minä, -- minulla on joka tapauksessa puolet ääniä tässä yrityksessä, ja se kysyy käytännöllistä miestä. Minä olen käytännöllinen mies, te ette. Minä en aio enää hyökätä seleniitain kimppuun enkä turvautua geometrillisiinkään kuvioihin, jos suinkin muutoin toimeen tullaan... Siinä se. Tulkaa toiste tänne. Jättäkää nyt sikseen kaikki salaperäiset asiat tai ainakin suurin osa niitä. Ja mennään nyt.

Cavor miettimään.

-- Minun olisi pitänyt tulla kuuhun yksinäni, -- virkkoi hän.

-- Nyt on kysymys -- sanoin minä, -- mitenkä päästä pallon luokse.

Hetken aikaa istuimme ääneti, polveansa silitellen kumpainenkin. Vihdoin hän näkyi taipuvan minun ehdotukseeni.

-- Kyllä täällä, -- puheli hän -- sentään yksi ja toinen asia selvenee. Ilmeistähän on, että auringon ollessa tällä puolen kuuta, ilmaa tulee tämän sieniplanetan pimeältä puolen tänne. Ilma ainakin tällä puolen laajenee ja uutta puhaltaa kuun uumenista kraatereihin... No niin, täällähän vetää.

-- Vetää.

-- Ja se tietää, ettei tämä osa ole mikään kuollut ääri. Tuonnepäin tämä halkeama arvatenkin jatkuu, yhä ylemmäs. Tuulenhengi käy ylöspäin; sinne siis meillä matka. Jos siellä kohdataan joku torvi tai muu kouru, niin ensinnäkin päästään pois näistä käytävistä, missä meitä ajetaan takaa, ja...

-- Entäs, jos kouru on kovin ahdas?

-- Sitten käännytään takaisin.

-- St! -- sanoin minä äkisti. -- Mikäs se oli?

Me kuuntelemaan. Ensi alussa se oli epäselvää murinaa, ja sitten erotti vaskiastian räminää.

-- Ne luulevat meitä kaiketi kuunvasikoiksi, -- virkoin minä. -- Sitä me muka säikähdetään.

-- Ne tulevat tuota käytävää myöten -- sanoi Cavor.

-- Arvatenkin.

-- Halkeamaan he eivät ymmärrä poiketa. Ohi menevät.

Minä kuuntelin hetken aikaa.

-- Tällä kertaa -- kuiskasin minä, -- tällä kertaa niillä on aseita mukanaan luultavastikin.

Mutta äkkiä minä kavahdin pystyyn.

-- Taivaat, Cavor! -- huudahdin minä. -- Nyt ne näkee ne sienet, joita minä olen heittänyt alas! Nyt ne...

Lause jäi minulta kesken. Minä pyörähdin ja hyppäsin sienten latvain yli onkalon ylimmäiseen päähän. Siellä näin halkeaman nousevan ylöspäin ja kapeana kouruna kohoavan synkkään pimeyteen. Olin juuri ryhtymässä kiipeämään, mutta käännyn takaisin.

-- Mitäs nyt? -- kysäisi Cavor.

-- Astukaa te eteenpäin vain! -- sanoin minä, menin hiukan takaisin päin ja nykäsin maasta kaksi hohtavaa sientä. Toisen pistin flanellipuseroni rintataskuun, niin että näkisin sen valossa kiivetä, ja toisen annoin Cavorille. Seleniitain melu kuului jo läheltä halkeaman suuta. Lienee heistä sentään kiipeäminen näyttänyt vaikealta, vai lienevätkö epäröineet nousta siihen, peljäten meidän kukaties tekevän vastarintaa. Oli miten oli, se lohduttava tieto meidät ainakin valtasi, että meissä, toisen planetan lapsissa, on enemmän lihasvoimia. Seuraavassa silmänräpäyksessä minä jo olin huikein voimin kiipemässä ylös, oppainani Cavorin siniseltä hohtavat kantapäät.

XVII. Taistelu teurastajain luolassa.

En tiedä, kuinka kauan lienemme kiivenneetkään, ennenkuin se ristikkoaita tuli vastaan. Saattaa olla, että olimme nousseet vain pari-kolmesataa askelta, mutta silloin minusta tuntui, kuin tuota kapuamista ja tarttuilemista ja hyppimistä ja pujottelemista olisi kestänyt mailin verran, jopa enemmänkin, suoraan ylöspäin. Milloin vain noita hetkiä muistelen, olen yhä vielä kuulevinani meidän kultakahleitemme kilkauksia joka askeleelta. Ennen pitkää olivat minulla nilkat ja polvet niljellä ja poskessa kuhmu. Jonkun ajan perästä meidän ponnistustemme rajuus alkoi asettua; nyt liikuttiin järkevämmin ja varovammin. Takaa-ajavain seleniitain pauhua ei kuulunut enää ensinkään. Näytti siltä kuin he eivät lainkaan olisi seuranneet meidän jälkiämme, vaikka minun viskomani sienikasan olisi kyllä pitänyt juuruta heille meidän matkamme suunnasta. Välisti kouru kävi niinkin kapeaksi, että oli vaikea työntäytyä siitä läpi; vuoroin se taas laajeni suuriksi luoliksi, joitten nyppylämäiset seinät olivat täpötäynnään piikkipäisiä kiteitä tai pyöryläisiä, hohtavia sienikyhmyjä. Toisin ajoin se kulki kierteissä, väliin melkein vaakasuoraa suuntaa. Myötänsä kuului puolelta ja toiselta veden tipauksia tai lirinää. Kerran tai pari tuntui meistä, ikäänkuin eläviä olentoja olisi kavahdellut jonkun matkan päässä. Millaisia ne olivat, sitä emme milloinkaan saaneet nähdä. Mahdollista kyllä, että ne, mikäli minä ymmärrän, olivat myrkyllisiä eläimiä, mutta mitään pahaa ne eivät meille tehneet, ja mehän olimme nyt yleensäkin sellaisessa mielentilassa, jossa muutama aavemainen, mateleva olento enemmän tai vähemmän ei merkitse yhtään mitään. Ja vihdoinkin alkoi kaukana edestäpäin jälleen hohtaa tuttua, sinertävää valoa. Jonkun ajan perästä näimme sen tulevan erään ristikon lävitse, joka salpasi meiltä tien.

Kumpainenkin kuiskasi hiljaa toiselleen tämän näkemänsä, ja siitä pitäin ruvettiin entistä varovammin kapuamaan ylöspäin. Jopa päästiin ristikon juurelle. Minä painoin kasvoni sen tankoja vasten ja näin vähäisen osan sen takana olevaa luolaa. Se oli ilmeisesti hyvinkin avara aukio, jossa epäilemättäkin virtasi kouruissa samaa sinistä valoa, jonka olimme nähneet lähtevän jättiläismäisistä koneista. Ja sillä välin myötänsä tipahteli vettä tankojen välitse läheltä kasvojani.

Ensi työkseni koetin tietysti saada nähdä, mitä tuon luolan pohjalla on, mutta turhaan, ristikko kun sijaitsi notkossa. Huomiomme kiintyi sen sijaan erillaisiin, sieltäpäin kuuluviin ääniin, ja äkkiä huomasin useampia varjoja, jotka liikehtivät luolan laessa.

Luolassa oli epäilemättä joitakuuta seleniitoja, kenties hyvin paljonkin, sillä meille asti kuului heidän haastelunsa sihinää ja samoin hiljaista kapsetta, jonka arvasin tulevan heidän astunnastaan. Samoin uudistui yhä säännöllisiä suhauksia: suih, suih, suih; se oli kuin veitsen tai lapion iskemistä johonkin pehmeään. Sitten kuului kuin olisi kahleita kalisteltu; sen jälkeen seurasi vingahtelemista ja jymyä, niinkuin olisi rattailla ajettu kumisevaa pohjaa myöten, ja sitten taas suih, suih, suih. Varjot kertoivat noitten olentojen liikkuvan nopeasti ja määränperäisesti, sopusoinnussa tuon suhinan kanssa, ja pysähtyvän samassa kuin äänikin lakkasi.

Me asetuiimme ihan lähelle toisiamme ja haastelimme aivan hiljaisiin kuiskauksiin.

-- Ne ovat toimessa, -- sanoin minä, -- jossain toimessa.

-- Niin ovat.

-- Ei ne meitä hae; ei ne meitä ajattelekaan.

-- Tokkopa meistä vielä mitään tiennevätkään.

-- Nuo toiset tuolla alhaalla ovat kyllä ajossa. Mitähän, jos täällä äkkiä astuttais näkyviin...

Me katsahdimme toisiimme.

-- Niin, -- virkkoi Cavor, -- sitten kenties pääsis pakinoille heidän kanssaan.

-- Ei maar, -- sanoin, -- ei tässä tilassa.

Oltiin ääneti jonkun aikaa, kumpikin omissa mietteissään.

Suih, suih, suih pani taas, ja varjot liikkumaan jälleen puoleen ja toiseen.

Minä tarkastelin ristikkoja.

-- Heikkoa tekoa, -- sanoin minä. -- Pari tankoa sopisi vääntää syrjään ja sitten kömpiä ulos.

Haasteltuamme hetken aikaa minkä mitäkin, minä tartuin molemmin käsin yhteen tankoon, painoin jalkani kallioseinää vasten, kunnes ne tulivat melkein pääni tasalle ja ponnistin ristikkoja vasten. Se taipui niin herkästi, että olin vähällä kaatua kumoon. Pyörähdin ympäri ja väänsin viereisen tangon päinvastaiseen suuntaan, otin sitten hohtavan sienen taskustani ja valaisin sillä aukkoa.

-- Älkää nyt vaan hätiköikö, -- kuiskasi Cavor, pujotteleidessani väännettyjen tankojen lävitse. Ristikon toiselle puolelle päästyäni, näin vilaukselta muutamia toimessaan häärääviä olentoja, mutta kyyristyin samassa notkon äyrään suojaan, niin ett'eivät minua huomanneet, ja viittasin Cavorille, joka oli tälle puolelle ponnistelemassa hänkin. Nyt olimme rinnatusten notkon äyräällä, kurkistellen laidan yli luolaan ja siinä olijoihin.

Luola oli suurempi kuin ensi silmäykseltä näyttikään. Me katselimme sitä nyt kaltevan pohjan alimmaisesta syrjästä. Se laajeni meistä päin yhä avarammaksi. Laki laski tuonnempana yhä matalammas ja kätki meiltä kokonaan luolan peräosan. Jättiläismäisiä esineitä, jättiläismäisiä, vaaleita runkoja siinä seisoivat pitkässä rivissä niin kauas kuin silmä kantoi tuonne kaameaan kaukaisuuteen, ja näitten runkojen ääressä seleniitat paraikaa hääräilivät. Ensi alussa nuo rungot näyttivät suunnattomilta lieriöiltä, ties mitä sisässä, mutta sitten erotin niissä meitä kohti käännetyt päät, silmättömät ja nahattomat, niinkuin lampaanpäät teurastajan pihalla: ne olivat kuin olivatkin kuunvasikkain runkoja, joita nyt avattiin siihen tapaan kuin arvatenkin valaanpyytäjät avaavat laivaan kytkettyä valaskalaa... He leikkelivät lihoja viipaleiksi, ja muutamista rungoista tuolla kauempana näkyivät jo kylkiluut paljaina. Heidän kirveillensä iskut ne saivat aikaan tuon suih, suih. Jonkun matkan päässä oli kaabelirattaiden tapainen laitos, joka, täynnään irtonaisia lihakimpaleita, vierähti pitkin luolan loivaa rinnettä. Tuosta loppumattomasta rivistä runkoja, ruokavaroiksi tietystikin aiotuita, me saimme käsityksen tšekäläisen maailman suunnattoman suuresta väkiluvusta, käsityksen, jonka valtavuudelle voi vetää vertoja ainoastaan meidän ensimmäiset näkemämme tuolla alhaalla kuun uumenissa.

Ensi alussa seleniitat näkyivät minun mielestäni seisovan telineille asetetuilla lankuilla [En muista nähneeni kuussa mitään esinettä puusta. Ovet, pöydät, kaikki, mikä maan päällä vastaa puusepän teoksia, oli tehty metallista, enimmäkseen kullasta, luullakseni, joka ennen muita metalleja tarjoutuu käytettäväksi, se kun on sitkeätä, kestäväää ja helppoa käsitellä.], mutta sitten huomasin lankkujen, telineitten ja kirveitten olevan aivan yhtä lyijynkarvaisia kuin minun kahleenikin, ennenkuin valkoinen valo pääsi niihin paistamaan. Tanterella oli koko joukko lujannäköisiä kankia, joilla nähtävästikin oli kuunvasikkain runkoja käännetty kyljeltä toiselle. Ne olivat noin kuuden jalan pituisia, mukavilla rivoilla varustettuja -- sangen hauskan näköisiä aseita. Koko paikka sai valonsa kolmesta poikkipuolin juoksevasta sinivalokourusta.

Me viruimme kauan aikaa, ääneti katsellen kaikkia näitä esineitä.

-- No niin? -- virkkoi Cavor nyt.

Minä lyyhistyin alemmas ja käännyin hänen puoleensa. Mainio ajatus iski mieleeni.

-- Ellei noita runkoja ole laskettu tänne kranoilla, -- sanoin minä, -- niin ollaanpa lähempänä kuun pintaa kuin luulinkaan.

-- Kuinka niin?

-- Eihän kuunvasikat juokse, ja siivettömiä ne myöskin ovat.

Hän kurkisti jälleen laidan yli luolaan.

-- Minua kummastuttaa... -- arveli hän. -- Emmekä me lopulta ole kovin kauas pinnalta joutuneetkaan...

Kesken hänen puhettansa minä tartuin häntä käsivarteen: olin kuullut jotain melua kallionhalkeamasta meidän allamme.

Me pyörähdimme ja olimme hiljaa kuin haudassa, vireillä kaikki aistit. Hetkisen kuluttua minä olin varma siitä, että jotain nousee halkeamaa myöten ylös. Verkkaan ja aivan kuulumattomasti tartuin silloin lujasti kahleisini, odotellen, ilmaantuuko sieltä ketä.

-- Vilkaskaas vielä kerran noihin kirvesniekkoihin tuolla, -- kuiskasin minä.

-- Sielläpäin kaikki hyvin, -- ilmoitti Cavor.

Minä tähtäsin kädelläni ristikon aukkoa kohti. Nyt erotti jo aivan selvään halkeamassa nousevien seleniitain hiljaista sihinää, kätten läiskäyksiä kalliota vasten ja senjälkeen irtaantuvan tomun rapinaa.

Sitten huomasin, että jotain liikkuu pimeässä ristikon takana, mutta mitä se oli, sitä en voinut erottaa. Se näkyi pysähtyvän tuokioksi ja sitten -- räiskis! Minä olin kavahtanut pystyyn ja hurjasti huitaissut, torjuakseni jotain, joka oli välkähtänyt minua kohti. Se oli keihään terävä kärki. Olen sittemmin tullut siihen päätökseen, että keihäs oli liian pitkä, kääntyäkseen tuossa kapeassa halkeamassa niin paljon, että olisi osunut minuun. Oli miten oli, se sujahti kuin mikä käärmeenkieli ristikon läpi, ei sattunut, ponnahti takaisin ja välkähti toistamiseen. Mutta tällä toisella kertaa minä sieppasin sen kiinni. Tällä välin oli kumminkin jo toinenkin keihäs singahtanut minua kohti, osumatta sekään.

Minä kiljaisin riemusta, tuntiessani, että seleniita, pidettyään ensin vastaan, oli päästänyt keihään käsistään, jonka jälkeen minä rupesin sillä pimeässä umpimähkään sohimaan ristikon lävitse alaspäin. Cavor oli siepannut toisen keihään käteensä ja heilutti sitä nyt minun vieressäni, tokaisten päättömästi milloin mihinkin suuntaan. Kilkis, kalkis! kuului äkkiä ristikon kautta... kirves singahti ilmassa ja kolahti kalliota vasten meidän takanamme, muistuttaen minulle teurastajain ja vasikan runkojen olemassa-oloa luolassa.

Minä käännyin taakseni. Sieltäkös tuli meitä kohti, kirveitään heilutellen, lyhytkasvuisia, lihavia, pitkäkätisiä lurjuksia, niin peräti toisenlaisia kuin ne, joita tähän asti olimme nähneet. Jos ei heillä todellakaan jo ennen ollut tietoa meistä, niin uskomattoman nopeasti he nyt olivat käsittäneet asiain tilan. Minä katselin heitä hetkisen, keihäs kädessä.

-- Vartioikaa ristikkoo! -- kiljasin minä Cavorille, päästin sitten ankaran huudon, heitä pelottaakseni, ja hyökkäsin heitä vastaan. Kaksi heistä heitti kirveensä minua kohti, vaikka turhaan; muut pakenivat, jonka jälkeen nämä kaksikin läksivät takaisin luolaan, nyrkit sojossa ja päät kumarassa. En ole ihmisten ikinä nähnyt juoksevan sillä tapaa!

Pian huomasin, ettei minulle keihästä suurtakaan apua ole, se kun oli kovin ohut ja hauras. Se kelpasi vain heittoaseeksi, mutta oli liian pitkä uudestaan käytettäväksi. Ja niinpä minä karkoitin seleniitat vain ensimmäiselle rungolle asti, pysähdyin siinä ja sieppasin käteeni yhden siinä olevista kangista.

Se tuntui lohdullisen raskaalta. Tällähän, arvelin, lyö heitä kumoon vaikka kuinka monta. Heitin keihään pois ja otin toiseenkin käteen kangen. Heilutettuani näitä uhkaavasti niitä seleniitoja kohti, jotka kaukana luolan perällä olivat pysähtyneet pienenä ryhmänä, minä palasin katsomaan, kuinka Cavorin on laita.

Hän juoksi ristikon edessä puoleen ja toiseen, yhä vieläkin uhkaavasti sohien taittuneella keihäällään. Se oli oikein. Sillä tavoin seleniitat tuolla halkeamassa ainakin jonkun aikaa pysyvät asemillaan. Katsahdin jälleen luolaan. Mitä ihmettä ja kummaa meidän pitää nyt tehdä?

Me olimme nyt jo jonkinlaisessa saarroksessa. Teurastajat tuolla luolan perällä olivat kyllä hämmästyksissään, säikäyksissäänkin kaiketi, eikä heillä ollut muita aseitakaan kuin nuo pienet kirveet. Ja sinnehän meillä tie piti, jos mieli pelastua. Nuo pyylevät olennot -- paljoo pienemmät ja paksummat kuin ennen näkemämme paimenet -- olivat hajallaan pitkin rinnettä, ilmeisestikin neuvottomina. Minulla oli samallinen siveellinen etu nyt puolellani kuin sonnilla, joka kujassa teutoo. Mutta tuosta kaikesta huolimatta heitä näkyi olevan hirmuisen paljon, ties kuinka suuret laumat. Ja noilla tuolla halkeamassa on varmaankin peiakkään pitkiä keihäitä. Ja mitä kaikkia yllätyksiä heillä lieneekään... Tonttu viekoon! Jos tässä hyökkää luolaan, silloin nuo tuolta halkeamasta pääsevät ahdistamaan takaapäin, ja ellei hyökkää, silloin nuo kääpiön pahukset kaiketikin saavat lisävoimia. Ties taivas, mitä kaikkia hirvittäviä sota-aseita, tykkejä ja pommeja ja maa-torpedoja ja sen semmoisia lieneekään tuolla tuntemattomalla, jalkaimme alaisella maailmalla, tuolla laajemmalla maailmalla, jonka päällimmäisen hipiän vain olemme puhkaisseet! Ja kaikki tuo sitten tuodaan meille tuhoksi ja turmioksi... Nyt oli selvä, ettei meidän auta muu kun käydä hyökkäämään! Ja yhä selvemmäksi se kävi, kun luolan puolelta alkoi vilkkua yhä useampia säariä: uusia seleniita-laumoja oli rientämässä meitä kohti.

-- Bedford! -- huusi Cavor ja katso! hän oli puolitiessä minun ja ristikon välillä.

-- Menkää takaisin! -- huusin minä. -- Mitäs te aiotte?...

-- Niill' on... siell' on semmoinen pyssyn tapainen!

Cavor kävi jälleen sohimaan keihäällään, mutta väistellen niitä kohosi halkeamasta pää ja hartiat: näkyviin tuli tavattoman laiha ja kulmikas seleniita, muuan monimutkainen kapine käsissään.

Minä huomasin, kuinka peräti pätemätön Cavor on nyt tapahtuvaan taisteluun. Hetken aikaa epäröityäni minä hyppäsin hänen peräänsä seleniitaa kohti, joka parhaillaan tähtäsi minuun peräti kummallisella tavalla: ase vatsaa vasten. Minä heiluttamaan kankiani ja huutamaan, saadakseni hänen tähtäämisensä harhaan... Tup! pani samassa. Ase ei ollutkaan pyssy, vaan jonkinlainen jousi, jonka nuoli osui minuun kesken hyppäystäni.

Minen kaatunut, vaan putosin maahan. -- Ellei minuun olisi sattunut, niin olisin tullut maahan hiukkaa myöhemmin.

-- Minusta tuntui kuin jotain olisi minuun käynyt ja jälleen luiskahtanut pois. Tapasin vasemmalla kädellä hartioitani ja huomasin jonkunlaisen keihään istuvan siinä. Seuraavassa silmänräpäyksessä minä olin jo kohdalla ja iskin turalla seleniitaa vasten kalloa. Hän lyyhähti, murtui ja menehtyi siihen paikkaan, pää mäsänä kuin rikkilyöty muna.

Minä laskin toisen kangen maahan, nykäsin keihään hartiaistani ja rupesin pistelemään sillä pimeässä ristikon läpi. Joka iskusta kuului sihinää ja piipitystä. Lopuksi minä viskasin keihään kaikesta voimastani ristikosta alas pimeyteen, hyppäsin sitten ylös, sieppasin kangen ja ryntäsin luolassa olevaa laumaa vastaan.

-- Bedford! Bedford! -- huusi Cavor, kiitäessäni hänen ohitsensa.

Tuntuu niinkuin vieläkin kuulisin hänen astuvan perässäni.

Ponnistus, hyppäys... tupsis, ponnistus, hyppäys... Joka harppaus näkyi kestävän koko iäisyyden, ja joka harppaukselta luolakin laajeni ja seleniitain lauma kasvamistaan kasvoi. Ensi alussa ne näkyivät juosta puikeltavan ympäri kuin muurahaiset häirityssä keossa, pari kappaletta tuli kirveitään heiluttaen minua vastaan, toiset syöksivät runkojen välisiin käytäviin, ja sitten tuli taas toisia, keihäät kädessä, ja sitten taas, yhä uusia. Peräti omituista tuo näky vaan oli: pelkkiä piiloon puikahtelevia käsiä ja jalkoja. Luolan perällä oli pimeä. Hiuh! Jotain lensi minun pääni ylitse. Hiuh! pani taas kesken minun ilmahyppyäni, ja minä näin keihään osuvan eräasen runkoon vasemmallani ja jäävän siihen väräjäämään. Parahiksi alas päästyäni, toinen keihäs sattui maahan minun edessäni, ja samalla kuulin kaukaa tup! niinkuin heidän joutsensa panevat lauetessaan. Ja taas hiuh! hiuh! Jonkun aikaa tuo oli oikein kamalaa, Nuohan oli yhteislaukauksia...

Minä seisoin kuin suolapatsas.

En luule, että minulla silloin oli yhtään selvää ajatusta. Muistan vain, että mielessäni sävähti tuo vanha hangattu lause: "Tulenpiiristä pois!" Tiedän rynnänneeni kahden rungon väliin ja pysähtyneeni siihen hengästyneenä, tuntien tilani sangen viheliäiseksi.

Hain silmilläni Cavoria, mutta jonkun aikaa näytti kuin mies olisi hävinnyt koko maailmasta. Vihdoin hän astui esiin pimeydestä, kulkien runkojen rivin ja luolan seinän välitse. Minä näin hänen pienet kasvonsa, tummat, siniset, hikiset, mielenliikutusta täynnään.

Hän sanoi jotakin, mutta minä en välittänyt hänen puheestaan. Minulle oli käynyt selväksi, että nyt täytyy pyrkiä eteenpäin rungolta rungolle, kunnes olemme päässeet niin lähelle, että sopii hyökätä täydellä voimalla. Hyökätä tai antautua -- muuta neuvoa ei ollut.

-- Tulkaa nyt! -- sanoin minä ja läksin näyttämään tietä.

-- Bedford! -- parkui hän turhaan.

Mieleni oli jännityksissään, astuessamme runkojen ja luolanseinän välistä kujaa. Seinä kulki kaarteessa; siinä he siis eivät voineet osata meihin. Emmehän me tässä kapeassa paikassa saattaneet hyppiä, mutta maan päällä syntyneinä meillä oli sentään voimia joutua paljoa nopeammin kuin seleniitat. Minun laskuni mukaan meidän piti piakkoin tulla heidän kohdalleen. Ja kun niin pitkälle pääsemme, silloin ei seleniitat ole meille sen vaarallisempia kuin torakat. Mutta... kyllä kai sitä ennen yhteislaukaus taas tuhahtaa. Mitähän, jos keksis pienen sotajuonen? Minä riisuin kesken astuntaani flanellipuseron yltäni.

-- Bedford! -- kähisi Cavor minun perässäni.

Minä vilkasin taakseni.

-- Mitäs nyt? -- kysyin minä.

Hän viittasi runkojen päällitse ylös.

-- Valkoista valoa! -- sanoi hän. -- Valkoista valoa taas!

Minä vilkasin sinnepäin, ja aivan oikein: kaukaa luolan perältä häämöitti hämärä kuulto. Tämä tuntui lisäävän minulle voimia kaksin verroin.

-- Pysykää lähellä nyt! -- sanoin minä.

Pitkä seleniitan huippuna puikahti ulos pimeästä, parkasi ja pakeni. Minä seisahtin ja pysäytin kädelläni Cavorinkin. Ripustin sitten puseroni kangen nenään, kyyristyin lähimmän rungon taakse, heittäen kangen puseroineen maahan. Sen tehtyäni minä kurkistin rungon yli, mutta vetäydyin heti alas jälleen.

Tupp... hiuh!

Samassa lensi nuoli. Nyt oltiin lähellä seleniitoja, ja tuollahan niitä seisoj ryhmässä, paksuja ja pieniä ja pitkiä sekaisin, patterillinen ampuksoneita suunniteltuina alas luolaa kohti. Kolme neljä nuolta seurasi ensimmäistä; senjälkeen ammunta lakkasi.

Nostin pääni jälleen näkyviin, ja olipa niin ja näin, että ennätin ajoissa lyyhistryä, sillä nyt lauaistiin kymmenkunta nuolta, ja samassa kuului seleniitain innostunut kiljahdus ja sihinä. Minä nostin maasta kangen puseroineen.

-- Nyt! -- virkoin minä, kohottaen puseroni laidan yli.

Tuptuptup... hiuh... hit!

Silmänräpäyksessä oli pusero nuolia täynnä, tutisten kuin hyväkin tuuhea parta. Samassa tempasin kangen irti puserosta, heitin puseron maahan -- siellä kuussa se minun tietääkseni on tänäkin päivänä -- ja syöksin seleniitain päälle.

Nyt seurasi minutin verran kestävä verinen temmellys. Minä olin liian raju, häikäilläkseni lainkaan, ja seleniitat liian hämmästyneitä, kyetäkseen taistelemaan. Oli miten oli, ei he vain vastarintaa tehneet. Minä olin punainen kuin kukko, niinkuin sanotaan. Tuntui -- sen muistan vielä -- kuin olisin kahlannut noitten nahkaisten, hauraitten olentojen päällitse, niinkuin missä tiheässä ruohikossa ikään. Minä niitin ja kaadoin oikealle ja vasemmalle. Se oli yhtä kalsketta ja kahinaa. Kosteita pisaroita pirskahteli ylt'ympäri. Esineet jalkaini alla murtuivat ja parahtelivat ja kävivät liukkaiksi. Lauma se paisui ja harveni ja tiheni ja virtasi kuin vesi. Ei niillä näkynyt olevan mitään yhteistä suunnitelmaa. Keihäitä lenteli ympärilläni, yksi jo hipasi korvaanikin. Kerran sattui minua käsivarteen, toisen kerran niskaan, mutta sen sain selville vasta perästäpäin, kun veri, jonkun aikaa juostuaan, alkoi tuntua kylmältä ja kostealta.

Mitä Cavor lienee tällä välin tehnyt, en tiedä. Jonkun aikaa tuntui kuin tätä tappelua olisi kestänyt jo kokonaisen ihmis-iän ja tulisi kestäämään vielä iät kaiket. Mutta äkkiä koko temmellys taukosi... ei näkynyt muuta kuin ylös ja alas loikkivia niskoja, joitten omistajat pakenivat kaikille suunnille... Tuntui kuin ei minulle olisi tapahtunut mitään pahaa. Minä juoksin jonkun askeleen eteenpäin, huutaen ja meluten, mutta käännyn sitten takaisin. Ja nyt olin kuin puusta pudonnut.

Olin huimilla lentoharppauksillani hypännyt heidän ylitsensä; he olivat nyt minun takanani ja kiitivät pakoon mikä minnekin.

Olin sanomattomasti hämmästynyt, huomattessani, että se suuri taistelu, johon olin antautunut, oli nyt lopussa. Eikä riemunikaan ollut kovin vähäinen. Näytti siltä kuin en lainkaan olisi huomannut seleniitoja odottamattoman hauraiksi, vaan sen sijaan tuntenut oman itseni odottamattoman väkeväksi. Minä nauroin tympeätä naurua. Tuo fantastillinen kuu!

Vilkasin vihdoin noihin ruhjottuihin, kiemurteleviin olentoihin, joita oli hajallaan luolan pohjalla, ja mielessäni alkoi häämöttää epämääräinen ajatus vielä edessä-olevista väkivallan teoista. Sitten riensin Cavorin luokse.

XVIII.

Auringon valossa.

Pian huomasimme luolan aukenevan hämäräistä hohdetta kohti. Seuraavassa silmänräpäyksessä olimme saapuneet eräälle kaltevalle kalterille, joka näkyi vievän suunnattoman suuren aukion partaalle. Tämä aukio oli jättiläismäinen lieriö, joka ulottui pystysuoraan ylös- sekä alaspäin. Sen sisäpuolella tuo kalteri, ilman mitäkään rintasuojusta tai kaiteita, teki puolitoista kierrosta, johtaen ylhäällä jälleen keskelle kallioita. Se muistutti joissain määrin noita spiralimaisesti kierteleviä rautateitä, joita kulkee St. Gotthardin lävitse. Kaikki tuo oli kammottavan suuremmosta. Tuskin kyennen antamaan täyttä kuvausta koko tästä summattomasta näystä, ilmituomaan koko sen summatonta vaikutusta. Silmät seurasivat tuon laajan torven sisälaitoja yhä ylemmäs... Kaukana tuolla huimaavassa

korkeudessa kuului pyöreä aukko, josta kalpeita tähtiä katseli tänne alas, ja jonka toisesta reunasta heiasiteli melkein häikäisevän kirkas päivänpaiste. Huuto pääsi meiltä kummaltakin, sen nähtyämme.

-- Matkaan nyt! -- sanoin minä, lähtien edeltä.

-- Entäs tuolla? -- virkkoi Cavor, astuen hyvin varovasti kalterin partaalle. Minä noudatin hänen esimerkkiänsä, kurottauduin laidan yli ja katsahdin alas. Äskenen auringonvalo oli soaissut minulta silmät, niin etten nähnyt muuta kuin pimeään pohjattomuuden ja siinä karminin- ja purppuran-karvaisten valojen salaperäistä välkähtelyä. Korvani oli sen sijaan sitä herkempi. Pimeydestä nousi omituinen ääni; se oli kuin vihaista surinaa, jota kuulee, pitäessään korvaa mehiläispesän seinässä. Sellainen ääni tuli tuosta suunnattomasta onkalosta, arviolta noin neljän mailin syvyydestä.

Hetken aikaa tuota kuunneltuani, minä tartuin entistä lujemmin kankeeni ja läksin eteenpäin.

-- Tässä, -- virkkoi Cavor, -- tässä mahtaa olla se kuilu, jonka tuonottain näimme, se kannen alainen.

-- Sieltä kaiketi ne valotkin pilkottivat.

-- Valot! -- toisti Cavor. -- Niin, ne valot siitä maailmasta, jota emme enää milloinkaan saa nähdä.

-- Tullaan toiste, -- sanoin minä. Päästyämme niin monesta pulasta, minä olin nyt varsin toivorikkaalla tuulella, varmana siitä, että pallo löytyy.

En kuullut hänen vastaustansa.

-- Mitenkä? -- kysäisin minä.

-- Vähät siitä, -- vastasi hän.

Ääneti jatkettiin sitten matkaa.

Tämä kalteva tie -- koko kaartaa myöten lukien -- oli neljä viisi mailia pitkä ja nousi niin jyrkkänä, että maan päällä sitä olisi ollut melkein mahdoton kulkea, mutta täällä kuun oloissa siinä astui varsin helposti. Tällä matkalla ei nähty kuin kaksi seleniitaa, jotka, meidät huomattuaan, heti läksivät suin päin pakenemaan. Tieto meidän voimastamme ja kovakouraisuudestamme oli ilmeisesti levinnyt jo heihinkin asti. Odottamattoman sujuvasti tämä matka vain kävi. Spiralimainen kalteri puikahti äkisti kohoavaan tunneliin, jonka pohjalla näkyi runsain määrin kuunvasikkain jälkiä, ja joka kaarevuuteensa verraten oli niin jyrkkä ja lyhyt, ett'ei se missään kohden ollut aivan pimeä. Pian se alkoikin kirkastua, eikä aikaakaan, niin jo tuli kaukana tuolla ylhäällä näkyviin sen häikäisevän kirkas yläpää. Siinä palanen alppimaista vuorenrintettä, jonka ylälaidalla heleätä auringon valoa vasten kohosi tiheä viidakko okaisia kasveja, nyttemmin jo taittuneita, surkastuneita, kuolleita.

Ja kummallista! Me, joista tuo kasvullisuus vielä vähän aikaa sitten oli näyttänyt niin kamalalta ja pelottavalta, me katselimme sitä nyt samallaisella liikutuksella, jota tuntenee kotiansa palajava maanpakolainen, nähdessään synnyinmaansa jälleen. Ilmielin me tervehdimme sitäkin seikkaa, että ilma oli täällä ohuempaa, vaikka pyrkikin henkeä salpaamaan juostessamme, ja vaikka täytyi ponnistaa kuuloansa, erottaakseen toisen

sanoja. Yhä avarammaksi ja avarammaksi laajeni päivänpaisteinen aukko meidän yläpuolellamme, ja tunneli takana vaipui vaipumistaan läpätunkemattoman pimeyden peittoon. Lakastuneissa piikkipensaissa ei näkynyt vehreätä enää lainkaan; ne olivat nyt ruskeita, kuivia, puisevia. Niitten ylimmät haarat näköalan takana tuolla ylempänä loivat tiheäsäikeisiä, monimutkaisia kudekuoseja röyhyiseen kallioseinaan. Ja aivan tunnelin yläreunassa oli avara, poljettu ala: kuunvasikkain laidunmaita.

Sinne mekin vihdoon saavuimme, valoon ja helteeseen, joka oli kerrassaan painostava ja tukala. Vaivoin astuimme sitten aution tasangon poikki ja kiipesimme pensaitten välitse rinteelle, jossa vihdoin laskeusimme läähättäen maahan erääsen ylävään paikkaan, monijuovaisen laavaröykkiön varjoon. Kallio tuntui kuumalta täällä varjossakin.

Polttavan kuuma ilma vaikutti varsin epäedullisesti meidän ruumiilliseen hyvinvointiimme, mutta eihän nyt toki enää painajainen meitä runnellut. Tuntui kuin olisi tultu omille olosijoille, takaisin tähtien alle. Kaikki se pelko ja ahdistus, joka oli mieltä ahdistanut, paetessamme pimeitä käytäviä myöten ja halkeamien poikki, se oli poissa nyt. Viimeinen taistelu oli täyttänyt meidät suunnattomalla itseluottamuksella seleniitoin nähden. Tuskin uskoi silmiänsä, katsellessaan nyt tuohon mustaan aukkoon, josta vastikään oli noustu. Tuolla alhaalla, sinisessä hohteessa -- joka nyt mielestämme tuntui melkein ehdottomalta pimeydeltä -- siellä oli kohdattu olentoja, ihmisen irvikuvia, kypäräpäisiä luomia, siellä oli sydän kourassa kuljettu heidän edellensä, taivuttu heidän ylivalansa alle, kunnes tuosta ylivalasta oli täytyntä tehdä loppu. Ja katso, ne olivat lyhyhistyneet kokoon kuin vaha, hajooneet kuin akanat, paenneet, kadonneet kuin unikuivat!

Minä hieroin silmiäni: eiköhän kaikki tämä liene ollutkin vain pelkkää unta, noitten huumaavain sienten vaikuttamaa? Mutta äkkiä huomasin verta kasvoillani; harteissa ja käsivarressa teki kipeätä: paita oli tarttunut ihoon.

-- Tonttu toisen kerran! -- ärähdin minä, kädelläni tutkien vammojani ja arvostellen niitten suuruutta, ja silloinpa äkkiä tuo kaukainen tunnelin suu näytti minusta vaanivalta silmältä.

-- Cavor! -- sanoin minä. -- Mitähän nuo tuolla nyt tekevät? Ja mitäs meidän nyt pitäisi tehdä?

Hän puisteli päätään, tunneliin tuijottaen.

-- Kukas sen tietää, mitä ne tekevät?

-- Kaikki riippuu siitä, mitä ne meistä ajattelevat, ja menepäs sitä arvaamaan! Ja siitäkin se riippuu, mitä varavoimia heillä on. Kyllä se niin on, kuten te sanoitte, Cavor, että me olemme koskettaneet vasta tämän maailman ulommaisii ääriä. Ties mitä kaikkea heillä lieneekään tuolla sisemmällä. Pelkillä noilla ampuma-aseillaankin he saattavat panna meidät pahaan pulaan...

-- Mutta sittenkin, -- puhui Cavor, -- vaikk'emme palloa löytäiskään, on meillä yksi mahdollisuus. Vaikkapa yökin meidät saavuttais. Mennään alas ja tapellaan.

Minä katselin ympärilleni tutkivin silmin. Äskeinen suunnaton kasvullisuus oli lakastunut ja sen kautta maiseman asu kokonaan muuttunut. Korkealta harjanteelta, jossa nyt istuttiin, avautui laaja näköala kraaterille: kaikki oli siellä kuihtunutta ja kuivaa; kuun iltapäivän

myöhäinen syksy oli tullut. Mustuneita rinteitä ja ketoja, karjan laidunmaita kaikkialla; kauempana leikkeli täydessä auringonpaisteessa lauma unisia kuunvasikoita hajanaisin ryhmin, musta varjotäplä itsekunkin vieressä. Mutta seleniitoista ei merkkiäkään. Lienevätkö paenneet, meidän tultuamme ulos päivänvaloon, vai lieneekö heillä tapana vetäytyä sisäosiin, ajettuaan karjansa laitumelle, -- kukapa sen osasi sanoa? Edellinen mahdollisuus oli luultavinta.

-- Jos olis pistää tuli maahan ja päästää kulo kulkemaan, -- virkoin minä, -- niin kukaties pallo löytyis.

Cavor ei ollut kuulevinaankaan. Varjostaen *kädellä* silmiään, hän tarkasteli tähtiä, jotka runsaslukuisina tuikkivat taivaalla, vaikka olikin täysi päivä.

-- Kuinka kauan luulette meidän olleen täällä? -- kysyi hän sitten.

-- Missä niin?

-- Kuussa.

-- Kaksi maallista päivää kenties.

-- Luultavammin kokonaista kymmenen. Aurinko on nähkääs jo kulkenut korkeimman kohtansa ohitse ja alkaa laskeutua länteen. Neljän päivän perästä, kenties pikemminkin, tulee yö.

-- Mutta mehän olemme syöneet yhden ainoan kerran!

-- Kyllä minä sen tiedän. Ja... Mutta tuollahan on tähdet!

-- Mutta mitenkäs aika tuntuu toiselta tällaisella pienemmällä planetalla?

-- En tiedä, mutta niin se vaan on.

-- Mitenkäs sitä aikaa sitten täällä lasketaan?

-- Nälkä... väsymys... se on täällä erillaista. Kaikki on erillaista... kaikkityyni. Minusta tuntuu kuin siitä hetkestä saakka, jolloin pallosta nousimme, olisi ollut kysymys vaan tunneista... pitkistä tunneista vain.

-- Kymmenen päivää! -- arvelin minä, -- ja senjälkeen... -- Minä katsahdin aurinkoon: se oli jo puolitiessä zenitin ja äärimmäisen lännen välillä. -- Neljä päivää!... Cavor! Mitäs me tässä istutaan ja uneksitaan? Joko ryhdytään toimiin, vai?

Minä nousin.

-- Meidän täytyy -- jatkoin minä -- määrätä itsellemme joku kiinteä kohta. Nostetaan lippu tai nenäliina tai jotain sellaista, jaetaan alue pienempiin ruutuihin ja pengotaan ne yksi erältään.

Hän seiso vieressäni.

-- Niin kyllä, -- sanoi hän. -- Ei tässä muu auta kuin lähteä etsimään palloa. Muuta keinoa ei ole. Tottahan se löytyy... tottahan vaimenkin löytyy... Ja ellei...

-- Niin katsellaan ja tähystellään edelleen.

Hän silmäili puoleen ja toiseen, vilkasi taivaalle ja viluasi tunneliin, ja hämmästytti minua sitten äkillisellä, maltittomalla liikkeellä.

-- Voi sentään! -- lausui hän. -- Kuinka mielettömiä me olemme olleet! Joutua tällaiseen tilaan! Aatelkaas, kuinka toisin olisi saattanut olla, ja mitä kaikkea olisimme saattaneet tehdä!

-- Onhan se mahdollista vielä nytkin.

-- Nyt se on myöhäistä. Tässä jalkaimme alla on kokonainen maailma. Aatelkaas, mitä kaikkea siinä saattaa olla! Aatelkaas noita koneita, jotka näimme, tuota kantta, tuota kaivosta! Ne olivat vain ulommaisia asioita, pinnalla, ja nuo olennot, jotka kohtasimme ja joitten kanssa tappelimme, ne olivat vain typeriä talonpoikia, rajakansaa, moukkia, puoleksi raavasmaista rahvasta. Mutta alhaalla! Luola luolan vieressä, tunneleita, rakennuksia, teitä... Mitä alemmas siellä tulee, sitä avarampia täytyy aueta aloja, yhä väkirikkaampia seutuja. Aivan varmaan. Ja syvimmällä sitten meri siellä huuhtelee kuun sisimmäistä sydäntä. Aatelkaas sen mustemaisia vesiä, niukassa valossa... jos heidän silmänsä ylipäänsä valoa kaipaavatkaan! Aatelkaas pauhaavia lisävirtoja, joita syöksee heidän kanavistaan, merta raviten! Aatelkaas pauhaavaa ja kiehuvaa vuosta ja luodetta! Kenties laivoja sen pinnalla purjehtii, kenties siellä on uljaita kaupunkeja ja ristiin rastiin kulkevia maanteitä... kenties järjestystä ja älyä enemmän kuin ihmisissä maan päällä. Ja me kenties kuolemme tähän ulkokuorelle, milloinkaan näkemättä niitä maanmahtavia, -- joita siellä täytyy olla, ja jotka kaikkea tätä hallitsevat ja vallitsevat! Mahdollista on, että me jähmetymme tänne ja kuolemme, ja ilma meidän päällämme jähmettyy ja sulaa jälleen ja -- sitten! Sitten he löytävät meidät, näkevät meidän kangistuneet ja äänettömät ruumiimme, ja löytävät pallon, jota me emme löytäneet, ja silloin he, mutta liian myöhään, käsittävät, kuinka paljon ajatuksen ponnistusta ja vaivaa on mennyt hukkaan!

Hänen äänensä oli koko tämän puheen aikana kuulunut kaukaiselta ja heikolta, niinkuin olisi puhunut telefonin kautta.

-- Entäs pimeys? -- virkoin minä.

-- Kyllä siitä selvittäis.

-- Miten?

-- En tiedä. Mistä minä tiedän? Saattaisihan ottaa tulisoihdun mukaansa tai lampun... Nuo toiset... ne käsittäisivät varmaankin.

Hän seiso i hetkisen kädet riipuksissa ja surumielinen ilme kasvoillaan, katsellen tuota erämaata, joka niin uhmaavana levitteli he hänen edessään. Ja sitten hän viittasi kädellään tuommoisen: "minkäs sille tekee!" ja astui minun luokseni, ehdottaen, että nyt käytäisiin etsimään palloa oikein systemaattisesti.

-- Saatammehan me tulla tänne toisenkin kerran, -- huomautin minä.

Hän katsahti ympärilleen.

-- Ennen kaikkea meidän tulee päästä maahan, -- sanoi hän.

-- Ja kun toiste tullaan, niin otetaan mukaan lamppuja ja kiipeämärautoja ja senkin seitsemät muut tarpeelliset vehkeet.

-- Niin kyllä, -- virkkoi hän.

-- Tämä kulta on oleva meillä todistuksena retken onnistumisesta.

Hän katsahti minun kultakankiini eikä puhunut kotvaan aikaan mitään, seisoihan vain hetken aikaa kädet seljän takana, kraateria silmäillen. Sitten hän huokasi ja rupesi jälleen puhumaan.

-- Tänne minä kyllä tien löysin, mutta löytää tie ei aina ole samaa kuin osata pitää tie omanaan. Jos minä otan salaisuuteni mukaani maan päälle, niin mitäs tapahtuu? En ymmärrä, kuinka minä voisin salaisuuteni säilyttää yhtä vuottakaan, osaakaan vuodesta. Ennemmin tai myöhemmin se tulee tietyksi, vaikkapa muutkin sen uudelleen keksisivät. Ja sitten... Hallitukset ja vallat alkavat kilvan pyrkiä tänne, käyvät taistelemaan keskenään ja tätä kuun väestöä vastaan. Sota leviää vain yhä laajemmalle, ja yhä uusia sodan-aiheita syntyy. Jos minä salaisuuteni ilmoitan, niin pian, ja hyvinkin pian tämä planeta on oleva syvimpiä onkaloltaan myöten kirjavanaan ihmisruumiista. Miten käynee muitten asiain, tämä ainakin on varma... Eihän ihmisellä oikeastaan ole mitään tekemistä kuussa. Ja mitä hyvää hänelle kuusta olisikaan? Ja mitäpä he omasta planetastakaan ovat aikaansaaneet muuta kuin taistelukentän ja iän-ikuisten mielettömyyksien temmellystanteren? Niin pieni kuin hänen maailmansa ja niin lyhyt kuin hänen aikansa onkaan, on hänelle jo siinäkin paljoa enemmän tekemistä kuin ikinä kykenee aikaansaamaan. Ei! Tiede on liiankin kauan vaivaa nähnyt, takoessaan aseita hupsujen käsiin. Aika sen on pysähtyä jo. Keksiköön ihminen keinot kuuhun pääsemiseen -- tuhannen vuoden perästä.

-- Onhan niitä salaamisen keinoja, -- huomautin minä.

Hän katsahti minuun naurahtaen.

-- Mutta eipä huolista hoivaa! -- virkkoi hän. -- Hyvin vähän on meillä mahdollisuutta pallon löytämiseen, ja alhaalla tuolla kiehuu ja kihisee. Jos me toivomme pääsevämme täältä pois, niin se on tuota ihmisessä niin tavallista toivomista viimeiseen hengenvetoon asti. Nyt se kova aika vasta alkaa. Me olemme tehneet näille kuun asukkaille väkivaltaa, osoittaneet, millaisia me oikeastaan olemme, ja nyt on meillä enteet yhtä hyvät kuin tiikerillä, joka on päässyt irti ja tappanut Hyde Parkissa ihmisiä. Tieto meistä se kulkee nyt kuilusta kuiluun, alemmas ja alemmas, hamaan keskustaan asti... Ei sitä järkevää olentoa, joka sallisi meidän viedä pallomme takaisin maahan, nähtyään meistä niin paljon kuin nämä täällä ovat nähneet.

-- Ei asia sillä parane, että tässä istua kykitään, -- sanoin minä.

Me seisoiimme rinnatusten.

-- Nyt -- lausui hän, -- nyt tästä lähdetään eri haaroille. Me sidomme nenäliinan jonkun korkean töröttävän piikin nenään, ja sen keskipisteen ympärillä me sitten liikumme. Te lähdette länteen ja kuljette puoliympyrässä edes takaisin auringon laskua kohti, ensin niin, että varjo on oikeallanne, kunnes se on suorassa kulmassa nenäliinan kanssa ja vihdoin vasemmallanne. Minä liikun samalla tapaa itää kohti. Meidän täytyy tutkia jok'ainoa

notkelma, jokikinen kallioryhmä. Jos seleniitoja näkyy, vetäymme piiloon niin hyvin kuin laatuun käy. Jos janottaa, niin pistetään lunta suuhun, ja jos nälkä rupeaa vaivaamaan, niin tapetaan kuunvasikka ja syödään lihaa raakana. Täten kulkee kumpikin omia teitään.

-- Entäs kun toinen tai toinen löytää pallon?

-- Tulkoon viirin luo ja antakoon sillä merkin toiselle.

-- Mutta ellei kumpikaan...?

Cavor katsahti aurinkoon.

-- Niin etsitään edelleen, -- sanoi hän, -- kunnes yö ja kylmä meidät saavuttaa.

-- Mitähän, jos seleniitat olisivat löytäneet pallon ja piilottaneet sen?

Hän kohautti olkapäitään.

-- Tahi jos tulevat ajamaan meitä takaa?

Hän ei vastannut.

-- Parasta olisi, kun ottaisitte kangen käteenne, -- sanoin minä.

Hän puisteli päätään, tähystellen kauas erämaahan.

Tuokion aikaa hän viipyi vielä ja katsahti sitten minuun arasti, epäröiden.

-- Näkemiin! -- virkkoi hän viimein.

Tuntui äkkiä niin omituiselta. Tulin ajatelleeksi, kuinka paljon me sentään olimme täällä suututtaneet toisiamme, minä varsinkin häntä.

-- Tonttu vieköön! -- arvelin itsekseni, -- olis tässä saattanut tehdä parempaakin.

Olin jo pyytää häntä lyömään kättä sovinnoksi, -- sillä sellaisella mielellä silloin olin, -- mutta samassa hän ponnistihe ja hyökkäsi pohjoista kohti. Hän näkyi leijuvaan ilmassa kuin lakastunut lehti, putosi sitten keveästi maahan ja hyppäsi jälleen.

Katseltuani häntä hetkisen, käännyin vastenmielisesti länttä kohti ja rupesin valitsemaan paikkaa mihin hypätä, tuntien samaa kuin kaiketikin se, joka aikoo pulahtaa jääkylmään veteen. Löysin sopivan kohdan ja ponnahtin eteenpäin hakuretkille minun osakseni jääneeseen puoliskoon kuun maailmaa. Minä tärähdin jotenkin kömpelösti kallioitten väliin, nousin ylös ja vilkasin ympärilleni. Kiipesin sitten kallionkielekkeelle ja läksin jatkamaan matkaa...

Tapailin kohta sen jälkeen silmilläni Cavoria, mutta hän oli kadonnut näkyvistä. Nenäliina se kumminkin välkkyi koreasti päivänpaisteessa tuolla ylängöllä.

Päätin olla päästämättä sitä hetkeksikään silmistäni.

XIX. Mr. Bedford yksinään.

Hetken verran minusta tuntui kuin olisin koko ajan ollut yksinäni täällä kuussa. Ensi alussa etsiskelin jonkunlaisella innostuksella, mutta helle oli yhä vieläkin ankara, ja ohentunut ilma se puristi rintaa kuin vanteella. Tulin tuosta eräasen syvänteesen, jonka laidat

ylt'ympärillä olivat täynnään pitkiä, töröttäviä, kuivia okakasveja. Sinne minä istahdin lepäämään ja vilvottelemaan. Aikomukseni oli levähtää noin tuokion verran. Laskin kanget maahan viereeni ja istuskelin siinä, poski käden nojassa.

Jotenkin välinpitämättömästi minä katselin, kuinka tämän syvänteen kallioseinissä, joitten pinnan surkastunut lehtisammal oli siellä täällä paljastunut näkyviin, kimalteli kultaa, paikoin suonina, paikoin yksinäisin pilkuin. Siellä täällä sitä välkähteli pyörylöissä ja kyhmyissä korsien välitse. Mitäpä tuosta nyt? Omituista raukeutta tuntui niin jäsenissä kuin sielussakin. Oli hetki, jolloin en uskonut toivoa pallon enää milloinkaan löytyvän tässä karussa erämaassa. Tuntui, niinkuin ei olisi vähintäkään aihetta ruveta minkäänlaisiin ponnistuksiin, ennenkuin seleniitoja tulee. Silloin, arvelin, silloin on aika ryhtyä tositoimiin, noudattaen tuota mieletöntä vaistoa, joka käskee ihmisen ennen kaikkea suojelemaan ja puolustamaan henkeänsä, vaikkapa se säilyisikin sitä varten vaan, että kuolema ennen pitkää on oleva kahta tuskallisempi.

Miksikä me olimme tulleet kuuhun?

Pulmallinen kysymys. Mikä henki se ihmistä iät kaiket pakottaa luopumaan onnesta ja menestyksestä ja antaumaan vaivoihin ja vaaroihin, suinpäin syöksemään melkein varmaa perikatoa kohti? Täällä kuussa alkoi minulle hämărăsti hämöittää muuan seikka, joka minun muutoinkin olisi pitänyt tietää, se nimittäin, ettei ihmisen loppumääränä ole ainoastaan turvallinen ja mukava olo ja hyvä ravinto ja hupainen elämä. Kysykää tätä seikkaa keitä hyvänsä, -- melkein jokainoa vastaa tietävänsä sen kyllä, elleihän sanoilla vastaakaan, niin ainakin elämäkokemuksilla sen todeksi näyttää. Vastoin omia harrastuksia, vastoin omaa onnea ihmistä myötäänsä vetää tekemään mielettömyyksiä. Joku voima, joka ei ole hän itse, ajaa häntä, ja mennä hänen vain pitää. Mutta miksi? Miksi? Istuessani nyt täällä, keskellä hyödyttömiä kuun kultia, keskellä toisen maailman eloa ja oloa, minä kävin tilille koko elämäni toimista. Otaksuessani, että kuolen kuin haaksirikkoinen tänne kuun rannoille, en voinut lainkaan nähdä, mikä tarkoitus minun elämälläni on ollut. En saanut täydelle ratkaistuksi tätä kysymystä, mutta selvemmäksi kun milloinkaan ennen minulle joka tapauksessa kävi, etten ollut palvellut omia tarkoituksiani, että koko elin-ikäni oli oikeastaan tarkoittanut jotain muuta kuin omaa yksityistä elämäni. Mutta mikä, mikä tarkoitus sitten minun elämälläni oli ollut?... Minen mietiskellyt enää, miksikä me olimme tulleet kuuhun. Ajatukseni menivät kauemmas. Miksikä minä olin ilmestynyt maahankaan? Miksikä minulla on ollut yksityistä elämää ensinkään?... Minä vaivuin lopulta pohjattomiin mietinnöihin...

Ajatukseni alkoivat käydä epämääräisiksi, sameiksi; ne eivät enää kulkeneet määrättyä suuntaa. En ollut tuntenut painostusta enkä uupumusta -- lieneekö kenenkään käynyt kuussa koskaan niin? -- mutta luulenpa olleeni peräti väsyksissä. Oli miten oli -- minä nukahdin.

Uni rauhoitti minua kaiketikin suurissa määrin, ja koko makuu-ajan aurinko oli laskeunut yhä alemmas ja helle helpottanut. Minä heräsin äkkiä johonkin kaukaiseen huutoon ja tunsin pystyvänä toimimaan taas. Hieroin silmiäni ja oikaisin jäseniäni. Nousin ylös -- hiukan kankealta ruumis tuntui -- ja läksin kanki kummallakin olalla, jälleen tästä kultasuonisten kallioitten syvänteestä ulos palloa etsimään.

Aurinko oli jo koko lailla entistänsä alemmalla, ilmakin paljoa viileämpi. Arvatenkin olin nukkunut verraten kauan. Läntisten kallioitten kohdalla olin huomaavinani hienoa, sinervää utua. Hyppäsin pienelle kallion lohkareelle ja tähystelin kraateria. Ei näkynyt missään kuunvasikoita eikä seleniitotakaan. Ei näkynyt Cavoriakaan missään. Nenäliina se vain välkkyi tiheikön latvoilla. Silmäsin ympärilleni ja hyppäsin lähimpään sopivimpaan pysäyskohtaan.

Minä tein puoliympyrän suuntaisen kierroksen ja palasin takaisin yhä suuremmissa kaareissa. Väsyttävää ja toivotonta työtä. Ilma oli tuntuvasti kylmempää, ja läntisten kallioitten luoma varjo mielestäni laajempi kuin ennen. Pysähtelin aika ajoin tähystelemään, mutta Cavorista ei merkkiäkään, enempää kuin seleniitotakaan. Kuunvasikoita ei näkynyt enää niitäkään -- ne oli arvatenkin ajettu sisäosiin takaisin. -- Rupesin yhä enemmän kaipaamaan Cavoria. Päivän hehkuva pyörä oli nyt laskenut niin alas, että tuskin enää oli läpimittansakaan matkassa taivaanrannasta.

Minua ahdisti se ajatus, että seleniitat piakkoin sulkevat kaikki aukkonsa ja venttilinsä, jättäen meidät kuun yön armottomiin kouriin. Jo oli mielestäni aika Cavorin kiiruimmiten jättää etsinnät sikseen ja käydä kanssani neuvotteluille. Meidän täytyy piammiten ratkaista, minne mennä. Pallo on jäänyt löytämättä, ei ole enää aikaa etsiä sitä, ja kun kerran kaikki pääsypaikat on suljettu, silloin meidän hukka perii. Avaruuden musta yö laskee päällemme, tuo tyhjyyden pimeys, joka on vain absoluutista kuolemaa. Minua hirvitti ajattellessani sen lähenemistä. Meidän täytyy mennä kuun sisäosiin takaisin, vaikkapa löisivät meidät siellä kuolijajiksi. Olin näkevinäni, kuinka kaksi ihmistä, me kaksi, kuolijajiksi paleltumaisillaan, viimeisillä voimillaan vielä jyskyttävät suuren onkalon kantta... Tuntui niin kamalalta.

En ajatellut enää lainkaan palloa. Ajattelin vain, kuinka löytäisin Cavorin. Olin jo puoleksi taipuvainen kernaammin menemään yksinäni kuun sisään kuin etsiskelemään häntä, kunnes kaikki jo on liian myöhäistä. Olin juuri lähtemäisilläni astumaan takaisin nenäliinaa kohti, kun äkkiä...

Huomasin pallon!

Pallo se oikeastaan löysi minut enkä minä sitä. Se oli paljoa loitompana lännessä kuin olin osannut arvatakaan. Laskevan auringon vinot säteet olivat heiaistuneet sen lasipinnalta ja häikäisevällä välkäyksellä ilmiantaneet sen piilopaikan. Ensi iskuun luulin tuota uudeksi salajuoneksi seleniitain puolelta meitä vastaan, mutta pian ymmärsin asian oikean laidan.

Minä kohotin käteni, päästin kaamean huudon ja läksin pitkin harppauksin palloa kohti. Yhden harppauksen olin kiireissäni laskenut väärin ja putosin syvään kuoppaan, jossa loukkasin nilkkani. Siitä pitäin kompastelin melkein joka hyppäykseltä. Minä olin nyt omituisessa hysterillisessä kiihkitilassa, vavisten joka jäsenessäni. Olin aivan hengästynyt jo kauan ennen kuin pääsin sen luokse. Ainakin kolme kertaa minun täytyi pysähtyä ja puristaa kylkiäni, ja hiki se valui pitkin kasvoja, vaikka ohutta olikin ilma.

En ajatellut mitään muuta kuin palloa, kunnes pääsin sen ääreen. En enää muistanut huolehtia siitäkään, missä muka Cavor nyt lienee. Viimeisellä hyppäyksellä törmäsin käsin pallon lasia vasten. Ja siinä minä nyt loioin, huohottaen ja turhaan koettaen huutaa: "Cavor! Pallo on täällä!" Hiukan toinnuttuani, minä kurkistin paksun lasiseinän läpi: esineet sen

sisässä näkyivät olevan epäjärjestyksessä. Kumarruin lähemmäksi tarkastelemaan. Sitten vasta yritin astua sisään. Palloa piti kallistaa hiukan toiselle laidalle, saadakseni pääni kulkuaukosta sisäpuolelle. Aukon kansi oli pallossa, kaikki muutkin esineet olivat ehjänä ja kunnossa. Siinä se nyt oli, sellaisena kuin olimme sen jättäneet, astuessamme ulos lumeen. Jonkun aikaa minä uudestaan ja taas uudestaan tarkastelin pallon kalustoa. Huomasin koko ruumiini vapisevan. Kuinka hyvältä tuntuikaan jälleen nähdä tätä pimeä sisustaa! En osaa sanoakaan, kuinka hyvältä.

Kiipesin sisään ja istahdin. Katsahdin lasin läpi kuun maailmaan, ja minua hirvitti. Laskin sitten kultakankeni tavaramyttyjen päälle ja hain itselleni hiukan syötävää, en siitä syystä, että olisi ollut nälkä, vaan siksi, että sitä oli käsillä. Senjälkeen muistin, että nyt on aika astua ulos ja antaa merkki Cavorille. Mutta enpä heti vielä lähtenytkään antamaan Cavorille merkkiä. Tuntui kuin mikä vielä pitelisi täällä...

Nythän on kaikki kohdallaan. On meillä vielä aikaa ottaa mukaan suuremmatkin määrät tuota taikaperäistä kiveä, joka omistajallensa antaa vallan ihmisten yli. Tuolla ulkona, ihan lähellä, on kultaa yltäkyllin, kourin koottavaa, ja vaikka sitä panisi pallon puolilleen, niin yhtä hyvin se kulkisi kuin tyhjinäänkin. Nyt meidän sopii lähteä takaisin, oman itsemme herroina ja maailman herroina, ja sitten...

Nousin vihdoin ja pakotin itseni lähtemään pallostä. Ulos tultuani minä säpsähdin, sillä illan ilma oli jo käynyt sangen kylmäksi. Minä seisoin notkelmassa, tähystellen puoleen ja toiseen. Tarkasti katselin ympärillä olevia pensaita, ennenkuin hyppäsin lähimmälle kalliolle, ja sitten tuli harppaus sama kuin minun ensimmäinenkin harppaukseni kuussa. Tällä kertaa vain tein sen ilman vähintäkään ponnistusta.

Kasvaminen ja lakastuminen olivat nopeasti seuranneet toisiansa. Näky kallioilla päin oli muuttunut, mutta yhä vieläkin erotti sen rinteeseen, missä siemenet olivat ruvenneet elämään, ja sen kallion törmän, josta ensi kertaa olimme katselleet kraateria. Mutta kolmekymmentä jalkaa korkea piikkipensas tuolla rinteellä seisoi nyt kellastuneena ja näivettyneenä, luoden pitkiä varjoja kauas silmän kantamattomiin. Pienet siemenet sen oksain päässä riippuivat kuin rypäleet, ruskeina ja kypsinä. Se oli tehtävänsä tehnyt; hauraana se siinä seiso, valmiina kaatumaan ja murenemaan jäätyvässä ilmassa, heti kuin yön hetki lyö. Ja nuo jättiläismäiset kaktus-kasvit, joitten olimme nähneet ihan silmissä paisuvan, olivat jo aikaa sitten katkenneet ja hajottaneet itiönsä kaikkiin kuun neljään ilmansuuntaan. Kummallinen kolkanen maailman avaruutta tämäkin... ihmisten maalle-nousun paikka!

Joskus -- näin minä mietin -- joskus piirrän keskelle tätä notkoa kirjoituksen, joka on kertova meidän tulostamme tänne. Ja silloin tulini ajatelleeksi: jos tuo vilkas ja virkeä maailma tuolla sisässä täydelleen tajuaisi tämän hetken tärkeyden -- mikä räyhä ja pauhu siinä nousisikaan silloin!

Mutta tällä haavaa tuolla maailmalla tuskin on aavistustakaan tänne-tulomme merkityksestä, sillä jos se sitä aavistaisi, niin jo vainenkin tämä kraateri olisi takaa-ajon temmellystantereena eikä hiljainen kuin kuolema! Katselin ympärilleni, mistä kohden olisi sopivinta Cavorille antaa merkki, ja huomasin sen kallionlohkareen, johon hän ensi kerralla oli tästä hypännyt. Tuolla se loisti päivänpaisteessa yhtä alastomana ja karuna kuin

ennenkin. Tuokion aikaa minua epäilytti lähteä niin kauaksi pallosta... mutta sitten minä häpesin mointa epäröimistä ja hyppäsin...

Siitä edullisesta paikasta tarkastelin taas kraateria. Hyvin kaukana tuolla, oman suunnattoman varjoni päässä, heilui pensaitten latvoilla valkoinen nenäliina, näyttäen pieneltä tilkulta. Cavoria ei näkynyt. Tähän aikaan hänen olisi pitänyt lähteä tiedustelemaan minua, sellainenhan meillä oli välipuhe. Mutta eipä miestä kuulunut.

Minä odottelin ja tähystelin, suojelin silmiä kädelläni, joka silmänräpäys toivoen huomaavani hänet. Lienen siinä seisonut hyvinkin kauan. Koetin huutaa, mutta muistin taas ilman olevan täällä kovin ohutta. Astuin epäröivän askeleen palloa kohti. Aikomukseni oli ottaa ulos vaippa ja nostaa se merkiksi, mutta en uskaltanut, sillä yhä vain pelkäsin seleniitoja. Rupesin taas etsiskelemään kraaterista.

Kamala oli se tyhjyyden tunnelma, minkä kraateri nyt minussa synnytti. Hiljaista oli kaikki. Ei ääntä pienintäkään enää seleniitain maailmasta tuolta alhaalta. Hiljaista kuni haudassa. Vieno tuuli vain silloin tällöin huhautti läheisessä pensaassa. Ja se oli niin kylmää, tuo tuulenhenki.

Peiakkaan Cavor!

Minä henkäilin syvään, panin kädet torveksi suun eteen ja huusin "Cavor!" Se oli kuin kääpiön äännähdys jostain kaukaa.

Vilkasin nenäliinaan, vilkasin taakseni lännen kallion yhä laajenevaan varjoon, vilkasin käteni suojasta aurinkoon. Olin ihan näkevinäni, kuinka se kiirehtii alas taivaanrantaa, kohti.

Nyt täytyy toimia tarmokkaasti, arvelin, jos mieli saada Cavor pelastetuksi. Sieppasin liivit päältäni ja ripustin ne merkiksi pensaan latvaan takanani ja sitten -- suoraa päätä nenäliinaa kohti. Sinne oli noin pari mailia, siis parin sadan harppauksen matka. Olen jo kertonut, kuinka kuussa harppaillessa tuntuu kuin leijuisi jonkun aikaa ilmassa. Joka leijauksella minä tähystelin Cavoria. Kummastelin, miksikä mies on mennyt piiloon. Ja joka leijaukselta olin tuntevinani auringon laskeneen yhä alemmas. Ja joka kerta, kuin maahan tömähdin, teki mieleni palata takaisin.

Vielä viimeinen harppaus, niin jo seisoin notkossa nenäliinan alapuolella; askel vielä, niin jo olin käden kantamassa siitä. Nousin sitten seisaalleni ja rupesin penkomaan ympäriltäni, yhä piteneväin varjojen välissä. Kaukana tuolla, loivan rintein juurella oli sen tunnelin suu, josta olimme nousseet päivänvaloon. Minun pitkä varjoni ulottui sen reunaan, ja ulottui itse tunnelin suuhunkin, koskettaen sitä niinkuin mikä öisen haamun sormi ikään.

Ei merkkiäkään Cavorista, ei äännähdystäkään tässä hiljaisuudessa. Pensaitten huojahdusta vain ja varjojen kasvamisesta. Rupesi äkkiä taas hirvittämään... Cav... yritin minä, mutta huomasin taas, kuinka tehotonta huuto ohuessa ilmassa on.

Hiljaa kaikki. Kuoleman hiljaisuutta...

Sitten välähti silmissäni jotain... muuan pieni esine, noin viidentoista metrin päässä erään rintein juurella, murtuneitten ja lakastuneitten oksain päällä. Tunsin sen, enkä sittenkään olisi tahtonut sitä tuntea.

Astuin lähemmäs. Se oli Cavorin pieni krikettilakki. En kajonnut siihen, katsoa tuijottelin siihen vain.

Huomasin sitten, että oksat ylt'ympärillä oli pengottu ja poljettu rikki. Hetkisen epäröityäni astuin eteenpäin ja nostin lakin.

Ja siinä nyt seisoin, Cavorin lakki kourassani, silmäillen rikkipoljetuita korsia ja oksia. Muutamissa niistä näkyi tummia täpliä, joihin en uskaltanut kajota. Kymmenkunnan askeleen päässä tuulenhenki pöyhäytti näkyviin jonkun pienen, liikkuvan, valkoisen esineen.

Se oli palanen kokoonrutistettua paperia. Minä nostin sen ja näin siinä punaisia täpliä. Huomasin siinä sitten hienoja lyijykynän piirtoja. Oikasin sen sileäksi. Siinä näkyi epätasaista, katkonnaista kirjoitusta, joka päättyi koukeroiseen viivaan yli paperin.

Rupesin tavailemaan sitä.

"Olen loukannut polveni. Polvilumpio taitaa olla rikki. En voi juosta enkä ryömiä". Niin se alkoi varsin selvällä käsialalla.

Sitten tuli sekavampaa:

"He ovat jonkun aikaa ajaneet minua takaa, ja nyt on vain"... sitten näkyy olleen kirjoitettuna sana "kysymys", mutta sen yli oli vedetty viiva ja päälle kirjoitettu jotain, josta en saanut selvää... "milloinka he ottavat minut kiinni. He ovat saartaneet minut joka puolelta".

Senjälkeinen kirjoitus oli hyvin hyppelevää. "Minä kuulen heidän liikkeensä", jotain sellaista siinä oli, mutta sitten oli taas aivan mahdoton lukea. Hiukan etempänä jälleen ihan selvästi: "Nämä seleniitat aivan toisellaisia; ne näkyvät johtavan..." sekavia kynänpiirtoja taas.

"Heillä on suurempi pääkallo, paljoa suurempi; ruumis solakampi; raajat hyvin lyhyet. He pitävät hiljaista ääntä; liikkeet ovat määränperäisiä, harkituita..."

"Ja vaikka olen loukannutkin itseni ja virun nyt tässä avutonna, niin heidän ulkomuotonsa se sittenkin herättää minussa toivoa..." Se oli ihan Cavorin tapaista. "He eivät ole ampuneet minua eivätkä koettaneet tehdä... minulle... pahaa. Luulen..."

Ja nyt tuli tuo äkkinäinen kynänveto yli paperin, jonka laidoissa ja selkäpuolella näkyi -- verta!

Ja siinä nyt seisoessani neuvotonna, hämmästyneenä, tämä sanattomaksi tekevä paperi kourassani, tunsin hiljaisen, pehmeän, kylmän kosketuksen kädessäni. Sitä ei kestänyt kuin silmänräpäyksen. Sitten muuan pieni, valkoinen täplä lensi varjon poikki. Se oli hieno lumihietale, ensimmäinen lumihietale, yön airut.

Säpsähtäen minä katsahdin ylös. Taivas oli pimennyt melkein mustaksi. Tiheässä väikkyy siinä kylmiä, tirkisteleviä tähtiä, ja yhä uusia ryhmiä ilmaantui näkyviin. Loin silmäni itään: senpuoleinen surkastunut maailma kuului synkässä pronssivalossa. Länteen sitten silmäni loin: aurinko, jolta yhä tihenevä utu oli riistänyt jo puolet lämpöä ja loistoa, valaisi viimeisillä säteillään kraaterin reunain ylälaitoja, itse jo katoamaisillaan näkyvistä; mutta mustina, epämuotoisina haamuina kuvastuivat sitä vasten kaikki nuo pensaat ja päällekkäin kasaantuneet, röyhyiset kallioryhmät. Ja tuonne, lännen pimeyden pohjattomaan helmaan, laskeutuu suunnaton usmaseppele. Kylmä viima pani koko kraaterin värähtelemään. Äkkiä

tuprahti kokonainen pilvellinen lunta, kietoen minut tuokioksi vaippaansa. Koko maailma ympärilläni synkistyi, tummeni.

Ja sitten kosketti korvaani -- ei kovana, eikä läpituokevana, kuten ensi kerralla, vaan hiljaisena, umpeana -- tuo kumu, tuo samainen kumu, joka täällä oli tervehtinyt päivän nousua: bum!... bum!... bum!...

Se kajahteli kraaterin ympärillä. Tuntui kuin se jysähtelisi sitä mukaa kuin suuret tähdet taivaalla tuikahtelevat... päivänpyörän veripunainen yläreuna vajosi vajoamistaan, ja sillä välin yhä tuota bum!... bum!... bum!...

Mitenkä on käynyt Cavorin? Tympeänä minä seisoin yhdessä kohdin koko tuon kumun aikana... Se taukosi vihdoin...

Tunnelin ammoitteleva suu tuolla alhaalla sulkeutui äkkiä, sulkeutui kuin silmä ja katosi näkyvistä.

Nyt olin todellakin ypä yksin.

Minun päälläni, minun ympärilläni, minua lähennellen, yhä lujemmin minua syleillen vallitsi iankaikkisuus, se, mikä ennen alkua ollut on, ja mikä lopun jälkeen on voittoriemuisena pysyvä: tuo ääretön tyhjyys, jossa kaikki valo ja elämä ja olemus on vain hetkellistä, pian sammuvaa lentotähden välkähdystä; kylmyys, äänettömyys, hiljaisuus... ääretön, lopullinen avaruuden yö.

Tämän yksinäisyyden ja turvattomuuden tunteen sijaan astui toinen: minusta tuntui kuin joku valtavan voimallinen olemus kumartuisi puoleeni, melkein jo koskettaisi minua.

-- Ei! -- huusin minä. -- Ei! Ei vielä, ei vielä! Odota! Odota! Odota toki!

Minun ääneni paisui parkumiseksi. Minä heitin rutistuneen paperin maahan, kiipesin kallion huipulle, määrätäkseni suunnan, ja läksin sitten, kooten yhteen koko tahtoni lujuuden, rientämään sitä viittaa kohti, jonka olin pystyttänyt, ja joka häämötti tuolla kaukana varjojen ulkoreunassa.

Hyppäys ja taas ja taas... ja joka hyppäys niin loppumattoman pitkä.

Käärmereunainen päivänkiekko tuolla edessäni laski laskemistaan yhä alemmas, ja pitenevä varjo se kiirehti yhä kiivaammin, kietoakseen valtaansa pallon, ennenkuin minä pääsen sen luokse. Kaksi mailia vielä, siis pari sataa hyppäystä. Ilma ympärilläni oheni myötänsä, niinkuin ohenee ilmapumpussa, ja kylmä kouristeli jäseniä. Mutta jos silloin olisin kuollut, niin kesken hyppäystäni olisin kuollut. Kerran, jopa toisenkin jalka lipesi yhä lisääntyvässä lumessa, ja sehän se kulkua hidastutti. Kerran otin liian vähän vauhtia ja putosin pensaisiin, jotka rasahtivat ja särkyivät pölyksi ja tomuksi. Kerran taas kompastuin, maahan laskiessani, ja pyörähdin suinpäin notkoon. Sieltä nousin ruhjoutuneena ja verinaarmuissa, oikeasta suunnasta häipyneenä.

Mutta nämä sattumat eivät olleet mitään niitten kamalien välihetkien rinnalla, jolloin leijailin ilmassa kohti yrmeän yön vuosta. Hengitykseni piti piipittävää ääntä; tuntui niinkuin veitsillä olisi viileskelty keuhkoja. Sydämen sykintä se tuntui keskelle aivoja.

-- Pääsenkö perille? Voi taivaat, pääsenkö perille?

Koko minun olemukseni oli yhtä hätää.

-- Vaivu maahan! -- kähisi tuska ja epätoivo. -- Vaivu maahan!

Mitä lähemmäs päämäärää minä ponnistelin, sitä kauemmas se näytti pakenevan. Tuo oli kamalaa. Minä olin kuuro, minä kompastelin, minä loukkailin, minä satuttelin itseäni, verta kumminkaan vuodattamatta.

Jo näkyy.

Minä kaaduin maahan. Hengitys oli vinkuvaa.

Minä ryömimään. Härmää keräytyi huulilleni, jääpuikkoja riippui viiksissä, jäätyvä ilma veti muut yltääni huuruun.

Vielä kymmenkunta metriä. Silmissä alkoi hämärtää.

-- Vaivu maahan! -- kähisi epätoivo. -- Vaivu maahan!

Jo kosketin palloa ja pysähdyin.

-- Liian myöhään! -- kähisi epätoivo. -- Vaivu maahan!

Minä taisteloin ankarasti vastaan. Saavuin jo kulkuaukon reunalle, tympeämielisenä, puoli-kuolleena. Lunta ympärillä joka taholla. Minä laahasin itseni aukosta sisään. Ilma oli siellä hiukan lämpimämpi.

Lumihiutaleita -- ilmahiutaleita -- tuprutti aukosta sisään, koettaessani kohmettunein käsin asettaa kantta eteen, kunnes vihdoin sain sen lujasti kiinni. Minua nikotti, hampaat kalisivat.

-- Minä tahdon! -- jupisin minä, kääntyen vapisevin ja murskilta tuntuvin sormin etsimään uutimien nappuloita.

Niitä kopeloidessani -- ennen en ollut niitä milloinkaan käsitellyt -- näin himmeän, huurteisen lasin läpi, kuinka laskevan auringon viimeiset punaiset säteet hyppivät ja välkähtelevät lumituiskun läpi, ja kuinka pensaitten mustat haamut paisuvat ja taipuvat ja taittavat yhä lisääntyvässä lumessa. Ja lunta tupruttaa yhä tiheämmin ja tiheämmin, mustana valonkuulto vasten. Mitähän, jos ei minun onnistu löytää nappuloita?

Mutta silloin naksahi jotain käteni alla, ja samassa katosi silmistäni viimeinenkin jälki kuun maailmasta.

Ja niin minä nyt istuin planettain välisen pallon hiljaisuudessa ja pimeydessä.

XX. Mr. Bedford äärettömässä avaruudessa.

Tuntui melkein siltä kuin olisin ollut lyöty kuolijaksi. Tällaiselta -- niin kuvailin mielessäni -- mahtaa tuntua miehestä, joka on kuollut äkillisen, väkivaltaisen kuoleman. Ensimmäisessä silmänräpäyksessä kuolinkamppailun tuska ja hätä, seuraavassa pimeys ja hiljaisuus, ei valoa enää, ei eloa, ei aurinkoa, ei kuuta eikä tähtiä... äärettömyyttä vain, äärettömyyttä. Olinhan omin käsin saattanut itseni tähän tilaan, olinhan tällaisen vaikutelman alaisena ollut jo ennenkin, Cavorin seurassa, mutta sittenkin tämä oli niin hämmästyttävää, huumavaa, valtavaa. Tuntui kuin minua vietäisiin ylös suunnatonta pimeyttä kohti. Sormeni

heltivät nappuloista, minä lyyhistyin, niinkuin koko olemukseni olisi kadonnut, ja laskeuduin vihdoin varsin hiljaa tavaramyntyjen, kultakahleitten ja kankien päälle, jotka olivat siirtyneet pallon keskusta.

Kuinka pitkän ajan kaikki tämä kysyi, en tiedä. Ajan aisti oli tietysti pallossa vielä tehottomampi kuin kuussa. Tavaramyntyihin kajottuani minä ikäänkuin heräsin horros-unesta. Minä käsitin heti, että jos mieli minun pysyä valveilla ja hengissä, niin minun täytyy saada valoa tai avata akkuna, niin että silmäni voisi kohdistua johonkin. Ja sitäpaitsi minua paleli. Minä ponnahtin myntyjen päältä, tartuin hienoihin nuoriin lasin sisäpuolella ja pääsin niitä myöten kopeloimalla kulkuaukolle, jossa jälleen osasin laskea, missäpäin valon ja uudinten nappulat ovat. Heittäysin taas irti, ja silloin minut lennätti kerran pallon ympäri. Siinä minuun iski joku suuri, hauras esine, joka leijui irrallaan. Pääsin tuosta nuoran johdolla nappulain luokse ja sytytin ensinnäkin sähkölampun, nähdäkseni, mikä esine se oli minuun törmännyt: se oli vanha numero *Lloyds News'ia*, joka oli päässyt irti ja lähtenyt lentoon. Tämä se palautti minut äärettömyyden tunnelmista takaisin omiin äärellisiin mittoihini. Minua rupesi naurattamaan ja yskittäämään, ja siitä johtui mieleeni laskea lieriöstä palloon hiukan happea. Samalla panin lämmityslaitoksen käymään, kunnes lämpenin, jonka jälkeen nautin ravintoa. Lopuksi rupesin mitä suurimmalla varovaisuudella käsittelemään cavoriiti-uutimia, osatakseni edes joissain määrin arvata, mihin suuntaan pallo kulkee.

Vedin auki ensimmäisen uutimen, mutta suljin sen samassa, sillä räikeä auringonvalo sokaisi ja huumasi minut hetkiseksi. Hiukan mietittyäni avasin akkunan, joka oli suorassa kulmassa edellisestä, ja näin silloin jättiläismäisen kuunsirpin ja sen takana pienen maansirpin. Minä hämmästyin, huomattessani, kuinka kauas kuusta jo olin joutunutkaan. Olin näet laskenut, että sangen vähän, jos lainkaan, olen tunteva sitä täräystä, minkä maan ilmakehässä olimme tunteneet, matkaan lähtiessämme. Olinpa laskenut, että kuun pyörimisen tangentialinen sysäys oli oleva vähintäänänsä 28 kertaa pienempi kuin maan. Ja niinpä luulin olevani tällä haavaa vasta kraaterin yläpuolella ja yön reunassa, mutta kaikki tuo olikin jo vain ulkolaitaa siinä valkoisessa sirpissä, joka täytti koko taivaan. Entäs Cavor?

Hän oli äärettömän pienenä nyt jo.

Koetin mielessäni kuvailla, mitenkä hänen oli käynyt, mutta silloin en vielä osannut ajatella muuta kuin että hän on kuollut. Olin näkevinäni hänet lyyhistyneenä, runneltuna jonkun sanomattoman korkean putouksen juurella, josta sininen valovuo syöksee alas... ja ylt'ympärillä seisoo noita typeriä turilaita... ne katsoa tuijottelevat häntä...

Tuo pallossa leijaileva sanomalehti vaikutti minuun niin virkistävästi, että minusta hetkiseksi tuli käytännöllinen mies. Päivänselvää oli, että minun täytyy nyt kaikin mokomin päästä maahan jälleen, mutta minähän, mikäli ymmärrän, olen joutumassa yhä kauemmaksi siitä. Olkoonpa Cavorin laita nyt mikä hyvänsä, vaikkapa hän hengissäkin olisi, -- sitä en kumminkaan saattanut pitää mahdollisena, nähtyäni nuo veripilkut paperissa -- enhän minä enää mitenkään voi häntä auttaa. Siellä hän nyt on, hengissä tai kuolleena, läpikuultamattoman yön vaipan alla, ja sinne hänen täytyy jäädä, kunnes saan kootuiksi muita ihmisiä hänen avukseen. Teenkö niin? Jotain sellaista minun mielessäni liikkui: tulla

takaisin maahan, jos suinkin mahdollista, ja sitten -- sitä mukaa kuin tarkemmin harkittuani parhaaksi näen -- joko näyttää ja selittää pallon rakennus moniaille luottamusmiehille ja ryhtyä toimimaan yhdessä heidän kanssaan, tahi pitää koko asia salassa, myöä kullat, hankkia aseita, muonaa ja apulainen, ja palata tänne. Silloin olen tasaväkinen noitten hauraitten kuun asukasten kanssa, ja silloin minä pelastan Cavorin, jos suinkin mahdollista on, ja joka tapauksessa kokoan kultia kyllältäni, laskeakseni vastaiset yritykseni vakavalle pohjalle. Mutta kaikki tuo oli pelkkiä toiveita vaan. Maahan ensin, siinä pääasia.

Rupesin harkitsemaan juurta jaksain, mitenkä se maahantulo parhaiten kävisi laatuun. Mitä sinne päästyäni sitten teen, siitä en enää lainkaan huolehtinut. Maahan-tuloani nyt vain yksinomaa mietiskelin.

Näin tuosta viimein kaikkein parhaaksi pudota takaisin kuuta kohti niin lähelle kuin vain uskaltaa, saadakseni sitä suuremman vauhdin, sulkea sitten sen puoleiset akkunat ja kuun taakse päästyäni, avata maahan päin antavat akkunat ja lähteä aika kyytiä kotia kohti. Mutta pääsenkö tällä tavoin milloinkaan maahan vai lähdenkö kiertämään sitä hyperbolassa tai parabolassa, sitä en osannut sanoa. Myöhemmin älysin, onnellisesti kyllä, availta eräitä akkunoita kuuta kohti, joka taivaalla oli asettunut maan eteen, ja sain siten kurssini suunnatuksi sillä tapaa, että asetuin vastapäätä maata. Ellei näin olisi käynyt, olisin hurautanut sen taakse. Kyllähän minä mielessäni koetin punnita ja pyöritellä tähän kuuluvia monimutkaisia problemoja -- matemaatiko näet en ole -- mutta onnenkauppa se lopulti sittenkin minut maahan toi eikä nämä visut mietinnät, siitä olen varma. Jos silloin olisin tiennyt, kuinka monesta matemaattillisesta pulasta minun oikeastaan on selvittävä, tokkopa olisin ryhtynytkään näitä nappuloita naperoimaan. Mutta nyt, suunnilleen arvaamalla, mitä tässä on tehtävä, minä avasin kaikki kuunpuoliset akkunat ja lyyhistyin: tuo nykäys näet oli kohottanut minut muutamia jalkoja ylös ilmaan, ja siinä minä nyt leijailin sangen omituisessa asemassa. Siinä sitten odottelin kuunsirpin kasvamista yhä suuremmaksi ja suuremmaksi, kunnes arvasin olevani jo kyllin lähellä sitä. Silloin päätin sulkea akkunat, kiittää kuun ohi siitä saamallani vauhdilla -- ellen nimittäin tulla tärähdä kuuhun takaisin -- ja painua maata kohti.

Ja niin minä teinkin.

Huomattuani päässeeni jo tarpeeksi lähelle kuuta, minä suljin kuun näkyvistäni, ja siinä nyt istuin, vahtivuoroa pitäen tässä aineen hiukkasessa keskellä ääretöntä avaruutta. Mieleni tila, sen muistan, oli uskomattoman tyyni ja hätäilemätön, vaikka tätä vahtivuoroa oli kestävä, kunnes maanpinta allani tuntuu. Lämmityslaitos oli tehnyt tehtävänsä, happi oli raitistanut ilman, tunsin yleensä voivani varsin hyvin, lukuun-ottamatta sitä painostusta päässä, jota tunsin koko sen ajan, minkä olin maasta poissa. Olin jälleen sammuttanut lampun, jott'ei valo minulta kesken loppuisi. Pimeässä olin. Alapuolellani vain maa paistoi ja tähdet kimaltelivat. Kaikki oli niin äänetöntä, niin hiljaista ympärilläni, että tuntui kuin olisin ainoa elävä olento koko maailmankaikkeudessa, eikä sittenkään, kumma kyllä, tuntunut sen yksinäisemmältä tai pelottavammalta kuin jos olisin maan päällä virunut vuoteessa. Nyt tämä on minusta sitä oudompaa, kuin viimeisinä hetkinä kraaterissa tuo yksinäisyys oli tuntunut ihan kuolinkamppaukselta...

Tuo avaruudessa viettämäni aika -- niin uskomattomalta kuin tämä kuuluneekaan -- ei ollut minkäänlaisessa suhteessa minkään elämäni jakson aikaan. Välisti tuntui kuin olisin istunut tässä jo lukemattomia ikuisuuksia, niinkuin mikä tarun jumala lotus-lehdellä, vuoroin taas kuin singahtaisin silmänräpäyksessä kuusta maahan. Todellisuudessa tätä aikaa kesti muutaman maallisen viikon. Mutta sen kuluessa oli huoli ja levottomuus, nälkä ja pelko olemattomissa. Omituisen avarasti ja vapaasti minä tuossa leijailllessani mietiskelin kaikkia tähänastisia kokemuksiamme, koko elämäni kaikkine monine motiveineen ja salaisia seikkoja olemuksessani. Itse olin mielestäni käynyt yhä suuremmaksi ja suuremmaksi, menettänyt kerrassaan kaiken liikunta-aistin, olin leijailevinani nyt tähtien keskellä, mielessäni myötäänsä se tunnelma, että maa on niin pieni ja minun olemukseni sen päällä niin äärettömän pientä.

En uskalla käydä selittelemään, mitä kaikkea silloin mielessäni liikkui. Epäilemättä ne olisivat välittömästi tai välillisesti johdettavissa silloisista erikoisista fyysisistä oloista. Esitän ne tässä semmoisinaan, ilman mitäkään selityksiä. Huomattavinta oli valtava epäily oman itseni olemassa-olosta. Minä, jos niin saan sanoa, irtaannuin Bedfordista. Bedford oli mielestäni jonkunlainen mitätön, satunnainen olento, jonka kanssa minä en enää ollut yhteydessä. Hän esiintyi minun silmissäni monessakin suhteessa -- aasina tai jonkunlaisena elukka parkana, jota minä tähän saakka olin hiljaisella ylpeydellä tavallisesti pitänyt varsin henkeväenä ja jotenkin vaikuttavana personana. Eikä hän minun silmissäni esiintynyt ainoastaan aasina, vaan hyvin monen aasipolven jälkeisenä. Minä loin silmäykseni hänen kouluaikaansa, hänen aikaisemman miehuutensa päiviin, hänen ensimmäiseen lemmentaisteluunsa, aivan samoin kuin välisti tarkastelee muurahaisen toimintaa hiekassa... Palanen silloista kaunista kirkkauden aikaa on minussa vieläkin jäljellä, ja yhä minä nytkin epäilen, tokko enää milloinkaan saan takaisin nuoruuteni päiväin tyytyväisyyttä. Mutta silloin tuo ajatus ei ollut lainkaan tuskallinen, minussa kun asui se erikoinen vakaumus, etten ole Bedford enkä mikään muukaan, olenhan vain selkeässä avaruudessa leijaileva henki. Mitäpä minä siis tuon Bedfordin puutteista ja huolista? Enhän minä ole vastuun-alainen hänestä.

Jonkun aikaa minä taisteloin tätä todellakin lumouksenomaista harhatilaa vastaan. Koetin avukseni kerätä muistooni eloisia hetkiä, helliä ja voimallisia liikutuksia. Jos saisi -- ajattelin -- yhdenkin tunteen oikein valtavana esille, niin silloin tämä yhä lisääntyvä erkaneminen kyllä lakkaisi. Mutta siitä ei tullut mitään. Minä näin Bedfordin, hattu niskassa ja takinliepeet liehumassa, astuvan Chancery Lanea myöten julkiseen tutkintoon. Näin hänen pujotteilevan kihisevässä parvessa samallaisia pieniä olentoja, törmäävän yhteen heidän kanssaan, jopa tervehtivänkin heitä. Minäkö tuo? Näin Bedfordin samana iltana istuvan erään lady'n vierashuoneessa. Hänen hattunsa oli viereisellä pöydällä, ja kovin oli miehen tukka silloin harjan tarpeessa, ja kyynelät oli hänellä silmissä. Minäkö tuo? Näin hänen, haastelevan tuon lady'n kanssa, kiihtyneenä ja jos minkinlaisissa asennoissa... Näin hänen rientävän Lympneen, kirjoittamaan näytelmää, keskustelevan Cavorin kanssa, paitahillasillaan täydessä puuhassa rakentelevan palloa ja kulkevan Canterbyryyn, koska pelkäsi lähteä mukaan. Minäkö? En usko.

Kyllä kaiketi, ajattelin sitten taas, kyllä kaiketi tämä on harhanäköä, johon on syynä tämä yksinäisyys ja se seikka, ettei minussa enää ole painoa eikä vastustamisen aistia.

Saadakseni takaisin tämän aistin, minä heittelime pallossa puoleen ja toiseen, nipistelin käsiäni, puristelin niitä yhteen. Muun muassa sytytin lampun, sieppasin käteeni rikkinäisen *Lloydin* numeron ja luin jälleen noita vakuuttavan realistisia ilmoituksia Cutaway polkupyörästä ja yksityisvarain omistajasta, ja pulaan joutuneesta ladystä, joka tarjoaa kaupan veitsiä ja lusikoita. Epäilemättä nuo kaikki ovat yhä vieläkin olemassa, ja tuohan, sanoin itsekseni, tuohan on sinun maailmaasi, ja sinä olet Bedford, matkalla viettämään tuollaisten asiain keskuudessa loput ikääsi. Mutta epäilykset sisimmissäni ne todistivat vastaan: "Ethän sinä noita ilmoituksia lue, Bedfordhan se on; ethän sinä Bedford ole, kylläs sen tiedät. Siinähan koko juttu".

-- Tonttu vieköön! -- huudahdin minä. -- Ellen minä ole Bedford, niin mikäs minä olen?

Mutta ei se asia vain ottanut siltä puolen selvitäkseen, vaikka päässäni pyöri mitä kummallisimpia mielikuvia, outoja, kaukaisia epäluuloja, etäisten varjojen kaltaisia... Minulla oli sellainenkin käsitys, tiedättekös, että olen jotain, joka on kokonaan ulkopuolella maailmaa, jopa ulkopuolella kaikkia maailmoita, tilaa ja aikaa, ja että tuo Bedford parka on juuri tuommoinen kurkistusreikä, josta minä elämää katselen...

Bedford! Niin lujasti kuin kielsinkin hänen olemassaolonsa, olin sittenkin ihan varmaan kiinteässä yhteydessä hänen kanssaan; minun täytyi kuin täytyikin tuntea hänen mielitekojensa painostusta, minun täytyy ottaa osaa hänen iloihinsa ja suruihinsa hamaan hänen elämänsä loppuun saakka. Ja kun Bedford kuolee -- kuinkas sitten?...

Mutta jo riittää tästä kokemusteni kummallisesta vaiheesta. Olen kertonut niistä, osoittaakseni vain, kuinka yksinäisyys ja poissa-olo tältä planetalta saa aikaan outoja, aavistamattomia häiriöitä ei ainoastaan kaikissa ruumiin elineittein tunnossa ja toiminnassa, vaan koko hengen sisäisessä rakennuksessa. Suurin osa aikaani tällä matkalla avaruuksien halki meni minulta tällaisten aineettomien asiain ajattelemiseen. Aineesta irtaantuneena, aineelle tympeänä minä leijailin, kuin mikä hämärän suuruuden-hulluuden rasittama mies, tähtien ja planeettain keskellä avaruuksien tyhjyydessä. Sanomattoman vähäpätöiseltä, ventovieraalta tuntui minusta ei ainoastaan se maailma, jonne olin palajamassa, vaan seleniitainkin sinivaloisat luolat, heidän kypäräpäänsä, jättiläismäiset, ihmeelliset koneensa ja Cavorin kohtalo, hänen, joka auttamattomasti oli takertunut sinne.

Tällaisessa tilassa minä olin, kunnes vihdoin aloin tuntea itsessäni maan vaikutusta. Tunsin, kuinka se alkaa vetää minua takaisin siihen maailmaan, joka ihmisiä varten todella luotu on. Ja silloin alkoi käydä yhä selvemmäksi, että minä sittenkin olen Bedford, palajamassa hämmästyttävään seikkailujen perästä meidän omaan maailmaamme, ja että minussa on henki ja elämä, jonka kaiketikin menetän, tullessani takaisin. Ja niin rupesin aprikoimaan, mitenkähän sen minun maahan-tuloni oikeastaan käynee.

XXI. Mr. Bedford Littlestonessa.

Ylimmäiseen ilmakerrokseen saapuessani, minun lentoni kävi melkein yhtäsuuntaa maanpinnan kanssa. Lämpötila pallossa alkoi nousemistaan nousta. Tiesin nyt alkavani pudota suoraa päätä. Kaukana alapuolellani häämöitti laaja meri. Minä avasin kaikki akkunat ja putosin auringonpaisteesta illan hämärään ja illan hämärästä yön pimeyteen. Yhä laajemmaksi ja laajemmaksi kasvoi allani maa, sammutellen tähtiä näkyvistäni.

Hopeainen, tähtien heiastuksessa kuultava verho levittäytyi kietomaan minua helmaansa. Vihdoin ei maa enää näyttänytkään pallolta, vaan tasangolta ja sitten koveralta. Ei se enää esiintynyt taivaan planettana, vaan ihmisten maailmana. Minä suljin kaikki akkunat, jättäen kunkin vain tuuman verran raolleen, ja lähenin maata yhä vähenevällä nopeudella. Laajeneva meri, joka nyt jo oli niin lähellä, että saatoin erottaa sen tummain vetten välkähtelyn, kohoili ylös minua vastaan-ottamaan. Pallossa oli nyt sangen kuuma. Minä tempasin kiinni viimeisenkin akkunanraon ja istuin synkkänä ja rystysiäni pureskellen. Odottelin vain, milloin tärähtää...

Sanomattomalla läiskäyksellä pallo paiskautui veteen, viskaten sitä kaiketikin monen sylen korkeuteen. Läiskäyksen kuultuani, minä vedin kaikki akkunat auki. Alaspäin sitä nyt mentiin, mutta yhä verkemmin ja verkemmin. Vihdoin tunsin pallon ponnistuvan jalkojani vasten ja sitten kohoavan ylös kuplan lailla, kunnes jo uiskenteli ja kellui meren pinnalla.

Ja siihen se minun matkani avaruudessa päättyi.

Yö oli pimeä ja pilvinen. Kaksi keltaista täplää tuolla kaukana tiesi ohikulkevaa laivaa. Lähempänä vilkahteli punainen valo puoleen ja toiseen. Ellei sähkö olisi lampustani loppunut, olisi minut varmaankin jo tänä yönä nostettu johonkin alukseen. Ja vaikka tavaton väsymyksen jo alkoi saada valtaa, niin laivaa kumminkin vielä jonkun aikaa kiihkeästi odottelin.

Mutta lopulta lakkasin astuskentelemästä pallossa ja istuin, kädet polvilla, katsellen kaukaista, punaista valoa. Se heilui ja huojui ylös ja alas, puoleen ja toiseen. Jännitykseni laukesi. Huomasin olevani pakotettu viettämään pallossa vielä ainakin yhden yön. Sanomattomasti alkoi nyt painostaa ja väsyttää. Minä nukahdin.

Äkkinäinen muutos pallon säännöllisessä huojunnassa herätti minut. Minä tähystelemään pallon kuperan ja säteitä taittavan lasin läpi ja havaitsin ajautuneeni suunnattoman suurelle hietasärkälle. Kaukana olin näkevinäni taloja ja puita ja merempänä kaarevan, epäselvän laivanhaamun, joka huojui taivaan ja meren välillä.

Minä nousin hoiperrellen. Päästä ulos -- siinä ainoa toivomukseni. Kulkuaukko oli ylhäällä, ja sitä nyt rupesin kaikin voimin vääntämään auki, ja vihdoinkin alkoi ilma vinkuen virrata sisään, niinkuin se kerran oli vinkuen virrannut ulos. Mutta tällä kertaa en odotellut ilmanpuristuksen tasaantumista. Seuraavassa silmänräpäyksessä pitelin jo akkunan pulttia kädessäni, ja akkuna oli auki, selko seljälläni.

Ilma löi minua niin äkisti rintaa vasten, että oli salvata minulta hengen. Lasiruuvi kirposi kädestäni. Minä parkasin, painoin kädet rintaani vasten ja vaivuin istumaan. Hetken aikaa tunsin kovia kipuja, koetin sitten hengittää syvään ja pääsin vihdoinkin ylös ja jaksoin kävellä taas.

Koetin pistää pääni kulkuaukosta ulos, mutta silloin pallo keikahti, ja minusta tuntui kuin mikä olisi vetänyt päätäni veden alle. Minä sukelsin pintaan ja hetken aikaa pyristeltyäni ja ponnisteltuani pääsin vihdoinkin nelin kontin hiekalle, jota luodeveden viimeiset aallot yhä vielä huuhtelivat.

En yrittänytkään nousta pystyyn. Tuntui kuin ruumiini olisi äkkiä muuttunut lyijyksi. Maa-emonen se nyt jälleen otti minut kouriinsa: ei ollut enää cavoriitia sen ja minun välilläni. Minä istahdin, huolimatta siitä, että jalat olivat vedessä.

Silloin oli hämärä, harmaa hämärä, taivas pilvessä. Siellä täällä vain kuului joku pitkä, vihreänharmaa juova. Jonkun matkan päässä häämöitti suuren esineen haamu ja siinä keltainen valonpilkku: laiva siellä kellui ankkurissa. Vireillen merenvesi loiskui loivissa aalloissa hiekkasärkkää vasten. Kauempana oikealla kaareili matala kivikkoranta pienine mökkeineen, joitten takana erotti majakan, meriviitan ja jonkun torninhuipun. Maanpuolella näkyi hietatasanko, siinä paikoin vesirapakoita. Noin mailin päässä se yhtyi matalaan pensaikkoon. Koillisessa huomasi rivin matalia asuinmajoja, jotka epäselvinä ryhminä kuvastuivat yhä selkenevää taivasta vasten -- pisimmät esineet, mitä maan puolella näki. Siellä oli arvatenkin joku yksinäinen kylpypaikka.

Kauan aikaa minä istuin yhdessä kohdin, haukotellen ja kasvojani hieroskellen. Rupesin sitten ponnistelemaan jaloilleni. Tuntui kuin olisi raskas paino ollut nostettavana. Minä nousin.

Loin tuosta silmäni noihin kaukaiisiin taloihin. Ensi kertaa siitä saakka, kuin olimme nähneet nälkää kraaterissa, rupesin ajattelemaan maallista ruokaa.

-- Sianlihaa, -- kuiskasin itsekseni, -- munia, paahdettua leipää ja hyvää kahvia... Ja miten kuron lailla minä saan kaikki matkakompeet Lympneen?... Ja missähän minä nyt oikeastaan lienen? -- ajattelin sitten. -- Itärannalla sitä nyt jossain ollaan, sillä näinhän minä Europan, ennenkuin pallo -- alas putosi.

Hiekassa kuului narskuvia askeleita. Rannalle ilmaantui muuan pyöreäkasvoinen, ystävällisen näköinen mies flanelleissaan, kylpyliina hartioilla ja uimapuku käsivarrella. Heti huomasi olevani Englannissa. Hän katsella tirkisteli palloa ja minua ja astui lähemmäs. Minä mahdoin näyttää hirmuiselta villiltä, likainen ja pörröpäinen kun olin ihan uskomattomissa määrin. Mutta sillä hetkellä en tullut ajatelleeksi omaa itseäni lainkaan. Hän pysähtyi parinkymmenen metrin päähän minusta.

-- Halloo, hyvä mies! -- huusi hän epäröiden.

-- Halloo vaan! -- vastasin minä.

Hän rauhoittui ja tuli lähemmäksi.

-- Mikäs kumman kapine tuo on? -- kysyi hän.

-- Osaattekos te sanoa, missä minä olen? -- kysyin minä.

-- Täm' on Littlestone, -- vastasi hän, viitaten taloihin. -- Ja tuoll' on Dungeness. Oletteko vast'ikään laskenut maihin? Mikäs tuo oikeastaan on? Jonkunlainen koneko, vai?

-- Niin on.

-- Oletteko te ajautunut maihin? Onko tapahtunut haaksirikko tai jotain sellaista?

Koetin saada pikaisen käsityksen tuosta miehestä, hänen tullessaan yhä likemmäs.

-- Tonttu viekөөn! -- puheli hän. -- On maar teillä ollut kolttosia. Kai te... no niin... missä se laiva särkyi?

... Onkos tuo kapine semmoinen... niinkuin hengenpelastuskapine, joka kelluu...?

Päätin yhtyä tähän ajatukseen ja sanoin hänelle, että jotain semmoistahan se on.

-- Minä tarvitsen apua, -- virkoin sitten käheällä äänellä. -- Minun pitäisi saada muutamia kapineita maihin... eihän niitä tännekään sovi jättää.

Samassa huomasiin kolme muutakin hauskan näköistä nuorta miestä, olkihatut päissä ja kylpyliinat ja pyyhkimet käsivarrella, astuvan hiekkaa myöten minua, kohti. Kaiketikin aikaisia kylpijiitä täällä Littlestonissa.

-- Apuako? -- virkkoi tuo ensimmäisenä tullut. -- Miksei? -- Hän alkoi liikehtiä neuvottomana. -- Mitäs te nyt nimenomaa tahtoisitte? -- Hän pyörähti, käsillään viittaillen. Toiset kolme jouduttivat askeleitaan. Yks kaks he olivat ympärilläni kaikki, ja nyt sateli päälleni kysymyksiä, joihin en ollut kovinkaan halukas vastaamaan.

-- Minä kerron kaikki tyyni perästäpäin, -- virkoin minä.

-- Nyt olen väsynyt kuin koira, rääsytynä koko mies.

-- Menkää tuonne hotelliin, -- sanoi ensimmäinen pikku mies. -- Me vartioimme tätä sill'aikaa.

Minua epäilytti.

-- Se ei käy laatuun, -- sanoin minä. -- Tuossa pallossa on kaksi suurta kultakankea.

He katsahivat toisiinsa epäilevästi ja loivat sitten minuun tutkivan silmäyksen. Minä astuin pallon ääreen, kumarruin ja kiipesin sisään, eikä aikaakaan, niin jo olivat seleniitain kultakanget ja katkotut kahleet heidän edessään. Ellen olisi ollut niin kauheasti uuvuksissa, olisin voinut nauraa heille. He olivat kuin kissat koppakuoriansen ääressä, tietämättä oikein, miten olla, mitä tehdä. Lihava pikku mies kumartui, kohotti yhtä kankea toisesta päästä ja pudotti sen sitten maahan, jotain jupisten. Samoin tekivät muutkin.

-- Se on joko lyijyä tai kultaa! -- virkkoi yksi.

-- *Kultaa* se on! -- sanoi toinen.

-- Kultaa ihan varmaan! -- arveli kolmas.

Ja sitten he katsahivat minuun, ja sitten he katsahivat laivaan, joka seiso i ankkurissa.

-- Mutta kuulkaas nyt! -- huudahti pikku mies. -- Mistäs te olette nämä saanut?

Minä olin liiaksi väsynyt, jaksakseni enää jatkaa valhetta.

-- Kuusta ne on saatu, -- vastasin heille.

Minä näin heidän tuijottelevan toisiinsa.

-- Kuulkaas nyt, -- sanoin minä. -- En minä nyt tässä rupea asiata juurta jaksain selittelemään. Auttakaa minua vain saamaan nämä kultaharkot hotelliin. Tottahan te kahden miehen jaksatte aina yhden tangon kantaa, kun lepäätte välillä; minä laahaan nämä kahleet perässäni. Saatua ni hiukan ruokaa, kerron teille enemmän.

-- Entäs tuo kapine?

-- Eihän se mitään pahaa kellenkään tee, -- vastasin minä. -- Ja saahan se, tonttu vieköön, kaikissa tapauksissa olla paikoillaan. Vuoksen tullessa se kyllä nousee pintaan.

Ja sanomattoman ihmettelyn vallassa nämä nuoret miehet nostivat minun aarteeni varsin kiltisti olkapäilleen, ja minä, jalat raskaina kuin lyijy, läksin kulkueen etunenässä astumaan tuota merikaupungin viikkoista kohti tuolla kaukana. Puolitiessä liittyi joukkoon kaksi kauheasti hämmästyntä tyttöä, lapiot kädessä, ja hiukan myöhemmin ilmestyi muuan laiha, pieni poika, jonka nenä tuhisi ihan pelottavasti. Hän talutti polkupyörää ja seurasi meitä noin sadan metrin päässä oikealla. Sitten hän lienee pitänyt meidän joukkoamme varsin epä-intressanttina, koskapa hyppäsi polkupyöränsä selkään ja läksi ajamaan hiekkarantaa pitkin palloa kohti.

Minä katsahdin taakseni.

-- Ei *tu* siihen koske, -- vakuutti lihava mies, ja minä olin liiankin herkkä kuuntelemaan hänen vakuutustaan.

Harmaa aamu oli tähän asti painanut minun mieltäni, mutta äkkiä pilkisti aurinko pilvien lomista ja loi kirkkaan valonsa maailmaan, muuttaen lyijynkarvaisen merenkin kimalteleviksi aalloiksi. Henkeni voimat elpyivät. Mieleeni johtui, kuinka sanomattoman paljon tärkeätä minä olin jo saanut aikaan, ja kuinka paljon minun vielä on aikaan saatava. Sen se auringonpaiste teki. Ihan minä purskahdin nauramaan, kun etummainen mies kompastui minun kultani alla. Jahka minä tästä oikealle sijalleni maailmassa nousen, niin mahtaa se maailma hämmästyä!

Ellen olisi ollut niin peräti näännyksissä, niin olisi Littlestonin hotellin isäntä minua hyvinkin huvittanut, nähdessäni hänen epäroimisensa: toisella puolen minua kultani ja arvoisa seura ja toisella minun likainen personani. Mutta vihdoin huomasin kerran jälleen olevani maallisessa kylpyhuoneessa, jossa sain pestä itseni lämpimässä vedessä ja puin päälleni toiset vaatteet, hassun pienet kyllä, mutta joka tapauksessa puhtaat. Ne olin saanut lainaksi hauskalta pikku mieheltä. Lainasi hän minulle partaveitsenkin, mutta minussa ei ollut miestä kajoamaan töröttävän partani ulommaisiiin etuvartijoihinkaan.

Istahdin sitten englantilaisen aamiaisen ääreen, söin hitaalla ruokahalulla -- monen viikon vanhahan se olikin ja peräti nuutunut -- ja kävin nyt vastaamaan neljän nuoren miehen kysymyksiin. Pelkkää totta heille puhuinkin.

-- No niin, -- sanoin minä, -- koska te minua ahdistelette; kuusta nuo kullat on.

-- Kuustako?

-- Niin, kuusta tuolla taivaalla.

-- Mitäs te sillä tarkoitatte?

-- Sitä, mitä sanon, peiakas olkoon!

-- Ettäkö olette vast'ikään tullut kuusta?

-- Aivan niin. Kautta avaruuden, tuossa pallossa.

Samassa pistin suuhuni aika annoksen munaa, painaen mieleeni, että ensi kerralla, kuuhun lähtiessäni, otan laatikollisen munia mukaan.

Minä huomasin selvään, ett'eivät he usko yhtään ainoata sanaa minun puheestani, vaan pitivät minua kaikkein suurimpana valehtelijana, mitä ikinä olivat kohdanneet. He katsahelivat toisiinsa ja suuntasivat sitten silmistänsä yhteisen tulen minua kohti. Toivoivat kaiketi pääsevänsä minun perilleni, nähdessään, millä tavoin minä panen suolaa ruokaani. He olivat nähtävästikin huomaavinaan jotain erikoista siinä, mitenkä minä riputan pippuria munaan. Nuo omituisen muotoiset kultakasat, joitten alla he olivat kompastelleet, kiinnittivät heidän huomiotaan puoleensa. Tuossahan ne olivat edessäni, itsekukin tuhansien puntain arvoinen: moisia esineitä on ihmisen yhtä mahdoton varastaa kuin taloa tai maankaistaletta. Katsellessani kahvikuppini ylitse heidän uteliaita kasvojansa, minä huomasin, millaiseen selitysten kuiluun minun täytyy vajotakaan, jos mieli saada heidät käsittämään minua edelleen.

-- Ettehän te toki *todella* tarkoita... -- aloitti nuorin herroista sellaisella äänellä, jolla puhutellaan itsepäistä lasta.

-- Tehkää hyvin ja ojentakaa tuo leipäkori minulle, -- virkoin minä, ja kysyjältä jäi suu kiinni.

-- Mutta kuulkaas nyt, -- virkkoi toinen herroista. -- Me emme usko teidän puheitanne.

-- Hja! -- virkoin minä, kohauttaen olkapäitäni.

-- Hän ei tahdo sanoa meille, -- arveli nuorin mies "syrjään", niinkuin näytelmässä, ja lisäksi sitten peräti kylmäverisesti: -- sallinette minun sytyttää sigaretin?

Suopealla kädenviittauksella minä ilmoitin suostumukseni ja jatkoin aamiaista. Toiset kaksi astuivat kauimpana olevan akkunan luo ja haastelivat hiljaisella äänellä. Muuan seikka johtui mieleeni.

-- Joko luode on laskenut? -- kysäisin minä.

Äänettömyys. He näkyivät epäröivän, kumpainenkö vastaisi.

-- Pian alkaa vuoksi, -- sanoi lihava herra.

-- No sama se, -- arvelin minä. -- Ei se sitä kovin kauas vie kumminkaan.

Minä rupesin kuorimaan kolmatta munaa ja aloitin pienen puheen.

-- Katsokaas, -- lausuin minä, -- älkää toki luulko, että minä olen äreissäni tahi muutoin päästelen teille säädyttömiä valheita ja sen semmoista. Minun on melkein pakko olla harvasanainen ja salaperäinen. Minä ymmärrän varsin hyvin, että tämä on teistä niin nurinkurista kuin olla saattaa, ja että teidän mielikuvituksenne on ihan ylimmillään. Uskokaa minua: te elätte nyt merkillistä aikaa. Mutta minä en saata ryhtyä sen tarkempiin selityksiin; se on ratki mahdotonta. Minä vakuutan kunniasanallani tullessi vast'ikään kuusta... muuta en saata sanoa... Joka tapauksessa olen teille sanomattoman kiitollinen, sanomattoman kiitollinen ja toivon samalla, ettei kohteluni ole millään tavoin loukannut teitä.

-- Eikö mitä! Ei millään muotoa! -- sanoi nuorin heistä kohteliaasti. -- Tietystihän te... -- jatkoi hän, tuijotellen kaiken aikaa minuun ja heiluen tuolillaan yhä innokkaammin, kunnes oli vähällä keikahtaa seljälleen. Suurella vaivalla hän sai sentään pysyneeksi siinä.

-- Ettehän te mitenkään... -- virkkoi lihava herra. -- Älkää toki sellaista ajatelko.

Ja he nousivat ylös joka mies ja läksivät astumaan huoneessa edestakaisin, sytyttivät sigarettinsa, koettaen esiintyä niin herttaisina ja luontevina kuin suinkin, vailla pienintäkään uteliaisuutta palloon nähden.

-- Oli miten oli, minäpä pidän silmällä tuota laivaa tuolla, -- kuului yksi heistä kuiskasevan naapurilleen.

Luulen kuin luulenkin, että jos heissä olisi ollut tarpeeksi rohkeutta, niin jo he vainenkin olisivat menneet ulos ja jättäneet minut yksin. Minä kävin kolmannen munan kimppuun.

-- Ilma, -- virkkoi lihava herra, -- ilmahan on ollut aivan tavatonta, eikö niin? En tiedä, milloinkaan meillä olisi ollut tällaista kesää...

Pau... hih!

Se oli kuin hirveä raketti.

Jossain kuului akkuna kilahtavan rikki...

-- Mitäs se oli? -- kysäisin minä.

-- Eikös se ollut...? -- huudahti pikku mies, syösten nurkka-akkunaan.

Akkunaan riensivät muutkin. Minä katselin heitä tutkistellen.

Äkkiä minä kavahdin pystyyn, kaasun kolmannen munan kumoon ja juoksin akkunaan. Muuan ajatus oli sävähtänyt päässäni.

-- Ei tästä mitään näe! -- huusi pikku mies ja hyökkäsi ovelle.

-- Se oli se poika! -- huusin minä, vimasta käheänä. -- Se oli se peiakkaan poika!

Samassa käännyn ympäri, sysäsin syrjään passarin, joka oli tuomassa minulle voileipiä lisää, törmäsin ovea vastaan ja siitä ulos hotellin edustalla olevaan pieneen esplanadiin.

Meri, joka tähän asti oli ollut tyyni, kävi nyt lakkapäissä. Siinä kohden, missä pallo oli ollut, vesi kihisi kuin laivan vanassa. Taivaalla kieri muuan pilvenpilkku hälvenevän savun lailla, ja kolme neljä miestä rannalla katsella ammotti kysyväisesti tuohon odottamattoman pamauksen tulokseen. Siinä kaikki! Passari ja äskeiset neljä herraa hotellista riensivät minun perässäni. Huutoja kuului ovista ja akkunoista, ihmisiä jos jonkinlaisia juosta läähätti joka puolelta, suut ammollaan jok'ainoalla.

Tuossa minä nyt seisoin liikahtamatta. Tämä asiain käänne oli niin valtava, etten kyennyt ajattelemaankaan ihmisiä ympärilläni tuossa. Olin niin huumautunut, etten vielä käsittänyt tätä tapausta varsinaiseksi onnettomuudeksi, -- olin huumautunut kuin se, joka äkkiä on saanut ankaran iskun: kärsitty vahinko alkoi selvetä vasta myöhemmin.

-- Hyvä isä sentään!

Tuntui kuin joku olisi ruiskauttanut vettä niskaan. Jalkani hetkahtivat. Mieleeni iski, mikä merkitys tällä onnettomuudella minulle onkaan. Tuolla se nyt lentää, se peiakkaan poika, ylös ylä-ilmoihin! Senkö sitä iloa vain kestikin! Tuonne ruokasaliin jäivät minulta kullat -- ainoa omaisuuteni maan päällä. Mitenkäs nyt käy? Sanomaton neuvottomuus valtasi minut.

-- Kuulkaas, -- virkkoi pikku mies minun takanani, -- kuulkaas!

Minä pyörähdin ympäri ja näin pari kolme kymmentä ihmistä seisovan ympärilläni kuin mikä säännötön saartojoukko ja pommittavan minua äänettömällä kysymyksillä, ääretön epäily ja epäluulo katseissaan. Heidän silmäyksensä tuntuivat minusta sietämättömiltä. Minulta pääsi parahdus.

-- Enhän minä saata sanoa! -- huusin minä. -- Kuulittehan, etten saata. Minen pysty siihen! Koettakaa itse päästä selville ja menkää hornan tuuttiin!

Niin huimasti siinä huidoin käsiäni, että hän peräytyi askelen, luullen minun uhkaavan häntä. Ja sitten syöksin ihmisjoukon lävitse ja kiirehdin hotelliin. Siellä hyökkäsin ruokasaliin ja soitin kelloa kuin riivattu. Passari tuli. Minä hänen kimppuunsa.

-- Kuuletteko te? -- huusin minä. -- Hankkikaa apumiehiä ja kantakaa nämä tangot heti kohta minun huoneeseni.

Hän ei oikein ymmärtänyt minua, ja minä huutamaan ja raivoamaan kahta kauheammin. Hetken perästä tuli huoneesen muuan pieni, säikähtäneen näköinen ukko, sininen esiliina vyöllään, ja lisäksi kaksi äskeistä nuorta herraa. Minä hyökkäsin heidän luokseen ja komensin heidät palvelemaan minua. Saatuani kullat huoneeseni, minä olin valmis taistelemaan.

-- Ja nyt ulos! -- huusin minä. -- Ulos joka mies, ellette tahdo nähdä miehen menettävän järkensä teidän silmäinne edessä.

Passari vitkasteli ovella, mutta sai minulta jouduttavan sysäyksen hartioihinsa. Lukittuani oven heidän perässään, minä rupesin kiskomaan yltäni pikku miehen vaatteita, heitellen niitä sen sikäli tän tākäli, ja pujahdin suoraa päätä sänkyyn. Ja siinä minä sitten viruin kauan aikaa, noituen ja ähkien ja kiivauttani jäähdytellen.

Vihdoin olin siksi tyyntynyt, että uskalsin nousta vuoteesta ja soittaa kelloa. Passari tuli sisään silmät pullollaan. Minä käskin hänen tuoda minulle flanellisen yöpaidan, soodavettä ja whiskyä sekä muutamia hyviä sikareja. Harmillisen kauan nämä tavarat viipyivät, niin että minun täytyi jo soittaa heristää monta kertaa uudestaan, mutta vihdoin ne tuotiin. Minä lukitsin oven jälleen ja rupesin nyt tyyten tarkoin harkitsemaan asiain tilaa.

Suuri yritys oli mennyt kerrassaan myttyyn, -- sellaiseen päätökseen minä tulin. Taistelu oli päättynyt täydelliseen tappioon, ja minä yksin olin jäänyt henkiin. Kaikki oli romahtanut kokoon, ja tämä nyt oli se viimeinen onnettomuus. Ei ollut muuta jäljellä kuin pelastaa tästä sekasorrosta oma itseni ja se vähä, mikä toiveita tulevaisuuden varalta vielä oli jäljellä. Yksi ainoa ratkaiseva kovan onnen isku oli tyhjäksi tehnyt kaikki minun epäselvät aikeeni palajamisesta ja uusista yrityksistä. Olin aikonut käväistä kuussa vielä kerran, tuoda sieltä koko pallollisen kultaa, tutkituttaa sitten cavoriiti kemiallisesti, päästäkseni

tuon suuren salaisuuden perille: kenties löytää Cavorin ruumiskin... Kaikki tuo oli nyt mennyt kuin tina tuhkaan.

Minä olin ainoa henkiin jäänyt tanterella ja siinä kaikki.

Tuo vuoteesen käyminen oli luullakseni onnistuneimpia päähänpistoja, mitä minulla pulmallisissa tiloissa milloinkaan on ollut. Muutoin olisin ihan varmaan joko joutunut kaistapäiseksi tai tehnyt jotain ajattelematonta, hurjaa. Mutta nyt, lukitussa huoneessa ja turvassa kaikilta häirityksiltä, minä saatoin punnita koko asiaintilaa kaikessa sen laajuudessa ja miettiä rauhassa tarpeenmukaisia keinoja.

Minä olin tietysti ihan selvillä siitä, mitenkä pojan oli käynyt. Hän oli kiivennyt pallon sisään, sormitellut nappuloita, sulkenut cavoriiti-akkunat ja lähtenyt ylä-ilmoihin. Sangen vähän on luultavissa, että hän oli kiertänyt kulkuaukon kannen kiinni, ja vaikkapa niinkin olisi, niin oli hänen palajamiseensa yksi mahdollisuus tuhannesta. Siellä hän nyt varmaankin leijuu tavaramyittyjeni kanssa jossain keskikohdalla palloa, ja siihen hän jää. Ja jos lopulta päätynee johonkin avaruuden kohtaan, niin ei ne sikäläiset vähääkään huoli siitä, että hän on ollut laillisesti oikeutettu asukas maan päällä, niin merkkillisenä ilmiönä kuin häntä muutoin pitänevätkään. Siitä asiasta minä tulin piankin aivan varmaan vakaumukseen.

Minun edesvastaukseni tässä asiassa sitten... Mitä enemmän sitä asiata ajattelin, sitä selvemmäksi minulle kävi, että jos vain tyynenä pysyn, niin ei minulla ole syytä hätäillä. Jos surevat vanhemmat vaativat minulta poikaansa takaisin, niin minä vaadin kadonnutta palloani takaisin tai kysyn, mitä he oikeastaan tarkoittavat. Ensi alussa olin jo näkevinäni itkeviä vanhempia ja holhoojia ja kaikenlaisia selkkaannuksia, mutta nyt huomasin, että jos vain pidän suuni kiinni, niin asia nukkuu nahkoihinsa. Ja mitä enemmän siinä loikoilin ja polttelin ja mietiskelin, sitä selvemmäksi kävi, että parasta on olla niin läpätunkematon kuin mahdollista.

Jokaisen brittiläisen alamaisen on oikeus -- elleihän mitään vahinkoa tee eikä säädyttömästi menettele -- ilmestyä äkisti missä vain halajaa ja niin repaleisena ja likaisena kuin suinkin tahtoo, ja mukanaan niin paljon puhdasta kultaa kuin sopivaksi näkee mukanaan kuljettaa, olematta kenelläkään oikeutta estellä tai pidätellä häntä. Minä sovitin tämän kaiken itseeni, toistellen mielessäni, että tähän on tavallaan minun vapauteni magna charta.

Saatuani nyt tämän asian lukkoon, saatoin samalla muotoa ryhtyä harkitsemaan muutamia muita seikkoja, joita tätä ennen tuskin olin uskaltanut ajatellakaan, nimittäin minun vararikkooni kuuluvia kohtia. Mutta nyt, tyynesti ja häiriöttä tätäkin puolta punniten, minä huomasin, että jos vain verhoan identtisyuteni jollakin vähemmin tunnetulla nimellä, ja jos jätän kahden kuukauden vanhan partani yhä kasvamaan, niin saanen olla rauhassa häirityksiltä pahan-ilkisen velkojani puolelta, josta jo olen ohimennen maininnut. Ja tästä nyt kävi selvä reitti maallisen toimintani lopulliseen järjestämiseen. Sangen vähäpätöistähän tuo kaikki on, arvelin, mutta minkäs sille mahtaa?

Tilasin kirjoitusneuvoja ja kirjoitin kirjeen New Romney Bankiin -- passarin osoituksen mukaan kaikkein lähimpään -- ilmoittaen johtajalle haluavani avata siellä konton ja pyytäen häntä lähettämään kaksi luotettavaa valtuutettua miestä ja rattaat, vahva hevonen edessä, noutamaan pari sataa kiloa kultaa, jota minulla sattuu olemaan mukana. Nimekseni

merkitsin "Blake", joka mielestäni tuntui varsin arvokkaalta. Sen tehtyäni rupesin selailemaan Folkestonen osoitekalenteria, valitsin sieltä vaatetusliikkeen ja käskin sen lähettää luokseni räätälin ottamaan mittaa minusta harmaata pukua varten, tilaten samalla matka- ja käsilaukun, ruskeat kengät, paitoja, hattunäytteitä ja muuta sellaista. Kellosepältä tilasin kellon.

Lähetettyäni kirjeet, tilasin aamiaispäivällisen niin hyvän kuin hotelli suinkin aikaan saa, ja viruskelin sitten, sikaria poltellen, niin tyynenä kuin mahdollista, kunnes kaksi asianmukaisesti valtuutettua sihteeriä saapui pankista. He punnitsivat kullat ja veivät ne pois. Senjälkeen vedin peitteen pääni ylitse, ettei pieninkään kolina minua häiritsisi ja nukuin makeaan uneen.

Niin, minä nukuin. Olihan tuo kieltämättäkin sangen proosallista ensimmäisen, kuussa käyneen ihmisen toimeksi. Nuorelle ja mielikuvitukseltaan vilkkaalle lukijalle tämä minun käytökseni varmaankin on oleva suurta pettymystä. Mutta minä olin niin hirveästi väsynyt ja nuutunut, ja -- sitä paitsi -- mitä tonttuja minä muutakaan olisin osannut tehdä? Eihän ollut pienintäkään mahdollisuutta, että ihmiset olisivat uskoneet minua, jos olisin heille historiani kertonut. Ihan varmaan olisin vaan joutunut kaikenlaisiin ikäviin selkkauksiin. Panin kuin paninkin maata.

Heräsin tuosta vihdoon, ja nyt olin valmis katselemaan maailmaa silmästä silmään, kuten olin tottunut sitä katselemaan siitä saakka kuin aikamieheksi olin tullut. Ja sitten matkustin Italiaan, ja siellä minä nyt tätä kertomustani kirjoitan. Ellei maailma tahdo sitä pitää tosi tapahtumana, niin pitäköön jutelmana. Se ei liikuta minua.

Ja nyt, kun tämä kertomus on lopussa, minä ihmeekseni huomaan, kuinka mukavasti koko seikkailu on käynyt ja päättynyt. Jok'ainoa ihminen pitää Cavoria tuommoisena vähemmän nerokkaana tieteellisenä kokeilijana vain, joka Lymnessä räjäytti talonsa ja itsensä ilmaan. Selitykseksi taas sille pamaukselle, joka kuului minun tultuani Littlestoniin, he viittaavat niihin kokeiluihin, joita myötäensä toimitetaan hallituksen omistamassa räjäys-aineitten tehtaassa Lyddissä, kahden mailin päässä täältä. Minun täytyy tunnustaa, etten vieläkään ole myöntänyt osallisuuttani master Tommy Simmonsin -- sen pienen pojan -- katoamiseen. Itse tapahtumaa lienee heidän vaikea millään tavoin saada toisellaiseksi. Minun tuloani Littlestonen rannalle ryysyisenä ja kaksi ilmeistä kultakankea mukaan selitekään senkin seitsemällä näppärällä tavalla, mutta minusta on yks'kaikki, mitä he minusta ajattelevat. He väittävät minun keksineen koko jutun, päästäkseni vain tiukoista kyselyistä, mistä muka minun rikkauteni on peräisin. Tahtoisinpa vainenkin nähdä sen miehen, joka voisi keksimällä keksiä tällaisen yhtenäisen jutun. He tahtovat pitää koko tapausta tekemällä tehtynä. No niin, tässä se nyt on.

Historiani olen kertonut, ja nyt minun arvatenkin täytyy jälleen palata tämän maailman hyörinään ja pyörinään. Henki se on elätettävä, vaikka olisit käynyt kuussa asti. Ja niinpä minäkin olen laittelemassa kuntoon sitä näytelmää, jonka olin saanut suunnitelluksi silloin kuin Cavor minun maailmani astui. Olen päättänyt pitää elämätäni koossa samaan tapaan kuin ennen hänen näkemistänikin.

Täytyy tunnustaa, että minun on vaikea pitää ajatuksiani kiinni näytelmässäni silloin kuin kuu alkaa paistaa huoneeseni. Täällä on parhaillaan täyden kuun aika, ja viime yönä minä

istuin tuntikausia Pergolan pylväskujassa, katsellen tuota loistavaa valkoista valoa, joka takanaan kätkee niin paljon. Aatelkaas: pöytiä ja lavitsoja ja telineitä ja kultakankia. Pahas, kun keksis taas tuon cavoriitin! Mutta eipä sellaista taida kahdesti maailmassa sattua. Tässä minä nyt istun, hiukan paremmissa oloissa kuin Lympnessä, siinä kaikki. Ja Cavor on tehnyt itsemurhan mutkallisemmalla tavalla kuin yksikään ihmis-olento ennen häntä. Ja niin tämä juttu pyöristyy ja päättyy kuin hyväkin uni. Se käy niin peräti vähän yhteen kaiken muun kanssa, mitä elämässä on. Paljon se sisältää sellaista, joka on niin ylen kaukana kaikesta inhimillisestä kokemuksesta, tuo juokseminen, syöminen, hengitys, nuo painottomat ajat, että todellakin on hetkiä, jolloin minä, kuun kullasta huolimatta, enemmän kuin puoleksi uskon kaiken tämän olleen pelkkää unta vain...

XXII. Mr. Julius Wendigeen hämmästyttävä tiedonanto.

Päätettyäni kertomuksen palajamisestani maan päälle Littlestoniin, minä pyöräytin perään "*Loppu*", vedin viivan viimeiseksi ja heitin kynän kädestäni, siinä varmassa uskossa, että tämä kertomus "Ensimmäiset ihmiset kuussa" oli loppuun suoritettu. Eikä siinä kyllä. Olin jo jättänyt käsikirjoituksen eräälle kirjallisen toiminimen asiamiehelle, antanut painoluvan, nähnyt suuren osan sitä jo ilmestyneeksi *Strand Magazinessä*, ja ryhtynyt jälleen näytelmääni, jonka olin Lympnessä pannut alulle. Silloin huomasin ettei kertomukseni olekaan lopussa vielä. Olin matkustanut Amalfista Algeriaan -- siitä on nyt noin kuusi kuukautta -- mutta sinnekin asti tuli minulle muuan hämmästyttävä tiedon-anto, hämmästyttävin, mitä minun ikinä on suotu kuulla. Lyhyesti sanoen: Mr. Julius Wendigee, hollantilainen sähköntutkija, joka teki kokeita samanluontoisilla koneilla kuin Mr. Tesla Amerikassa, keksiäkseen jotain keinoa, millä päästä sananvaihtoon Mars tähden kanssa, kirjoittaa saavansa joka päivä omituisia, katkonnaisia ilmoituksia, jotka eivät saata tulla muualta kuin Mr. Cavorilta kuusta.

Ensi alussa luulin jonkun tahtovan vain tehdä perinpohjaista pilaa, luettuansa käsikirjoituksesta minun kertomukseni. Minä vastasin Mr. Wendigeelle leikkillisesti, mutta sain häneltä niin vakavan kirjeen, että kaikki epäluuloni tässä kohden hälvenivät, ja minä sanomattomassa mielenkiihkossa riensin Algeriasta St. Gotthardille, missä hänellä oli pieni laboratorio. Nähtyäni hänen muistiinpanonsa ja laitoksensa ja ennen kaikkea Mr. Cavorilta tulleet sanomat, katosivat viimeisetkin epäilykseni. Hän ehdotti, että minä jäisin hänen luokseen, auttamaan häntä sanomain vastaan-ottamisessa ja yksissä neuvoin hänen kanssaan koettamaan, eikö saataisi täältä lähetetyksi jotain tietoa kuuhun. Tähän ehdotukseen minä suostuin empimättä.

Cavor, sen tiesimme nyt, on elossa, jopa vapaanakin, ja oleskelee noitten muurahaismaisten olentojen, muurahais-ihmisten keskellä kuun uumenien sinervässä hämärässä. Hän näkyy olevan rampana, mutta muutoin kaikin puolin terveenä, jopa terveempänäkin -- niin hän nimenomaa sanoo -- kuin tavallisesti täällä maan päällä ollessaan. Kuumetta hänessä oli ollut, mutta ilman sen pahempia seurauksia. Hän näkyy, omituista kyllä, olevan siinä tuskallisessa luulossa, että minä joko olen kuollut kuun kraateriin tai joutunut tuhon omaksi avaruudessa.

Näitä tiedon-antoja Mr. Wendigee oli ruvennut saamaan, ollessaan aivan toisenlaisissa tutkimustöissä. Lukija muistaneekin kaiketikin sitä vähäistä kiihkoa, joka tämän vuosisadan alussa valtasi ihmisten mielet, kun Mr. Nikola Tesla, kuuluisa amerikalainen sähköntutkija, oli julistanut saaneensa jonkun tiedonannon Marsista. Hänen ilmoituksensa kiinnitti uudestaan huomiota erääsen, tiedemiesten kesken jo kauan sitä ennen tunnettuun tosiasiaan, nimittäin, että jostain tuntemattomasta lähteestä avaruudessa tulee maahan myötäänsä sähkömagneettisen häiriön aaltoja, aivan samallaisia kuin ne, joita signor Marconi on käyttänyt langattomassa sähkötyksessään. Paitsi Mr. Teslaa ryhtyi koko joukko muitakin tiedemiehiä rakentamaan koneita näitten väräysten keräämiseksi ja merkitsemiseksi, vaikka harvat ne vain menivät niin pitkälle, että pitivät näitä varsinaisina viesteinä ylimaallisilta lähettäjiiltä. Näitten harvain joukkoon on epäilemättä luettava Mr. Wendigee. Vuodesta 1898 on hän melkein yksinomaan antautunut tätä asiata tutkimaan ja varakkaana miehenä rakentanut oman observatorion Monte Rosan rinteille, tällaisiin huomiontekoihin erittäin sopivaan paikkaan.

Minun tieteelliset tietoni -- sen tunnustan, -- eivät ole suuria, mutta, sen mukaan kuin minä ymmärrän, nuo Mr. Wendigeeen laitokset kaikenlaisten sähkömagneettisten häiriöiden huomaamiseksi ja merkitsemiseksi ovat erittäin omaperäisiä ja näppäriä. Ja onnellisen sattuman kautta ne oli pantu käyntiin pari kuukautta ennenkuin Cavor ensi kertaa yritti lähettää sanomia maahan. Meillä on niinmuodoin katkelmia hänen tiedonannoistaan aivan alun pitäin. Pahaksi onneksi ne ovat vain katkelmia, ja tärkein kaikesta, mitä hänellä on ollut ihmiskunnalle sanomista -- cavoriitin valmistustapa, jos hän nimittäin sitä milloinkaan on ilmoittanut, -- on haihtunut avaruuksiin, tänne saapumatta.

Meidän ei onnistunut milloinkaan lähettää vastausta Cavorille. Hän niin muodoin ei tiennyt, mitkä sanomat me olimme saaneet, ja mitä meiltä oli jäänyt saamatta, ja lieneekö hän tiennyt kenenkään huomanneenkaan hänen yrityksiänsä päästä yhteyteen maan kanssa. Mutta tuo kestävyys, että mies lähettää tänne kahdeksantoista pitkää kuvausta kuusta -- ja sellaisia ne olivat, vaikkemme niitä täydellisinä tänne saaneet -- osoittaa kyllä, kuinka hänen mielensä yhä on palanut takaisin tänne synnyinplanettaan siitä saakka kuin kaksi vuotta sitten täältä läksi.

Mahtoi vainenkin Mr. Wendigee hämmästyä, huomattuansa sähkömagneettisten häiriöitten joukossa Cavorin viestejä sujuvalla englanninkielellä. Mr. Wendigee ei tiennyt mitään meidän hurjasta matkastamme kuuhun, ja nyt äkkiä -- selvää englanninkieltä avaruuksista!

Hyvä on lukijan olla selvillä siitä, minkälaisissa oloissa hän nähtävästikin noita sanomiaan lähetti. Jossain kuun sisäosissa hän varmaankin lienee tavannut suuret määrät sähkökoneita, joista sitten -- kukaties salaakin -- sommitteli kokoon ilmoituslaitteen, tuommoista Marconi-tyyppiä. Sitä hänellä sitten kaiketikin oli tilaisuus pitää käynnissä epäsäännöllisin ajoin, milloin vain puolisen tuntia, milloin kolme neljä tuntia yhteen menoon. Silloin hän lähetti sanomiansa maata kohti, lukuunottamatta sitä tosiasiaa, että kuun ja maanpinnan eri kohtain keskinäinen asema alinomaan muuttuu. Tämä seikka ja meidän vastaanotto-koneittemme vaillinaisuus teki sen, että hänen ilmoituksensa esiintyivät meidän muistiinpanoissamme kovin oikullisessa muodossa: ne häipyvät ja hälvenevät välisti varsin salaperäisellä ja kerrassaan harmittavalla tavalla. Ja huomattava tämän lisäksi on, ett'ei

hän ollut oikein perehtynyt tähän toimeen. Yleinen merkkien selitys oli häneltä unohtunut, jos hän lienee milloinkaan sitä tarkoin tuntenutkaan, ja väsyneenä hän välisti jättää sanoja pois ja tekee oikeinkirjoituksessa virheitä.

Yleensä on, runsaastikin puolet hänen sanomiansa jäänyt perille tulematta, ja suuri osa tänne saapuneitakin on vaillinaista, katkonnaista, palasista kokoonpantua. Seuraavassa otteessa lukijan siis on varustautuminen kohtaamaan koko joukko keskeytyksiä, aukkoja ja hyppimisiä asiasta toiseen. Mr. Wendigeen kanssa me parhaillaan valmistemme täydellistä ja muistutuksilla varustettua painosta Cavorin kertomuksista. Toivottavasti se julaistaan painosta, lisätynä selityksillä tähän tarkoitukseen käytetyistä instrumenteista. Ensimmäinen nidos ilmestyy tulevassa tammikuussa. Se on oleva täydellinen ja tieteellinen esitys asiasta. Tämä seuraava on vain kansantajuinen muodostelu siitä, mutta semmoisenaankin se sentään on oleva täydennyksenä minun kertomukseeni ja esittävä lavein rajapiirtein olot tuolla toisessa, meille niin läheisessä, niin tutussa ja sittenkin niin erillisessä maailmassa.

XXIII.

Ote Mr. Cavorin kuudesta ensimmäisestä sanomasta.

Kaksi Mr. Cavorilta jo aikaisemmin tullutta tiedon-antoa saattaa varsin hyvin jättää isompaan nidokseen. Niissä kerrotaan vain hyvin lyhyesti pallon rakentamisesta ja meidän lähdöstämme. Muutamissa yksityiskohdissa ne esittävät asiaa hiukan toisin kuin minä. Intressantteja ne kyllä ovat, olematta kumminkaan missään kohden erittäin tärkeitä. Cavor puhuu pitkin matkaa minusta niinkuin konsanaankin jo kuolleesta miehestä. Kertoessaan meidän tulostamme kuuhun, hän näkyy muuttelevan mielialasta toiseen. "Bedford raukka", niin hän puhuu minusta, ja: "tuo poloinen nuori mies". Hän moittii itseänsä siitä, että oli viekoitellut "nuoren miehen, jolla ei ollut tarpeeksi edellytyksiä tällaiseen seikkailuun," lähtemään pois siitä planetasta "jossa hänellä epäilemättä oli kaikki menestymisen mahdollisuudet". Minun mielestäni hän antaa liiankin vähän arvoa minun tarmolleni ja käytännölliselle taidolleni, joka kyllä tuli tarpeen hänen teoreettista palloansa kuntoon pantaessa. "Perille tultiin", sanoo hän, puhumatta mitään sen enempää meidän matkastamme avaruuden halki, aivan kuin olisi rautatietä myöten jonnekin pistäytytty.

Ja sitten hän käy tekemään minulle yhä enemmän ja enemmän vääryyttä, vääryyttä, sanon minä, niinkin suurissa määrin, etten mointa olisi odottanut mieheltä, joka on opetettu etsimään totuutta. Katsellessani uudestaan kaikkea sitä, mitä näistä asioista olen kirjoittanut, täytyy minun sanoa olleeni läpikotaisin oikeampimielinen häntä kohtaan kuin hän minua. Sängen vähän minä olen lievennellyt, enkä pois ole jättänyt mitään. Mutta hänen kertomuksensa se kuului näin:

"Ennen pitkää oli huomattavissa, että kaikinpuolinen muutos oloissa ja ympäristössä -- suuri painon alennus, ohennut, mutta silti sängen happirikas ilma, siitä kiihtynyt lihasten toiminta, kummallisten kasvien nopea kehittyminen näkymättömistä itiöistä, synkkä taivas -- että kaikki tuo sai matkakumppalini tavattomaan kiihkotilaan. Kuussa hänen luonteensa näytti pahenneen. Mies kävi ärtyisäksi, kiivaaksi, riitaiseksi. Rajumielisyydessään hän syödä ahmi jättiläismäisiä pumpukoita, siitä hänen päänsä joutui pyörälle, ja se se saattoi

meidät seleniitain vangeiksi, ennenkuin olimme saaneet pienintäkään tilaisuutta tutkimaan, millaista väkeä ne ovat..."

(Kelpasi ne "pumpukat" hänellekin, mutta siitä hän ei puhu mitään.)

Samaan henkeen hän sitten jatkaa:

"Tultiin tuosta heidän kanssaan eräasen hyvin hankalaan tienkohtaan, jossa Bedford, väärinkäsittäen heidän viittauksensa", -- kauniita viittauksia! -- "raivostui silmittömäksi, hyökkäsi heidän päälleen ja löi kolme miestä kuolijaksi. Ei sellaisen pahanteon jälkeen auttanut minunkaan muuta kuin lähteä pakoon hänen kanssaan. Sittemmin saimme vielä taistella suuren joukon kanssa, joka koetti sulkea meiltä tien, ja siinä heitä kaatui vielä lisäksi seitsemän kahdeksan miestä. Suureksi on arvattava näitten olentojen suvaitsevaisuus, koskeivät heti kohta tappaneet minua, saatuaan minut uudestaan kiinni. Pääsimme sitten Bedfordin kanssa takaisin kuun pinnalle, siihen kraateriin, jossa ensin olimme laskeneet maihin, ja erosimme toisistamme, etsimään palloa kumpikin omalta haaraltamme. Ennen pitkää minä kohtasin joukon seleniitoja. Heillä oli kaksi johtajaa, jotka ulkomuodonkin puolesta olivat merkillisesti toisenlaisia kuin kaikki tähän saakka näkemämme seleniitat: pää oli suurempi, ruumis hennompi ja huolellisemmin verhottu. Yritettyäni jonkun aikaa päästä heistä pakoon, minä putosin vuorenhalkeamaan, löin pahasti pääni ja vioitin polvilumpioni. Kosken enää voinut ryömiäkään, niin päätin antautua, jos nimittäin sallivat minun niin tehdä. He suostuivat ja, nähdessään minun avuttoman tilani, kantoivat minut kuun sisäosiin takaisin. Bedfordia en enää nähnyt, enkä ole hänestä sen koommin enää mitään kuullutkaan enempää kuin luullakseni kukaan seleniitoistakaan. Joko hänet yllätti yö kraaterissa tahi, mikä luultavampaa on, hän löysi pallon ja läksi sen kanssa tiehensä, ennättääkseen minun edelleni. Mutta, pelkään minä, hän ei osannut hallita palloa ja on käynyt pitkällisempiä kohtaloita kohti avaruuksissa".

Siitä ruveten Cavor jättää minut syrjään ja rupeaa antamaan intressantimpia tietoja. Minun on varsin vastenmielistä ruveta hyödykseni käyttämään julkaisijan asemaa, esittääkseni kaikki vain minulle edullisessa valossa, mutta minun täytyy vastustaa sitä käännettä, minkä hän asialle antaa. Hän ei puhu mitään katkonnaisesta tiedon-annosta tuossa veripilkuilla tahratussa paperissa, jossa hän kertoi tai koetti kertoa ihan toista. Tuo ansiokas antautuminen -- sen minä väitän -- on ihan uusi näkökohta, jolle hän on asettunut siitä saakka kuin huomasi olevansa turvassa seleniitain keskellä. Ja mitä tuohon "ennättääkseni minun edelleni" tulee, niin minä mielelläni jätän tämän moitteen lukijan ratkaistavaksi kaiken sen nojalla, mitä hän asiasta tietää. En minä mikään mallikelpoinen mies ole, -- niin pitkälle en tavoittelekaan, -- mutta saattaako minua syyttää *semmoisesta*?

Mutta tähänpä se minulle tehty vääryys loppuukin. Tästä ruveten saatan tynnellä mielellä julaista Cavorin tiedon-annot, hän kun niissä ei enää puhu minusta mitään.

Näyttää siltä kuin hänen kohtaamansa seleniitat olisivat vieneet hänet johonkin "suureen kaivokseen" kuun uumenissa, ja matka sinne on hänen ilmoituksensa mukaan tapahtunut "jonkinlaisessa ilmapallossa". Hänen jotenkin sekavasta kuvauksestaan sekä myöhemmistä viittauksista ja kertomuksista päättäen käy selville, että tuo "suuri kaivos" kuuluu suunnattomaan ryhmään keinotekoisia kaivoksia, joista itsekukin alkaa jostakin niin sanotusta kuun "kraaterista" ja kulkee satakunta mailia alas kuun keskustaa kohti. Niitä

yhdistää toisiinsa tunnelit, jotka on rakennettu poikkipuolin, ja jotka laajenevat avaroiksi luoliksi, muodostaen paikoin suuria "pallomaisia onkalolta". Koko kuun sisusta sadan mailin matkalla pinnasta on melkein yhtä kalliohohkaa. "Osittain nämä kolot ovat luonnollisia", sanoo Cavor, "mutta enimmästä päästä muinaisten seleniitain jättiläismäisen teollisuuden luomia. Näitten kaivosten suulle luodut kivi- ja multakasat ne ne muodostavat nuo pyöreät renkaat, joita astronomit täällä maan päällä -- väärän yhdenmukaisuuden erehdyttäminä -- pitävät tulivuorten suina."

Tällaista kaivosta myöten Cavoria vietiin tuossa "jonkunlaisessa ilmapallossa", josta hän puhuu. Ensin oli pilkkosen pimeä, mutta mitä syvemmälle tultiin, sitä voimakkaammaksi kävi fosforoiva valo. Merkillistä, kuinka hän näissä tiedonannoissaan niin kovin vähän välittää yksityiskohdista, ihan vastoin kaikkea tiedemiesten tapaa. Sen verran niistä sentään saa kokoon, että tämä valo syntyy virroista ja putouksista, joitten vesi "epäilemättä sisältää jotain fosforoivaa orgaanista ainetta". Se virtaa yhä runsaammissa määrin kohti Keskijärveä. Alas tultaessa, sanoo hän, "seleniitakin kirkastuivat". Ja kaukana alapuolellansa hän vihdoin näki Keskijärven pinnan. Näytti kuin se olisi palanut kylmässä tulella, se välkkyi ja liikehti, "niinkuin loistava sininen maito, joka juuri on kiehahtamaisillaan".

"Tämä Kuujärvi", sanoo Cavor myöhemmin, "ei ole mikään tyynipintainen valtameri. Auringon vaikuttama nousuvesi panee sen myötäensä liikkumaan kuun akselin ympäri, ja usein syntyy sen pinnalla kovia aallokoita ja kuohunnaa ja virtoja. Joskus nousee rajusaita ja ukkos-ilmoja, jolloin kylmä tuuli puhaltaa yläpuolella olevain muurahaiskekojen kihiseviä katuja pitkin. Vesi loistaa ainoastaan liikkeellä ollessaan, tyynenä se on mustaa, vaikka harvoin se tyynenä pysyy. Tavallisesti sen vedet näyttävät nousevan ja laskevan raskaissa, öljymäisissä, haihtuvapintaisissa mainingeissa, ja suuret määrät välkkyvää vaahtoa kuohahtelee silloin sen verkkaisilla, himmeillä harjoilla. Seleniitat purjehtivat luolain kouruissa ja lahdelmilla pienissä, matalissa, kanotintapaisissa venheissä. Jo ennen lähtöäni Suurta Lunaria -- kuun valtiasta -- ympäröiviin gallerioihin, minun sallittiin tehdä lyhyt veneretki meren pinnalla.

"Luolat ja käytävät ovat luonnostaankin hyvin monimutkaisia. Suuri osa näitä väyliä on tunnettu ainoastaan kokeneille luotseille kalastajain joukossa, ja usein sattuu seleniitoja ainaseksi eksymään noihin labyrintteihin. Kaukaisimmissa rotkoissa kuuluu olevan kummallisia eläimiä, jotka siellä saalistansa väijyvät, muutamat niistä peräti hirveitä ja vaarallisia, eikä tiede kuussa vielääkään ole kyennyt niitä hävittämään sukupuuttoon. Mainittakoon varsinkin Rata, muuan sekavan sekava vyyhti kiinniottavia haaroja. Lyö niistä joku poikki, niin yhä enemmän kasvaa uusia sijaan. Samoin Tsee niminen, nuolena lentävä eläin, jota ei milloinkaan näe, sillä niin äkkiä se iskee kuolijaksi"...

Yrittäähän se Cavor antaa niistä jonkunlaisia selityksiäkin.

"Tällä retkelläni muistui mieleeni se, mitä olin lukenut mammuttien luolista. Jos edes olisi minulla ollut keltavaloinen tulisoihutu tämän läpituokevan sinisen valon sijassa, ja kunnan pursimies mela kourassa eikä tuommoinen pannupäinen seleniita veneen perässä, käsissään jonkunmoinen kone, niin olisin saattanut kuvailla tulleeeni maahan takaisin. Kalliot ympärillämme olivat hyvin monenlaisia, paikoin mustia, paikoin sinisiä ja suonikkaita; kerran ne välkkyivät ja kimaltelivat, ikäänkuin olisi tultu safirikaivokseen. Alhaalla näki

aavemaisesti fosforioivia kaloja, jotka välähtelivät ja katosivat melkein yhtä räikeästi fosforioivaan syvyyteen. Ja sitten tuli ryöppyävän kulkukanavan päässä äkkiä näkyviin ultramarini-värinen tausta... jo vilahti silmissä laitur... jo katosi katse ylös suunnattoman kaivoksen pystysuoraan hormiin.

"Eräässä tilavassa kohdassa, jossa stalaktiti häikäisevästi kimalteli, näkyi koko joukko kalaveneitä. Me laskimme yhden veneen viereen ja katselimme, kuinka pitkäkätiset kalastaja-seleniitat vetivät verkkoa veneesen. Ne olivat pieniä, kyttyräselkäisiä turilaita, käsivarret varsin lujat, sääret lyhyet, väärät ja kasvot ryppyiset. Heidän kiskomistaan katsellessani, näytti minusta kuin tuo verkko olisi kaikkein raskain esine, mitä vielä kuussa oli silmiini sattunut. Se oli varustettu kiveksillä -- luultavasti kullasta -- ja kauan kesti sitä vetää ylös, sillä näissä vesissä ovat suuremmat ja paremmat kalat syvällä. Kalain kohoaminen pintaan oli kuin sinervän kuun nousua ikään -- sinivärin lentoisata hulvahtelua.

"Saaliikseen he saivat muun muassa erään monilonkeroisen, rumasilmäisen, mustan eläimen, joka riuhtoi vimmatusti. He tervehtivät sitä huudoilla ja kihinällä ja hakkasivat sen kiivain, tempovin liikkein pienillä kirveillä palasiksi. Kaikki irtihakatut jäsenet hyppivät ja potkivat vielä kauan aikaa sangen kiivaasti. Myöhemmin, kuumeen houreissa ollessani, minä myötääni olin näkevinäni tämän ilkeän, raivokkaan eläimen nousevan ylös oudosta merestä. Se oli vilkkain ja vihaisin kaikista eläimistä, mitä ikinä olen nähnyt täällä kuun sisäosissa...

"Tämän meren pinta on varmaankin kaksi, jopa kolmattakin sataa mailia kuun ulkopinnan sisäpuolella. Kaikki kuun kaupungit kuuluvat olevan tämän Keskijärven rannalla sellaisissa laajoissa onkaloissa ja keinotekoisissa käytävissä kuin edellä olen kertonut. Ulkopinnan kanssa ne pitävät yhteyttä suunnattomia pystysuoria kaivannoita myöten, joitten yläsuuta astronomit maan päällä sanovat 'kraatereiksi'. Tällaista suuta kattavan kannen olin nähnyt jo ennen vangiksi joutumistani.

"Millaisia olot ovat kuun pinnemmissä osissa, siitä en ole vieläkään saanut tarkkoja tietoja. Sielläkin on paljon suunnattomia notkoja, joissa kuun vasikoita pidetään yön aikana. Siellä on niinkään teurastushuoneita ja sen semmoisia -- yhdessä sellaisessa minä ja Bedford taistelimme teurastajain kanssa -- ja myöhemmin olen nähnyt, kuinka lihoja lasketaan sieltä ilmapalloissa alas kuun sisempiin osiin. Tuskin olen näistä seikoista sentään saanut sen tarkempaa selvää kuin zulukafferi olisi samassa ajassa päässyt selville Suurbritannian viljanviennistä. Se on ainakin varmaa, että näillä pystysuorilla hormeilla ja kuun pinnan rehevällä kasvullisuudella on sangen suuri merkitys kuun ilmanvaikutuksessa ja ilman raitistamisessa. Ensi aikoina, varsinkin kohta sen jälkeen kuin olin päässyt vankeudesta, puhalsi ilmeisesti kylmä tuuli hormeja myöten *alas*, ja myöhemmin ylöspäin kulkeva siroccon tapainen tuuli lienee ollut syynä minun tautiini. Noin kolme viikkoa senjälkeen nimittäin minä sairastuin omituiseen kuumeeseen, joka saattoi minut varsin kurjaan tilaan, vaikka kyllä koetin olla tilassa ja ottaa kiniiniä, jota minulla kaikeksi onneksi sattui olemaan taskussa. Tätä huonovointisuutta kesti melkein siihen asti kuin minut vietiin Suuren Lunarin, kuun valtiaan, eteen.

"En käy tässä nyt laveammin kertomaan silloisesta kurjasta tilastani", huomauttaa Cavor. Hän ryhtyy kumminkin puhumaan hyvin tarkasti yksityisseikoista, mutta ne jätän tässä

syryään. "Ruumiini lämpö", sanoo hän lopuksi, "pysyi kauan aikaa tavattoman korkeana; ruokahalua ei ollut vähintäkään. Väliin sain valvoa pitkät ajat, väliin taas levottomat unennäöt minua vaivasivat. Yhden otteen olin jo niin heikkona, että koti-ikävä sai minussa vallan: tulin melkein hysterilliseksi. Maltittomasti odottelin, että edes jokunenkaan valo saisi jotain vaihtelua tähän iän-ikuiseen siniväriin..."

Sitten hän rupeaa jälleen puhumaan ilmasta kuun hohkamaisissa onteloissa. Astronomeilta ja fyysikoilta olen kuullut, että kaikki, mitä hän tästä mainitsee, pitää täysin yhtä sen kanssa, mitä kuusta tähän saakka jo on ollut tunnettuna. Jos astronomeilla täällä -- sanoo Mr. Wendigee -- olisi ollut tarpeeksi tarmoa ja mielikuvitusta rohkean johtopäätöksen tekemiseen, niin he olisivat jo ennalta osanneet sanoa kaiken sen, mitä Cavorilla on ollut kertomista kuun yleisestä rakenteesta. He tietävät nyt aivan varmaan, ett'eivät kuu ja maa ole niinkään vain satelliiti ja emäplanetta, vaan pikemmin kaksi sisarusta, pienempi ja suurempi, yhdestä massasta muodostuneita ja siis samoja aineksiakin sisältäviä. Ja koska kuun tiheys on vain 3/5 maan tiheydestä, niin täytyy sen olla täynnään onttoja onkaloita. Ei meidän, -- sanoo Sir Jabez Flap, F.R.S., yksi hauskimista tähtimaailman lystikästen puolten selittäjistä -- ei meidän lainkaan olisi tarvinnut mennä kuuhan asti tekemään näin helppoja johtopäätöksiä. Siinä hän kohdistaa pilapuheensa Gruyèriin, arvelen, että tämä olisi jo ennenkin saattanut julistaa maailmalle tietonsa kuun ontoudesta.

Ja, jos kuu on ontto, silloin tuo näennäinen ilman ja veden puute siellä on helposti selitettävissä. Meri on onkaloitten pohjalla, ja ilma kulkee suuria hormeja ja käytäviä myöten yksinkertaisten fysikaalisten lakien mukaan. Auringon kiertäessä kuuta, ilma ulommaisissa, valonpuoleisissa onkaloissa kuumenee, sen ponnistus lisääntyy; osa sitä nousee pinnalle, sekaantuen kraaterien ohenevaan ilmaan (kasvit siellä imevät itseensä siitä hiilihappoa); suurin osa sitä vastoin virtailee gallerioita myöten entisen, paksunneen ilman sijaan jähtyvällä, valottomalla puolen kuuta. Ulkopuolisissa gallerioissa käy niinmuodoin myötänsä itätuuli; hormeissa taas käy veto ylöspäin kuun päivän kuluessa, vaihdellen hyvinkin paljon aina sitä myöten, minkä muotoin mikin galleria on, ja millaisia laitoksia näppärät seleniitat mihinkin ovat keksineet.

XXIV. Seleniitain luonnonhistoria.

Cavorin tiedon-annot, seitsemännestä ruveten seitsemänteentoista asti, ovat niin katkonnaisia, ja niin täynnään taistelemisia, että niistä tuskin saa ehjää kertomusta kokoon. Tieteellisessä painoksessa ne tietysti julaistaan täydellisinä, mutta tässä lienee sopivinta jatkaa vain lyhennyksillä ja otteilla, niinkuin edellisessäkin luvussa. Jokaino sana on meillä ollut tarkan kriittillisen punnitsemisen alaisena, ja minun omista lyhykäisistä muistoistani ja vaikutelmistani kuussa on ollut verraton apu monenkin seikan selvittämisessä, mikä muutoin olisi jäänyt aivan käsittämättömäksi. Henkisinä olentoina me luonnollisestikin kiinnymme enemmän seleniitain omituiseen yhteiskuntaan, jossa Cavor näkyy eläneen arvossa-pidettynä vieraana, kuin tuon kaukaisen maailman fyysillisiin oloihin.

Olen luullakseni jo selittänyt, että minun siellä näkemäni seleniitat ovat ihmisen kaltaisia siinä, että käyvät pystyssä ja ovat neliraajaiset. Yleensä olen, pään muotoon ja jäsenten

niveltymiseen nähden, verrannut heitä hyönteisiin. Olen senkin maininnut, kuinka kuun pienempi painovoima on vaikuttanut sen, että heidän ruumiinrakennuksensa on haurasta. Cavor vakuuttaa kaikissa kohdin todeksi nämä huomioni. Hän sanoo heitä "eläimiksi", vaikkei ne tietysti sovi mihinkään osastoon maallisten eläinten luokitusta, ja lisää: "kaikeksi onneksi ei anatomian hyönteistyyppi maan päällä ole noussut yli erään, verraten pienen koon." Suurimmatkaan hyönteiset maanpäällä -- joko vielä tavattavat tai jo sukupuuttoon kuolleet -- eivät ole kuin 6 tuuman pituisia, "mutta täällä, kuun pienemmän painovoiman alla, näyttää eläin voivan saavuttaa sekä inhimillisen että epäinhimillisen koon ja on ihan varmaan yhtä paljon hyönteinen kuin selkäpiillinen."

Muurahaisista hän ei nimenomaa puhu mitään, mutta hänen viittaustensa kautta minun silmiäni eteen astuu myötäänsä muurahainen: sen vireä, mutta kaipaamaton toimeliaisuus, sen äly, sen yhteiskunta-järjestys, ja erittäinkin se seikka, että niiden joukossa, paitsi kahta päälajia, joka tavataan kaikissa eläimissä, nimittäin uros- ja naaraspuolta, on vielä koko joukko sukupuoleettomia olentoja, työmiehiä, sotilaita ja sen semmoisia, jotka kaikki eroavat toisistaan rakenteen, luonteen, voiman, työnlaadun puolesta ja sittenkin ovat samaa lajia. Seleniitoissa nimittäin huomataan myöskin hyvin monta eri muotoa. Tietysti ne eivät ainoastaan ole kokonsa puolesta paljoa suuremmat muurahaisia, vaan, ainakin Cavorin mielestä, älyssä, moraalissa ja yhteiskunnallisessa taidossa paljoa korkeammallakin kannalla kuin ihminen. Muurahaisia on neljä viisi eri muotoa; seleniitoja sitä vastoin melkein lukemattomia.

Minä puolestani olen koettanut esiintuoda paljonkin eroavaisuuksia niissä seleniitoissa, joita satuin kohtaamaan ulommaisissa kuun osissa. Nämä eroavaisuudet koossa ja ruumiinjäsenten suhteissa olivat ainakin yhtäsuuret kuin mitä erillaisimpiin rotuihin kuuluvissa ihmisissä. Mutta nämä minun huomaamani eroavaisuudet hälvenevät ihan mitättömiin niitten suunnattomain monipuolisuuksien rinnalla, joista Cavor puhuu. Näyttää kuin noita minun näkemiäni ulommaisten kerrosten seleniitoja käytettäisiin vain samanlaatuisiin toimiin: kuunvasikkain paimenina, teurastajina, lihamiehinä ja sen semmoisina. Mutta kuun sisäosissa -- sitä en minä tähän saakka osannut aavistaakaan -- näkyy elävän joukottain muunlaatuisia seleniitoja, jotka eroavat toisistaan koon, voiman ja ulkomuodon puolesta, olematta kumminkaan eri lajia, vaan ainoastaan saman lajin eri muotoja. Kaikessa monipuolisuudessaan on heissä muutamia yhteisiä tuntomerkkejä, jotka tietävät heidän olevan yhtä sukua. Kuu on kyllä tavallaan suunnaton muurahaiskeko, mutta siinä ei kumminkaan ole ainoastaan neljä viisi eri lajia muurahaisia, vaan monta sataa eri lajia seleniitoja, joissa melkein kaikki välimuodotkin ovat edustettuina.

Tämä seikka näkyy Cavorille selvinneen sangen pian. Enemmän johtopäätösten kuin hänen kertomustensa nojalla on minulle käynyt selväksi, että hänet ottivat vangiksi paimenet noitten toisten seleniitain johdolla, "joilla oli suuremmat raivot (pää?) ja paljoa lyhemmät raajat." Huomattuansa, ettei häntä saa keihäänpistoillakaan liikkeelle, he kantoivat hänet pimeyteen, astuivat sitten kapeata lankkuporrasta myöten, arvatenkin samaa kuin se, jonka päässä minä olin tehnyt tenän, ja laskivat sitten semmoiseen laitokseen, jota hän ensi iskuun nähtävästikin piti jonkinlaisena hissinä. Siinä se hänen ilmapallonsa, jota kaiketi emme olleet pimeässä erottaneet. Se, mitä minä olin pitänyt kuilun yli kulkevana porraslautana, olikin luultavasti ollut rinneportaitten ylimmäinen astin. Siinä häntä sitten

vietiin yhä enemmän kirkastuviin luoliin. Ensi alussa oli hiljaista ympärillä -- seleniitain sihistelyjä lukematta -- mutta sitten tultiin keskelle vilkkaasti pauhaavaa liikuntaa. Ei aikaakaan, niin jo hänen silmänsä olivat siksi tottuneet tähän synkkään pimeyteen, että hän alkoi yhä selvemmin ja selvemmin erottaa esineitä ympärillään, kunnes epämääräisyys vihdoin pukeutui selvärajaisiin muotoihin.

"Kuvaillkaa mielessänne", sanoo Cavor seitsemännessä tiedon-annossaan, "lieriömäinen hormi, neljännesmailia läpimitassa, ensi alussa sangen himmeä, sitten yhä kirkastuva, sisäseinässä suuret spiraliportaot, jotka, matalan kaiteen suojaamina ja jyrkemmässä kierteessä kuin maan päällä olisi mahdollinen ajatellakaan, kulkevat alaspäin, kadoten vihdoin siniseen syvyyteen. Kun nyt lisäksi kuvailette tuntevanne itsenne tavattoman keveäksi ja huomaatte, että päänhuimaus on ihan outoa -- silloin alatte käsittää minun ensimmäisiä vaikutelmiani.

"Ylöspäin samallinen näky kuin alaspäinkin. Tuntui kuin olisi katsellut suunnattomaan, jyrkkälaitaiseen suippoon. Tuuli puhalsi siinä alaspäin, ja kaukaa ylhäältä olin kuulevinani kuunvasikkain amuntaa: niitä ajettiin ulkolaitumilta sisäosiin. Ja spiraliportailla sekä ylhäällä että alhaalla kihisi seleniitoja, kalpeita, omavaloisia olentoja, jotka katselivat meitä tai hääräilivät oudoissa toimissa.

"Senjälkeen näin -- vai lienenkö ollut näkevinäni -- lumihuutaleen lentävän alas jäisen tuulen mukana. Eikä aikaakaan, niin jo muuan pieni olento, ihmishyönteinen, riippuen kiinni laskinvarjosta, läheni verkalleen kuun sisäosia.

"Kun vieressäni istuva isopäinen seleniita huomasi minun uteliaana kääntävän päätäni sinnepäin, viittasi hän kärsämäisellä kädellään eräisen laiturin tapaiseen laitokseen, joka kaukana alhaalla näkyi riippuvan ilmassa. Se näkyi kohoavan sieltä yhä ylemmäs, meidän vauhtimme myötäensä yhä vähetessä, ja oli muutaman minutin perästä meidän kohdallamme ja pysähtyi. Meidän puoleltamme viskattiin sinne köysi, laitos sidottiin kiinni, ja nyt kihisi ympärilläni suuri parvi seleniitoja, jotka tungeskelivät, nähdäkseen minua.

"Kummallista joukkoa tuo. Jo ensi silmäykseltä minä hämmästyin, nähdessäni, kuinka sanomattoman paljon erillaisuutta noissa kuun olennoissa on.

"Tuskin oli kahta samallaista tuossa tunkeilevassa joukossa. Erillaisia he olivat muodolleen, erillaisia koolleen; kaikki huimaavan monet eri muodot siinä pisti silmään. Muutamat työntäytyivät esiin, lykäten muita syrjään, toiset pyöriskelivät kumppaniensa jaloissa. Kaikki he muistuttivat kummallisesti hyönteisiä, jotka jos jollain tavoin koettivat matkia ihmistä, mutta kaikissa oli jotain liioiteltua: kellä tavattoman pitkä käsi, niinkuin hyväkin tuntosarvi; kellä taas koivet pitkät, niinkuin olisi kävellyt puujaloilla; ken oli lykänyyt kasvonaamarinsa laidan nenämäiseksi esineeksi, joka teki hänet pelottavissa määrin ihmisen näköiseksi, kunnes näki hänen ilmeettömän, ammoittelevan suunsa. Paimenissa varsinkin huomasi mitä monipuolisimpia muodonvaihteluita: kellä pää leveä ja matala, kellä pitkä ja kapea, muutamilla tavattoman pieni, ja ruumis rakkomainen. Kummallisinta kaikista, ainakin sillä hetkellä, oli minusta se, että näillä asukkailla tässä maan-alaisessa maailmassa, joka on peninkulmain paksuisilla kallioseinillä suojattu päivänpaisteelta sekä sateelta, oli *sateenvarjot* käsissä, samantapaiset kuin maan päälläkin käytetyt. Silloin muistui mieleeni äskeinen varjon suojassa laskeva olento.

"Nämä kuulaiset menettelivät aivan samoin kuin ihmisparvikin olisi menetellyt tällaisessa tapauksessa: ne lykkivät ja tyrkkivät toisiansa, kiipesivät toistensa hartioillekin, nähdäkseen minut edes vilaukselta. Yhä suuremmaksi heidän joukkonsa paisui, ja yhä lähemmäksi he työntäytyivät minun oppaitteni kiekkoja" -- Cavor ei selitä, mitä hän tällä tarkoittaa. -- "Yhä uusia olentoja ilmaantui hämärästä näkyviin, ja yhä enenevällä hämmästyksellä minä katselin heitä. Ja nyt minut pantiin jonkinlaiseen kantotuoliin. Väkevät käsivarret nostivat sen olkapäilleen, ja niin lähdettiin minua viemään tuon kihisevän lauman lävitse, niihin huoneisiin, jotka kuussa oli määrätty minun käytettäväkseni. Ylt'ympärillä oli pelkkiä silmiä, kasvoja, naamareita... siinä kuului suhinää, niinkuin kovakuoriaisten siipien ääntä, ja seleniitain sirkutusta..."

Edelleen käy selville, että hänet vietiin "kuusikulmaiseen huoneeseen", jossa häntä pidettiin jonkun aikaa vankina. Myöhemmin hänelle suotiin melkoisen paljon vapautta, miltei niin paljon kuin sivistyneessä kaupungissa maan päällä saattaa suoda. Kuun salaperäinen hallitsija ja vallitsija näkyy määränneen kaksi "suuripäistä" seleniitaa vartioimaan ja pitämään häntä silmällä ja pyrkimään hänen kanssaan henkiseen yhteyteen mikäli suinkin mahdollista. Ja -- niin hämmästyttävältä ja uskomattomalta kuin kuuluneekaan -- nämä kaksi olentoa, nämä fantastilliset ihmishyönteiset, nämä toisen maailman asukkaat, saattoivat ennen pitkää käydä ajatusten vaihtoon Cavorin kanssa maallisella kielellä.

Heistä puhuessaan Cavor käyttää nimiä Fiuu ja Tshipuf. Fiuu, sanoo hän, oli noin viisi jalkaa pitkä. Alaraajat olivat hennot ja pienet, noin 18 tuumaa; jalat ohuet, kuussa tavallista muotoa. Niitten päällä huojui lyhyt vartalo, vavahtaen joka sydämensyökkäykseltä. Hänellä oli pitkät, pehmeät, moniniveliset kädet ja niitten päässä sieppomainen kosketin; niska oli monipoimuinen, kuten tavallista, mutta tavattoman lyhyt ja paksu. "Hänen päänsä", -- sanoo Cavor, nähtävästikin viitaten johonkin ennen lähettämäänsä kuvaukseen, joka on häipynyt avaruuteen -- "on kuussa tavallista tyyppiä, mutta merkillisesti sieventynyt muodoltaan. Suu on tavallista ilmeetöntä, ammoittelevaa, laatua, mutta tavattoman pieni ja alaspäin kääntynyt. Pienet silmät sivuilla."

Tshipuf näkyy olleen hyvinkin samallinen hyönteinen, "kasvot" vaan pitemmät.

Cavorin seurueeseen kuului sitä paitsi kantotuolin-kantajia, vinokylkisiä, tavattoman lujaharteisia olentoja, ovenvartijoita ja litteäjalkainen passari.

Se tapa, jolla Fiuu ja Tshipuf ryhtyivät puhelua harjoittamaan, oli varsin, yksinkertainen. He tulivat "kuusikulmaiseen" kammioon, jossa Cavor oli vankina, ja rupesivat matkimaan jokikistä ääntä, minkä häneltä kuulivat, yskimisestä alkaen. Cavor näkyy sangen pian käsittäneen heidän tarkoituksensa ja ruvenneen toistelemaan samaa sanaa monta kertaa, osoittaen samalla, mitä milläkin tarkoitetaan. Samaa menettelyä käytettiin sitten luultavasti yhä edelleen. Fiuu tarkasteli Cavoria ensin, osoitti sitten hänkin esineen ja lausui kuulemansa sanan.

Ensimmäinen sana, minkä hän sai opituksi, oli "ihminen" ja toinen "kuulainen", jota Cavor näkyy kiireissään käyttäneen "seleniitan" asemesta. Päästyään selville sanan merkityksestä, Fiuu toisti sen Tshipufille, joka heti sai sen päähänsä hänkin. Täten he oppivat ensimmäisessä rupeamassa toista sataa englanninkielistä nimisanaa.

Myöhemmin he näkyvät ottaneen mukaansa erään taiteilijan, joka kuvilla ja piirroksilla avusteli selitysten antamista, Cavorin piirustukset kun olivat jotenkin kömpelöitä. Hänellä oli, sanoo Cavor, "näppärä käsi ja tarkka silmä", ja tavattoman nopeasti hän näkyi piirustaneenkin.

Yhdestoista tiedon-anto on ilmeisesti vain katkelma jostain pitemmästä kertomuksesta. Muutamien vaillinaisten, epäselväin lausetten perästä hän jatkaa:

"Vähänpä olisi hauskuutta muille kuin kielitieteen harrastajille, ja minäkin joutuisin liian loitos pääasiasta, jos kävisin juurta jaksain selittelemään näitä väsyttäviä harjoituksia. Ja tokkopa tarkoin osaisinkaan esittää kaikkia käänteitä ja väänteitä näissä molemmanpuolisissa ponnistuksissa. Teonsanoista selvittiin kyllä pian, ainakin sellaisista kohteellisista teonsanoista, joita osasin selittää piirustusten avulla. Laatusanat ne menivät leikkiä lyöden nekin, mutta kun tultiin abstraktisiin nimisanoihin, määräsanoihin ja sellaisiin kuluneisiin lauseparsiin, joilla maan päällä saa niin paljon lausutuksi, silloin tuntui kuin olisi koettanut korkkipaidassa sukeltaa veteen.

"Nämä vaikeudet olivat tosiaankin voittamattomia, kunnes kuudennella kertaa saatiin vielä neljäs apulainen joukkoon, muuan olento, jolla oli pää kuin potkupallo, ja jonka vahvin puoli oli pulmallisten vertausten selittely. Hän astui sisään hajamielisenä ja kompastui tuoliin, ja tarvittiinpa vaikeain seikkain esittämiseen jommoinenkin määrä huutoja ja nykimisiä ja iskuja, ennenkuin hän perille pääsi. Mutta asian päästä kiinni saatuaan, hän osoitti hämmästyttävää käsitysvoimaa. Milloin vaan piti ajatella enemmän kuin mihin Fiuu pystyi, vaikkei tämänkään käsitysvoima kovin suppea ollut, aina tuo paksupäinen olento otettiin silloin avuksi. Hän puolestaan ilmoitti johtopäätöksensä Tsipufille, jonka piti panna kaikki mieleensä. Niin, Tsipuf se oli meillä semmoinen tosiasiain varastoaitta. Ja niin sitä taas päästiin eteenpäin.

"Kesti kauan, eikä sittenkään kauan -- päivissä se aika on luettu -- ennenkuin jo todellakin osasin pakinoida näitten kuun hyönteisten kanssa. Ensi alussa se tietysti kävi kiusallisen vitkallisesti, mutta vähitellen kumminkin rupesimme ymmärtämään toisiamme. Minun kärsivällisyyteni se kohosi ihan huipuimmilleen. Fiuu se on, joka tavallisesti ääntä pitää, alkaen aina hyvin pitkällä muminalla 'Mm... mm.' On hän jo oppinut kaksi lauseparttakin, nimittäin: 'niin sanoakseni' ja 'nähkääs'. Ja niillä hän sitten höystää kaikkia sanottaviaan. Tuosta taiteilijasta hän esimerkiksi puhelee näin:

"'Mm... mm... hän... niin sanoakseni... piirusta... vähä söö... vähä joo... piirusta. Ei mitä muu. Viha kaikki kuin ei piirusta kuin hän. Äkä mees. Viha kaikki kuin piirusta parempi kuin hän. Viha joka mees. Viha kaikki kuin ei aatella koko malililma piirusta. Äkä mees. Mm. Jos mitä muu, se ei mitä, mut vaan piirusta... Hän tahto te... nähkääs... joka uus assi, pitä piirusta. Paha... ilke... vai?'

"'Ja tämä' -- kääntyen Tsipufiin, -- 'tämä rakasta muistele sana. Muistele ihme paljo enempi kuin kuka. Aatele ei, piirusta ei... mut muistele. Hän kerto historia... kerto kaik. Yks kerta vaan kuule... niin jo kerto.'

"En olisi uskonut unissanikaan näkeväni tuota: nuo omituiset luontokappaleet tässä alituudessa pimeydessä -- minä sanon luontokappaleet, sillä ei lähempi oleskelukaan

heidän seurassaan kykene lieventämään sitä tunnetta, että heissä on jotain epä-inhimillistä -- piipittävät ja piipittävät, kunnes osaavat maallisten ihmisten tapaan puhua yhtäjaksoisesti, kyselevät, vastailevat. Tuntuu kuin olisin siirtynyt takaisin lapsuuden satujen aikaan, jolloin muurahainen ja heinäsiirkka kinastelivat, ja mehiläinen vihdoinkin heidän riitansa ratkasi..."

Näitten kieliharjoitusten aikana Cavor näkyy saaneen melkoista helpotusta vankina-olossaan. "Se pelko ja epäluulo, mikä heissä heräsi ensimmäisen kohtauksemme johdosta", sanoo hän, "hälvenee hälvenemistään sikäli kuin huomaavat, että kaikki, mitä minä teen, perustuu järkevään harkintaan"... "Nyttemmin saatan mennä ja tulla aivan mieleni mukaan, toisin sanoen saan pitää huolta vain omasta itsestäni. Täten pääsin tämän koneen ääreen, ja kun sitten onnellisen sattuman kautta löysin tarpeeksi aineksia, joita kyllä löytyy tässä varastoluolassa, niin kävi minun mahdolliseksi ruveta lähettämään näitä ilmoituksia. Eikä minua tähän saakka ole millään muotoa koetettu häiritä tässä toimessa, vaikka olen Fiulle ihan suoraan sanonut antavani tietoja maahan."

-- Te puhu ne muu kanssa? -- kysyi hän, katsellen minun toimiani.

-- Muitten kanssa, -- oikaisin minä.

-- Muitten kanssa, -- toisti hän. -- Aha, ihmisisten, vai?

Ja minä jatkoin työtäni.

Näissä tiedon-annoissaan Cavor myötäensä korjailee ennen antamiensa ilmoituksia sitä mukaa kuin uudet havainnot ovat saattaneet häntä uusiin johtopäätöksiin. Siksipä on seuraavia otteita lukeminen jonkinmoisella varovaisuudella. Ne on poimittu yhdeksänneistä, kolmannestatoista ja kuudennestatoista tiedon-annosta, mutta näinkin katkonnaisina ja vaillinaisina ne kumminkin luovat tuon omituisen yhteyskunnan elämästä niin täydellisen kuvan kuin ihmiskunta moneen miespolveen suinkin saattaa toivoa.

"Kuussa", sanoo Cavor, "jokainen kansalainen tietää asemansa. Siihen hän on synnynnästä asti määrätty. Huolellinen opetus ja kasvatus ja mekaaninen käsittely tekevät hänet lopulta niin kykeneväksi omaan erikoiseen tehtäväänsä, ett'ei hänellä ole muuhun halua eikä elineitäkään. 'Ja mitäpä hän niillä tekisikään?' sanoi Fiuu. Jos, esimerkiksi, sen ja sen seleniitan on määrä tulla matemaatikoksi, niin tätä tarkoituspäätä opettajat ja kasvattajat yksinomaan silmällä pitävätkin. He tukauttavat hänessä kaikki taipumukset muihin toimiin ja edistävät hänen matemaattilisia luonnonlahjojaan täydellisellä psykologisella taidolla. Hänen aivonsa kasvavat tahi ainakin hänen aivojensa matemaattilliset elineet kasvavat, muun osan edistyessä vain sen verran kuin tämän oleellisen osan kannattamiseen tarvitaan. Ja niinpä vihdoinkin -- lepoa ja ravintoa lukuun ottamatta -- hänen ainoana elämän-ilonansa on tämän kyvyn harjoittaminen ja kehittäminen, hänen ainoana harrastuksenaan sen käyttäminen, hänen ainoana seurustelunaan yhdessä-olo muitten spesialistien kanssa tällä alalla. Hänen aivojensa kasvaessa, kaikki muu virkeys ja toiminta hänen ruumiissaan näkyy kutistuvan mitättömiin. Hänen jäsenensä surkastuvat, sydän ja ruuansulatus-elimeet pienenevät, nuo hyönteiskasvat kätkeyvät paisuneitten piirteitten suojaan. Hänen äänensä on pelkkää pärinää, joilla hän ilmaisee matemaattisia kaavojansa. Kuuro hän näkyy olevan kaikelle muulle, paitsi näppäräin problemain lausumiselle. Nauraa hän ei osaa lainkaan, paitsi silloin kuin äkkiä sattuu

keksimään jonkun paradoksin. Mielenliikutusta hän tuntee vain silloin kuin joku uusi laskelma on selvitettävä. Ja tällä tavoin hän pääsee elämänsä päämäärän perille.

"Jos taas siitä ja siitä seleniitasta pitää säätämän kuunvasikkain paimen, niin jo pienestä pitäin häntä harjoitetaan ajattelemaan ja noudattamaan sitä elämänlaatua. Hänen parhaimpana hauskuutenansa on oleva kuunvasikkain tunteminen, hoitaminen, ajaminen. Hänet kasvatetaan jänteväksi ja vikkeläksi, hänen silmänsä karaistaan tällaisen paimen-elämän ahtaiden puitteitten piirissä. Kuun sisäosain oloja hän ei harrasta lainkaan; kaikkia niitä seleniitoja, jotka eivät ole perehtyneet kuunvasikkain hoitoon, hän katselee välinpitämättömyydellä, ivalla, jopa vihamielisyydelläkin. Hänen ajatuksensa askaroivat yksinomaa laitumilla, hänen murteensa on täydellistä kuunvasikka-murretta. Mutta hänkin rakastaa ammattiansa ja työskentelee siinä kaikin puolin onnellisena. Ja niin on laita kaikissa seleniitain oloissa ja kohtaloissa: itsekukin on täydellinen osa maailmankoneistossa...

"Nuo suurpäiset olennot, joitten suoritettavana henkinen työ on, muodostavat tässä omituisessa yhteiskunnassa tavallaan ylhäisön. Ylimmäisenä heidän joukossaan, korkeimpana määränä kuun intelligensia, on tuo suuri hermokeskus, Suuri Lunari, jonka eteen minä pian olen astuva. Hengenlahjain rajaton kehittyminen intelligensia-olennoissa on mahdollista sen kautta, että heiltä puuttuu kokonaan tuo luinen pääkallo, tuo omituinen luukoppa, joka verhoaa ihmisen aivoja ja käskijänä säätää: 'tähän saakka, mutta ei kauemmas.' Heitä on kolme eri luokkaa, jotka tarkoin eroavat toisistansa vaikutuksen ja arvon puolesta. Ensinnäkin toimitsijat, joihin Fiuukin kuuluu. Ne ovat näppäriä ja ovelia olentoja, itsekukin edesvastauksessa niin ja niin suuresta kuutiolasta kuunmassaa. Toiseksi neuvonantajat, sellaiset kuin tuo suurpäinen ajattelija. Niitten suoritettavana on erityisiä tehtäviä. Kolmanneksi oppineet, kaiken tiedon varastoaitat.

"Tähän viimeksi-mainittuun luokkaan kuuluu Tsipuf, ensimmäinen maallisten kielten professori kuussa. Näihin kolmannen luokan olentoihin nähden on ohimennen mainittava, että tuo rajaton aivojen kasvaminen on tehnyt tarpeettomaksi kaikkien sellaisten mekanillisten apuneuvojen keksimisen, joita ihminen tarvitsee. Ei kuussa ole kirjoja eikä muistiinpanoja, ei kirjastoja, eikä piirroksia kallioiden kyljissä. Kaikkinainen tieto on kasattuna noihin laajenneisiin aivoihin, aivan samoin kuin Texasin hunajamuurahaiset kantavat hunajavarastojaan laajentuneissa vatsoissansa. Somerset House ja British Museum -- ne ovat kuussa elävien aivojen säilyttämiä kokoelmia...

"Toimitsijat -- huomaan ma -- tarkastelevat minua useimmiten sangen suurella mielenkiinnolla joka kerta kuin heitä kohtaan. He keskeyttävät työnsä, katsoa ammotellen minua, ja kyselevät Fiuulta, joka vastailee heille. Ne kulkevat puoleen ja toiseen, mukanaan suuret määrät kantajia, passareita, julistajia, laskuverhon pitäjiä -- kirjava joukko. Suurin osa neuvon-antajista ei välitä minusta vähääkään, niinkuin eivät välitä toisistaankaan, tahi huomaavat minut, ruvetakseen vain suurisuisesti vetämään esille erityisiä taitojansa. Oppineet ne enimmästä päästä ovat sulkeutuneet läpitunkemattomaan ja horrosmaiseen itsetyytyväisyyteen, heräten siitä vain silloin kuin joku kieltää heidän suuren oppineisuutensa. Tavallisesti on heidän ympärillään pieniä vartijoita ja passareita, usein myöskin pikkuraisia, vilkkaannäköisiä, ventoja nais-olentoja, jotka lienevät heidän

vaimojansa. Muutamat syvemmin oppineet, ollen liian kookkaita liikkumaan omin neuvoin, kannattavat itseänsä omituisissa kantotuoleissa, ja kunnioittavalla hämmästyksellä minä katselen noita tietojen hyllyviä hyytelöitä. Tänne, näitten sähkökoneitten ääreen, tullessani, jossa minun sallitaan vapaasti liikkua, tuli minua vastaan juuri yksi tuollainen oppinut kummallisissa kantimissa, pää suunnattoman suuri ja paljas, iho ohutta. Hänen edellään kulki kummallisia, torvikasvoisia airueita, jotka julki julistivat hänen kuuluansa ja mainettansa.

"Olen jo maininnut, mitä saattojoukkoa intelligenttien seurassa tavallisesti kulkee: oppaita, kantajia, lakeijoita. Ne ovat kuin ylimääräisiä koskettimia ja lihaksia, täydentämässä noitten ylenpalttisesti, kehittyneitten henkien ruumiillisia vajavaisuuksia. On heillä mukanaan tavattoman nopeita sanansaattajiaakin, joilla on raajat kuin hämähäkeillä, ja kädet varjostimen pitämistä varten, samoin palvelijoita, joitten huutoon kuollutkin heräjäisi. Näitten olentojen toimenä on vain totella ja tehdä, mitä käsketään.

"Suuri osa näitä olentoja, joita kulkee ylös ja alas spiraleja myöten, ja jotka täyttävät ilmapallot ja laskuvarjojen avulla putoilevat minun ohitseni, -- ne kuuluvat arvatenkin työntekijäin luokkaan. Muutamat heistä ovat sanan täydessä merkityksessä konekäsiä. Niinpä kuunvasikkain paimenen ainoa käsi on muodostunut kiinniottamista, nostamista ja ajamista varten, jota vastoin muu osa ruumista ei ole kuin välttämätön lisäke tuolle tärkeimmälle raajalle. Toisilla taas, joitten toimenä luullakseni on kelloa soittavain koneitten hoitaminen, on suunnattoman herkkä kuulo; toiset taas, jotka pitävät huolta tärkeistä kemiallisista töistä, ovat varustetut mitä tarkimmalla hajuaistilla; toisilla ovat jalat litteät, ihan kuin polkusimia varten luodut; toiset, joitten sanottiin olevan lasinpuhaltajia, näyttävät olevan pelkkiä keuhkoja. Mutta hämmästyttävän tarkasti, huolellisesti ja siroasti itsekukin heistä tehtävänsä suorittaa. On siellä sitten heidän joukossaan myöskin kamminväentäjiä, tavallista väkeä, joitten velvollisuutena ja ainoana riemuna maailmassa on olla pienten konelaitosten käynnissäpitäjiä.

"Ja kaikkien näitten asiain yli valvojina on koko joukko kaikkein rotevimpia olentoja, mitä kuussa olen ikinä nähnyt. Ne muodostavat täällä tavallaan polisivoiman, joka arvatenkin on jo pienestä pitäen toimeensa harjaantunut. Se se hillitsee erehtyväisiä taipumuksia pääsemästä valtaan ja katsoo, että suurpäitä pidetään asianmukaisessa arvossa ja kunniaassa.

"Hyvin olisi intressanttia nähdä, kuinka näitä erillaisia olentoja harjoitetaan itsekutakin eri ammattiinsa. Toistaiseksi tuo asia on minulle vielä hyvin hämärä. Sen verran tiedän vaan, että erityisten koneitten hoitajia, esimerkiksi, valmistetaan sillä tapaa, että heitä nuorina pidetään purkeissa, joista vain eturaajat pistävät esiin. Tämän korkealle kehittyneen teknillisen kasvatuksen mukaan karaistaan noita 'käsiä' kiihottavilla aineilla ja ravitsevilla ruiskeilla, jota vastoin muut ruumiin-osat päästetään surkastumaan. Fiuu se selitti -- ellenhän nyt häntä aivan väärin ymmärtänyt -- että nämä pienet olennot ensi alussa näyttävät kärsivän tuollaisesta pitelystä, mutta piankin tottuvat kohtaloonsa. Muun muassa hän vei minut katsomaan, kuinka muutamia notkeakoipisia sanansaattajia taivuteltiin ja venytettiin jos jollain lailla. Kyllähän nämä silmäykset tällaisiin kasvatusmetodeihin vaikuttavat minuun vastenmielisesti, mutta toivonpa tuon tunteen pian hälvenevän ja ennen

pitkää saavani nähdä yhä enemmänkin heidän ihmeellisestä yhteiskunta-järjestöstään. Ilkeältä tuntuu vieläkin, ajatellessani noita purkeista ulospistäviä raajoja, mutta on se sittenkin paljoo inhimillisempää menettelyä kuin meillä maan päällä, jossa lasten annetaan ensin kasvaa ihmis-olentoiksi ja sitten tehdään heistä koneita.

"Ihan äskettäin -- mennessäni yhdettä- tai kahdettatoista kertaa sähkökoneeni luo -- sain nähdä omituisia puolia työväen elämästä. Sillä kertaa en lähtenyt oppaineni spiraliportaita ja Keskijärven rantoja myöten, vaan oikotietä pitkän, pimeän käytävän kautta. Saavuttiin tuosta eräasen suureen, matalaan, verraten jotensakin valoisaan luolaan, jossa nenääni tuli omituinen maallinen haju. Valo tuli nopeasti paisuvista sienimäisistä kasveista, jotka, muistuttivat maallisia tatteja, mutta olivat miehen korkuisia, jopa korkeampiakin."

-- 'Syövätkö kuulaiset näitä?' -- kysyin minä Fiuulta.

-- 'Söö-ö; se ole ravinto.'

-- 'Mutta hyvät ihmiset!' -- huudahdin minä. -- 'Mitäs tuo on?'

Silmiini oli sattunut muuan tavattoman suuri ja kömpelönnäköinen seleniita, joka liikkumattomana makasi alassuin noitten sienirunkojen välissä. Me pysähdyimme.

-- 'Kuollutko?' -- kysyin minä uteliaana, sillä tähän saakka en ollut vielä nähnyt yhtään kuollutta kuussa.

-- 'E-hei!' -- huudahti Fiuu. -- 'Se ole se ku teke töö... mutta nyt ei ole töö. Ne anta se pikkisen joomista... ja se nukkuma... niin kauan kuin ne taas tarvitse hän. Ja miksi vasten hän heräjämä, hä? Ei se nyt tarvitsema kulkema ympäri.'

-- 'Tuolla vielä yksi!' virkoin minä.

"Ja todellakin: koko tuo suunnaton tattitanner oli kuin pippuroitu noilla alassuin makaavilla olennoilla. Siinä ne nukkuivat huumauksen unta, kunnes niitä taas tarvitaan, ja siinä oli heitä jos minkälaisia. Muutamia heistä me vähällä vaivalla saimme käännetyiksi seljälleen, jolloin minä sain tilaisuuden katsella heitä tarkemmin kuin tähän saakka. Käännettäessä he ääntelivät, mutta eivät sentään heränneet.

"Yksi heistä varsinkin teki minuun syvän vaikutuksen, kaiketikin siitä syystä, että hänen asemansa tuossa omituisessa valossa muistutti selvästi ihmistä. Hänen eturaajansa olivat, pitkiä, kehittyneitä koskettimia -- hän oli nähtävästikin joku näppärä käsityöläinen. -- Hänen asentonsa tiesi alistuvaa kärsimystä. Erehdystä tämä luulo minussa kaiketikin oli, mutta niin se minusta vain näytti. Ja kun Fiuu oli pyöräyttänyt hänet takaisin tattien väliin, tuntui minusta kuin palanen hyönteistä tuossa työntekijässä jälleen olisi tullut näkyviin.

"Tämä todistaa vain, kuinka mieletöntä on tottumus tunteissa. Antaa unijuomaa työmiehelle, jota ei tarvita, ja vieräyttää hänet syrjään -- se on ihan varmaan paljoo parempi kuin ajaa hänet tehtaasta pois ja päästää pitkin katuja kuljeksimaan ja nälkää näkemään. Kaikissa monimutkaisissa yhteiskunnissa tapahtuu milloin yhden milloin toisen erikoistyön alalla pysäyksiä, ja sellaisen menettelyn kautta kuin kuussa käyvät nuo työväen levottomuudet kokonaan mahdottomiksi. Ja kumminkin -- niin nurinpäistä on välisti se tieteellisestikin sivistyneitten mieli -- minä en siedä enää nähdä noita makaavia olentoja loistavain sienten

rauhallisessa pylväistöissä, vaan olen tästä puolin välttänyt tuota oikotietä, vaikka entinen onkin paljota pitempi, epämukavampi ja meluisampi.

"Seleniitain sukupuoli-oloista, vaimon ottamisesta ja miehelle menosta, syntymisestä ja sen semmoisesta on minulla toistaiseksi vielä sangen vähän tietoja. Mutta mitä enemmän Fiuu oppii englanninkieltä, sitä selvemmälle minä tästäkin asiasta pääsen".

Tähän juuri tämä Cavorin tiedon-anto pahaksi onneksi keskeytyy. Niin katkonnaista ja kiusallista kuin edellisen luvun sisällys onkin, antaa se kuitenkin ylimalkaisen, leveäpiirteisen kuvauksen tuosta aivan oudosta ja ihmeellisestä maailmasta, jonka kanssa meidän oma maailmamme tulee tekemisiin ties kuinka pian jo. Tuo aika-ajottainen tiedon-antojen tipahtelu, liima vastaanotto-neulan kuiskaus täällä vuoriston hiljaisuudessa, on ensimmäinen merkki muutoksista inhimillisissä oloissa, muutoksista, joita ihmiskunta tähän asti on tuskin osannut aavistaakaan. Tuo meidän maanpallomme seuralainen kätkee helmassaan uusia elementtejä, uusia laitteita, uusia traditioita, valtavan lavinin uusia aatteita, voimakkaan rodun, jonka kanssa me ehdottomasti joudumme taistelemaan yliherruudesta, ja kultaa yhtä viljalti kuin täällä rautaa ja puuta...

XXV. Suuri Lunari.

Viimeistä edellisessä tiedon-annossa Cavor kertoo, paikoin erikoisneuvokkoihinkin syventyen, kohtauksestansa kuun valtiaan eli hallitsijan, Suuren Lunarin, kanssa. Cavor näkyy saaneen lähettää suurimman osan kertomustansa häiriöittä. Lopulla se keskeytyy niin että jälkimmäinen osa on tullut vasta viikkoa myöhemmin.

Edellinen tiedon-anto alkaa: "Viimeinkin pääsen taas jatkamaan..." sitten on peräti epäselvä paikka ja senjälkeen jatkuu keskeltä lausetta.

Viimeksi-mainitun lauseen alusta puuttuva sana on arvatenkin "väkijoukko". Sitten lukee taas aivan selvästi: "Kasvaa kasvamistaan sitä myöten kuin lähenemme Suuren Lunarin palatsia -- jos nimittäin palatsiksi saattaa sanoa jonollista perättäisiä onkaloita. -- Siinä ammottelevia suita ja naamareita, tuijottelevia silmiä kahden puolen pelottavia hajuelineitä hämmästyttävän matalan otsan alla. Siinä kokonainen viidakko pienempiä, toisiaan tyrkkiviä ja iniseviä olentoja, siinä kypäräpäitä moninivelisine niskoineen kurkistelemassa toistensa olkapäitten yli ja kainalojen välitse. Kahden puolen minua astui rivi tympeännäköisiä, litteäpäisiä vartijoita. Se oli liittynyt meihin heti kuin olimme nousseet maihin veneestä, jossa olimme kulkeneet Keskijärven kanavia myöten. Vilkassilmäinen taiteilija oli yhtynyt meihin hänkin, ja ylt'ympärillä kihisi ja kuhisi suuri paljous kantaja-hyönteisiä, kuljettaen nimenomaa minua varten aiotuita tarvekaluja. Lopulla matkaa minut nostettiin kantotuoliin, joka oli tehty notkeasta, minun silmissäni tummalta näyttävästä, punotusta metallista; kantokanget olivat vaaleampaa metallia. Matkan varrella keräytyi ympärilleni pitkä ja varsin kirjava saattojoukko.

"Etunenässä kulki airueitten tapaan neljä torvinaamaista olentoa, pitäen hirvittävää melua. Sitten tuli pyyleviä, varmasti liikkuvia oppaita ja kummallakin puolen loistava joukko oppineita, jonkunlainen elävä encyklopedia, joitten, kuten Fiuu ilmoitti, tuli asettua Suuren Lunarin ympärille, antamaan tarpeenmukaisia selityksiä. (Ei sitä seikkaa kuullisissa tieteissä, ei sitä näkökohtaa eikä ajatteleminen metodia, joka ei olisi ollut heidän päässään!)

Senjälkeen astui vartijajoukko ja kantajat, heidän perässään Fiuu kantotuolissa, Tsipuf melkein yhtä arvokkaissa kantimissa ja sitten minä kaikesta komeimmassa kantotuolissa, ympärilläni ruuan ja juoman tarjoajat. Jäljempänä astui taas torvenpuhaltajia, joitten toivotukset ihan korvia repivät, ja sitten muutamia suurpäitä, tekisi mieli sanoa: erityisiä kirjeenvaihtajia tai historioitsijoita, joitten oli määränä huomata ja mieleensä painaa kaikki yksityiskohdat tässä epokan tekevässä kohtauksessa. Suuri joukko palvelijoita, jotka kantoivat lippuja, hyvänhajuisia sieniä ja kummallisia symboleja, katosi takanani pimeyteen. Kahden puolen tietä seisoivat rivissä päälliköitä ja upseereja teräkseltä näyttävissä tamineissa ja heidän takanansa väkeä pää päässä kiinni niin pitkälle kuin silmäni pimeässä kantoi.

"Täytyy tunnustani, ett'en ole vieläkään oikein tottunut näihin seleniitain ilmenemisen vaikutuksiin. Ei tuntunut kovinkaan hauskalta olla keskellä tällaista aavaa hyönteismerta. Tuokion verran minusta tuntui samalta kuin mahtaa tuntua niistä ihmisistä, jotka välisti sanovat: 'hivittää'. Olin tuommoista tuntenut kerran ennenkin näissä kuun uumenissa, nimittäin silloin kuin huomasin seisovani aseeton ja selkä turvaton keskellä seleniitoja, mutta paljoa valtavammin se vaikutti nyt. Kerrassaan mieletöntä tuollainen tunne, ja toivonpa siitä vähitellen pääseväni. Mutta hetkisen verran, laskiessani kohti tuon suunnattoman joukon tyrskyjä, minun täytyi pidellä kiinni tuolin laidasta ja ponnistaa kaikki tahdonlujuuteni, jott'en parahtaisi tai muulla tavoin ilmaisisi, mitä sisimmissäni liikkuu. Tuota kesti pari kolme minuttia; sitten rohkaisin mieleni jälleen.

"Astuttiin spiraliportaita myöten ylös pystysuorassa hormissa ja sitten useampain kupukattoisten ja huolellisesti koristettujen holvien läpi. Kaikki oli nähtävästikin laiteltu siltä varalta, että tulija saisi selvän selityksen Suuren Lunarin mahtavuudesta. Jok'ainoa luola, johon tultiin, näytti suuremmalta ja uhkeammin holvaillulta kuin edellinen. Tätä yhä lisääntyvän valtavuuden tunnelmaa lisäsi vielä sinervävalossa fosforioiva harso, joka tiheni tihentymistään, himmentäen lähelläkin olevia esineitä... Minusta tuntui kuin astuisin jotain yhä laajenevaa, yhä pimenevää, yhä vähemmin aineelliseksi käypää kohti.

"Kaikkea tuota moninaisuutta nähdessäni, tunsin oman itseni kovin mitättömäksi ja arvottomaksi. Parta oli ajamatta, tukka kampaamatta. Partaveistä ei minulla ollut mukana; ylä- sekä alahuulessa törrötti karkea sänki. Maan päällä en ole koskaan kiinnittänyt omaan persoonaani mitään huomiota, paitsi minkä tarpeenmukainen puhtaus vaatii. Mutta tähän oli poikkeustila; nythän minun piti edustaa omaa planetaani ja ihmiskuntaa; nythän, arvelin, minun vastaan-ottoni riippuu suurissa määrin siitä, millaisen vaikutuksen minun esiintymiseni tekee. Paljon olisin todellakin antanut, jos olisin saanut ylleni jotain taiteellisempaa ja arvokkaampaa kuin ne tamineet, joita päälläni kannoin. Olin ollut ylen varma siitä, ett'ei kuussa ole asukkaita, ja siksi en ollut moisia varokeinoja tullut ajatelleeksikaan. Ja niinpä minulla oli ylläni flanellipusero, krikettihousut ja kirjavat sukat -- ja kaikissa niissä niin paljon likaa kuin kuulla suinkin on tarjottavana -- jalassa tohvelit, toinen korkoa vailla, harteilla levätti, jossa oli läpi päätä varten. Törröttävä parransänki on sekin kaikkea muuta kuin koristeeksi sellaisissa kasvoissa kuin minun. Housunpolvessa oli parsimaton reikä, joka huomattavalla tavalla pyrki näkyviin, kykkiessäni kantotuolissa. Oikean jalan sukka se itsepintaisesti pyrki sylkkäytymään nilkkaan. Tiedän vallan hyvin, kuinka paljon vääryyttä minä moisella esiintymiselläni ihmiskunnalle tein, ja jos millään keinoin olisin saanut tekaistuksi jotain parempaa ja uljaammalta näyttävää, niin jo vainenkin

olisin yrittänyt. Mutta minen keksinyt mitään. Tein vain levätilläni mitä suinkin osasin: kiedoin sen roomalaisen toogan tapaan ympärilleni ja istuin sitten pää pystyssä niin paljon kuin tuolin huojunnalta suinkin mahdollista oli.

"Kuvaillkaa mielessänne suurin pylvässäli, missä milloinkaan olette olleet, himmeässä sinisessä valossa ja harmahtavaa utua täynnä, ja siinä metallinvärisiä tai vaaleanharmaita joukkoja aaltoilemassa puoleen ja toiseen niin hassun monikirjavana laumana kuin edellä olen viittänyt. Ajatelkaa tämän salin päättyvän holvikaaremaan ja sen takana toinen vielä suurempi sali, ja sen takana taas suurempi ja niin edespäin. Perimmäisinä hämärtää portaat kuten Ara Coeli portaat Roomassa... ne nousevat yhä ylemmäs näkymättömiin. Mitä lähemmälle portaitten juurta tulee, sitä ylemmäs ne näkyvät nousevan... Saavuini tuosta vihdoon suunnattoman holvikaareman alle, josta näin portaitten yläpään.

"Siellä istui Suuri Lunari valta-istuimellaan.

"Hän istui sinisessä, verrattain häikäisevässä valossa. Tämä valo ja hänen ympärillään oleva pimeys vaikutti sen, että hän näytti leijailevan tummansinisessä avaruudessa. Ensi alussa hän oli kuin omaloistoinen pilvi tumman valta-istuimen yläpuolella. Hänen pääkallonsa laajuus oli varmaankin useampia metrejä läpimitassa. Valta-istuimen takapuolelta levisi -- syytä siihen en tiedä -- koko joukko ikäänkuin valonheittäjien viskaamia säteitä, luoden hänen ympärilleen kirkkaan sädekehän. Hänen äärellään seisoivat kokonainen parvi henkipalvelijoita, pieniä ja iässä valossa epäselviä, pidellen ja kannatellen häntä, ja hämäräisessä puolipyöriössä hänen alapuolellaan parveilivat hänen henkiset käskyläisensä, muistiinpanijat ja laskijat ja etsijät ja passarit ja kaikki nuo kuun hovin moninaiset hyönteiset. Vähän alempana näkyivät päällysmiehet ja sanansaattajat ja noitten lukemattomaan portaitten jok'ainoalla astinlaudalla vartijoita ja portaitten juurella suunnaton, kirjava, epäselvä, mustaan pimeyteen vihdoon katoava, aaltoileva joukko hovin alempia arvonkantajia. Myötäensä he hieroivat jalallaan kivilattiata, aikaansaaden omituista rapinaa, ja liikkutelivat jäseniänsä, mikä synnytti kummallista humua.

"Viimeistä edelliseen pylvässäliin tullessani, alkoi musiikki soida, paisuen mahtavaksi äänten pauhuksi. Airueitten huudot vaikenivat silloin.

"Jo astuin suurimpaan saliin...

"Saattueeni hajaantui viuhkamaisesti. Minun oppaani ja vartijani erkanivat oikealle ja vasemmalle, mutta minä, Fiuu ja Tsipuf vietiin kantotuoleissamme hämäräisen permannon poikki jättiläisportaitten juurelle. Silloin yhtyi soittoon suunnaton, äänekäs hyminä. Fiuu ja Tsipuf astuivat maahan, mutta minun käskettiin pysyä kantotuolissa -- arvatenkin erityinen kunnianosoitus minua kohtaan. Soitto lakkasi, mutta hyminää kesti edelleen. Silloin näin näitten kymmentuhannen pään yhtäkaaa liikahtavan sangen kunnioittavasti. Se veti minunkin huomioni puoleensa, ja silloin minäkin nostin silmäni tuota sädekehän ympäröimää ylintä intelligenssiä kohti, joka leijaili yläpuolellani.

"Ensi kertaa katsahtaessani säteilevään hehkuun, tuo ylevä pääkallo muistutti hyvin paljon läpinäkymätöntä rakkoa, jossa huomasi himmeitä, aaltoilevia eläyksiä. Sitten erotti aivan valtaistuimen laidan yläpuolella pienet, vetehisen-omaiset silmät, jotka katselivat hehkusta.

Ei kasvoja, vaanivaiset silmät vain. Jonkun ajan perästä osasin jo erottaa alempana pienen, surkastuneen ruumiin ja niveliset raajat. Silmät tuijottivat minuun merkillisen tarkasti.

"Suuremmoista se oli. Viheliäistä se oli. Jo siinä unohti sekä pylvässalit että hymisevät joukot.

"Minua nostettiin portaalta portaalle yhä ylemmäs. Himmeänä hehkuva pää se näkyi laajenevan, niin että palvelijain ja kannattelijain ryhmät valtiaan ympäriltä katosivat näkyvistä yhä pimeyteen. Minä puolestani pitelin kiinni huojuvan kantotuolini laidoista, tuijotellen Suureen Lunariin, kykenemättä kääntämään silmiäni minnekään muuanne. Päästyäni vihdoin pienelle paltalle, noin kymmenen portaan päähän ylimmäisestä sijasta, saavutti soitto loistavimman kohtansa ja vaiken, ja minut jätettiin ikäänkuin alastomana tähän avaruuteen, Suuren Lunarin tutkistelevain silmäin eteen.

"Hän näki nyt ensi kertaa ihmisen ja tutkisteli sitä...

"Minun silmäni laskivat alas hänen mahtavuutensa edessä ja katselivat hänen ympärillään sinisessä valossa seisovia kalpeita olentoja ja sitten alas portaita seleniitain tuhatlukuisia laumoja. Vielä kerran oli mieletön kauhu vallata minut, mutta meni ohi...

"Tätä pysäystä seurasi tervehtiminen. Minut autettiin kantotuolista alas, ja siinä nyt seisoin neuvotonna, kahden notkean viran-omaisen tehdessä minun puolestani omituisia ja arvatenkin symbolisia kädenliikkeitä. Oppineitten encyklopedillinen parvi nousi kaksi porrasta yläpuolelleni, oikealle ja vasemmalle, valmiina palvelemaan Suurta Lunaria. Fiuun kalpea olento asettui puolitiehen minun ja valta-istuimen välille sellaiseen asentoon, että hänen kävi helposti puhuttelemisen niin toista kuin toistakin, kääntämättä selkäänsä kummallekaan. Tsipuf sijoittui hänen taaksensa. Näppäriä oppaita tuli minun kummallekin puolelleni, yhä katsoen valtiasen. Minä istuime turkkilaiseen tapaan. Fiuu ja Tsipuf laskeusivat alas hekin. Syntyi tuokion pysäys. Lähinnä olevan hovin katseet siirtyivät minusta Suureen Lunariin ja takaisin minuun, ja odotuksen siihenä ja sähinää kuului takana olevista joukoista.

"Äkkiä vaiken kaikki.

"Ensimmäistä ja viimeistä kertaa minun täällä ollessani vallitsi kuussa hiljaisuus.

"Kuulin kohta hiljaisen suhisevan äänen. Suuri Lunari puhutteli minua. Se kuului kuin olisi sormella hieronut lasia.

"Minä katselin häntä tarkasti jonkun aikaa ja vilkasin sitten valppaasen Fiuuhun. Näitten hentojen olentojen keskellä tunsin olevani hassun paksu ja lihava ja tanakka. Pääni oli kuin yhtä piikiveä ja mustaa karvaa. Loin silmäni jälleen Suureen Lunariin. Hän oli vaiennut. Palvelijat olivat täydessä touhussa, ruiskuttaen vilvoittavia nesteitä hänen ihollensa.

"Fiuu mietiskeli hetkisen ja neuvotteli sitten Tsipufin kanssa. Senjälkeen hän alkoi piipittää välttävästi ymmärrettävällä englanninkielellä, ensi alussa kuitenkin hiukan hermostuneesti, niin etten ihan joka sanasta saanut selvää.

"Mm... mm. Suuri Lunari... suvitse sano... suvitse sano... hän on tieto... mm... että te ole ihmi... hihmi... että te ole ihminen... se tuli se maaplanetta... Hän suvitse sano... te ole

tervatulema... ja tahto tietä... tietä... 'niin sanoakseni... se teidän malilman tila... ja miksi syystä te ole tule tänne.'

"Hän pysähtyi. Olin jo ruveta vastaamaan, mutta hän jatkoi, ruveten tekemään huomautuksia, joitten aihetta minä en oikein käsittänyt, mutta luulen niitten tarkoittaneen kohteliaisuuksien lausumista minulle. Hän sanoi, kuinka maa on kuulle samaa kuin aurinko maalle, ja että seleniitain tekee mieli saada tarkempia tietoja maasta ja ihmisistä. Edelleen hän puhui, kohteliaisuudesta kaiketi taaskin, maan ja kuun läpimitan keskinäisistä suhteista, lausuen, kuinka paljon seleniitat ihmettelevät ja mitä kaikkea ajattelevatkaan, katsellessansa maata.

"Minä mietiskelin silmät ummessa ja vastasin sitten, että on ne ihmisetkin ihmetelleet, mitä kaikkea kuussa lieneekään; he ovat pitäneet sitä elottomana eivätkä suinkaan ole luulleet sen kykenevän osoittamaan sellaista komeutta, mitä minä tänään olen nähnyt. Mielihyvänsä osoitteeksi Suuri Lunari pani pitkät siniset säteensä heiastelemaan kaikilla mahdollisilla tavoin, ja koko salista kuului nyt piipitystä ja sähinää, kun minun puheeni oli tiedoksi tullut.

"Senjälkeen hän teki Fiulle muutamia kysymyksiä, joihin minun oli helpompi vastata.

"Hän sanoi ymmärtävänsä meidän elävän maan pinnalla, jossa meillä on ilma ja merikin. Viimeksi-mainitun seikan ovat jo hänen erikoistutkijansa tähtitieteen alalla hänelle selittäneet. Hän tahtoi kovin kernaasti saada tarkempia tietoja tuosta, kuten hän sanoi, omituisesta asiain tilasta, sillä maan suureen tiheyteen nähden ollaan täällä taipuvaisia pitämään sitä mahdottomana asua. Hän tahtoi ensinnäkin saada tietää maan lämpö määrän vaihtelut ja kuunteli suurella harrastuksella minun selityksiäni pilvistä ja sateista. Hänen mielikuvituksensa avuksi tuli se tosiasia, että ilmakerros kuun yöllisen puolen päällimmäisissä onkaloissa on usein sumuista. Häntä ihmetytti se seikka, että ihmisten silmät voivat sietää auringonvaloa, ja suurella intressillä hän tarkkasi minun kuvaustani siitä, kuinka auringon kirkkaus meillä lieventyy sinisen värin kautta, joka syntyy valon taitumisesta ilmassa. Tuskin hän tuota sentään aivan selväksi sai. Minä selitin hänelle, kuinka ihmissilmän kehä saattaa kutistaa terää ja siten suojella silmän hentoja sisäosia liialliselta valolta. Minä sain luvan astua moniaan askelen päähän valtiaasta, jotta tämä näkisi kehä-elineen toiminnan. Siinä sitä sitten verrattiin kuulaisen ja ihmisen silmää toisiinsa.

"Ei siinä kyllä, että edellinen on ylenpalttisen herkkä valolle, vaan se pystyy näkemään *lämpöäkin*, toisin sanoen huomaamaan jokainoan muutoksen esineiden lämpötilassa.

"Silmänkehä se oli kerrassaan jotain uutta Suurelle Lunarille. Jonkun aikaa häntä huvitti laskea valoa minun silmiin ja katsella, kuinka terät niissä supistuvat. Seurauksena siitä oli, etten minä hetkeen nähnyt yhtään mitään...

"Siitä oli kumminkin se hyvä, että sain pitää silmäni kiinni, miettiä vastauksiani ja melkein unohtaa, ettei Suurella Lunarilla kasvoja olekaan...

"Palattuani jälleen entiselle paikalleni, Suuri Lunari tiedusteli, mitenkä me suojelemme itseämme helteeltä ja myrskyiltä. Minä siihen selittämään rakentamisen ja suojalaitosten taitoa. Siinä syntyi väärinkäsityksiä ja erehdyksiä, luultavasti -- sen myönnän -- minun vaillinaisen esittämiseni takia. Kesti kauan aikaa, ennenkuin sain hänet käsittämään, mitä

talo on. Hänestä ja hänen hovistaan näytti olevan peräti hassunkurista, että ihmiset rakentelevat taloja, koska kerran saattaisivat asua luolissa, ja yhä enemmän he joutuivat ymmälle, kun koetin saada heidät käsittämään, että olivathan ihmisetkin ensi alussa asuneet luolissa, mutta että he nyt rakentelevat maan alle rautateitä ja muita laitoksiaan Taisin tässä kohden edellyttää liiankin suurta käsitysvoimaa. Yhtä onnistumatonta oli minun yritykseni saada heidät ymmärtämään, mitä vuorikaivokset ovat. Jättäen nyt koko tämän asian sikseen, Suuri Lunari kysyi, mitä me teemme meidän maapallomme sisäosissa.

"Nytkös syntyi siihenä ja piipitystä ihan perimmäisissä parvissa tätä suunnatonta joukkoa, kun kuultiin minun sanovan, ett'ei meillä ole yhtään mitään tietoa sen maailman sisimmistä, jonka pinnalla meidän esi-isämme ovat asuneet jo ylimuistoisista ajoista asti. Kolme kertaa minun täytyi uudistaa se ilmoitus, ett'eivät ihmiset tuosta 6400 kilometrin suuruisesta maan pinnan ja keskuksen välisestä osasta tunne kuin parin kilometrin paksuisen kuoren, eikä sitäkään kuin osapuille. Minä ymmärsin hänen tällä tiedustelullaan tarkoittavan, miksikä muka minä olin tullut kuuhun, koskapa me niin vähän vasta omaakaan planetaamme tunnemme, mutta ei hän sillä kertaa ainakaan vaatinut minulta vastausta siinä kohden, hän kun oli ylen karkäs saamaan selvitystä niin moniin omiin, mullin mallin menneisiin käsityksiinsä.

"Hän rupesi jälleen tiedustelemaan ilmaa ja säitä koskevia seikkoja, ja minä koetin tehdä selkoa alinomaa muuttuvasta taivaasta ja lumesta ja pakkasista ja pyörremyrskyistä."

-- "Mutta eikös teillä yön tullen ole kylmä?"

"Minä vastasin, että yöllä on kylmempi kuin päivällä."

-- "Jäättykö teillä ilma?*"

"Minä vastasin kieltävästi, sanoen, ettei meillä kylmä milloinkaan ylly niin kovaksi, yöt kun ovat lyhyet."

-- "Eikös ilma muutu nesteeksikään?"

"Olin juuri vastaamassa: 'ei', mutta muistin silloin, että ainakin yksi osa meidän ilmaamme, vesihöyry siinä, muuttuu nestemäiseksi, synnyttäen kastetta, ja jäätyy, muuttuen huuraksi, ja sehän on aivan samallinen ilmiö kuin kuun koko ilmakehän jäätyminen pitemmän yön aikana.

"Siitä sitten puhe kääntyi uneen. Unen tarve, joka maan päällä neljänkolmatta tunnin kuluessa säännöllisesti valtaa kaikki elävät olennot, on sekin palanen meidän maallista perintöämme. Kuussa levätään vain silloin tällöin, erityisten ponnistusten perästä.

"Tästä sain aihetta puhumaan lempeän kesäyön ihanuudesta ja sitten eläimistä, jotka öiseen aikaan saalistansa vaanivat ja päivillä nukkuvat. Puhuin jalopeuroista ja tiikereistä. Mutta nyt he joutuivat kerrassaan ymmälle, sillä kuussa, merta lukuun-ottamatta, ei ole ainoatakaan eläintä, joka ei olisi kesy ja kuulaisen tahdon alainen, ja sellainen on ollut asianlaita jo ikimuistoisista ajoista. Siellä on aavemaisia vesiolentoja, mutta ei kamalia petoja, ja peräti vaikea on kuulaisen käsittää, että jotain väkevää ja suurta olisi olemassa 'ulkona' yössä..."

[Nyt seuraa pari kolme kymmentä sanaa, jotka ovat aivan epäselviä.]

"Suuri Lunari puheli sitten hovinsa kanssa, minun ymmärtääkseni, ihmisen pintapuolisuudesta ja lyhytjäkärsydestä: hänhän asustaa maanpallonsa pintaa vain, on aaltojen ja tuulten ja tilan sattumain alainen, ei ole kyennyt lannistamaan petoja, jotka hänen, sukunsa kimppuun karkaavat, ja sittenkin uskaltaa hyökätä toiseen planetaan. Tämän syrjään-puhelun aikana minä istuin omissa mietteissäni, käyden sitten hänen pyynnöstänsä selittämään ihmisten eri lajeja. Sen johdosta tuli tutkistelevia kysymyksiä."

-- "Samatko ihmiset maan päällä tekevät kaikellaisia töitä? Mutta kukas ajattelee? Kukas hallitsee?"

"Minä esitin hänelle demokraatisuuden pääpiirteet.

"Sen tehtyäni, hän määräsi jäädyttäviä nesteitä otsalleen ja käski minun toistaa esitykseni, jonka hän kaiketi oli ymmärtänyt väärin."

-- "Eikö siis itsekukin tee eri töitä?" -- kysyttiin minulta.

"Minä myönsin, että muutamat ovat ajattelijoita, muutamat virkamiehiä, muutamat metsästäjiä, muutamat mekaanikoja, muutamat taiteilijoita, muutamat työmiehiä."

-- "Mutta *kaikki* he ovat itsenäisiä", -- lisäsin minä.

-- "Mutta eikös he ole eri muotoisia aina sitä myöten, mitä kukin tekee?"

-- "Ei, minkä päältä päin saattaa huomata", -- vastasin minä, -- "tai puvussa kenties on erotusta... Henkisten voimain puolesta he sentään hiukan eroavat toisistaan."

-- "Heidän täytyy henkisten voimain puolesta olla hyvinkin erillaisia", -- ilmoitti Suuri Lunari;

-- "muutoinhan he kaikki pyrkisivät tekemään samaa."

"Päästäkseni parempaan sopusointuun hänen ennakkokäsitystensä kanssa, minä sanoin hänen arvelujensa olevan oikeita."

-- "Kaikki tuo piilee heidän aivoissansa", -- selittelin minä. "Jos voisi nähdä ihmisten henkiä ja sieluja, niin kukaties niissä huomaisi yhtä paljon erotusta ja moninaisuutta kuin seleniitoissakin. Maan päällä on suuria ihmisiä ja pieniä ihmisiä, ihmisiä, jotka ulottuvat kauas, ja ihmisiä, jotka kykenevät astumaan nopeasti; on meluisia, toittottavan torven tapaisia ihmisiä, ja ihmisiä, jotka muistavat, vaiikkeivät ajattelekaan..." [Taas kolme epäselvää sanaa.]

"Hän keskeytti minut, palaten äskeiseen väitteeseeni."

-- "Sinähän sanoit, että kaikki ovat itsenäisiä?" -- intti hän.

-- "Jossain määrin", -- vastasin minä, mutta pelkään sotkeneeni hänen käsityksensä entistä epäselvemmäksi.

"Hän veti esiin repäisevän seikan."

-- "Tarkoitatko", kysyi hän, -- "ettei teillä ole ylimmäistä maanvaltiasta?"

"Minä ajattelin jos ketä, mutta vakuutin lopultakin, ettei meillä sellaista ole. Selitin sitten hänelle, että ne itsevaltiaat ja keisarit, joita maan päällä on koeteltu pitää ylivaltiaina, ovat vihdoon menehtyneet juomiseen tahi paheisiin tai väkivallan kautta, ja että se laaja ja

vaikutusvaltainen osa ihmiskuntaa, johon minä kuulun, nimittäin anglosaksilainen kansa, on päättänyt olla moisia yrityksiä enää tekemättä. Tuo oli hänelle yhä kummempaa."

-- "Mutta mitenkä teissä voi säilyä sekään määrä viisautta, mikä teissä on? -- kysyi hän, ja minä selittämään, kuinka me täydennämme meidän vaillinaisia [tästä on jäänyt pois joku sana, kaiketikin: 'aivojamme'] kirjastoilla ja kirjoilla. Minä selitin, kuinka meidän tieteeemme kasvaa lukemattomain pikku ihmisten yhdistetyn työn avulla. Siihen hän huomautti vain, että me, huolimatta yhteiskunnallisesta raakuudentilastamme, olemme nähtävästikin saaneet aikaan yhtä ja toista: muutoinhan emme olisi päässeet kuuheen. Erotus on kumminkin silmään pistävä: tiedon mukana seleniitat kasvavat ja muuttuvat; ihmiset sen sijaan keräävät tietoja ympärilleen ja pysyvät elukoina, joilla on pysyväinen ulkokuori. Tämän hän sanoi..." [Jonkun matkaa taas epäselviä sanoja.]

"Sitten hän tiedusti minulta, millä keinoin maassa liikutaan, minä annoin hänelle kuvauksen rautateistä ja laivoista. Hetken aikaan hän ei voinut käsittää, että meillä on höyryä käytetty noin sata vuotta, mutta, asian perille päästyään, hän oli kovin ihmeissään. (Merkkillisenä seikkana olkoon mainittu, että seleniitatkin käyttävät vuotta ajanmittana, vaikken minä heidän laskutapojansa ymmärrä. Sillä ei sentään väliä, koskapa Fiuu on selvillä meidän laskutavastamme.) Kävin sitten puhumaan hänelle siitä, että kaupunkeja on maan päällä ollut vasta yhdeksän- tai kymmenentuhatta vuotta, ja ettei ihmiskunta vielä ole liittynyt yhdeksi ainoaksi veljeskunnaksi, vaan että maan päällä on monta erillaista hallitusmuotoa. Tämä pani hänet ymmälle; Ensi alussa hän luuli tarkoittavani vain hallintoalueita."

-- "Valtio ja valtakunnat meillä ovat vain alkupiirteitä siitä asiain tilasta, joka kerran tuleva on, -- sanoin minä ja sain siten aihetta puhua hänelle..." [Tässä on 30-40 sanaa, joita on mahdoton lukea.]

Suureen Lunariin teki syvän vaikutuksen se seikka, että eri ihmisryhmät pitävät niin lujasti kiinni omasta kielestään itsekukin. Se oli hänestä niin mieletöntä.

-- "Ihmiset tahtovat olla yhteydessä keskenänsä eivätkä sittenkään tahdo", -- arveli hän.

"Sen jälkeen hän tiedusteli hyvin tarkoin sodan asiaa. Ensi alussa hän hämmästyti eikä ollut uskoa kuulemiensa."

-- "Sitäkö sinä oikein tarkoitat", -- kysyi hän, saadakseen varmuutta asiassa, -- "että te juoksentelette ympäri maatanne, tuota maata, jonka rikkauksien keräämisessä te tuskin olette vielä alkuunkaan-päässeet, ja tapatte toisianne petojen syötäviksi?"

"Minä sanoin hänen olevan ihan oikeassa. Hän yltyi nyt kyselemään, saadakseen mielikuvitustansa parempaan vauhtiin:"

-- "Mutta eikös teidän laivanne ja pienet kaupunki pahaisenne kärsi tuosta vahinkoa?" kysyi hän, ja minä huomasin, kuinka omaisuuden ja elämänmukavuuksien hävittäminen oli tehnyt häneen yhtä valtavan vaikutuksen kuin miestappokin. -- "Kerro enemmän. Esitä noita asioita piirroksissa. Min'en oikein käsitä niitä."

"Ja minä kävin, vaikka hiukan vastenmielisestikin, kertomaan hänelle maallisen sodan kulusta.

"Minä selvitin, mitä muotoasioita noudatetaan sotaa aloitettaessa, puhuin varoituksista ja ultimatumista, ylipäällikkyydestä ja sotajoukkojen marssittamisesta. Kuvasin sitten, millaisia ne ovat ne manövrin ja asemat ja tappelut. Puhuin linnain piirittämisestä ja valloittamisesta, nälästä ja kärsimyksistä kaivannoissa ja kuolijaksi paleltuneista etuvartijoista. Kerroin paoista ja yllätyksistä, epätoivoisesta viimeiseen mieheen seisomisesta ja pakolaisten säälimättömästä takaa-ajamisesta ja kaatuneista taistelulentäjistä. Kerroin niinkään entis-ajoista, maahan-hyökkäyksistä ja verilöylyistä, Hunneista ja Tatareista, Muhammedin ja kalifien sodista, ristiretkistä. Ja mitä enemmän minä juttelin ja Fiuu minun sanojani tulkitsi, sitä suuremmaksi ylti liikituksen humina ja nurina seleniitoissa.

"Minä kerroin, kuinka panssarilaiva voi ampua tonnin painoisen luodin parinkymmenen kilometrin päähän ja lävistää sillä 20 jalkaa paksun rautaseinän, ja kuinka me voimme ohjata veden-alaisia torpedoja. Kuvasin sitten Maksim-tykin toiminnan ja Colenson tappelun. Tuo oli Suuren Lunarin mielestä niin uskomatonta, että hän väliin keskeytti tulkin ja kysyi minulta, onko asianlaita todellakin niin. Se se varsinkin tuntui heistä epäilyttävältä, kun kerroin ihmisten menevän ilolla ja riemulla... (? tappelun)."

-- "Mutta eihän ne sitä toki mielellään tee?" -- tulkitsi Fiuu.

"Minä vakuutin, että minun rotuni ihmiset pitävät tappeluja kaikkein kunniakkaimpina tapauksina elämässään. Tuota kuullessaan hämmästyivät koko seleniitain lukematon lauma."

-- "Mutta mitäs hyvää sodasta on?" -- kysyi Suuri Lunari hellittämättä.

-- "Oo, mitä taas siihen *hyvään* tulee"... -- vastasin minä. -- "Sehän harventaa väkilukua!"

-- "Mutta mitä se on tarpeen...?"

"Nyt syntyi pysäys. Vilvoittavia nesteitä ruiskutettiin jälleen hänen otsalleen, ja sitten hän puhui taas."

[Hamasta siitä kohdasta asti, jossa Clavor puhuu täydellisestä hiljaisuudesta kuussa, ennen hänen ensimmäistä keskusteluansa Suuren Lunarin kanssa, on näissä tiedon-annoissa ollut huomattavissa aaltoilemisia. Tästä puolin ne alkavat häiritä yhä enemmän. Niihin on ilmeisestikin syynä säteileminen jostakin lähteestä kuussa, ja ne kun myötänsä pyrkivät Cavorin merkkien tielle, niin tulee pakostakin siihen luuloon, että joku kokeilija yrittää omilla merkeillään tehdä Cavorin tiedonantoja epäselviksi. Ensi alussa ne ovat vähäisiä ja säännöllisiä, niin että jonkinmoisella huolellisuudella saa kertomuksesta sentään selvän, paitsi joistakuista sanoista. Sitten ne paisuvat suuremmiksi ja käyvät säännöttömiksi, muistuttaen kirjoituksen yli tehtyjä kynänvetoja. Hetkeen aikaan nämä viipposet ovat aivan auttamattomissa, katoavat sitten kokonaan, niin että moniahta sana jää aivan selväksi, mutta uudistuvat kohta jälleen tiedon-annon loppuun saakka, ja niissä kohdin on ihan mahdoton saada selvää, mitä Cavorilla on ollut sanomista. Miksikä -- jos tätä todellakin on pidettävä tahallisenä häirityksenä -- miksikä seleniitat sallivat hänen jatkaa näitten tiedon-antojen lähettelemistä ja olla siinä suloisessa harhaluulossa, että ne selvinä perille tulevat, vaikka heidän vallassansa olisi ollut paljoa selvempi ja mukavampi keino: estää hänet kokonaan tietoja lähettelemästä, -- siihen en osaa sanoa mitään. Näin

vain näkyy käyneen, enkä muuta tiedä. Viimeinen katkelma kertomusta Suuresta Lunarista alkaa keskeltä lausetta:]

... "tiedusteli tarkoin minun salaisuuttani. Ennen pitkää sain heille selitetyksi, kuinka minä jo siitä saakka kuin olin huomannut heidän tieteellisyytensä korkean kannan, olen kummastellut, ett'eivät he jo aikaa sitten ole keksineet 'cavoriitia'. Huomaan heidän kyllä tunteneen sen teoreettisena aineena, mutta pitäneen sitä käytännöllisesti mahdottomana, koskapa kuussa kaiketikaan ei ole heliumia, ja helium..."

[Helium sanan viimeisten kirjainten yli kulkee taas noita häiritseviä koukeroita. Huomattakoon tarkoin sana "salaisuuttani", sillä sen, ja yksinomaa sen perustuksella käy mahdolliseksi ymmärtää seuraava tiedon-anto, joka, niinkuin me Mr. Wendigeen kanssa uskomme, on hänen viimeisensä.]

XXVI. Cavorin viimeinen tiedonanto.

Näin vaillinainen oli Cavorin viimeistä-edellinen tiedonanto ollut.

On ihan kuin näkisi hänen seisovan tuolla kaukana, keskellä sinervää hämärää koneittensa ääressä, lähettelemässä meille ilmoituksia ihan viimeisiin asti, mitään tietämättä meille harmillisesta häirityksestä, aavistamattakaan jo silloin häntä vaanivia vaaroja. Tuo onneton tavallisen, terveen ihmis-älyn puute hänessä on vienyt hänet turmioon. Hän oli puhunut sodasta, puhunut ihmisten voimallisuudesta ja järjettömistä väkivallanteoista, heidän kyllästymättömistä ryntäyksistään, heidän väsymättömistä, hyödyttömistä taisteluistaan. Hän oli saanut koko kuu-maailman käsittämään ihmisrotua tältä kannalta ja sitten, arvaan minä, tehnyt tuon kovan onnen tunnustuksen, että hänestä yksin -- ainakin kauan aikaa vielä -- riippuu, onko vai eikö muitten ihmisten mahdollista päästä kuuhan. Mihinkä päätöksiin kuulaisten kylmä, epä-inhimillinen järki tämän johdosta tuli, on minun mielestäni sanomattakin selvä. Ja kukaties lienee Cavor itsekin vihdoon hoksannut, millä kannalla asiat oikeastaan ovat. On kuin näkisi hänen vaeltelevan kuussa, omantunnon vaivoissa siitä, että oli ollut niin anteeksiantamattoman hölläsuinen.

Jonkun aikaa oli Suuri Lunari, arvaan minä, miettinyt tätä uutta asiaintilaa, ja sillä välin lienee Cavor kulkenut yhtä vapaana kuin koskaan. Mutta sitten tapahtui kaiketikin jotain, mikä esti hänet pääsemästä koneittensa luokse edellä kerrotun tiedon-annon jälkeen. Muutamaan päivään emme saaneet mitään sanomia. Kenties hän oli silloin audiensilla, koettaen hiukan korjailla entisiä varomattomia tunnustuksiansa. Kukapa sen tietää?

Ja sitten tuli äkkiä viimeinen tiedon-anto, tuli kuni huuto yösydännä, kuni huuto, jonka jälkeen taas kaikki on hiljaista. Se on kaikkein lyhyin tiedon-anto, alkua kahteen lauseen katkelmaan.

Ensimmäinen: "Minä olin mieletön, kun ilmoitin Suurelle Lunarille..."

Sitten tuli minutin verran kestävä pysäys. Tuntuu kuin olisi hänet keskeytetty. Sitten askel poispäin koneista... sitten kamala epäroiminen tuossa himmeässä, sinervässä luolassa... sitten äkkiä päättävä ryntäys jälleen koneita kohti, mutta liian myöhään. Sitten näkyy kiiruimmiten lähetetyn seuraavat sanat:

"Cavoriitin valmistaminen: ota..."

Sitä seuraa sana, joka ei merkitse yhtään mitään: "tuha".

Ja siinä kaikki.

Kenties hän yritti kiiruimman kaupassa lähettää sanan: "turhaa", ennenkuin hänen kohtalonsa oli ratkaistu. Mitä tuon koneen ääressä lienee tapahtunutkaan, on mahdoton sanoa. Mutta olipa mitä hyvänsä, emme me enää mitään tietoja kuusta saa, siitä olen varma.

Minä puolestani olen näkevinäni unta, ja niin selvältä se tuntuu kuin valveilla näkisin. Tuolla sinisessä hämärässä näen Cavorin hajahapsisena riuhtovan, päästäkseen irti seleniitain käsistä, riuhtovan yhä hurjemmin ja epätoivoisemmin... hän huutaa, hän puhuu moittivia sanoja, ryhtyy lopulta kenties taistelemaankin, mutta askel askelelta häntä ahdistellaan yhä kauemmas sinne, minne ei saavuta häntä enää ihmiskieli eikä ihmisten merkit, ikipäiviksi tuonne tuntemattomiin uumeniin, pimeyteen, hiljaisuuteen, jolla ei loppua ole...